نیشتمان

J. K

بلاوکەرەوەی بیری کۆمەڵەی ژ.ک

ئامادەکردنی

عەلی کەریمی

نیشتمان

بڵاوکەرەوەی بیری کۆمەڵەی ژ. ك

ئامادەکردنی
عەلی کەریمی

بنکەی ژین
سلێمانی ٢٠٠٨

٠٥٠,٩٥٥٥٤
ع ٩٧٤ عەلی کەریمی
نیشتمان بڵاوکەرەوەی بیری کۆمەڵەی ژ. ك/ ئامادەکردنی عەلی کەریمی.-
سلێمانی: بنکەی ژین، ٢٠٠٨.
٤٠٠ل: ٢٥×٢٥ سم.- زنجیرە؛ ٨٥
١- گۆڤاری کوردی. ٢- ناونیشان. ٣- زنجیرە؛ ٨٥
کتێبخانەی گشتیی سلێمانی زانیاریی سەرەتاییی پۆلێن و پێرستی ئامادە کردووە

سەرپەرشتی لەچاپدراوەکانی بنکە: سدیق ساڵح

زنجیرە: ٨٥
کتێب: نیشتمان بڵاوکەرەوەی بیری کۆمەڵەی ژ. ك
ئامادەکار: عەلی کەریمی
تایپ: سیروان خەلیل
سکان و پاککرنەوەی کۆمپیووتەری: ئەڤین ڕەفیق و سیروان خەلیل
مۆنتاج: لاس
خەتی بەرگ و ڕووبەرگ: ئەحمەد سەعید
تیراژ: ١٠٠٠
نرخ: ٥٥٠٠ دینار
ژمارەی سپاردن: ١٢٣٣ی ساڵی ٢٠٠٨
شوێنی چاپ: سلێمانی، چاپخانەی شڤان

لە بڵاوکراوەکانی
بنکەی ژین
بۆ بووژاندنەوەی کەلەپووری بەڵگەنامەیی و ڕۆژنامەوانیی کوردی
هەرێمی کوردستان: سلێمانی، ئەندازیاران، گەڕەکی ١٠٥، کۆڵانی ٥، خانووی ٢٣
نۆرماڵ: ٣١٢٩١٠٢ ئاسیا: ٠٧٧٠١٥٦٥٨٦٤ یا ٠٧٧٠١٤٦٤٨٣٣ سانا: ١١٢٨٣٠٩
E. Mail: bnkaizhin@yahoo.com سنووقی پۆست: ١٤

پێشەکی

بنکەی ژین، کە کۆکردنەوەو پاراستن‌و لەچاپدانەوەی گۆڤارو ڕۆژنامەکانی کوردیی -لە کۆنترینیانەوە- کردووە بە ئەرك‌و ئامانجێکی گرنگی خۆی، ساڵێك زیاتر بوو کۆپیی هەر نۆ ژمارە (وردتر هەر شەش بەرگ)ی گۆڤاری ("نیشتمان"ی بڵاوکەرەوەی بیری کۆمەڵەی ژ. ك)ی کاك عەلی کەریمی لەلابوو. هەر لەسەرەتایشەوە بڕیار درا سکان‌و خاوێن بکرێنەوە بە کۆمپیووتەرو بە ساغکردنەوەوە لەچاپ بدرێنەوە. ئەمە لەکاتێکدا ئێمە خۆیشمان دانەی دوو ژمارەی ئەسڵیی ئەو گۆڤارەمان (٢، ٦) هەبوو.

ئەوی ڕاستی بێ، سکان‌و سپیکردنەوەیان، لەبەر پڕکاریی بنکەو هاتنەپێشەوەی هێندێ کاری ناچاریی تر، دوا کەوت، نەکرا وەکوو پێویست ئیشی بەردەوامیان تێدا بکرێ. بەڵام سەرەنجام توانرا بەم شێوەیەی بەردەست ئامادە بکرێ.

بە باش زانرا لەپاڵ ئەوەدا، هەم نامیلکەی دیاریی کۆمەڵەی ژ. ك‌و ڕۆژژمێرە کوردیەکەی، هەم تاقە ژمارەکەی گۆڤاری "هاوار" یا "هاواری کورد" کە دوای وەستانی "نیشتمان" دەرچووەو کەم‌وزۆر هی هەمان دەورو زەمانە، بە پاشکۆ بخرێنە تەك "نیشتمان". ئەوەیش کرا.

بنکەی ژین، کە ئەم شاکارەی کۆمەڵەی ژ. ك وەك بەرهەمێکی خۆی دەخاتە کتێبخانەی کوردییەوە، پێویستی دەبینێ لەم ڕووەو-بۆ مێژوو- ئاماژە بە سێ ڕاستی بکات:

یەکەم: هەووەڵ جار مامۆستا جەمال نەبەز شەش ژمارەی ئەو گۆڤارەی بە وێنەیانەوە بەناوی (گۆڤاری نیشتمان تەمووزی ١٩٤٣- مایسی ١٩٤٤ زمانی حاڵی کۆمەڵەی ژێکاف‌و ئیدیۆلۆژیی هوردە بۆرژوای ڕۆشنبیری ناسیۆنالیست لە کوردستاندا، بنکەی چاپەمەنیی ئازاد- سوێد، ١٩٨٥، ٢٩٤ل)ەوە بڵاو کردووەتەوە. پێ‌بەپێ، هەر لەو کتێبەدا لێکۆڵینەوەیەکی فراوانیشی لەسەر پێشینەو هەلومەرجی ئەو ڕۆژگارەو ئەو شەش بەرگەی نیشتمان نووسیوە.

دووەم: هەر کاك عەلی کەریمی خۆی دواتر وێنەی ژمارە (٧، ٨، ٩)و دیاریی کۆمەڵەی (ژ. ك)ی لە کتێبی (ژیانو بەرهەمی عەبدولڕەحمان زەبیحی "مامۆستا عولەما"، چ١، بنکەی چاپەمەنیی زاگرۆس- سوێد، ١٩٩٩، ٦٨٨ل)ی خۆیدا بڵاو کردووەتەوە.

سێیەم: محەمەد شاپەسندی، لە بیرەوەریەکانیدا کە بنکە پار لەچاپی داوە، ئاماژەی بەوە کردووە کە "نیشتمان" دوای ڕووخانی حکوومەتی میللیی کوردستان لە مەهاباد، جارێکی تر ١٩٤٨ بە هیممەتی عەبدوڕەحمان زەبیحیو ئەوو هاوکاریی ڕەحمەتی شێخ لەتیفی حەفید لە (سیتەك) ژمارە ١٠ی وەك درێژکراوەی قۆناغێکی تری هەمان گۆڤار لێ دەرچووە. زەبیحی خۆیشی پێشتر لەوە دوواوە. بەڵام بەداخەوە تائێستا دانەیەکی ئەو ژمارەیە بەر دەست نەکەوتووە.

مایەوە، بە گەرمی دەستی هەموو ئەوانە بگوشین کە لێرەو لەوێ -بە هەر شێوەیەك بووبێ- دەستیان لە ڕاپەڕاندنو بە ئەنجام گەیاندنی ئەم پڕۆژەیەدا هەبوە.

بنکەی ژین

مایسی ٢٠٠٨

گۆڤاری "نیشتمان"

مەهاباد ١٣٢٢-١٣٢٣ (١٩٤٣-١٩٤٤)

زمانی حاڵی کۆمەڵەی ژێکاف (ژیانەوەی کوردستان) بوو. یەکەم ژمارەی لە ٣٠ی پووشپەڕی ساڵی ١٣٢٢ (جولای ١٩٤٣) لە چاپخانەی خەلیفەگەری ئەرامنە لە تەورێز دەرچووە. عەبدولڕەحمانی زەبیحی بەرپرس و هەڵسووڕێنی سەرەکیی ئەم گۆڤارە بووە. کۆمەڵەی ژێکاف ڕێکخراوەیەکی تەواو نەهێنی و ژێرزەمینی بوو، تەنانەت ئێستاشی لەگەڵ بێ هەموو لایەك لەسەر ناوی کۆمەڵەی ژێکاف هاوڕا و تەبا نین. ژیانەوەی کوردستان، ژیانەوەی کورد، ژیانی کورد و چەندی تریش، ئەم ناوانەن کە مێژوونووسان و لێکۆڵەرەوان پێیان وایە تەعبیر لە ناوی ڕاستەقینەی ژێکاف دەکەن، ئێمە لێرە پشت دەبەستین بە لێدوانێکی زەبیحی لە ڕۆژنامەی "خەبات" ساڵی ١٩٦٠ بە عەرەبی لە جوابی ئارچی ڕۆزڤێلتی نووسەری کتێبی بە نرخی (جمهوری کورد لە مەهاباد) لە مەڕ ناوی ڕاستەقینەی ژێکاف نووسیویێتی، زەبیحی دەنووسێ ناوی کاملی ژێکاف، کۆمەڵەی ژیانەوەی کوردستان بوو[١].

ئەگەر کۆمەڵەی ژێکاف ئەوەندە نەهێنیکار بووبێ، تا ئێستاش کە زیاتر لە ٦٥ ساڵ لە تەمەنی دامەزراندنی دەگوزەرێ، لە چۆنیەتی ناوەکەی ڕێك و تەبا نەبین، دیارە گومان ناهێڵێتەوە و دەبێ لە زۆر بیرو بۆچوون و بە تایبەت دەستەی دامەزرێنەر و ناوی ڕاستەقینەی ئەندامان و نووسەرانی "نیشتمان"یش زۆر بەتێرادیوی و پشت ئەستووری نەدوێین تا ئەو کاتەی بەڵگەی بڕواپێکراو و سەلمێندراومان دەست دەکەوێ. "نیشتمان" تا دامەزراندنی کۆماری کوردستان ٩

---

[١] بڕوانە: جوتیاری حاجی تۆفیق، وەڵامی زەبیحی بۆ نامیلکەکەی ئارشی ڕۆزڤێلت، گۆڤاری "ئاینده"، سلێمانی، ژ ٤١، ٢٠٠٣، ل١٤٥-١٤٩.

ژمارەی دەرچووە. وا دیارە ژمارە ١٠ی "نیشتمان" دوای نەمانی کۆمار و هاتنی زەبیحی بۆ خوارووی کوردستان لە دێی سیتەك لای شێخ لەتیفی حەفید وەك ئاخر ژمارەی "نیشتمان" چاپ و بڵاو کراوەتەوە[٢]. لەبەرئەوەی دوای حەول و لێگەڕانێکی زۆر ئەم ژمارەیەی "نیشتمان" نەدیترایەوە و پەیدا نەبوو، لێرە باس لەم ٩ ژمارەیە دەکەین کە لەبەردەستدان و لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە بڵاو کراونەوە.

کۆمەڵەی ژێکاف یەکەمین و تاقە ڕێکخراوی ناسیۆنالیستی، ئەو کاتەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە، بەهۆی خەباتی توندوتۆڵ و چڕوپڕی سیاسی و تەشکیلاتی زۆر زوو توانیویەتی بیری کوردایەتی و هەست بە یەخسیربوونی گەلی کورد، لەناو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا بڵاو کاتەوە و تەنانەت تەشەنە بکاتە پارچەکانی تری کورستان. "نیشتمان" وەك زمان حاڵی ژێکاف و تاقە کەرەسەی ڕاگەیاندنی ئەو سەردەم توانیویەتی بە باشترین شێوە لەگەڵ هەموو تەنگ و چەڵەمە و عاستەنگەکانی سەر ڕێگای، کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لە دەوری کوردایەتی و کۆمەڵەی ژێکاف کۆکاتەوە و خۆشەویستێکی بێوێنە لەناو خەڵکدا بۆ خۆی و کۆمەڵە پێك بێنێ، ئەوەتا مامە قالەی دەباغی (سیامەك ٥٧) لە وتووێژێکی تایبەت لەگەڵ خۆمدا لە ساڵی ٩٦ لە لەندەن دەڵێ: ((کە "نیشتمان" لە تەورێز بەوپەڕی لەخۆبردوویی و ماندوونەبوونی زەبیحی ئامادە دەکرا، من و محەمەدی شاپەسەندیان بۆ یارمەتی نارد بۆلای زەبیحی لە تەورێز، هەر بە تەواوبوونی و لەچاپدانی، دەمانهێنایەوە بۆ کوردستان، وە عەرز نەدەکەوت تەواو دەبوو، تەنانەت کەڕەتی وا بوو یەك دانەی بە سەد تومانی ئەوکات فرۆشراوە و لە زۆر ماڵان وەك قورئان سەیر کراوە)).

مامۆستا هێمن لە پێشەکیی تاریك و ڕوون، لاپەڕەی ٢١ ئاوا دەنووسێ: ((زەبیحی سەرنووسەری "نیشتمان" بوو و بەڕاستی لەچاپ کردنی ئەو گۆوارەدا زەحمەتی کێشا و وریایی نیشان دا. جگە لە زەبیحی و چەند کەسی باوەڕپێکراوی تر کەس دەستەی نووسەرانی "نیشتمان"ی نەدەناسی و نەیدەزانی ئەو گۆوارە لە کوێ چاپ دەکرێ)).

---

[2] عەلی کەریمی، ژیان و بەسەرهاتی عبدولڕەحمان زەبیحی، چ٢، سلێمانی، ٢٠٠٥، ل٢٣٦-٢٣٧؛ بیرەوەریەکانی محەمەد شاپەسندی، ئامادەکردنی سدیق ساڵح، بنکەی ژین- سلێمانی، ٢٠٠٧، ل٤٨-٥٤.

وردکردنەوەیەکی
ژمارەکانی "نیشتمان"

"نیشتمان" ژمارەی ١، ساڵی یەکەم، پووشپەڕی ١٣٢٢، جولای ١٩٤٣

یەکەم ژمارەی "نیشتمان" لە قەوارەیەکی A5 جیا لە بەرگی یەکەم و ئاخر ٢٤ لاپەڕەیە، لەسەرووی بەرگەکەی لەلای سەرەوە و لەناو خۆرێکدا دوو پیتی J.K نووسراوە و لە خوار خۆرەکە بە گەورەیی "نیشتمان" نووسراوە و ((بڵاوکەرەوەی بیری کۆمەڵی ژ. ک. وەك گۆڤارێکی کۆمەڵایەتی، ئەدەبی، خوێندەواری و مانگی کوردی پێناسە کراوە، هەروەتر لەژێر ناوی؛ لەم ژمارەیەدا پێرستی بابەتەکان و ناوی نەهێنی نووسەران ریز کراون.

لاپەڕەی یەکەم بە دروشمی ((بژی سەرۆك و کورد و کوردستان و هیوا)) دەستی پێکردووە، بە دەوری ئارمی ژ. ك. دا ئایەی ((کَم مِنْ فئة قلیلة غلبت فئةً کثیرة باذن الله)) نووسراوە بە واتای زۆر جار بە یارمەتی خودا تاقمێکی کەم زاڵ بوون بەسەر تاقمێکی زۆردا.

بە وردبوونەوەیەکی زۆر خێراش بەسەر ژمارەکانی "نیشتمان" بۆمان دەردەکەوێ، دروشمی (بژی سەرۆك و کورد و کوردستان و هیوا) تەنیا لە یەکەمین بڵاوکراوەی کۆمەڵەی ژ. ك. (دیاریی کۆمەڵەی ژ. ك. بۆ لاوەکانی کورد) و ژمارە یەکی "نیشتمان" هاتووە و ئیتر لەمەبەدواوە ئەم دروشمە هیچ ئاسەوارێکی لە هەموو ئەدەبیاتی کۆمەڵەی ژێکاف دا نامێنێ و بە تەواوی بەبێ هیچ لێدوانێکی ڕەسمی کۆمەڵە، لادەبرێ.

بەپێی ئەم بەڵگە و لێدوانانەی بەدەستەوەن و هاتنی کەسایەتییەکانی کۆمەڵەی هیوا لە خوارووی کوردستان بۆ مەهاباد و لەنێو ئەواندا میرحاج و پەیوەندیی زۆر نزیکیان لەگەڵ ژێکاف، زۆر وێدەچێ مەبەست لە وشەی هیوا لەناو ئەم دروشمەدا، کۆمەڵەی هیوا بێ لە خوارووی کوردستان کە پێش کۆمەڵەی ژێکاف دەستی بە تێکۆشان کردبوو، ئەگەر ئەوەشمان سەلماند شك و گومان ناهێڵێتەوە مەبەست لە وشەی "سەرۆك"یش دەبێ سەرۆکی کۆمەڵەی هیوا بێ کە ڕەفیق حیلمی بوو. دیارە لە دەسپێکی کاری کۆمەڵەی ژێکافدا زۆریان بڕوا بەم ڕێکخراوە ناسیونالیستەی

خوارووی کوردستان بووه، بەڵام بەدوای کێشەکانی ناو کۆمەڵەی هیوادا، وا دیارە ژێکاف لە هیوا بێهیوا دەبێ و ئەم دروشمەش وەلا دەندرێ.

بابەتەکانی "نیشتمان" ژمارە ١ بریتین لە:

١- ئامانجی ئێمە:

ئەم نووسراوەیە وەك یەکەم وتاری "نیشتمان" بایەخی تایبەتی هەیە و بەهۆی ئەم وتارە لە ئامانج و ستراتیژی بیری ژێکاف تێدەگەین. هیچ ئاماژەیەك بە نووسەری ئەم وتارە نەکراوە و وەك بیری ژێکاف نووسراوە. لێرەدا ژێکاف زۆر بە ڕوونی پێمان دەڵێ دژی چییە و چی دەوێ. لەژێر ناوی (ئەی برای کوردی خۆشەویست) باس لە دوژمنایەتی خۆبەخۆ، دووبەرەکی و خۆخۆری، پول پەرستی و بێگانە دۆستی دەکا. ڕادەگەیەنێ بە هەموو هێز و توانای خۆی تێدەکۆشێت تا زنجیر و کەڵەمەی دیلی و ژێردەستی لە ئەستۆی نەتەوەی کورد داماڵێ، لە کوردستانی لەتوکوتکراوی ئێستا کوردستانێکی گەورە پێك بێنێ و هەموو کوردی تێدا بە سەربەستی بژین، دژی بەکارهێنانی چەکە و پێی وایە دەبێ کورد بە ڕێگای شارستانییەت دا بڕوا و ئەمە تەنیا ڕێگایە کورد دەباتە ناو مێرگی ئازادی و سەربەستی. هەروەتر دەڵێ ژێکاف بڕیاری داوە بۆ ڕووناك کردنەوەی بیری نەتەوەیی و دۆزینەوەی هۆی چارەڕەشی و دواکەوتنی ئەم میللەتە بەستەزمان و بێ دەسەڵاتە لە هیچ فیداکارێکی ڕوو وەر نەگێڕێت و بە بڕیاری هەیئەتی ناوەندی ئەم گۆڤارە دەرئەچێت، تا بەرە بەرە هەر چەوتی و ناڕەوایەکی لە ژیانی کورد هەیە پیشانی بدا و ببێتە شارەزای نەتەوەی کورد لە ڕێگای سەربەستی و سەربەخۆییدا.

٢- تەماع: نووسەری دیاریی نەکراوە.

٣- دەردی دەرون: دمەتەقەییکی دووکەسی.

ئەم هەڵبەستە ناوی نووسەری نییە، زۆر لە نووسینی زەبیحی دەچێ، دەمەتەقەی "بایز و باپیر" تەنزی کۆمەڵایەتی و سیاسی بوو بە شێوەی هەڵبەست لە گۆڤاری "نیشتمان"دا داهات، زۆر دوای ژێکاف ساڵی ١٩٥٤ لە نامیلکەی (ئاشتیخوازی لادێیی) لە بەغدا بەهەمان شێوەی دەمەتەقەی بایز و باپیر بە قەڵەمی زەبیحی چاپ و بڵاو دەکرێتەوە و مامۆستا محەمەد وردی سەرەتایەکی کورتی بۆ نووسیوە و شاهیدی دەدا کە زەبیحی کە بە نووسەر ناسراوە لە مەیدانی هەڵبەستیشدا ئەتوانێ

ئەسپ تاو بدا[3]. ڕەنگە کەسانێك پێیان وابێ هەڵبەستەکانی بایزو باپیری ئی مامۆستا هەژار بن، لە "نیشتمان"دا هەموو شێعرەکانی مامۆستا هەژار بە ناوی خۆی بڵاو کراونەتەوە، بەڵام لە دەمەتەقەکانی بایز و باپیر کە هەموویان تەنزی سیاسی و کۆمەڵایەتین، ناوی نووسەری لەسەر نییە، تا لە ساڵی ١٩٥٤ زەبیحی ئەمە ئاشکرا دەکا کە خاوەنی داهێنانی بایز و باپیرە. دیارە دواتر لە ساڵانی ٦٠ و لە "بۆ کوردستان" لە "بایز و باپیر" کەڵك وەرگیراوە و مامۆستا هەژاریش بەم شێوەیە هەڵبەستی نووسیوە.

٤- ڕێك کەون تا سەرکەون: ع. بیژەن.

٥- مێجەرسۆن دەرحەق بە کورد چی ئەڵێ:

جەنابی محەمەد ئەمین زەکی خاوەنی "تاریخی کورد و کوردستان" لە لاپەڕەی ١٠٧ی کتێبە نایابەکەیدا ئەم دێڕانەی خوارەوە لە کتێبی (بە تبدیل لە مەزوپۆتامیا و کوردستاندا، لۆندۆن، ١٩١٢)ی مێجەرسۆن وەرگرتووە.

٦- سەرکەوتن بە زۆر و کەمی نییە: وتەیەکی "بیژەن" نووسەری کۆمەڵە لە کۆبوونەوەیەکدا.

٧- شێعر: م. م. هۆشەنگ ئەندامی ژمارە ١٦ لاوێکی خوێندەوار.

٨- شێعر: سەید عبدالرحیم مەولەوی هەورەامی، پیرەمێرد کردوویەتی بە لەهجەی موکوریانی.

٩- شاعیری بەناوبانگ وەفایی: ع. بیژەن.

١٠- بەشی طبی: جیگارە چون ئەکێشرێت.

١١- بۆ گەنم کڕ: نووسەری دیاری نەکراوە.

١٢- کورد و عصبةالامم.

١٣- شێعر: ناوی شاعیر نەنووسراوە.

١٤- کوردستان ماڵی کوردە: ع. ساسان.

١٥- پەلامارەکەی ئەو ساڵی ئەڵمان لە ڕووسیا ! م. فەڕڕوخ

١٦- دەسیاوی بۆ چاپ: لە لایەن کاوە، سام، جاهد، فەڕڕوخ، ڕەوادی، نەریمان، یارمەتیی ماڵی دراوە بە کۆمەڵە.

---

[3] بڕوانە: عەلی کەریمی، ژیان و بەسەرهاتی عەبدوڕەحمانی زەبیحی، ل٤٩٢.

"نیشتمان" ژمارەی ٢، ساڵی یەکەم، خەزەڵوەری ١٣٢٢

جیا لە ڕووبەرگ و دوابەرگ ٢٥ لاپەڕەیە دروشمی "بژی سەرۆك و کورد و کوردستان و هیوا" نەماوە و بە دەوری ئارمی j.k دا ئایەی ((وَمَنْ یتوکل علی الله فهو حسبه)) نووسراوە بە واتای هەرکەس پشت بەخودا ببەسێ ئەوە خودای بەسە. لە ڕاست و چەپی ئارمەکەدا ئەم دوو پارچە شێعرە بە شێوەی عەموودی نووسراوە:

بەختیارین لە هەووەڵ نێوی مەیان دانا کورد
صاحێبی غیرەتن ئەو قەومە وەکوو ڕۆستەمی کورد
هەر کەسێ پەنجە لە پەنجەی مە دەدا یارەبی
دەست و پەنجەی بشکێ، پیلی لەبن ڕا ببێ ورد

١- بۆ خوێنەرە خۆشەویستەکانمان.

٢- لەناو کۆمەڵەدا چە باسە.

٣- کۆمەکی پووڵی.

٤- جێژنی سەر ساڵی کۆمەڵە، لێرەدا زۆر بەڕوونی دەردەکەوێ ڕۆژی ٢٥ی گەلاوێژ ڕۆژی دامەزراندانی کۆمەڵەی ژێکافە.

٥- ئیدارەی مەحەللی کۆمەڵە.

٦- ڕێکلام بۆ چاپی کتێبی (بەسەرهاتی شێخ یوسف شمس‌الدین البرهانی- تەئلیفی م. ش هێمن).

٧- مایەی ڕزگارنەبوونی ئێمە لە زنجیر و کەڵەمەی دوژمن چییە و کێیە؟ بۆچی پێش ناکەوین.

٨- تکا لە لایەن زۆراب ٣٧.

٩- ئەی ڕوئەسای عەشایری دلێر و غەیووری کورد

١٠- ئێمە و مەردم: بیژەن-٢

١١- دەردی دەروون، دەمەتەقەیەکی دوو کەسی (بایز و باپیر)

١٢- خۆت بناسە م. ش. هێمن

١٣- مەحکەمەی مەنحووسی ئیستیقلال

١٤- ئیعلان: ڕۆژنامەی هەفتەی (مرۆ- MIROV) لەلایەن بیژەن ٢، بەم نێزیکانە دەرئەچێت ئابوونە تەنیا بۆ ئەندامەکانی کۆمەڵەیە[4].

---

[4] دەبێ ڕۆژنامەی ناوخۆی ئەندامان بووبێ، هیچ سەرچاوەیەك دەست نەکەوت بۆ زانیاری لەمەڕ ئەم ڕۆژنامەیە.

١٥- وێنەی (جەنابی شێخ عبدالقادر شەهیدی ڕێگای سەربەستی کورد)
١٦- گەنجینەی ئەدەبیات: شێعر بۆ شینی محکەمەی ئیستیقلال- م. ش. هێمن
١٧- حوڕ بژی: شێعر- فانی
١٨- نادەم بە فەلەك: شێعر، گیوی موکریانی: هەولێر
١٩- ڕێکلام؛ ئەم جەنگەی سەرۆکی گەورەی کورد (مەلا مصطفا بارزانی)، هەڵیایساندووە ئیختیلالێکی میللیی کوردە.
٢٠- شێعر: مناڵێکی بوێژ.
٢١- کوردم و...: م. ش. هێمن
٢٢- ئیمڕۆ مەوقیعی ئازادییە: م. حەریق.
٢٣- وێنەی عالمی بەناوبانگ و نیشتمانپەروەر، مەلا محەمەدی کۆیی
٢٤- ضایعەییێکی گەورە- ڕۆژی سێشەمە ١٢ی تەشرینی یەکەمی ١٩٤٣ وەفاتکردنی مەلا محەمەدی کۆیێ.
٢٥- ئەی لاوی کورد: م. آریا- ٢٧ خاوەندی میدالی ئالای کوردستان[5].
٢٦- ئینقلابی گەورەی ئۆکتۆبر: م. فەرووخ
٢٧- دەمی ڕاپەڕینە: شێعر لە ئیستگەی ڕادیۆی کوردستان.
٢٨- بۆ پێکەنین.
٢٩- وێنەی حوشترێك لەژێری نووسراوە:

هیندە حیزە بەختی کورد بۆ کوشتن و تالانمان
کۆمەڵێك هاتوون بە سواری حوشتری پێپانەوە

"نیشتمان" ژمارەی ٣ و ٤، ساڵی یەکەم، سەرماوەز- ڕێبەدانی ١٣٢٢

٢٦ لاپەڕەیە لەسەر بەرگ لەلای چەپی ئارمی j.k دروشمی (بژی کورد و کوردستان و کۆمەڵەی ژ. ك.) نووسراوە، وێنەیەکی گەورەی سەلاحەدینی ئەیووبی و لە ژێرەوەی نووسراوە:

---

[5] دیارە کۆمەڵە خاوەنی میدالیا بووە کە ئالای کوردستان بووە، بە بەخشینی ئەم میدالیایە ئەندامانی خۆی هان داوە.

عـەرەب ئینـکاری فەضـــڵی ئێـوە ناکەم ئەفضـــەڵی ئەمــما "صەلاحەددین" کە دونیای گرت لە نەسلی کوردی (بابان) بوو

لاپـەڕەی ١: بـە دەوری دروشمـی j.k ئایـەی ((نـصرٌ مـن الله وفـتح قریـب وبـشر المؤمنین)) نووسـراوە بەواتای سەرکەوتن لـە خوداوەیـە، ئازادکردنیش نزیکە، ئەم مژدەیە بە موسڵمانان بدە. لە ڕاست و چەپی ئارمەکە هەمان شێعری "نیشتمان"ی ژمارە ٢ چاپ بۆتەوە.

١- بەهەشتی بەختیاری: م. نادری ٧٦.

٢- کوردی دەبێ چۆن بنوسرێ ؟ آ/ ك برای ڕاست ٦٧.

٣- لـەناو کۆمەڵـەدا، بەیاننامـەی ژمـارە ٣٢٢ی ڕۆژی ٢٥ی مـانگی سـەرماوەرزی ١٣٢٢.[6]

٤- شوعار بۆ هەموو کوردێك

٥- دەمەتەقەیەکی دوو کەسی (بایز و باپیر)

٦- بەشی طبی- ئالکول

٧- گەنجینەی ئەدەبیات- پاییزی "نیشتمان": قانع

٨- دەڵێم بیڵێم و ناوێرم: شێعر- فانی

٩- کۆمەڵی هیواو حەرفی "ژ. ك" آ/ ل. ب- شاعیرێکی بەناوبانگ

١٠- مەرامی کۆمەڵەکەم دینگە ! آ/ ل. ت. ع. هەژار ٢٠

١١- ئاخافتنی خوشك و برایان آ/ل. ب. ل: م. ش. هێمن

١٢- بۆچی نەگریم آ/ ل. ب: ع. بیژەن-٢

١٣- ئەستێرەیەکی تـازە لـە ئاسمـانی چاپەکانی کوردیـدا،(سوپاس و پێزانینـە بـۆ بریتانیـای مـەزن کـە گۆڤـاری "دەنگـی گێتـی‌ی تـازە"ی بـە کـوردی بـڵاو کردۆتـەوە و داواش دەکا ڕادیۆ لەندەن ڕۆژانە کاتژمێرێك بە زمانی کوردی بێ)

١٤- وتارێکی فەلسەفی: هێزی بیر لە (ڕەوان)ی میللەتاندا: آ/ ل. ب: م. بەیان، ٧١

١٥- ژنێکی بوێژی کورد: حەیران خانمی دونبلی: آ/ ل. ب: م. لاو، ١٠

---

[6] ئەم بەیانە لەلایەن هیئەتی ناوەندی کۆمەڵەی ژ. ك. نووسراوە و بەڕوونی بۆمان دەردەکەوێ کۆمەڵە خاوەنی هیئەتی ناوەندی بووە، ئەم بەیانە بۆ بەگژداچوونەوەی ناحەزانی ناوخۆیە کە تۆهمەتی شیوعی بوون و بۆلشویك بوونیان لە کۆمەڵە داوە.

١٦- تاران- آنكارا

١٧- كوردستان: له ژمارەی ٣٨ی ڕۆژنامەی (ڕۆژا نو) كه ئەمیش له (اخبار الحرب) وەر گرتووە.

١٨- ئینقلابی گەورەی ئۆكتۆبر ! ل. ب: م. فەڕڕوخ- ١١.

"نیشتمان" ژمارەی ٥، ساڵی یەكەم، ڕێبەندانی ١٣٢٢

جیا له ڕووبەرگ و دوابەرگ ٢٤ لاپەڕەیە، له سەرووی بەرگ و ئاڕمی j.k "الله" نووسراوە و تازەیە، ئەوە دیارە دوای ئەم پڕوپاگەندانە كه ناحەزانی ناوخۆ بلاّویان كردبووەوە كه گۆیا ژێكاف شیوعی و بۆڵشویكه، دایاننناوە. لای چەپی ئاڕمی j.k دروشمی ((بژی كورد و كوردستانی گەورە)) هاتووە، ئەوەش ئاڵوگۆڕی تێدا كراوە و (ژ. ك)یان لابردووە.

شتێكی تازە كه لەم ژمارەیەدا دەبیندرێ، پێناسەی گۆڤاری "نیشتمان"ە، وشەی "سیاسی"ی پێ زیاد كراوە، واتا بۆتە: "نیشتمان" بلاّوكەرەوەی بیری كۆمەڵەی ژ. ك. گۆوارێكی ئەدەبی، خوێندەواری، كۆمەلاّیەتی ، سیاسی و مانگیی كوردییە. جارێكی تر وێنەی سەلاحەددینی ئەیووبیی تێدایە و له ژێرەوەی نووسراوە:

تو نەمردووی ئەی صەلاحەددینی ئەیووبی نەسەب

هەر بژی ئەی شاه بەیتی كورد ئەی فەخری عەرەب

لاپەڕەی یەكەم، بە دەوری ئاڕمی j.k ئایەی ((تعاونوا علی البر والتقوی)) هاتووە، بە واتای هاوكاریی یەكتر بكەن بۆ چاكە و لەخوا ترسان. لای چەپ بە ستوونی نووسراوە: (بژی كورد و كوردستانی گەورە) لای ڕاست ئەم شێعرە نووسراوە:

له دەم بڕینی ئــــەوانەی له كـــۆمەڵەم بەدگۆن

لەبار و تێژە دەمی موو دەكا مقەست و بڕینگم

١- كورد له حەیات ئەنیسكلوپیدیاسیدا: ع. بیژەن

٢- پیاوی چاك بە و مەیخوێنەوە: م. نادری، ٧٦

٣- دەردی دەروون، دەمەتەقەیەكی دوو كەسیی (بایز و باپیر)

٤- لەناو كۆمەڵەدا[7].

---

[7] خەبەری ئیدارەیەكی مەحەللی دەدا كه "سیامەك ٥٧" له شارێكی پارچەیەكی تری كوردستان تەشكیلی داوە، لەوەی كه دەزانین سیامەك ٥٧ مامە قالەی دەباغییە، ئەم شارەش شاری سلێمانییە.

٥- قسەی نەستەق

٦- ڕۆژی کارە: آ| ل. ب. ل: م. ش. هیمن

٧- فەلسفەی ژیان: ع. بیژەن، ٢ آ. ٥| ل. ب.

٨- گەنجینەی ئەدەبیات: قەڵای "نیشتمان" آ| ل. ب. ل: م. ش. هێمن ٥٥.

٩- ناڵەیی دڵ: تەخمیسێکە کە جەنابی مەلا حەسەنی قاضیی هەڵەبجە لەسەر غەزەلی مەشهووری ئەحمەد موختار عثمان پاشای کردووە.

١٠- چوار: شیوەگوێزان، قانع.

١١- بیکەین بە جەمهووری آ/ل. ب. ل: شاعیرێکی بەناوبانگ

١٢- جووجەڵەی "نیشتمان": آ/ك: هەژار ٢٠

١٣- ئەمن دەیڵێم و بێباکم: م. ش. هێمن[8]

١٤- بەغدا

١٥- ئینقلابی گەورەی ئۆکتۆبر: آ/ ل. ب: م. فەڕوخ ١١

١٦- دەسیاوی بۆ چاپ: لەلایەن ع. هەژار، م. خ. بارزانی، م. ح. لاو، ع. م. ڕەوادی، ع. زوراب، ە. آزیز. ا. ا. رژدی، م. ا. حەریق

"نیشتمان" ژمارەی ٦، ساڵی یەکەم، ڕەشەمەی ١٣٢٢

گۆڤارەکە جیا لە ڕووبەرگ و دوابەرگ ٢٢ لاپەڕەیە. بەرگی گۆڤارەکە هەروەك ژمارە پێنجە، دیسان سەلاحەددینی ئەیووبی وێنەی هاتووە و لەژێر وێنەکە ئەم شێعرە نووسراوە:

((تۆ نەمردووی ئەی صەلاحەددینی ئەیووبی لەقەب

هەر بژیت ئەی فەخری کورد و حاکمی موڵکی عەرەب))

لاپەڕەی یەکەم ئارمی j.k و ئایەی: ((ان الله یأمر بالعدل والاحسان)) بە واتای خوا فەرمان دەدات بە دادپەروەری و چاکەکاری. ئەوانی تر وەك ژمارە پێنجە.

١- بۆچی گەورەکانی "قورەیش"موسڵمان نەدەبوون ؟: آ/ ل. ب: ع. بیژەن-٢

٢- سکاڵایەك لەگەڵ "نیشتمان": آ/ ل. ب. ل: م. ش. هێمن

٣- خۆشبەختی چییە ؟: آ/ ل. ب: م. ش. ئاذەر ٨٢١

---

[8] لە بەرامبەر شێعرەکەی "فانی"دا کە لە ژمارەی ٣ و ٤ دا بڵاو بۆتەوە، نووسیویەتی.

٤- دەردی دەروون- دەمەتەقەیەکی دوو کەسیی (بایز و باپیر)

٥- وێنەیەکی پڕ بە لاپەڕەی لێنین لە بنی نووسراوە:

((باقییە ناوت ئەتۆ گەرچی دەمێکە مردووی

نا، لەنین! ماوی هەتا ڕۆژی قیامەت زیندووی))

٦- تکا لە کوردە ناودارەکانی ئێستا: آ/ ك: پشتیوان ١٠٤٢

٧- کوردستان: نووسین بە عەرەبی، یووسف مەلەك- وەرگێڕ: م. نادری ٧٦

٨- عەشایری کورد: ای/ ر: ع. راد ٥

٩- لەناو کۆمەڵەدا- چەند بەندێك لە مەرامنامەی کۆمەڵە

١٠- گەنجینەی ئەدەبیات- ئەگەر مردم... !: شیوەگوێزان- قانع

١١- ناڵەیی دڵ- پاشماوەی ژمارە ٥

١٢- دڵی دایك: شێعری ئیرەج میرزا- هەژار ٢٠ لە شاری آ/ ك وەریگێڕاوەتە سەر کوردی

١٣- کەی ماوە: آ/ ل. ب بوێژێکی ناودار- شێعر

١٤- خەوی غەفڵەت بەسە ...! ع. هونەر- شێعر

١٥- بەشی طبی- تیفووس: آی/ ر: م. ئیرەج ٢١٥

١٦- دەسیاوی بۆ چاپ: لەلایەن: ع. فەرزانە، خ. م. شاباز، ع. بیژەن، ح. ر. سەخی، ا. آزاد، ا. ا. آزا، ق. چوبینە، ر. برای ڕاست

"نیشتمان" ژمارەی (٧، ٨ و ٩)، ساڵی یەکەم، بەهاری ١٣٢٣

بە هەرسێ ژمارە کە لە بەسەریەکەوەن جیا لە ڕووبەرگەکان و دوابەرگ ٣٣ لاپەڕەیە، ئەم ژمارەیە دوو ڕووبەرگی دەست کەوتووە، ڕووبەرگی یەکەم ئارمی J.K لەلای ناوەڕاستی سەرووی لاپەڕەیە و ((بژی کورد و کوردستانی گەورە)) لای ڕاستی ئارم نووسراوە، لای چەپ تەواو بەتاڵە، ئەوجار لەبن ئارمەکە "نیشتمان" و ئیتر وەك ژمارەی پێشوو، وێنەی سەلاحەددینی ئەیووبی ئەمجار دیسان ڕووبەرگێکی تر: الله لە ناوەڕاستی سەرووی لاپەڕە و "ژ. ك" لەبن الله و ئەوی تر هەروەك ڕووبەرگی یەکەم. بەشی سەرووی لاپەڕەی ١ هەروەك ژمارەکانی پێش، ئارمی j.k لەناو خۆردا، بە لای ڕاست ئایەی ((کل حزب بما لدیهم فرحون))، بە واتای هەموو تاقمێك بە

بەرنامەو کاری خۆیان دەنازن نووسراوە، لای چەپ (بژی کورد و کوردستانی گەورە).
لای ڕاست بە شێوەی ستوونی ئەم شێعرەیە:

ئەر نەبێ نووری چراکەی "نیشتمان"ی خۆشەویست
دیـــدەکەم لێـــڵاوە دەرد و داخـــی کـــەس نادیـــنمە

لای چەپیش ستوونی ئەم شێعرەیە:

تیشکی ڕۆژی "نیشـــتمان" شمشێری عالەمگیرمە
شەعشەعە و ورشەی "گەلاوێژ" چاوی گیتی بینمە

مەبەست لە "گەلاوێژ" دیارە گۆڤاری "گەلاوێژ"ە کە ئەو دەمە لە بەغدا دەردەچوو، ئیبراهیم ئەحمەد خاوەنی ئیمتیاز و عەلائەدین سەجادی سەرنووسەری بوو.

"نیشتمان" لەژێر چاپ بوو کە لەلایەن دڵسۆزێکەوە ٣ لاپەڕەی "نیشتمان"مان بۆ هات. (ڕووبەرگێکی تازە و لاپەڕەی ٩ و ١٠)[9] ئێمە تائێستا بە هەموو لایەك دەمانزانی لاپەڕەی ٩ و ١٠ لە "نیشتمان"ی ژمارە (٧-٨-٩)دا دیار نییە، واتا هەموو ئەو کۆپیانەی کە تائێستا دەست کەوتوون و منیش لە کتێبی "ژیان و بەسەرهاتی عەبدولڕەحمان زەبیحی"دا چاپم کردۆتەوە، بێ لاپەڕەی ٩-١٠ بووە. زۆر لێکۆڵینەوە و بەدواداچوون کرا لەلایەن هەموولایەکەوە، بە تایبەت کاك ئەمیر حەسەنپوور کە بۆ یەکەمجار ئەم ژمارانەی دەستکەوتبوو، کە بۆچی ئەم دوو لاپەڕەیە لیٚکراونەتەوە. داستانێك هەبوو لەملاو ئەولا، دەبیسترا ئەم دوو لاپەڕەیە بۆیە دیار نەماوە چونکە لاپەڕەی ١٠ باسی پەیمانی سێ سنوری تێدایە و ئەم ڕۆژە کە قەرار بووە "نیشتمان" لە مەهاباد بڵاو بکرێتەوە، سەرکردایەتیی کۆمەڵە بە لەبەرچاوگرتنی چەند شتێك، لەوانە فشاری باقرۆف بۆ خودموختاری لەناو ئێران و هەروەتر کوردستانی گەورە داواکردن و پەیوەندی لەناو ژ. ك. و پارچەکانی تری کوردستاندا و حەساسیەتی حکوومەتی مەرکەزی لە تاران، بە باشیان زانیوە خەبەری پەیمانی سێ سنوور جارێ بڵاو نەکرێتەوە. هەرچەند "نیشتمان" لەچاپ هاتبووە دەرو ئەم خەبەرەش لە لاپەڕە ١٠دا لەژێر ناوی "لەناو کۆمەڵەدا" چاپ کرابوو، هیچ چاریان نامێنێ ئەم لاپەڕەیەی لێ بکرێتەوە و فڕێ بدرێ، کە زانراوە لاپەڕەی ٩ش لەگەڵیدا کە لە پشت لاپەڕەی ١٠یە دەفەوتێ- ئێمە بە هەموولایەك تا چەند ڕۆژ لەمەوپێش وەك تیئۆری و

---

[9] دەکرێ ئەم ڕووبەرگە تازەیە بەرگی ئاخریش بێ.

داستانێك ئەم باسەمان وەردەگرت، بەڵام بە خۆشییەوەو بە هیمەتی دڵسۆزێك وەڕاست گەڕا. ئێمە لاپەڕە ۹ و ۱۰مان بۆ پەیدا بوو، ئەم جۆرە بوو کە بیستبوومان لاپەڕەی ۱۰ بە تەواوی و بە ڕوونی باسی پەیمانی سێ سنووری تێدایە.

پەیمانی سێ سنوور هێشتا لە زۆر لایەنەوە زۆری داستان بۆ ڕیز کرابوو، لەمەڕ چۆنیەتی کۆبوونەوەکە و بەشداران و شوێنی کۆبوونەوەکەوە چەندین شتی جیاواز گوتراوە و نووسراوە. بەڵام ئیتر ئێستا دوای دیتنەوەی لاپەڕەی ۱۰ی "نیشتمان"ی ۷-۸-۹ شك و گومان بۆ هیچ لایەك ناهێڵێتەوە کە بەڵێ پەیمانی سێ سنوور پێش دەرچوونی ژمارە ۷-۸-۹ بەستراوە. پەیمانی سێ سنور ئەوە نییە کە تائێستا زۆر نووسەر گوتوویانە لە نێوان هەموو پارچەکانی کوردستان، بە تایبەت تورکیا و ئێران و عیراقدا بەسترابێ، بەڵکوو ڕاستیی پەیمانی سێ سنوور ئەمەیە کە "نیشتمان" خۆی بەناوی "هەیئەتی ئیستیشاریی ئیدارەی ناوەندیی ژ. ك"ەوە ئاوای باس دەکا:

((لەناو کۆمەڵەدا

زۆر لەمێژ بوو بڕیار درابوو کۆنفرانسێك لەنێوان ئێمە و کۆمەڵی "هیوا"دا بۆ هاوپرسەکی لە بابەت هەندێك مەسائیل تەشکیل بدرێت. ڕۆژی ئەم ئیجتماعە دەبوو لەلایەن کۆمەڵی هیوا مەعلووم بکرێت، هەر کە نوێنەرانی کۆمەڵی ناوبراو ئامادەبوونی خۆیان بە ئێمە ڕاگەیاند، نوێنەرانی ئێمەش ڕەوانە بوون؛ دوای ۳ ڕۆژ گفتوگۆ و موزاکەرە لەسەر ئیقتیراحی نوێنەرانی ئێمە، پەیمانێك بە نێوی پەیمانی "سێ سنوور" لەلایەن نوێنەرانی هەردوولا بۆ زیادکردنی کۆشش و ئیجادی پێوەندێکی وەسیعی سیاسی ئیمزا کرا.

نوێنەرەکانی کۆمەڵەی هیوا لەم کۆنفرانسەدا عیبارەت بوون:

۱- ع. هووشەنگ ئەندامی ژمارە ۷۵

۲- ع. جانگیر ئەندامی ژمارە ۷۱٦

کۆمەڵەی ئێمەش لەلایەن ئەو ئەندامانە:

۱- ق. ق. ق. پیاو ئەندامی ژمارە ۱۰۵۳ سەرۆکی نوێنەران[10]

۲- ع. هەژار ئەندامی ژمارە ۲۰

۳- ع. بیژەن ئەندامی ژمارە ۲

---

[10] ق. ق. ق. پیاو- ۱۰۵۳، دەبێ قاسمی قادری قازی بێت.

تەمثیل دەکرا؛ م. س. خوینین ١٠٦٠ ڕابیطی نێوانی هیوا بوو تا کۆنفرانس تەشکیل درا. کۆمەڵە لە کۆششتی ئەم لاوە ئازایە و هەروەها لە گشت ئەندامەکانی ئەم کۆنفرانسە گرنگە کە بێگومان لە دواییدا دەبێتە فەصڵێکی گەورە دە مێژووی فەعالییەت و کۆششتی دوو کۆمەڵەدا. سوپاس و تەشەکور دەکا.

(پەیمانی سێسنوور) لەلایەن هەیئەتی ئیستشارەی ئیدارەی ناوەندیی "ژ. ک" پەسەند کراوە، بەم زووانە دەگەڵ نوسخەی پەسەندکراوی ناوچەی (هیوا) موبادەلە دەکرێت.

م. ئیرەج ئەندامی ژمارە ٢١٥ و ا. آرام ئەندامی ژمارە ١١٤٩ بۆ پێشکەوتنی کاری گۆوارەکەمان زۆر زەحمەتیان کێشاوە، لە تەرەفی ئیدارەی ناوەندییەوە ڕەسمەن تەقدیریان لێ کراوە. أ. ق. پرشینگ ئەندامی ژمارە ١٠٧٥ی (آ: ك) بۆ تەوسیعەی چاپخانە زۆر کۆششتی کردووە، کۆمەڵە سوپای دەکا)).

١- کوردستان قووت نادرێت: آ/ ل. ب: ع. بیژەن-٢

٢- گۆواری نیشتان: آ/ ل: م. نادری ٧٦

٣- بە کوێرایی چاوی دوژمنان "نیشتمان" جار دەگەڵ جارێ چاکترو جوانتر دەبێ و لە ئاخریدا دەبێتە گوللە بۆ سینگی نەیاران: لاو- ١٠

٤- ڕاسپێریی شەماڵ بۆ کورد: شێعر- آ/ ك: آواڵ

٥- وتارێکی شێخ سەعید پێشەوای ئینقلابی میللیی کورد- لە ژمارەی ٢٣ ساڵی یەکەمی گۆواری هاوار.

٦- مۆسکوا- واشنگتون- لۆندۆن: (آ: ك) ع. مرۆ ٦٧

٧- شێخ یووسف شمس‌الدین البرهانی: (آ/ ل. ب. ل)، م. ش. هێمن

٨- قەومی کورد لایقی ژیانە !: (آ. ل. ب.) م. آریا ٢٦

٩- هاوار ! (آ. ل. ب) م. ش آذەر ٨٢١

١٠- ئێمەو جەهالەت

١١- ئاگاداری لادێیەکانمان

١٢- ئاشتی و برایەتی

١٢- سەقافەت[11]

[11] ئەم چەند بابەتەی گۆڤاری "نیشتمان" بە هەندێك دەستکاری لە ژمارە پێنجی گۆڤاری "دارکەر" وەرگیراوە. دیارە گۆڤاری دارکەر گۆڤارێکی کوردی بووە لە خوارووی کوردستان دەرچووە پێش کۆمەڵەی هیوا.

۱۵- م. بەیان ۷۱: محەمەدئەمینی خاتەمی
۱٦- کاوە ۱: حوسێنی فرووهەر
۱۷- خاڵەمین: حاجی سەید محەمەدئەمینی بەرزنجی))

جیا لەم ناوانە کە سەید محەمەد سەمەدی بڵاوی کردوونەوە، دەبێ، ع. مرۆ ٦۷یش هەر حاجی ڕەحمان ئاغای موهتەدی بێ، ئەگەر سەرنج بدەن بۆتان دەردەکەوێ، برای ڕاست و ع. مرۆ هەردووك ژمارەی ئەندامێتییان (٦۷)ە، ڕەمزی شارەکەشیان هەریەکە.

لە ژمارە ۱ی ساڵی ۱ی "گڕوگاڵی منداڵانی کورد"، بیری کارگەرانی چاپخانەی کوردستان، (۱ی بانەمەڕی ۱۳۲۵)، مای ۱۹٤٦، وتارێکی ژمارەیەکی ناو "نیشتمان" چاپ کراوەتەوە بە قەڵەمی "وەهاب بلووریان" کە لە "نیشتمان"ی ژمارە ۱ بڕوانی ناوی نووسەرەکەی (ع. ساسان)ە، کەوابوو وەهاب بلووریان، (ع. ساسان)ە.

حوسێنی زێڕینگەران: "فرووهەر" کاوە ۱

حوسێنی زێڕینگەران ئەندامی ژمارە یەکی کۆمەڵەی ژێکاف و تا ئۆکتۆبەری ساڵی ۱۹٤٤ سەرۆکی کۆمەڵە بووە. سەردەمی ڕەزا شا و پێش مانگی خەرمانانی ساڵی ۱۳۲۰ی هەتاوی دوای ئیمزاکرانی پەیمانی سەعداباد لە ساڵی ۱۹۳۷دا، کە لە چەند ماددەیدا گەلەکۆمەی نێودەوڵەتی بە دژی تێکۆشەرانی سەر سنووران پاساو دراوە، لەوانە کوردەکان، زۆر عەشیرەت و تایفەی کورد وەکوو "سەربزێو" ڕاو نراون و دوور خراونەتەوە بۆ شوێنی دوورەدەست لە کوردستان و ناچار بە نیشتەجێبوونی تۆبزی کراون.

حوسێنی زێڕینگەران کە لە "حیزبی ئازادیی کوردستان"دا چالاك و تێکۆشەرێکی نەترس بووە و دوور خراوەتەوە بۆ شیراز. دوای هەڵوەشانی حوکمی ڕەزا شا گەڕاوەتەوە بۆ سابلاغ. سەید پیرەی نیزامی سەرۆکی "قوڵسووران" لە سەردەمی کۆمار و حەمەدی مەولوودی پێشمەرگەی ناسراوی سەردەمی کۆماریش لەنێو ئەو دوورخراوانەدا بوون.

لە سەردەمی پێش دامەزرانی کۆماردا، دەوری زێڕینگەران زیاتر لە پێوەندی لەگەڵ هێرش بۆ سەر شارەبانی [ئیدارەی پۆلیس] مهاباد باسی لێوە دەکرێ. ڕووداوی داگیرکردنی شارەبانی لە ٢٦ی ڕێبەندانی ساڵی ١٣٢٣ی هەتاوی [١٥ی فێڤرییەی ١٩٤٥] واتە نزیکەی سێزدە مانگ بەر لە ڕاگەیاندنی کۆمار قەوماوە. ژمارەیەك لە دانیشتووانی شاری مەهاباد بە مەبەستی ئەستاندن و لەنێوبردنی لیستەیەکی وەرگرانی قەند و شەکری دەوڵەتی کە ئاشکرابوونی دەبوو ببێتە هۆی دەرکەوتنی ساختەکاری لە وەرگرتنی قەند و شەکردا، بە ڕێبەریی عەزیزخانی کرمانج هەڵیانکوتاوەتە سەر شارەبانی. لەو ڕووداوەدا یەك لە شاروومەندان بە نێوی مینەی خالّندی و بەپێی نووسینی ئیگلتن [کۆماری کوردی ساڵی ١٩٤٦] حەوت پاسەبان کوژراون. گیرانی شارەبانی کۆتایی داوە بە دواین نیشانەی دەستەڵاتی حکوومەتی نێوەندی لە مهاباد بەر لە ڕاگەیاندنی کۆمار. ئەو دەمی حوسێنی زێڕینگەران بەرپرسی دابەشینەوەی قەند و شەکری دەوڵەتی بووە.

ئەو سەرچاوانەی باسی ئەو ڕووداوەیان کردووە [بە تایبەتی خەلیلی فەتاحی قازی، ئیگلتن و تەنانەت لەو ساڵانەی دواییشدا مەنافی کەریمی] دەڵێن ئەو هێرشە بۆ پاراستنی بەرژەوەندی کەسی کراوە تا ئەوەی کردەوەیەکی سیاسی بێ، بەڵام لەبەر ئەوەی ئەو سەروبەندی گەرمەی چالاکیی کۆمەڵەی ژێکاف بووە، هەموو سەرچاوەکان دەڵێن حوسێنی زێڕینگەران هانی عەزیزخانی کرمانجی داوە بۆ ورووژاندنی خەڵك، چالاکییەکی ئەوتۆ کە کۆتایی داوە بە حزووری ڕواڵەتی دەسەڵاتی حکومەتی نێوەندی لە مهاباد.

دوای ئاڵوگۆڕی نێوخۆیی لە کۆمەڵەدا و بوونی قازی محەمەد بە سەرۆکی کۆمەڵە و دواتر دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان، حوسێنی زێڕینگەران لە حیزبدا درێژەی بە خەبات داوەو لە سەردەمی کۆمار یەك لە ئەفسەرانی هەڵسووڕاو بووە. دوای ڕووخانی کۆماریش چەند ساڵێك لە زینداندا بووە.

عەبدولڕەحمان زەبیحی: ع. بیژەن ٢

١٩١٨ یان ١٩٢٠ لە شاری مهاباد لەدایك بووە. سەرەتاییی لەوێ و ناوەندیی ساڵی ١٩٣٧ لە ورمێ تەواو کردووە. ئەلفوبێ و قورئانی لەلای باوکی، (گولستان)ی سەعدی و قەواعیدی عەرەبیی لەلای مەلا بایزی زگدڕاوێ خوێندووە. مەلا قادری مودەریسی دەرسی جەبری پێ وتووە و هۆشی نەتەوەییی کردووەتەوە. ١٩٣٢ کە مامۆستا گیوی موکریانی فۆتۆگرافخانەی لە مەهاباد هەبووە، زمانی فەڕەنسیی لەلا خوێندووە.

١٩٣٧ لە ئیدارەی فەرهەنگی مەهاباد دامەزراوە؛ بووەتە حیسابداری بازرگانی و کارهەڵسووڕێنی ئیداریی حاجی ساڵحی شاتری کە ئیمتیازی نەوتی مەهابادی هەبوە. دامەزرێنێکی کۆمەڵەی ژێکاف بووە لە ١٩٤٢دا، سەرپەرشتیی گۆڤاری "نیشتمان"ی ئۆرگانی کۆمەڵەیشی کردووە. ١٩٤٥ لەگەڵ دڵشادی ڕەسووڵی و قاسم قادریدا هەشت مانگێك گیراوەو براوەتە تاران. ڕۆژگاری حکوومەتی کوردستان، موعاوینی ئەنجومەنی ڕەوابیتی فەرهەنگیی شوورەوی- ئێران/ لقی کوردستان بووە. لە ڕۆژنامەی "کوردستان"دا نووسیویە.

دوای ڕووخانی کۆمار، هاتوەتە دێی (سیتەك) لای شێخ لەتیفی حەفید. کە لەگەڵ "محەمەدی شاپەسەندی"دا یەکیان گرتووەتەوە، چاپخانەیەکی دەستییان دروست کردووە و ژمارە (١٠)ی "نیشتمان"یان پێ لەچاپ داوە؛ کە ئاشکرا بوون و لە ترسی حکوومەتی عیراق ئەوێیان چۆڵ کردووە، چووەتە سلێمانی و دوایی بەغدا. ساڵانی پەنجا ڕووی کردووەتە سووریا، لەوێ چالاکیی کوردایەتیی زیاتر بووە، بە نامیلکەی (ردّ علی الکوسموپولیتیة) وەڵامی ئەو چەپانەی داوەتەوە کە کوردیان بە نەتەوە نەزانیوە.

بە هاتنە سەر کاری ڕژێمی کۆماری لە عیراقدا، گەڕاوەتەوە بۆ بەغدا، وەك نوێنەری کوردی سووریا خۆی ناساندووە. دەستی بە حیزبایەتی کردووە لەناو

پارتی دیموکراتی کوردستان‌دا، بووە بە بەرپرسی لقی کەرکووك و ئەمجا بە نووسین و ئامادەکردنی بابەت بەشداری کردووە لە ڕۆژنامەی "کوردستان"دا کردووە و بە ناوی "زانا"یشەوە لە ڕۆژنامەی "خەبات"دا نووسیویە.

پاش دووکەرتبوونی پارتی، چووەتە پاڵ باڵی مەکتەبی سیاسی و لە بەغدا ماوەتەوە. گۆڤاری "باهۆز"ی وەك بڵاوکراوەیەکی ئەو باڵە بە عەرەبی دەرکردووە. هاوکات بووە بە ئەندامی مەکتەبی سیاسی. نووسەری سەرەکیی ڕۆژنامەی "ڕووناکی"ی پاشکۆی کوردیی مانگانەی "النور" بووە. دوای هەڵوەشانەوەی ئەو باڵە لە ١٩٧١دا، هاوبەشیی لە خەباتی بەرهەڵستانی ڕژێمی شادا کردووە و دەستی داوەتە قامووسەکەی. ١٩٧٦ گیراوەو خراوەتە بەندیخانەی ئەبووغرێب لە بەغدا. بە ڕووخانی ڕژێمی شا لە ١٩٧٩دا، گەڕاوەتەوە بۆ کوردستانی ئێران، پێوەندیی بە شێخ عیزەدینی حوسێنی‌یەوە بەتین بووە. ١٩٨٠ حکومەتی عیراق گرتوویە، لەوکاتەوە بێسەرو شوێن کراوە[١٢].

سەدیقی حەیدەری: م. ح. لاو ١٠
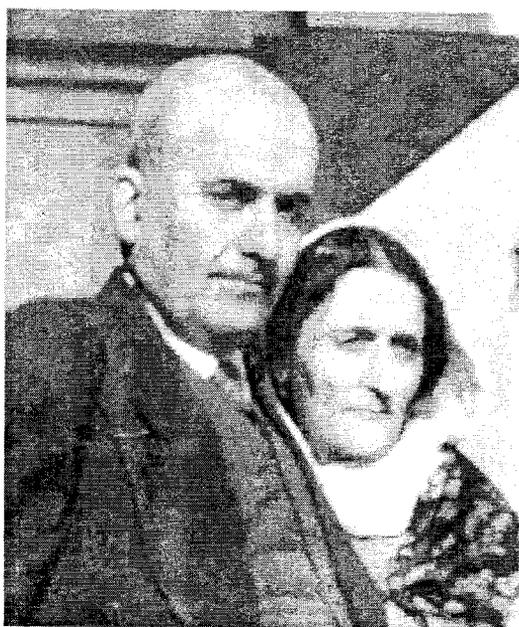
لە دامەزرێنانی ژێکاف و لە تێکۆشەرانی فیداکار و لەخۆبووردوی کۆمەڵە بووە، لە "نیشتمان"دا چەند نووسراوی هەیە. یەکێك لە کادرانی هەرە هەڵسووڕاوی کۆماری کوردستان بووە. سالانی نەوەد، لە سەرەوەی ٨٠ سالان کۆچی دوایی کردووە و لە مهاباد بە خاك ئەسپێردراوە.

(سەدیقی حەیدەری و خەدیجەی مەلا حوسێنی مەجدیی هاوسەری)

---

[12] ڕەفیق ساڵح و سدیق ساڵح، ڕۆژنامەی کوردستان ١٣٢٤-١٣٢٥ی هەتاوی (١٩٤٦)، بنکەی ژین و دەزگای ئاراس- هەولێر، ٢٠٠٧، ل١٩-٢٠.

قادری مودەریسی: ق. م. ڕەوادی

لە ١٩٠٠ لە مەهاباد لەدایك بووە، یەك لە دامەزرێنەرانی کۆمەڵەی ژێکاف بووە، لە کۆماری کوردستاندا چالاکانە بەشداریی کردووە و بەرپرسی بەڕێوەبەری چاپخانەی کوردستان بووە. دوای کۆمار لە مەهاباد ژیاوە و ساڵی ١٩٩٢ هەر لەوێ کۆچی دوایی کردووە.

عەبدولڕەحمانی شەرەفکەندی: هەژار-٢٠

بەهاری ساڵی ١٩٢١ لە دێی شەرەفکەند لەدایك بووە، خوێندنی لای باوکی دەست پێکردووە، هەر لەدەستپێکی ژێکافەوە بوو بە ئەندامی ژێکاف و یەك لە ئەندامە چالاکەکان و نووسەرە بەرچاوەکانی "نیشتمان" بوو.

هەژار-٢٠ ناوی نهێنی ژێکافی بوو، لە کۆماری کوردستاندا چالاکانە بەشداری کردووە، لەقەبی شاعیری میللی لە کۆمار پێبەخشراوە. لە شەوی یەکەمی ڕەشەمەی ساڵی ١٩٩٠ لە تاران وەفاتی کرد.

محەمەدئەمینی شێخولئیسلامی موکری: هێمن-٥٥

کوڕی سەیدحەسەنی شێخول ئیسلامی موکرییە لە ساڵی ١٩٢١ لە دێی لاچین لەدایك بووە خوێندنی لە مەهاباد لە قوتابخانەی (سەعادەت) و خانەقای شێخی دەست پێکردووە، لای مەلا ئەحمەدی فەوزی درێژەی بە خوێندن داوە. ساڵی ١٩٤٢ بووە بە ئەندامی ژێکاف یەك لە ئەندامە چالاکەکان و شاعیرێکی ناسراوی گۆڤاری "نیشتمان" بوو، لە کۆماری مەهاباد ناسناوی شاعیری میللی پێ بەخشراوە. ساڵی ١٩٨٦ لە ورمێ کۆچی دوایی کردووە.

مەنافی کەریمی: م. ئاریا ٢٧ [٢١]

یەکێك لە ئەندامە چالاکەکانی ژێکاف بووە، بە قسەی خۆی لە وتوویژ لەگەڵ گۆڤاری "ڕوانگە"دا لەسەر دەستی زەبیحی لە ماڵی حوسێنی فرووهەر بووە بە ئەندامی ژێکاف و سوێندی ئەندامێتیی خواردووە و ناوی نهێنیی ئاریا-٢١ی وەرگرتووە. لە "نیشتمان"دا بە ٢٧یش نووسراوی هەیە. لە کۆماری کوردستاندا وەزیری فەرهەنگ بووە.

لەپێش کۆماردا لە سەفەری دووهەمی نوێنەرانی کورد بۆ باکۆ لەگەڵ قازی محەمەد و سەیفی قازی و چەند کەسێکی تر چووە بۆ باکۆ. دوای ڕووخانی کۆمار بۆ چەند ساڵێك گیراوە و ئازاد کراوە و لە مەهاباد ژیاوە، ساڵی ٢٠٠٣ لە مەهاباد ماڵئاوایی لە ژیان کردووە.

محەمەد[دڵشاد]ی ڕەسووڵی: م. نادری

ناوی محەمەد غەفوورە بە ئەسڵ خەڵکی مەهابادە و لە کۆیە گەورە بووە و لە بەغدا خوێندوویەتی، ساڵی ١٩٤٢ گەڕاوەتەوە مەهاباد و یەك لە ئەندامە چالاکەکانی ژێکاف بووە. لەگەڵ زەبیحی و قاسمی قادری لە هاتنەوە لە ورمێ گیراوە و ڕەوانەی تاران کراوە. لە کۆماردا بەشدار بووە و یەك لە ئەفسەرەکانی هێزی نیزامی کۆمار بووە. دوای کۆمار هاتووەتەوە خوارووی کوردستان و ساڵی ١٩٦٥ کوژراوە.

عەبدولڕەحمان ئاغای ئێلخانیزادە: برای ڕاست ٦٧[13]

عەبدولڕەحمانی ئێلخانیزادە کە پێش سەفەری حەج و هەتا دەورەی "کۆمەڵەی ژ. ك" و جومهووری کوردستانیش هەر بە "کاکە ڕەحمان" ناوبانگی دەرکردبوو، دوای ڕووخانی جومهووری و کۆچی بەرەو تاران، خۆی و براکانی ناوی بنەماڵەکەیان گۆڕی و لەوەبەدواوە بە "حاجی ڕەحمان ئاغای موهتەدی" دەناسرێتەوە.

لە دەیەی یەکەمی سەدەی بیستەم (١٩٠٤) لە ناوچەی بۆکان لە مەڵبەندی موکوریان لەدایك بووە و بە بنەماڵە سەر وە هۆزی گەورەی دێبوکرین، بەڵام حاجی بایز ئاغای باوکی سوننەتی ژیانی خێڵەکی تێکشکاند، هەم خۆی بوو بە زانایەکی بواری ئەدەبو مێژوو، دەستی دایە چاکسازی ئەخلاقی و کۆمەڵایەتی لە ناوچەکەدا و هەم ناردی لە سنەوە مامۆستای هێنا بۆ پەروەردەکردنی منداڵەکانیو هەر بۆیەش زۆربەی کوڕەکانی بوونە خوێندەوار و ڕووناکبیری سەردەمی خۆیان. بەڵام کاکە ڕەحمان بە میرزایەتییەوە نەوەستاو مەلایەتیشی تەواو کرد، هەرچەند سیاسەت لەلایەكو دەوڵەمەندیو سامانی بنەماڵە، لەلایەکی دیکەوە بێنیازیان کرد لە پیشەو مەسلەکی مەلایی.

کاکە ڕەحمان یەکەمین دەرسی کوردایەتی لە مستەفا پاشای یامولکی وەرگرت، کاتێك لەسەر بانگهێشتی باوکی لە ڕێگای چوون بۆ لای سمایل ئاغای سمکۆ چەند

---

[13] مامۆستا سەلاحوددینی موهتەدی بە داوای (بنکەی ژین) ئەم ژیاننامەیەی عەبدولڕەحمان ئاغای ئێلخانیزادەی باوکیی بۆ ئەم کتێبە نووسی، وێنەکانی باوکیو ئیسماعیل ئاغای ئێلخانی زادەیش، هەر بەڕێزیان ناردوونی، سوپاسی دەکەین.

ڕۆژ میوانیان بوو. لەم هاونشینی‌یەدا بوو کە بیری سەربەخۆیی کوردستان و بەرپابوونی دەوڵەتی کوردی لە دڵی چەسپاو لێی بوو بە خولیاو تا کاتی مەرگ بەرۆکی بەر نەدا.

دووهەمین مامۆستای ئەبولحەسەنی سەیفی قازی (سەیفولقوزات) بوو، کە مەیلی کوردایەتی‌یەکەی ئاوێتەی خۆشەویستی شیعر و ئەدەب و کوردیزانی و زمانەوانی کرد. سەرەنجام هەر لە سەرەتای دامەزرانەوە بە نازناوی "برای ڕاست"و کۆدی ڕەمزی آ/ ك و ژمارەی ئەندامەتی ٦٧ بوو بە ئەندامی "کۆمەڵەی ژ. ك" و ماڵەکەی لە گوندی (شێخلەر) لە پەنا بۆکان بوو بە کانگای چالاکی ئاشکرا و نهێنی کۆمەڵە و وەرگرتنی ئەندامانی نوێ و پەزیرایی و میوانداری تێکۆشەرانی پارچەکانی دیکەی کوردستان، هەر بۆیەش ناوی "برای ڕاست" زۆر بڵاو ببۆوە و ناسراو بوو، ناچار کۆمەڵە نازناوی "مرۆ"ی بۆ هەڵبژارد. هەر بەو ناوە لە ژمارە ٧ی "نیشتمان"دا نووسراوەیەکی هەیە لەژێر سەردێڕی (مۆسکۆ، واشینگتۆن، لەندەن) کە لەڕاستیدا ستراتیژ و سیاسەتی خایجی کۆمەڵەیە.

مامۆستا زەبیحی کە لەڕاستیدا دامەزرێنەر و بەڕێوەبەری سەرەکی و دینامۆی کۆمەڵە بوو، دەڵێ: ((هاتنی کاکە ڕەحمان بۆ ناو کۆمەڵە وەك هاتنی ئیمامی عومەر وابوو بۆ ناو ئیسلام، لە ترس و برس ڕزگاری کردین)). "هەژار"یش لە ژمارە ٢ی ڕۆژنامەی "کوردستان"، لاپەڕەی ٣، یانی ٢٢ی بەفرانباری ١٣٢٤ بەرامبەری ١٣ی ژانویەی ١٩٤٦، ئاوا پێدا هەڵدەڵێ:

لەناو موکوریان کۆمەڵێکی چاك — لێك کۆبوونەوە لە لاوی خوێنپاك
بۆ ڕزگاربوون و نەجاتی وەتەن — تێکۆشین بە ماڵ و ڕۆح و بەدەن
لەنێو ئەوانیش نەخوازە لاوێك — نەسرەوت لەڕێی نیشتمان تاوێك
کاکە ڕەحمانی ئێلخانیزادە — لە خزمەتی وی (نیشتمان) شادە
تووش بوو لەڕێدا بە هەزار کلۆ — هەتا "برای ڕاست" خۆی کردە "مرۆ"

لە ساڵی ١٩٤٥ لەگەڵ کاك سمایلی ئێلخانیزادە آ/ ك ١٠٤٢ کە هەم ئامۆزاو هەم زاواو هەم هاوسەنگەری بوو، سەفەرێکی حەجیان کردو لە سلێمانی میوانی شێخ مەحموودی مەلیك و شێخ لەتیف بوون و کاربەدەستە کوردەکانی حوکوومەت لە سلێمانیش بە نهێنی یارمەتییان دان و گەلێك پیاوماقووڵ و نیشتمانپەروەر و

ئەندامانی (حیزبی هیوا)یان دیت. بەڵام کاتێك وەفدی کۆمەڵە گەڕانەوە زێدی خۆیان، نە کۆمەڵە مابوو نە هیوا!! جومهووری کوردستان لەسەر دەستی حیزبی دیموکرات دامەزراو لە کابینەی جومهووری و بە سەرۆکایەتی پێشەوا قازی محەممەد کاکە ڕەحمان بوو بە وەزیری موشاویر بۆ کاروباری دەرەوەو کاك سمایل بوو بە وەزیری ڕێگاوبان.

دیارە گەڕانەوەیان بۆ بۆکان چەند ڕۆژ دوای هەڵکرانی ئاڵای کوردستان بوو، چونکە ڕۆژنامەی "کوردستان" لە ژمارە ١دا دەنووسێ: ((ئاغای حەسەنی قزڵجی لەلایەن ڕەحمان ئاغای ئیلخانیزادە کە لە ڕێگای ئازادی کوردو مەرامی دیموکراسیدا زەحەماتێکی بێحەدو حیسابی کێشابوو، بۆ خۆشی لە ماڵ نەبوو، هەڵکرانی ئاڵای تەبریك کرد)). جگە لە نووسراوەکانی دیکەی لەو سەردەمەدا ئەوەی زۆری دەنگ دایەوە مەقالەیەك بوو بەناوی (پسر کُرد) بە زمانی فارسی لە جوابی مەقالەیەکی ڕۆژنامەکانی ئێران کە هێرشیان کردبووە سەر سروودێك بەناوی ((ئەگەر مەردی، کوڕی کوردی)).

دوای ڕووخانی جومهووری و گەڕانەوەی لەشکری ئێران، ژیان لە کوردستان بۆ حاجی ڕەحمان ئاغا زۆر دژوار بوو، ناچار وڵاتی بەجێهێشت و لەپێشدا لە تەورێزو سەرەنجام لە تاران گیرسایەوە. لە تاران داوای لێکرا ببێ بە مامۆستای تەفسیرو عیلمی حەدیس و فیقهی مەزهەبی شافیعی لە زانکۆ و جارێکی دیکە لە ڕێگای زانستەوە گەڕایەوە ناو کۆمەڵگاو ماڵەکەی بوو بە یانەی کوردەکانی تاران و ناوەندی یەکیەتی خوێنداکاران و لە دەیەی پەنجاو شەشی زایینیدا لە سەرتاسەری کوردستان و تاران وەك مامۆستا و ڕێبەری کوردایەتی چاوی لێدەکراو ئامۆژگاری لێوەردەگیرا.

لە ١٩٦٧ بە نەخۆشی شێرپەنجە کۆچی دوایی کرد و ڕێوڕەسمی ناشتنەکەشی لە گوندی حەمامیان لە پەنا بۆکان بوو بە ڕووداوێکی سیاسی و کۆمەڵایەتی و نەتەوایەتی. هەروەك لە زەمانی حەیاتی، لە مەرگیشدا دەیان پارچە شیعر و پەخشان و مەقالەی ئاشکراو نهێنی لەسەر بڵاو بۆوە. دەیەویست هەردوو کتێبەکەی محەممەد حوسێن هەیکەلی میسری لەسەر ئەبووبەکر و عومەر وەرگێڕێتە سەر زمانی فارسی، ئەبووبەکری سەدیقەکەی تەواو کرد، بەڵام مەرگی ناکاو و گێچەڵی دەوڵەت ڕێگای چاپی پێنەدا. هەرگیز لە ژیانیدا هیچ وەزیفەیەکی حوکوومی وەرنەگرت، جگە لە وەزارەتی جومهووری کوردستان و مامۆستایی زانکۆی تاران.

حاجی ئیسماعیل ئاغای مەحموود ئاغای ئێلخانیزادە: پشتیوان ١٠٤٢

کە ئێستا لە ژیاندا ماوەو تەمەنی سەرووی ١٠٠ساڵە، کاك عومەری کوڕی، ئاشکرای کرد کە باوکی ئەندامی ژێکاف بووە و ناوی ڕەمزیی "پشتیوان- ١٠٤٢" بووە و تا ئێستاشی لەگەڵ بێ بەم سوێندە وەفادارە کە بۆ ژێکافی خواردوە و نەبوە بە ئەندامی هیچ حیزبێکی تر.

حاجی سمایلی ئێلخانیزادە ساڵی ١٢٨٨ کۆچی (١٨٧١ی زاین) لەدایك بووە، هەر لە سەرەتاوە ئەندامی کۆمەڵەی ژێکاف بووە و بە ناوی پشتیوان ١٠٤٢ لە گۆڤاری "نیشتمان"دا وتاری نووسیوە، دواتر لە کۆماری کوردستاندا بووەتە وەزیری ڕێگاوبان. لە دەورەی ڕژێمی پاشایەتی لەبەر ئەوەی لە نوێژی جومعە دوعایان بۆ شا دەکرد، تەرکی چوونە مزگەوتی کرد. لە دەورەی کۆماری ئیسلامیدا بۆ ماوەی چەند ساڵ لە کوردستان دوور خراوەتەوە، بەزۆر لە دامغان نیشتەجێ کراوە.

سەید عوبەیدوڵڵای ئەیووبیان: قومری

لە ژمارەی ٢ی "نیشتمان"دا [ساڵی یەکەم، خەزەڵوەری ١٣٢٢] لە لاپەڕەی ١٨دا پارچە شێعرێك لەژێر سەردێڕی "مناڵێکی بوێژ" بڵاو کراوەتەوە و لە سەرەوەی شێعرەکە نووسراوە: ((دیمەن و هەوای "نیشتمان"ی کورد تەبیعەتەن زەوقێکی ئەدەبی کە مەخسووسی کوردە لە دڵی گەورە و پچووکی کوردستانا ئیجاد دەکا.

ئەم هەڵبەستەی ژێروو هۆنراوەی منالێکی ١٤و ١٥ سالأنەی کوردی موکریانییە، بزانن چەندە شیرین و جوان هۆنراوەتەوە. ئایا نەتەوەیەکی منالی هێندە نیشتمانپەروەر و خوێن گەرمی هەبێ، دوژمنەکانی ئەبێ چەندە بێمێشك و نەزان بن کە هێشتاش هەر بە هیوای کەلك لێ سەندنی (ئیستیسمار) ئەم نەتەوەیە بن و ددان بە حەقی مەشرووعیدا نەهێنن)).

تاکەی ئەی لاوەکانی کوردستان	وا بە دیلی ببین لەژێر دەستان
ئێمە هەروا بنووین لە گوێی گادا	میلەلی دی هەموو لە خەو هەستان
کاری خۆیان دەکەن بە گیان و بە دڵ	ئێمە گێژین ئەوێستە وەك مەستان
هیچ دەزانن کە نیشتمانی مە	وا دەناڵێنێ وەك هەزار دەستان
بۆ هەموو بەش کرا بە خۆڕایی	کەوتە ژێر دەستی ناکەس و پەستان
باعیسی بێسەری و نەزانین بوو	چوو لەدەست ئێمە موڵکی کوردستان
حەیفە ژێردەستی حیزی حیزان بی	نەتەوەی پاکی ڕۆستەمی دەستان
"قومری"یا گەرچی ئێستە مندالی	جوان دەهۆنیوە شێعر و هەڵبەستان

سەید عوبەیدڵلای ئەیووبیانی تەهازادەی مەرکەزی، یان مامۆستا "بڕەك" کە ئەویش لە ژیاندا ماوە، تائێستا چەند جار نووسراوە و دەستخەتی زەبیحی و دەفتەرچەی یادداشتی بۆ ناردووم/ "قومری" ناوی ڕەمزی ژێکافی بووە.

مەلا مەعرووفی کۆکەیی:

"شاعیرێکی بەناوبانگ" کە زۆرجار شێعرەکانی لە "نیشتمان"دا بەرچاو دەکەوێ و شێعری بەناوبانگی "بیکەن بە جەمهووری" لە ژمارە ٥ی "نیشتمان"دا بلاو کراوەتەوە، شاعیری گەورە و کوردپەروەری مەهابادی (مەلا مارفی کۆکەیی)یە. گۆڤاری "هاوار- هاواری کورد" لەمەڕ مەلا مارفی کۆکەیی دەنووسێ:

کوردێکی بەناوبانگ: مەلا مەعرووف کۆکەیی

مەلا مەعرووفی کۆکەیی لە هۆنەرە بەناوبانگەکانی قەڕنی بیستەمی کوردستانی موکریانە. کوڕی یووسفە باوکی بە فەلاحەت خەریك دەبوو. لە دووی مانگی بەفرانبار

(دی ماه) ١٢٥٤ شەمسی لە دێی (حاجی خوش) لەدایك بووە. زۆرتر لە مەدرەسەی تورجان و سەردارئاوا خوێندوویەتی و موددەی بیست ساڵ لە (کۆکە) تەدریسی کرد. لە ساڵی ١٣٠٧ماڵی هاتە شاری سابلاغ، لە ساڵی ١٣١٥ هەردووك چاوی کەم بینا بوون. بو موعالەجە زۆر هاتوچۆی دوکتوری دەکرد، وەلێ نەتیجەبەخش نەبوو. کۆکەیی پیاوێکی زیرەك و قسەخۆش و موتەوازیع و قەدی بڵند و ڕەقەڵە بوو.

وەکوو عادتی ڕۆژگارە کە بلیندان نەوی دەکا، ئەغلەب عومری بە تەنگدەستی ڕابوارد، تا لە ڕۆژی سێشەمووی شەشەمی مانگی خەرمانان (شهریور)ی ١٣٢٤ی شەمسی هیجری موقارینی ١٩ی ڕەمەزانی ١٣٦٤ قەمەریی هیجری ٢٨ی ئووتی ١٩٢٥ی میلادی پاش نەخۆشییەکی درێژ لە سابلاغ وەفاتی کردو لە قەبرستانی مەلا جامی داوێنی داشا مەجید نێژرا، ڕەحمەتی خودای لێ بێ- کۆکەیی بە کوردی و فارسی و عەرەبی شێعری گوتووە، گەلێ شێعری لە باسی ئەشخاسدا هەڵبەستووە و شێعری وەتەنیشی زۆرە.

حاجی سەید حەمەدەمینی بەرزنجی: (خاڵەمین)

خاڵەمین، لە کەسایەتییەکانی عارف و شاعیر بوو و لە ساڵی ١٢٨٤ی هەتاوی چاوی بە دنیا پشکووت. باوکی "حاجی شێخ مستەفای کۆکەیی" لە عارفان و مەشایخی جێی ڕێز و حورمەتی ناوچەی سندووس بوو. وەك بۆ خۆی لە چاوپێکەوتنێکدا باسی کردووە، خوێندنی عەرەبی و ئەدەبیی لەلای زانای بەنێوبانگی کورد مامۆستا ئەحمەدی تورجانی زادە دەست پێکردووە.

لە تافی لاوێتییەوە دەستی بە شیعرگوتن کردووە و لە ڕێبازی شێعر و شاعیریدا زیاتر پێڕەوی شێوەی نالی و حاجی قادری کۆیی بووە. خاڵەمین ڕۆژی یەکشەمۆ ٢٣ی خاکەلێوەی ساڵی ١٣٧١ی هەتاوی ماڵاوایی لە ژیان کردو لە گۆڕستانی بوداغ سوڵتان لە مهاباد بە تەنیشت گڵکۆی هێمن، هەژار و مەلا غەفووری دەباغی بەخاك ئەسپێردراوە. ناوبراو سەردەمانێك بۆ بژێوی ژیان کووتاڵفرۆشیی کردووە و لە

هێندێك سەروبەندی ژیانیشیدا كارگوزاری فرۆشتنی قەند و شەكر بووە. لە كاتی نووسینی ئەم دێڕانەدا بە داخەوە هێشتا دیوانی شێعرەكانی چاپ نەبوە[١٤].

عەباسی حەقیقی: ع. هونەر

شاعیرێكی تری ژێكاف "ع. هونەر" شاعیری بەناوبانگی بۆكانی مامۆستا (عەباسی حەقیقی)یە. عەباس كوڕی عەلی كوڕی برایم ئاغای تالآیە، ١٩٠٢ لە دێی (مەرجان)ی ناوچەی مەهاباد هاتوەتە دنیاوە. پێش یەكەم جەنگی جیهانی بەماڵەوە چوونەتە دێی (مەڕخوز)ی ناوچەی شنۆ. لەوێ خراوەتە بەر خوێندنی حوجرە. لە جەنگی گەورەدا هەڵاتوونە سلێمانی. پاشتر گەڕاونەوەو لە مەهاباد جێگیر بوون. دیسان درێژەی بە خوێندنی دینی داوە. ١٩٣٤ لە ئیدارەی كارگێڕیی مەهاباد دامەزراوە. ١٩٤٢ گوێزراوەتەوە بۆ بۆكان. ١٩٩٨ لەوێ كۆچی دوایی كردووە[١٥].

فانی:

لە حوجرەوە دەستی بە خوێندن كردووە. لە ژیاندا بە كشتوكاڵەوە خەریك بووە. ساڵانی نێوان ١٩٥٧-١٩٦٤ نەبێ كە سەرۆكی شارەوانیی مەرگە بووە، ئیتر وەزیفەی حكوومەتیی نەدیوە. ٣ی كانوونی یەكەمی ١٩٧٣ لە مەرگە كۆچی دوایی كردووە[١٦]. دیوانی شیعری لەچاپدراوی هەیە.

---

[14] سید محمدی صمدی، نگاهی به تاریخ مهاباد، انتشارات رهرو، مهاباد، ١٣٧٣ شمسی، ص٢٤١.

[15] دوكتۆر مارف خەزنەدار، مێژووی ئەدەبی كوردی، بەرگی شەشەم A، دەزگای ئاراس- هەولێر، ٢٠٠٦، ل٥٢٧.

[16] دوكتۆر مارف خەزنەدار، هەمان سەرچاوە، بەرگی حەوتەم B، دەزگای ئاراس- هەولێر، ٢٠٠٦، ل١٤١-١٤٢.

م. م. هووشەنگ:

م. م. هووشەنگ ١٦ دەبێ محەمەد مەجدی کوڕی گەورەی وەزیری دادی کۆمار مامۆستا مەلا حوسێنی مەجدی بێ. ناوبراو ئێستاش لەژیاندایە و لە مەهاباد دەژی. ساڵی ١٣٠٢ی هەتاوی لە شاری مهاباد چاوی بە دنیا پشکووتووە. دوای تەواوکردنی خوێندنی ئامادەیی، ساڵی ١٣٢٢ی هەتاوی لە ئیدارەی فەرهەنگ دامەزراو ساڵانی دوورودرێژ بە سەرکەوتووییەوە لە دەبیرستانەکانی مهاباد دەرسی گوتووەتەوە و سەرۆکایەتیی دەبیرستانی کردووە.

بەڕێزیان درێژەیان داوە بە خوێندنی ئاکادێمیك تا ئاستی وەرگرتنی پلەی دکتورا لە زمان و ئەدەبیاتی فارسیدا و چەندین ساڵ لە زانکۆکانی جوندی شاپووری ئەهواز و زانکۆی تەورێز و زانکۆی تاران مامۆستایەتیی کردووە. ئێستا سەرۆکی زانکۆی ئازادی ئیسلامی- لقی مەهابادە.

مامۆستا دوکتور مەجدی چەندین کتێبی بە زمانی فارسی بڵاو کردووەتەوە و بە زمانی کوردی و فارسی زۆر شیعری هۆندووەتەوە[١٧].

محەمەد شاپەسەندی: م. ش. ئازەر

ناوی محەمەدی کوڕی محەمەد ساڵح کوڕی سەعید و ناسناوی شاپەسەندی بووە، ١٩٢٠ لە مەهاباد لەدایك بووە. قۆناغی سەرەتایی لە قوتابخانەی (سەعادەت) خوێندووە. دوای ساڵێك دامەزراندنی ژێکاف بووە بە ئەندامی؛ ژمارەی ئەندامێتیی ٨٢١ و ناوی نهێنیی (م. ش. ئازەر) بووە.

---

[17] هەمان سەرچاوە.

قانع:

شاعیری ناوداری کورد مامۆستا قانع کە لە خوارووی کوردستانەوە هاتبوو بۆ مەهاباد و لە کۆماری کوردستان وەك مامۆستای زمانی کوردی بەشداریی لە کۆماردا کردووە، لە سەردەمی ژێکافیشدا چالاکانە لە "نیشتمان"دا شیعری بلاو کردۆتەوە لەژێر ناوی (شیوەگوێزان- قانع)، (شیوەگوێزان) دێیەکە لە ناوچەی پێنجوێن. شێخ محەمەدی کوڕی شێخ عەبدولقادری دۆلاشە، ساڵی ۱۸۹۸ لە دێی (ڕیشێن)ی ناوچەی شارەزوور لەدایك بووە، لە حوجرە خوێندوویەتی. لە گۆڤاری "نیشتمان"دا بەشداریی کردووە و بەردەوام شیعری بۆ ناردوون. لە کۆماری کوردستان‌دا هاتووەتە مەهاباد و مامۆستای زمانی کوردی بووە. ساڵی ۱۹٦٥ کۆچی دوایی کردووە.

میرحاج ئەحمەد تاهیر ئاکرێیی

۱۹۱۱ لە شاری ئاکرێ لەدایك بووە. خوێندنی سەرەتایی لە ئاکرێ، ناوەندی لە مووسڵ و بەغدا، خانەی مامۆستایانی سەرەتایی لە بەغدا ۱۹۳٤ تەواو کردووە. پاشان لە کۆلێجی عەسکەری وەرگیراوە و کە تەواوی کردووە بووە بە ملازمی دووەم. ۱۹۳۹ بووە بە ئەندامێکی پێشکەوتووی حزبی هیوا. ۱۹٤۲ چووە بۆ ڕۆژهەلاتی کوردستان و بەشداری دامەزراندنی کۆمەڵەی ژێکافی کردووە.

پاشتر له ١٩٤٣-١٩٤٥دا چووەته ناو جووڵانەوەی بارزان، دوای شکستی ئەو جووڵانەوەیە لەگەڵ بارزانیەکاندا چووەته دیوی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و بووە بە ئەفسەرێکی لەشکری کوردستان. دوای ڕووخانی حکوومەتی میللیی کوردستان لەگەڵ بارزانی‌دا ڕووی کردوەته یەکێتیی سۆڤیێت. ساڵی ١٩٥٩ هاتوەتەوە عیراق و چووەتەوە ناو سوپا. ١٩٦٣ خانەنشین کراوە، ١٩٨٨/١١/٩ لە بەغدا کۆچی دوایی کردووە.

* * *

م. فەرروخ-١١: یەك لە نووسەرە چالاك و ئەندامە کاراکانی ژێکاف بووە، بە داخەوە بە تەواوی بۆم ساغ نەبووەوە کێ بوو[18].

زۆراب -٣٧: عەلی خوسرەوی خەڵکی مەهاباد ئێستا لە ژیاندا ماوە[19].

کۆمەڵێك ناوی تری نهێنی هەن کە لە "نیشتمان"دا ناویان هاتووە، وەك:

س. م. ح. گرشاسب: (سەید محەمەدی حەمیدی سەرنووسەری ڕۆژنامەی کوردستان)[20]

م. م. عیشقی، ئاواڵ، م. ئیرەج-٢١٥ (محەمەد سەعید حافیدی، خەڵکی کرماشان)[21]، م. خ. بارزانی ، ه. ئارێز، ع. فەرزانە، ح. ڕ. سەخی، أ ئازاد أ، أأ ئازا، أأ ڕژدی (مام ئەحمەدی ئیلاهی)، ق. ق. چوبینە، ق. پرشینگ (وەك لە خۆی بیستراوە دەبێ مەرحووم هاشمی شیرازی بێت). بەداخەوە هیچ سەرچاوەیەکی بڕواپێکراو دەست نەکەوت لە دروستی و هەڵهێنانی ئەو ناوانەدا یارمەتی لێ وەرگرم.

جیا لە ئەندامەکان وا وێدەچێ شارەکانی کوردستانیش ناوی نهێنی و ڕەمزییان بووبێ. بۆ نموونە:

آ/ ل. ب دەبێ ڕەمزی شاری مهاباد بووبێ،

آ/ ك. ڕەنگە شاری بۆکان بێ،

ب/ آ. م دەبێ سلێمانی بێ.

---

[18] سایتی گزینگ نووسیویەتی: ڕەنگە محەمەدی نانەوا زادە یان محەمەدی یاهوو بێ، هەردووك لە ئەندامە چالاکەکانی ژێکاف بوون.

[19] هەمان سەرچاوە.

[20] هەمان سەرچاوە.

[21] هەمان سەرچاوە.

گۆڤاری "نیشتمان" و زمانی کوردی

هەروەك دەزانین ""نیشتمان"" ئۆرگانی کۆمەڵەی ژ. ك وەك زمانی حاڵی ڕێکخراوەیەکی سیاسی و ناسیونالیستی بۆ پەرەپێدانی فیکرو ئامانجەکانی ژ. ك هاتە مەیدانەوە، لە سەردەم و دەورانێکی ئەنگوستەچاو، دەورانێك کە زیاتر لە ۲۰ ساڵ بوو ڕەزا شای پەهلەوی خەریکی تواندنەوەی گەلی کورد بوو لە ڕۆژهەلاتی کوردستان، تەنانەت تا ئەو جێیە سەرەڕۆیی و بێشەرمیی بردە پێش کە لەناو جادەکان بە ڕۆژی ڕووناك نێفەکی پیاوانی کوردی دەبڕی! دەیوست زمان و فەرهەنگی کوردی بسڕێتەوە، لەمەڕ کێشەی کورد هەمان ڕێگا بڕوا کە ئاتاتورکی جیرانی پێیدا ڕۆیشت.

کۆمەلانی خەڵکی کوردستان نە تەنیا بێبەش بوون لە خوێندن بە زمانی دایك، بەڵکوو پێشیان دەگیرا لە بەجێهێنانی ڕەسم و ئادابی کوردەواریش. بمێنێتەوە کە لە هەموو ناوچەی موکریان و مەهاباد تاقە مەدرەسەیەکی ناوەندیشی لێ نەبوو و ئەو چەند قوتابیێی حەزیان لە خوێندن بوو، دەبوو ڕێگای چەندین کاتژمێر بڕن و بچن بۆ ڕەزائیە. زمان و شێعر و ئەدەبیاتی کوردی بۆ کۆمەلانی خەڵکی کوردستان بڤە بوو، منالی بەستەزمانی کورد دەبوو هەر لە یەکەم ڕۆژی مەدرەسە بە زۆری لە فارسی حالی بێ و پێی بخوێنێ.

لە شەوەزەنگ و زستانی سارد و بەستەڵەکدا "نیشتمان" ئەم چرا ڕووناکە بوو هەڵکرا بەسەر موکریان و خەڵکی کوردستاندا. لە ماوەیەکی یەکجار کورتی ۲-۳ سالیدا کە لە تەمەنی یەکەم بلاوکراوەی ژ. ك (دیاریی کۆمەڵەی ژ. ك بۆ لاوەکانی کورد- ۱۹٤۳) و یەکەم ژمارەی (نیشتمان- جولای ۱۹٤۳) گوزەرا؛ کۆماری کوردستانی بە هەموو دامودەزگای دەوڵەتی، ڕۆژنامەی ڕۆژانە بە زمانی کوردی، مەدرەسەی کچان و کوڕان بە زمانی کوردی و چەندین گۆڤار و بلاوکراوەی تری لێ هاتە بەرهەم.

کەڵە شاعیرانی وەك هێمن و هەژار لە قوتابخانەی "نیشتمان"وە بوونە شاعیری میللیی کۆماری کوردستان، شێعر و ئەدەبیانی شاعیران و نووسەرانی "نیشتمان" بوونە هەوێنی زمان و ئەم ئەدەبیاتەی کوردی و ئەو ڕەچەڵەکە کە ئێستاشی لەگەڵ بێ هەموومان پێیدا دەڕۆین.

"نیشتمان" لەم ماوە کورتەدا، جیا لە بیری کوردایەتی، توانیی خزمەتی گەورەی زمانی کوردی بکا و هەنگاوی گەلێك بەکەڵکی هاوێشت بۆ ڕێزمان و ڕێنووسی کوردی. دەیان لاو و خوێندکار لە قوتابخانەی "نیشتمان" بوونە کوردیزان و مامۆستای زمانی کوردی.

سەرنج:

ئەوە ئەمجارەش دوای چاپکردنەوەی ڕۆژنامەی "کوردستان" بە حەول و هیممەتی برایانی بنکەی ژین، نووسراوەکانی کۆمەڵەی ژێکاف و تاقە ژمارەیەکی گۆڤاری "هاواری کورد" بڵاو دەکەینەوە، بەڵکوو کەلێنێکی تری کتێبخانەی کوردیمان پێ پڕ کردبێتەوە و مێژوونووسان و پسپۆڕانی مێژووی کوردستان لەبەر ڕووناکیی ئەم بەرهەم و بەڵگە حاشاڵێنەکراوانە حەول بدەن و بتوانن وەچەکانی ئێستا و داهاتووی گەلەکەمان لە مێژووی خۆیان ئاگادارو هۆشیار کەنەوە. لێرەدا پڕ بەدڵ سوپاسی دۆستی خۆم کاك حەسەن قازی دەکەم لە یارمەتی و ناردنی زۆر سەرنج و هاوکاریکردنی بۆ چاپی "نیشتمان". هەروەها نابێ حەول و دڵسۆزیی کاك ئەمیر حەسەنپوورمان لەیاد بچێت بۆ ئەو کارە چڕو ئاکادێمیانەی، بۆ وەدەست خستنی ژمارەکانی "نیشتمان" و هەموو نووسراوەکانی سەردەمی ژێکاف و کۆماری کوردستان کردوویەتی. دەبێ بڵێم بەحەق هەردوو هاوڕێم لە ماندووبووەکانی ڕاستکردنەوە و وەڕووخستنەوەی مێژووی ژێکاف و کۆمارن.

عەلی کەریمی

سلێمانی
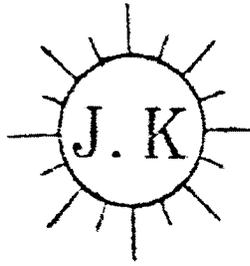
گۆڤاری

"نیشتمان"

نیشتمان

بلاوکەرەوەی بیری کومەلەی ژ ٠ ك

گۆواریکی کومەلایەتی ئەدەبی ؛ خویندەواری و مانگی کوردیە

زمارەی-١ سالی یەکەم پوش پەری ١٣٢٢ جولای ١٤٩٣

لەم ژمارەیەدا :

ەکەلی باسی خوشی تر ئەخوینیتەوە .

بژی سەروك و كورد و كوردستان و هیوا !

نیشتمان

كوواریكی كومەلایەتی ؛ ئەدەبی ؛ خوێندەواری و مالكی كوردیە

ژمارەی -١   سالی یەكەم   پوش پەری ١٣٢٢   جولای ١٩٤٣

آمانجی ایمه

ئەی برای كوردی خوشەویست :

كومەلەی **ژ.ك** بە پیچەوانەی هەمو بەر هەلست و قورت و چەلەمەییكی وەكو دوژ منایەتی خوبەخو ؛ دوبەرەكی و خوخوری ؛ پول پەرستی و بیگانە دوستی كەلەریگای پیش كەوتن وە سەر كەوتنی كوردا هەیە بەهەمو هیزو توانای خوی تی ئەكوشیت

تا زنجیر و کەلەمەی دیلی و ژیردەستی لە ئەستوی نەتەوەی کورد دامالی وەلەم کوردستانە لەت و کوتەی ایستا کوردستانیکی گەورەو ریك و پیك بینیتە بەر هەم کەهەمو کوردیك بە سەربەستی تیابژیت •

زور کەس وا لیك ئەدەنەوە کەئەبی نەتەوەی کورد بەزور و نیروی چەك لەدیلی رزگار بکریت بەلام ئەوانە هەمو بەهەلە چون وریگای راستیان لی‌وون بوە چونکو چەکو تفاقی شەرر کەلەچەنك کوردایە لەبەرانبەر چەك و تفاقی شەرری ئەمانەی بونە بەرهەلستی سەربەستی ایمە کارناکات ئەبی کورد بزانیت ایمرو تفەنگ لەچاو گوللە رژین و توپ و تانك و فروکە و ••••• و ••••• توقتوقە یەك زیاترنیە تەنیاریگایەکی ئەبی کورد بەرە و سەربەستی پی‌یا بروا شەقامی شارستا نیتیە؛ ئەم ریگایە راست و رەوان ئەچیتە ناو میرگی آزادی و سەربەستی •

کومەلەی **ژ•ك** بریاری داوە بو روناك کردنەوەی بیری نەتەوەی کورد و دوزینەوی هوی چارەرەشی و دواکەوتنی ئەم ملتە بەستەزمان و بی دەسەلاتە لەهیچ فداکاریکی روووەر نەگیریت ئەواله سەر بریاری‌هەیئەتی ناوەندی ئەم گووارە (Govarh) دەر ئەچیت تابەرە بەرەهەر چە و تیو نارە و ایکی لەزیانی کوردا هەیە پیشانی بدا و ببیتە شارەزای نەتەوەی کورد لەریگای سەربەستی و سەر بەخوئی‌دا

تەماع

هویەکی زلی دوا کەوتنی کورد تەماع و پول پەرستییە ئەم هەستە بە تایبەتی لەناو عەشیرەتەکانی کوردا زور بە هیزە؛ گەلی جار هەلکەوتوە کەهەمو وەسایلی سەربەستی کوردستان هاتوتە بەرهەم وەلە هیچ لایە کەوە ماوەبو ناحەز (مخالف) ەکان نەماوەتەوەو بە جاریك هیوا براوبون بەلام دەسیان هەل نە گرتوە بو چاندنی تووی دوبەرەکی لەناو عەشیرەتەکانی کوردا در اویکی زوریان بلاو کردوتەوە و نەتیجەی باشیان وەر گرتوە •

ئەوانەی بە دراو هەل خەلەتاون بیریکی زور بەستو خراپیان هەیە و بە ئەندازەی منالیك تی ناگەن کەئەم دراوەی دوژمن ئەیانداتی قورقوشمە لەگەرویان ئەکا ئەم دراوە ئەبیتە مایەی مال ویرانی و چارەرەشی دوارۆژی خویان و مال و منالیان •

ئەی آغاوات و سەردار عەشیرەتە خوشەویستەکانی کورد :

توزی وورد ببنەوە بزانن ئەم دراوەی دوژمن ئەتانداتی بوچیە؛ بو بەختیاریو رزگار کردنی ابوەیە؟ نا ایوە دەبی بزانن ئەمانەی ایمرو بە بار دراوتان لەناوا بلاو ئەکەنەوە وەکو ایوەبی میشیك نین و پارە بە قیرو نادەن؛ ئەوان دەزانن ئەم دراوە ئەبیتە مایەی دواکەوتنی سەربەخویی کوردستان تا چەندسالی تروە،هیوایان هەیە لەم ماوەیە داکارە ساتیکی و ابکەن لەروی زەویدا کورد تەنیا ناوی بمینیت

نەزانن بو ؟ چونکو خاکی پیروزەی کوردستان هیندە بە پیت و بەرەکە تەدەس لی هەلگرتنیوەك گیان دەرچونە بەلام ایمەچی بکەین ئەم گەوهەرە هیژا و بە نرخە لەدەس کوردی بی کەس و هەژاردایە کەلە بەر نفاق و دوژ منایەتی یەکتر ناپرژبن کەلکی لیبسینن و بیگانەکان بە آرەزوی خویان گەنم ، رون ، نەوت و ٠٠٠ و ٠٠٠ و ٠٠٠ زورشتیتری بە بارلی ئەکیشنەوە بوولاتی خویان وە برسی ورەش وروتی وولاتە کەیانی بی تیرئەکەن ٠

ئەی آغاوات و سەردار عەشیرەتەکانی کورد : ایوە بنوخوا ئەم تەماعە (کە بەیەقینی روژیك ئەبیتە هوی مال ویرانی خوتان) فریبدەن تاسەر بەخوئی کوردستان وە دواتە کەویت ٠

دەردی دەرون

دمەتەقە ییکی دو کەسی

بایز ـ تو خوامام بابیرچیباسە

بابیر ـ چی چاون ؟

بایز ـ کورە چوزانم دەنك و باسی ئەم شەررە

بابیر ـ دەك خوابتکوژی توچت داوەلەشەر دەردی خومان کەمە نورەی شەررە

بایز ـ بوچی دەردمان کەمەکی هەیە دەردوداخی نەبی

بابیر ـ هائەوجار بویتە پیاویکی باش وەرەگویت لیبیتازە پیاویك هاتوە بوگەنم کرین در اویکی زور پشی هیناوە

بایز ـ جاکی هەیە هیندە نەفام بیت گەنمی بی بفروشیت
باپیر ـ بە خوانا تیکە پیشتوی دراو بەرد نەرم ئەکالە پیش هەمو کەسیکدا آغا گەنمەکەی ئەفروشیت
بایز ـ ئەی بو خوی چی ئەکا ؟
باپیر ـ مام بایز وەهادیارە چونکو باسی دراوم کرد عەقل وهوشت لانەماوە کوررە هەی نەفامی تی نەگەییشتو! ئەی گەنمی ئەم جوتیارە چارە رەشانە هی کی یە ؟ مالی جوتیار هی آغایە

ریك کەوون تاسەر کەوون !

ع . بیژەن

تاریکە شەوی شەوانی دوای ١٧ و ١٨ ەی مانك لەبەر پەنجەرەی ژوورە کەماچاوی بی بریبو مەآسمان ؛ آسمانیکی پرر لە ئەستیرەی سیس و گەش ؛ آسمانیکی هەور آوی ؛ آسمانیکی شین ورەش و چاوە روانی دەرکەوتنی مانگم ئەکرد چاوشارکی ئەستیرەکان وەك مانیتیزوریکی چالاك لە هوشی بردم تاریکی و دیمەنی شیرینی آسمانیش خستبویانمە حالەتیکی بیرو هوشەوە وام ئەزانی ئەوامن بالداریکی بچوکم لە آسمانی کوردستانا ئەسوریمەوە لەسەرگومی (وان) را بەسەر چیاکانی زاغروسدا فریمە سەرگومی (وورمی) لە ویرا بەسەر خاکی موکوریان و ئەردەلانا چومەوە کرماشان و لورستان و . . . . . و . . . . . بەلام لەهەموشوینیکی

وولاتە کەمانا هیندم هەردی بیگانە دیت سەرم سور مابو ووتم بە لکو ئەمانەمیوانن تیفکریم لەخانە خیویش زیاترن اینجا دوردونك بوم بەخوم گوت ریگام هەلە کردوەولە آسمانی کوردستان وەدەرکەوتوم سەرم هەل بری چیاکانی تروس؛ ئەلوەند؛ حەمرەین یەك یەك وەبەرچاوم هاتن ئەیانگرت نا! ریگات هەلە نەکردوە ئەم آسمانەی تو تیایا ئەسور ییەوە آسمانی کوردستانە، ئەم چیاو کیوو دەشت و شیوانەی لەبەر چاوتن هەمو کوردستانە بەلام ئەم بیگانانەی تو ئەیان بینی لەبەر دو بەرەکیو خوخوری ایوە لە هەمو ئەو شتانەی خوا بەخشیویە بەکوردستان کەلك ئەسینن ئەگەر بیت ناخوشە برو بە نەتەوەکەیخوت بلی سەر کەوتن لەریککەوتنایە ریك کەوون تا سەر کەوون.

میجرسون دەرحەق بە کوردچی ئەلی

« جەنابی محمد امین زەکی خاوەنی تاریخی کورد و »
« کوردستان لەلاپەرەی ۱۰۷ تی کتیبە نایابەکەیدا »
« ئەم دیرانەی خوارەوەی لەکتیبی (بەتبدیل لە »
« مەزوپوتامیا و کوردستاندا ـ لوندون ۱۹۱۲)ەی »
« میجرسون وەرگرتو »

ئەم دەشت و کیوانە (لای ژوری ریگەی اورفە ـ موصل) کە لە سەرەتای دیریکەوە ناسراوە لەنیوانی وولاتانی باکوری ر نیوەروی جزیرە (مەزو پوتامیا) دا سنوریکی سیاسی و طبیعی بوە ئەو شاخە تاریك و بەرزانە (طور عابدین) کە لە پیشدا نیفاتیان

پی گوتوه و ایستاکه لەبیرمان چوتەوە سەر چاوەی د ە جلە یە لە زەمانی (تیگلات پلایزەر) ی پادشای آسوردا (١١٠٠ پ . م) سنوری باکووری آسوریە بوه و لە وولاتی نەزانراوی (نایری) هەبو کەئەم شایە گەورەیە هە ولی بوداگیر کردنی ئەدا لە دواییدا ناوی وولاتی (نایری)بو بە (گوردونەن) کەبەتەواوی (کوردیەن) ویا(گورد). لە مەوە وانی ئەگەین کە نەتەوەی کورد لە سەرەتای دیریکی رەگەزی آریدا هاتوتە ئەم وولاتە و جی گیربوه .

اوردوی نەتەوە گەورەکان وەکو (یونان) پارث (ئەشکانی) وروما لە بەردەمی ئەم کیوانە دارویان وەرگیراوەتە دەشتەکانی نیوە رو ؛ ئەم شاخە بەرزانە شاهدی شکان و گەرانەوەی گەلی نەتەوەکانی روژ هەلاتن تەنیا آسوری توانیویەتی داخلی وولاتی نایری یا کوردونەن (کە دانیشتوکانی لەمەیلی سەربەخوییدا لە کوردی ایمرو کەمترنە بون) ببی - بەراستی ئەم نەتەوەیە کە بەژیانی سادە و آزایی و فکری خوپار از تن بەنا و بانگە بەتەواوی تیەکەل نە بونی لەگەل فاتحە گەورەکانیا جیگای حیرەتە ئەو هەستەی کە نەتەوی کورد بەدیریك نوس و روژهەلاتناسەکانی داوە ئەمەیە: کوردفەرمانی کەس قبول ناکا؛ ناشکینری؛ لەناو نابری؛ حەزلە شارستانیتی وپیشکەوتن ئەکا؛ نیشتما نە کەی بەکەس نادا، حەز لەچارەی ئەونەتە وانە ناکا ئەیانەوی حکمی بە سەرابکەن ئەیەوی لەشاخ و دولەکانی خویدا رەگەز و زمانی خوی بپاریزیت .

سەرکەوتن بە زور و کەمی نیە

وتەیێکی « بیژەن » نوو سەری کومەلە لە کوبوونەوەیێکدا

براياني خوشەويست لەووتاری ئەوشوی خوما باسی آیەتیکی کتیبی مقدس اسلامی یعنی قورآن تان بوئەگیرمەوە . ئەم آیە تە لە تابلویەك نوسرابو ئەگەرچی زور جار چاوم پی کەو تبو بەلام هەرگیز وەکو ئەم جارە کاری لیم نەکردووە ئەوەتا آیە تە کە خوائە فرمویت « کم من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة باذن‌الله » معناکەی زور آشکرایە ئەفرمویت زور دەستەی کەم هەن کە زال ئەبن بەسەر دەستە زوردارە کانا بە ارادەی خوا هوی زور کارلی کردنی ئەم جارەی ئەوەبە جاران لەخوماشتیکی دەگەل ئەم آیەتە مبارکە تطبیق بکات شك نەدەبرد بەلام ئەو جارکە بیرم کردەوە بوم دەرکەوت کەئەو فەرمایشەی خوا بال ئەکیشیت بەسەرایمەشا چونکو دستە یە کی نسبیاً بچکولە لە دەوری یە کتری کو بو ینەوە ئە لیین نیشتمانی ـ خوشەویستمان رزگار ئەکەین ، وولاتە کەمان ئەهاویژینە باوەشی سەربەخوئی؛ هەنگوینی سەربەستی ئەکەین بە گەرووی هەمو کوردیکدا واتی ئەگەم ئەم آیەتە مزگینیکی گەورەی خدائی بو بویەوا قورسائی ئەخاتە سەرمیشکم و لەپیش چاومە کە هیچ شتیك توانای نیە ایمە و براکانمان لەگەیشتن بەئەم آمانجە پاك و خاوینە بگیریتەوە چونکوخوا دەگەل ایمەیە بوچ لە کەلمان نابیت ایمە بنچینەی کارمان لەسەر ری و شوینی اسلام داناوە و بالمان داوەتە بزەیی (رحم) خوا و گەورەئی پیغمبر و پاکی قورآن

« م٠٠م هوشەنگ ئەندای ژمارە شازدە (١٦)ەی »

« کومەلە لاویکی خوینەوارو بویژ (شاعر) یکی »

« نیشتمان پەروەرە ئەم چوار خشتە کیانەی خوارەوە »

« نمونەییکی شعرە جوانەکانی ئەم لاوە خوشەویستەن »

تادە بینم ملتی کوردی فەقیرو سەر هەژار

بی زمان و بی کەس و بی کومەگو بی کار و بار

ژیر چە پوکی ملتی دی رادبویرن روژگار

آوی چاوم هەر وەکو گوزەی سەرەو ژیردیتە خوار

٭٭٭

بەش بەحالی خوم ئەمن عومرم دەگەل غەم تەوئەمە

مونس و غەمخوری قەلبی دەردناکم هەر غەمە

دایما بگریم ئەگەر بو کوردی بەستەزمان کەمە

هەنعی من بوچی دەکەن خەلکی لە هەر گوشە و کەنار

٭٭٭

ئەو رووروژیکە کە نابی دابنیشن رەنجەرو

یاعەدوبن بوتەماعی مالی دونیا خوبەخو

مطمئن کەلت یەکتری بەقسەی پروپو چو درو

روژی هەیدان و عەمەل بکرن هەموریکەی فەرار

٭٭٭

ملتی دیچیە ئەگەر کردی تەرەقی علتی؟

بوچی تی‌نا فکری؟ کورد آخرنەتوش خو ملتی!

شد نفاق تو سبب گرنا کنون در ذلتی

بیوەتەن وەك جولە کەی دایم هەتیو و سەر هەزار

✿✿✿

غیرەتی کوردی لەنیو آحاد و ئەفرادی ملل

بوتە باعیثی سەر ئەفرازی دەزانین لائەقەل

اتحاد و بی وەکو ئەو غیرەتەی ضربالمثل

تابزانن چون دەکەن تەحصیلی ناوو افتخار

✿✿✿

مایەیی هەر جورە عز و افتخارە اتحاد

ملتی دی بەم طەریقەلادە بەن ریشەی فەساد

اتحاد و گەرببی جالازمە علم و سەواد

چونکە بیعلم و هونەر ناکا تەرەقی هیچ کار

✿✿✿

هیچ کەس ناژی لەویدوا بە بی علم و هونەر

ملتی عالم کەدەگرن عالەمیك نیە بی ئەثەر

گەر نەبی علم و هونەر ؛ حەیوانن ئەبنائی بەشەر

مایلی دەشتودە رو صەحراو و کیو و کیوسار

« ئەم چەند شعرانەی سەیدعبدالرحیم مەولەوی هەورامانیە »
« کە پیرە میردی سلیمانی لە کوردی هەورامانیە »
« وە وەریگیراوەتە سەر لەهجەی موکوریانی. »
« تی بفکرن تو خوا بزانن کام فەیلەسوف وەك ئەم »
« بویژ (شاعر) ە کە وەك ئەستیرەی سەرکەل لەشاخ و »
« کیوی هەورامانا هەلاتوە (طلوعی کردوە) »
« توانیوبەتی **فەلسەفەی سەرکەوتن** بخاتەبەرچاو »

گلەیی بەختی رەشی خوم ئەکرد
ئەم ووت بوچ منی وا بەم دەردە برد؟
هەرچی دەی بینم وا لە پیشەوە
من بە دەست چەرخی جەفابیشەوە
نالەم (ساز) مە خەم بادەی بەزمە
هەروا هامەوە لەم پایە نەزمە
گینگلم ئەخوارد بە دەردی پەنهان
پارچە بلوری لیم هاتە زمان
بە زمانی حال : رەوانتر لە قال
بوی گیرامەوە ریزەی کونە سال
ووتی لەو ساوە بە «بەرد» خەلق کرام
هەر کەسی هەستا پی پیکی لی نام
روزی هینامیان دو بورە زەلام
گرتمیانە ناو وەبەر چەکوشیان دام
هیندەیان لیدام هەتا بوم بە آرد
تامیانە کورەی - آگر - جوشم خوارد

کەقالیان کردم بوم بە بلوری
ئەدرە و شامەوە وەك پارچە نوری
لیوم نابەلیو ناز دارانەوە
کەو تمەناو بەزمی خونکارانەوە
گاه گولاو دانی عەترو عەبیر بوم
نەشئەی دەماخی شاهو وەزیر بوم
گاه مەئوای شەراب کونەی پرتەئثیر
دەمیان تی ژەندم نەو جەوانو پیر
گاه جنسی لەطیف شوخی دیدەمەست
ئەیان فراندم ئەم دەست بوم ئەودەست
لەو پەردە شمینە بوم بەو بلورە
ئەجری قالی بو شەرارەی کورە .....

« سلیمانی : زیوەر - بەآهەنگی شەرقی »

خاوی خەرگوشی هەتاکەی وەعدەیی بیداریە
دوژمنی خوتو منالت ئەژدەهای بیکاریە
وابەجی ماوی لەخیل ناگەیتە کویستانی مراد
کوردە سادەی غیرەتی غیرەت بەری دینداریە
ئەجنەبی باری گەیاندە مەنزلی ئەمن و ئەمان
توش لەنیو قوردا چەقیوی عەیش و نوشت زاریە
« لیس للانسان الا ماسعی » بخوینەوە
سەعیە غیرەت ئەمری مشروعە کەلامی باریە

چاوله مووچه و توره‌کانه مه‌بره دایم ئه‌ی زه‌لام
مایه‌یی دونیا و ودینت کسب و صه‌نعه‌تکاریه
به‌شسه شوزباو خواردنی ناوته کیه‌کان و خانه‌قا
چاوت ماسنا هینده نوستی وه‌عده‌یی بیداریه
منکری شیخ و طه‌ریقه‌ت نیم حه‌قیقه‌ت بیت بلیم
رو له‌ده‌ر گاهی توکل بی سه‌به‌ب بی‌عاریه
صه‌د گرامافون فیدای هو هوی جوتیاری بکه
جقه‌یی شاهی به پەنجه‌ی خذمه‌تی جوتیاریه

شاعری بەناوبانگ
وەفایی

ع . ایژه‌ن

خاکی دلکه‌ش و شوینه خوشه کانی کوردستان هه‌ستی زور وورد و بیری باریك ئه‌خاته ناو دلی دانیشتوانی ئه‌م وولانه‌ی که ایستا هه‌ر له‌ ته‌ی به‌ دهست یه کیکیه وه‌یه بویه به‌شی زوری نه‌ته‌وه‌ی کورد (خوئیده‌وار و نه‌خونیده‌وار) طبیعتا شاعرن

له خاکی پاکی کوردستانا زور نه خوینده‌واری واهه‌یه و بووه که له خونیده‌واره‌کانی بیگانه‌باشتر وجوانترو ریك وپیك‌تر توانیو یتی شعر بهو نیته‌وه شعر و ئه ده بیاتی کورد نشان ئه‌دا که خوینده‌وار کانیشمان له پله‌ی هه‌ره به‌رزی شاعریدا جیگه‌یان بوخو کردوته‌وه

لەسالی ١٣٥٥ ھ کە چو بومە موکوریان کومەلە شعریکی وەفایم بەر چار کەوت هیندە تەرر و آودار و شیرین و جوان بون بریارم دا دیوانی ئەم شاعرە بەناو بانگە کوبکەمە وەزکە هەلم بو هەلکەوت لەچاپی بدەم خوایار مە تی کرد گەنجینە ییکی باشم لەلای کوردیکی صوفی نەك صوفیکی کورد دەس کەوت وریکم خست کە بو چاپ حاضر بیت بەلام گریو قورتی زەمانە تاایمرو نەیهیشتوە ئەم آرەزوم بیك بینم هیوام هەیە بەم زووانە بیدەم بە چاپخانەی ژ ۰ ك بو چاپ کردن

لە هەمو لاویکی کورد تکائە کەم بوتەواو کردنی بەسەر را هاتی وەفائی لەنوسینی زانیار (معلومات) ی خویان دریغ نەکەن

بەشی طبی

جیگارە چون ئەکیشرت

هەمو ئەزانن توتن ژەهریکی تایبەتی هەیە کە پیەی ئەلین نیکوتین لەگەل ئەوەشا کە هەموکەس زور حەز بەلەش ساغی ئەکالەکاتی جیگارە کیشانا بیر ناکاتەوەکە ٢٠٪ تی ئەم ژەهرە دەگەل هەناسە ئەچیتە ناودەرونەوە و ئەو دوکەلەی قوتی ئەدا بیجگە لەنیکوتین هەندی هەلمی (بخار) ژەهرآوی وەکو بغی رەژی (اکسید دوکربن Co^2) تیدایەئەو هەلمە لەهەمو هەلمەکانی تر ژەهری زورترە هەرکە چوناو خوینەوە دەگەل گرمولە (گلبول) سورەکان تیکەل ئەبی و جوی بونەوەی نیە بە یکجاری لەکاریان

ئەخاو بەم جورە لەظرفیتی هەناسەهەل کیشان کەم ئەبیتەوە
بورزگاری لەبیروخەیالات جیگارە ئەکیشن ایترنازانن هیندە
بیناچیت بوخوی ئەبیتە مایەی ماندوبونی میشك و لەش دلەکوتکە،
ایش و ژانیدل ـ هەناسە تەنگی لە هەمو ان زلتر کوخە لەجیگارە
کیشان پەیدا ئە بیت
کیشانی جیگارە ریژەوی خوین زیاد ئەکا ئەمەش بە هوی
پەیابونی مادەیی آدرنالینە (Adernaline) کە لە سەر تو یژی
گورچیلە پەیدائەبی لیروە دەرئە کەوی کەچون ژەهری جیگارە
ئەچیتە هەمو کە لینو قوژبنی لەش
زور جیگارە کیشان لەخەو کەم ئەکا، ئەبیتە بەرگری هضم بونی
خوا ر د ن.
ئەگەر ناتوانن دەس لەکیشانی جیگارە هەل بگرن بو ئەوەی ژەهری
توتن ودوکەل کەمتر کاربکاتە دەرونتان ئەم چەند دەستورانە بەکاربینن
١ـ بە بی مودنە جیگارە مەکیشن
٢ـ توزی لوکە لەنیو مودنە کەتان بنین
تاوەکو هەندی لە ژەهری دوکەل بگیریتەوە
٣ـ دوبەشی جیگارە زیاتر مەکیشن بەشی سەیەمی فری بدەن
٤ـ لە خورینی جیگارە مەکیشن
٥ـ هەتا ئەتوانن کەمی بکیشن
بەکار هینانی ئەم دەستورانە ی زورو خزمەتیکی هەرە گەورەیە
بو دل و سیپەلك و هەمو لەشتان کە ئەمیش یارمەتیکی زلە
بو خوشی ژیان.

بو گەنم کر

ئەی گەنم کر ، ئەی مایەی گرانیو تەنگی و چەلەمەی وولات ئەی باعثی سەختی ژیانی دەس کورت و هەژارەکان ئەی آورتی بەردەری قصەیەری خەلك بو دەسروکەی خوت تونەبی بزانیت:
آه و نالەی نیوه شەوی داماو و برسیکان کە بەهوی گەنم کرینیتو کەوتونە تەنگانە وەك دوکەلی چیشت و شیوی تو لە هەموکا تیکا بەرەو دەرگای آسمان هەل ئەکشیت ئەم آه و نالە بەتین و تـاوە هیندە ناکیشی آوی هیمنی صەبری خوا دینیتە جوش و ئەیکابەهەلمیك کە لەبەر آسمانی بەخت و اقبالت ئەبیتە هەوریکی رەشی بەترس هەربەم زووانە ئەم هەورە رەشە کەوە کو چارەو بەختی هەژارانە تەرزە و گللیرەی ئەکیەتو چارەرەشی بەسەرخوت و ژن و منالتدا بەوینەی بارانی بەهاری ئەبا ریت لە بلیندی بەختیار یا ئەتخاتە چالی بی بەختی ئەوسا هەموکەستی ئەگەن کەسکالای هەتیوی بی دایك و باوکی ، برسی ورەش ورووت چون قەهر و غەضە بی خوائەدابە سەر گەنم کرا
ئەی گەنم کر چون داماو بیدەسەلاتە کانت توشی برسیتی کرد خوا مال و منالت بخاتە برسیتی •

تکا

لە خویندەواران تکا ئەکەین نوسراو و هەلبەست هەرچی بیت بومان بنیرن

ئەستیرەییکی تازەلە آسمانی چاپەکانی کوردیدا

جوانمیر یو مەردوم دوستی بەریتانیای گەورە

کورد ماوەییکی زور لە میژە هەستی بە نەجابەت و مروك خوشە ویستی بەریتانیا کردوە ئەم حکومەتە گەورە یە بەدریژایی میژوی امپراطوریتی خوی هە میشە باریزگاری آزادیو سەر بە خویی و پەر- وەرینەر و بی‌گە هینەریی نەتەوە بچوو کە کانی گیتی‌ی بوە زورجاران وەکو ئەم جارەی ایستاله سەر حەقی نەتەوەییکی بچووك بەرەنگاری

خروشی ایمە و وشك بیتەوە وتوزی دلی بکریتەوەو ئەم کرو گلبەی دەروونی‌دامر کیتەوە

نەأ ! نەأ ! براکان ، خوشە ویستەکان واکویم لە آە و نالەی نیشتمانە کە بەکرو زانەوە پیم ئەلی رولە گیان گریان کاری پیریژانە ! نا دەرگای مردن و مراندن لە سەر پشتانە شیوەن و زاری ایشی نا پیاو پەستانە! خوایەش خومانت بە لاویکی آزا ئەزانین و مەعنای بە زین نازانین کە وا بو و با بچینە سەرچیا بلیندەکانی نیشتمانمان بەکە وابی ئەوان پەیما نیکی برایە تی ببەستین کەوەکو ئەم چیایانە زەنگین و سەنگین و بەخوینی جەرگمان رەنگین بی ، بو گەلی هەژاری کورد دوایی هینی ژیانی نەنگین بی، ببیتە یارمەتی دەری ایمە بو مردن و مراندن لەریگای رزگاریدا

٣٦

وولاتانە پیویستە ، بو ئەم مەقصەدە کومیسیونیکی مرکب لەبریتانیا ، فرانسە ، ایتالیا ؛ ایران وە کورد (بو تەفتیش و قەراردانی تەصحیحاتیك کە رەنگە پیویست بیت بکریت لەو سنورە کە بە پی‌ی معاهدەی‌حاضر بو تورکیاد اندراوە و بەسنوری ایرانە وە دە نوسیت) دەگەریت

بەندی ٦٣ ـ حکومەتی عثمانی لە اعتباری ئەم سەعاتەوە قبول کردن و اجرای ئەم مقرراتە کە لەلایەن کومیسیونی بەیان کراو لەبەندی ٦٢ دا پی‌ی ابلاغ ئەکریت لەتاریخ تەبلیغە وە تا سە مانك وە ئەستو دەگریت

بەندی ٦٤ـ ئەگەر بەوەعدەی سالیك دوای تاریخی دەسکران (شروع) بە اجرای ئەم معاهدەی حاضر لەو جیگایانەی کە لەبەندی ٦٢ دا ذکر کراوە نەتەوەی کورد بە مجلس عصبةالامم (جامعەی‌ملل) مراجعە و اظهار بکەن کە (بەشی زور) ئەکثریتی نەتەوەی‌دانیشتوانی ئەم مەناطقە ئەیەویت لەتورکیا جیا بیتەوە و سەربەخو بیت ، وە لە حالیکدا کەئەگەر عصبةالامم بزانیت کە ئەمانە قابلیەتی سەربەخویی یان هەیەوتەوصیەی دانی سەر بەخو یی بە نەتەوەی کورد بکا : تورکیا لەایستاوە بو مووافەقەت کردن بەم تەوصیەو تەنازول لە هەموحقوق و عەنعەناتیکی بەسەـ ئەم مەناطقە وە هەیەتی تعهد ئەکا

ئەم تەنازولە ، مەوضوعی مذاکراتیکی خصوصی لە نیوان قوای رەئیسیەی سویند خواران و تورکیا تەشکیل ئەکا

لەدوای تەنازولی بیژرا و لە لایەن قوای رەئیسیەی سویندخوارانەوە بەرانبەر بە تیکەل بونی بەشی کورستانی موصل بەم حکومەتی

کورده هیچ نەوعە اعتراضیك اقامە ناکریت

برا خوشە ویستە کانمان ئەمە سەنەدی سەربەخویی کور د ستان
بو بومان گیرانەوە بزانن چەندساله و چەندو چون جە و ر و ستە م
لە کوردی بە ستە زمان کراوە حەقیکی وا مەشروعی ایمە خراوەتە
بەر پی‌یان هیشتا ایمە بەخومان ئەلی بن زیندو ، هەی بە لا ی لیدا
ژیانی وا بە ضەلالەت

« ئەم شعرانە شان لە دوای چاپ کردنی بەشی »
« ئەدەبی گوڤارە کەمان پی گە یشت ئەوا بەسوپاسیکی »
« زورە وەبوئە و کەسەی کە ناردویە لەچاپی ئەدەین »
« نیوی بویژ کە یمان بونە نوسراوە نایینوسین »

ئەی ملت مەظلوم و فەقیرو دە سە وە ستان
بی علم و مەعاریف وەکو ئەتفالی دەبستان
ئەی بی بە شو بی بە هرە لە آزادی و شادی
مەحروم و عەقەب کە وتو وەکو کویر و نەقوستان
بو بی خە بەرن دەوری جەهالەت سوپەری بو و
بی نورە چرای جامعە یی بادە پەرستان
ئەم تەنبەلی و غەفلەتو ئەم خەو تنە تاکەی
عالەم هەمو بیدارە لەخەو جملە هەلستان
زور عەیبە کە لیك عارە کە ئەم قەومە نەجیبە
مەشهور بە شەجاعەت هەمو وەك روستەمی دەستان

بی حورر مەتو مەحکوم و هەمو چاو بەرە ریرین
بو داخلی و خارجی و پەرە پەرستان

ئەم جەهل و نفاق و حەسەد و بو غضە هەتاکەی
دە خولینە وە تاکەی وەکو دیوانە و و مەستان ؟

بیشونە وە پیم چاکە بە صابونی صەداقەت
ئەم چلکی نفاقە لەدەمو چاورلە دەستان

اقدام و قیامیکی بکەن مەو قعی کارە
هەر بومە یە تا نها کە بە هار بوتە زمستان

خار و خەسی ذلت لەرە کوریشە دەرنین
بیکەن بە کولو و کولشەنو کولزار و کولستان

هەر بو مە یە خوینی جکەر و محنە توتالی
بو ئە جنەبیە نعمەتی شەهدو شەکەرستان

ئەورو کە لە فەنو هونەر و علم و صەنایع
هەرکوردە کە بی حصەیە باقی هەمو ((وەستا))ن

بروانە بەنوری هونەرو شەمعی مەعاریف
تاریکە شەویش رەو شە نەبوتە قەمەرستان

کوی بکرە لە رادیو کە بەیەك ثانیە دینی
باسی و خەبەری « لەندەن » و « پاریس » و « لهستان »

بی علمی سبب بو کە بەخورڕایی لەدەسی چو
مصر وحەبەش و شام و عراق و عەرەبستان[1]

---

(١) ئەمە اشارەیێکە بو امپراطوریتی سلطان صلاح‌الدینی ئەیوبی

انصافه ایتر بەسیه به ئەم جه هلو نفاوه
دونیات که نه مادینه که شت روبی له دەستان
شاعر ومره قوربانی قەریحه و قەلەمت بم
بینوسه له بو « آکره » و « آمید » و « لورستان »
« باوەندی » و « سه نجابی » و آفاقی جەنوبی
بو کوردی به را گه نده له گەر هینو له کویستان
بو ملتی بیچارەیی بی صاحیبو سەردار
به خصوص طه بەقەی کوردی عراق و عەجەمستان
بو آتیه فکریکی بکەن فرصەته ئەوړو
تاکەی دەبنه چاو له بەر و آهـ تی دەستان

کوردستان مالی کورده

ع ساسان

به گویرەی میژو ؛ بەگەوایی هەمو میژو نوس و روژهه لات ناسەکان له ٢٧ چەرخی پیش میلادموه ئەم چیا و شاخ وکیوانه ؛ ئەم دول و دەشت و شیوانه ؛ ئەم روبار و گوم و آوانەی کە ایمرو کورد تی یا دانیشتوه ، آوی لی ئەخواتەوه و کشت و کالی لەبەر دانەکاله لایەن باپیرەکانی نەتەوەی کورد داگیر کراوه

بەلی ایمرو چل و حەوت چەرخی تەواوه که کورد لەکوردستانا دانه نیشیت هەمو کەلین و قوژبنیك؛ هەمو دول ودەره یەکو هەمو میرکو چیمه نیکی ئەم ورلاتەی لەبەر انبەر بە لاماری دراوسیکان بەخوینی خوی پاراو و سوور کردوه لاپەرەکانی میژو پرن لەباسی ئەم شەررانه کە نەتەوەی کورد بو پاراستنی نیشتمانه کەی

توشی هاتوه ئەم آسمان و مانگ و روژو ئەستیرانە لەخاکی کوردستانا شاهدی گەلی خوین ریژیو شەرران بون و بەهەزاران لاوی کوردین دبوه کە لە خوینا ئەتلیتەوە بوچی؟! بو پارازتنی وولاتە کەیان لە پەلاماری پەلاماردەران خلاصە کورد ئەم کوردستانەی ایستای بەخوین لە آدەمیزاد کریوه و هەرگیز بە خوررایی لەدەس خوی نادا بەش کردنی کوردستان، بلاو کردنەوە و لەناو بردنی کورد جنایەتیکی زلە کە لە میژودانە دیتراوه

کورد بە هەمو هیزی خوی ئە چریکینی ئەلی کوردستان مالی خومە بە کەسی نادەم؛ وولاتی خوم بو کەس بەجی ناهیلم لە کوردستان بووم لە کوردستان ژیاوم و ئەژیم ئەبی هەر لە کوردستان و لە ریگای کوردستانیش دا بمرم

پەلامارە کەی ئەوسالی ئەلەمان لەروسیا!

م . فەرروخ

پەلاماری زستانی روسە دلیر و آزاکان توند و تیژی خوی لە دەس‌دا؛ بەفر و سەهولی دەشتە کانی روسیا بەرە بەرە ئەتوانەوە؛ اوردوی سوری سەرکەوتو کە سەر کەوتنی ستالینغرادی لەلاپەرەکانی میژوی نەتەوەی روسرا بە خوینی هەزاران سەرباز و سەردار نوسیبو خەریکی ماندوحە ساندنەوە بو ـ بەلام زورنا شکا وەکەی دوکتور گوبەلس لەدونیادا بلاوی ئەکردەوە کە اوردوی سور توانای هیچ شەریکی ندماوه و بەم نیزیکانە پەلاماری گەورەی تەوەرە (محوەر) لەروسیادا دەس پی ئەکری ئەوانەی خەلەتاوی رژیمی پروبوچی نازیش بون لە دەرەوەی وولاتی ئەلەمان ئەم فیشال و

درووده لەسەی آغای گوبەلسیان باوەر نەکردوئەیان گوت پەلاماری ئەمسالی هیتلەر بە هیچ نەیرویك بەر بەست ناکریت.

بەهار داهات مانگیك دومانك بەهارتەواو بو پە لاماری ئەلەمان هەر دەس پی‌نەکرا دیسان هەل خەلەتاوەکان ئەیانگوت هیتلەر خەریکە چەك و تفاقی تازەی شەر ئەدا بەسەر بازەکانی کە مانگی یوش پەردا هات چە ندروژیکی رابورد زور ناشکاوە کەی‌گو بەلس بلاوی کردەوە پەلا ماری گەورە؟! لەروسیا دەسی پیکرا دریژی ناوچەی شەرر (٧٠) میلە ولە اورەلرا تا بیلگرودی‌دا گرتوە ئەمانەی شتیان لە بیرناچتەوە وشوینی پەلا مارە کەی یاری هیتلەریان هیشتالە سەرخەریطەکانی خویان هەل نەگرتبو گالتەیان بەم پەلامارە کە ورەیە ئەکرد چونکو ١٦٠٠ میل دریژایی جەبهەی پلردەکەل پەلامارە گەورە حەفتا میلیکەی ئەمسالی هیتلەر هیچ حتلسەبەتی‌نیە هەموکەس‌تی گە یشت کە ئەم پەلامارە تەنیا بوراگرتنی آبروی اوردوی تەوەرەکان دەس پیکراوە دەنا بە هیچ کلوجیك ئەهمیەتی نظامی نیەو بی گومان تیك ئەشکیزی

چەند روزیك پی‌چو بارەگای ئەلەمان (بەقسەی خوی) زورجیگەی داگیر کرد؛ دیلی گرت اوردوی سوری شکاندروسەکان هەروا بیدەنك مابونەوە لەناکاو روزی هەینوی ١٤ـ جولای ١٩٤٣ بارەگای روس بلاوی کردەوەکە پەلاماری هەرە گەورەو زلە حەفتا میلیکەی هیتلەری‌تیك شکاندەو بەرەو اورەل پەلاماریکی زور بەترس لەلایەن اوردوی سورەوە دەس پیکراوە تائەورووژەش ١٢٠٠٠ سەربازی ئەلەمان کوژراوە تائەوروو کە ٣٠ مانگی یوش بەرەئەم پەلامارەهەرلە پیش کەوتندایە و هیتلەر و

موسولینی لەچاوپیککە و تنه کەی خویانا بە شیکی زوری دمه تە ۆە کەیانیان بەباسی ئەم پەلامارە کە بە نە یر و یکی بی هاو تاوە دەس پیکراوە ابواردوە ئەمە بو دواروژی پەلامارەکەی ئەمسالی محوەر

دەسیاوی بو چاپ

هنیدیك لەئەندامەکان بو چاپ کردنی انتشاراتی کومەلە بیجگە لە مانگانەی معین (داندراو) دەسیاوی صندوقی کومەلەیان کردوە ئەواله خوارە نیویان و پولیکی داویانە بە سوپاس و تشکریکی زورەوە ئەنوسریت

ناوی‌ئەندام	پولی عراق	پولی تورکیا	پولی ایران
١ـ کارە	١/٩٥٠ دینار	١٤ لیرە	٢٣٠ ریال
٢ـ سام	١/٥٠٠ «	١٢ ١/٢ «	٢٠٠ «
٣ـ حامد	١/٥٠٠ «	١٢ ١/٢ «	٢٠٠ «
٤ـ فەرروخ	١/٥٠٠ «	١٢ ١/٢ «	٢٠٠ «
٥ـ رەوادی	١/٥٠٠ «	١٢ ١/٢ «	٢٠٠ «
٦ـ نەریمان	١/٥٠٠ «	١٢ ١/٢ «	٢٠٠ «
تیکرا	٩ دینارو ٤٥٠ فلس	٧٦ ١/٢ لیرە	١٢٣٠ ریال

ئەگەر بیجگە لەم برایانە ئەندامەکانیتریش دەسیاویان کردبیت چونکو لە هەیئەتی ناوە ندیرا بە ایمە رانە گەییندراوە لە ژمارەی دویەمی گووارە کەمانا نیویان چاپ ئەکەین هیوامان هەیە هەمە ئەندامەکان لاسای ئەم براخوشە ویستانەی خویان بکەنەوە

ئەم ژمارەیە مان هە، ر چونیك بو دەرگرد
تی ئە گوشین ژمارەكانی تر جوانتر و باشتر
چاپ بكرین

بلاوکەرەوەی بیری کومەلەی ژ . ك

سالی یەکەم | ژمارەی ۲ | خەزەڵوەری ۱۳۲۲

لەم ژمارەیەدا :

وەگەلێ باسی خوشیتر ئەخوینیتەوە

گوواریکی کومەلایەتی؛ ئەدەبی؛ خویندەواریو فانکی کوردیە

ژمارەی ـ ۲ سالی یەکەم ☆ خەزەلوەری ۱۳۲۲

بو خوینەرە خوشەویستەکانمان

دوای لە چاپ دانی ژمارەی یەکەمی ئەم گووارە هەندی بەرهەلست لە کار و باری ایمەدا پەیدا بوکە بە بونەی ئەوانەوە چاپی ژمارەی دووەم وە پاش کەوت؛ بەلام خوای گەورە و بەرزیارمەتی داین توانیمان بەسەر هەمو ئەوشتانەدا کە ببونە پیشگری کار زال ببین ئەورا ژمارەی دووەم پیشکەشی خوینەرە خوشەویستەکانمان ئەکەین هیوامان ئەمەیە هەروەکو ژمارەی یەکەم آگری نیشتمان پەروەریو کوردایەتی لەدلی هەمو کوردیکدا بکەشینیتەوە

لەناو کومەلدا چەباسە؟

لە مە و پاش هەمو دەنگو باسی کومەلەی لە ژیر عنوانی سەرە وەدا بو آگاداری خوینەرە کانمان دە نوسین ئە والە خوارە وە بەکورتی دەس بە نو سینی دەنگو باسی ئەم چەند مانگەی رابوردو ئەکەین

کومەگی پولی:

چەند مدتیك بو تەصمیم گیرا بو دیاریك بە جیگایە کی لازم تەقدیم بکریت بو ئەم کارە لەلایان هەیئەتی مەرکەزی لە ئەندامان نیزیکەی ١٠٠ دیناری عراقی یا ١٢٥٠٠ ریال پولی ایرانی کوکراوە و دیاریکە ساز کراو پیشکەشی ئەم جیگایە ی کە هەمو ئەندا مە کان بە پیویستیان ئەزانی کرالەژ مارەکانی دوایی‌دا ناوی ئەو ئەندا مانەی پولیان داوە دە نو سین .

جیژنی سەر سالی کومەل:

روژی ٢٥ جی گەلاویژ جیژنی سالانەی کومەل بە شکوە و خوشیکی زورەوەگیرا و گە لی لە ئەندامە کان مقالەی باشیان نوسیبو خویند یانەوە کە لەپاشان چاپیان ئەکەین

اداراتی محلی کومەلە:

لەم چەند مانگی را بورد ودا فعالیتی کومەلە زور بە تین‌بوو، توا نیو ما نە لە هیندیک شارانی ناوچەی نەوذی خوملاندا

اداراتی محلی تەشکیل بدەین

لەشاری (ش ـ SH) ـ روناك ئەندامی ژمارە ٥٢ کە لە لایەن هەیئەتی ناوەندیوە بو سەروکی ادارەی محلی معین کرا بو پاش گەیشتنە جیگای کاری خوی فعالیتیکی زوری نواندوە کومەلە سوپاسی ئەکا دیار یکیشیان نارد بو پیمان گەیشتوە ایمەش بەجیگای خویمان گەیاند

لەشاری (ك ـ K) ـ برای راست ئەندامی ژمارە ٦٧ سەروکی ادارەی محلی ئەم شارەیە ٤ دیناری عراقی (٥٠٠ریال) بو کومەکی چاپخانەی ناردبو وەرمان گرتوە

لەشاری (غ ـ G) ـ بارزانی ئەندامی ژمارە ٦٤ بو سەروکیتی ادارەی محلی تعین کراوە چاوەنواری گەیشتنی راپورتی عملیاتی ئەکەین

مایەی رزگارنەبونی ایمەلەزنجیرو کەلەمەی دوژمن چیەو کی یە؟ بوچی پیش ناکەوین؟

لە دونیای ایمرودا ژیان بە یە خسیریو ژیر دەستی هیچ ناهینی ملتیکی ژیر دەستی ئەم و ئەوبیت وەك هەتیوی بی دایکو باب هەمیشە هەناسە سارد و رەنگ زەردە ئەم هەمو هەراو شەررە بو آزادی هەل آییساوە حکومەتی سووەت ئەگەر آزادیو سەر بەستی نەتەوەکانی لەلایەن ئەلمانە کانەوە نە خرابایە ژیرهەرەشە و تەهدید هەرگیز شەرری نەدەکرد و خوینی لاوە آزاکانی خوی بە خورایی بە رژاندن نەدەدا نرخی هەموشتیك لەم دونیایە دامەعلومە مەگەر نرخی آزادیو سەر بەستی

سەربەستی گەوهەریکە بی هاوتا کەلە بازاری جهـاندا بە خوین تسعیر کراوە

سەربەستی بوملت لەرادەی نان وآودایە واتاچلون آدەمیزادبە بی‌نان نازیت هەروەهابە بی آزادیش ناتوانی بژی

ئەم زنجیر وکەلەمەی دیلی کە خراوەتە ئەستوی نەتەوەی بە شەهامە تورەشیدی کورد سەطحی ئەخلاقی ئەمقەومە آزاو نەجیبەی زور هیناوەتە خوار

ملتیکی لەگەرا ئەوەی دە هەزار نەفەری یونانیە کان دا عەشیرەتەکانی بو محافظەی نیشتمانی خویان شەرریکی تاریخی

و به ناویان کرد ملتیکی لەتەواوی چەرخەکانی تاریخا بلیمەتی
و ئەهمیەتی مقامی خوی‌لە ژیر بەیداغی دلیریو آزایی‌دا بەهەمو
دونیا ثابت کردوه ایستا ملی لـە بن نیری دوژمنا چەماوەتەوەو
عەشیرەتەکانی لەبا-
تی تولە ئەستاندنە
.وەو انتقـام لـە
دوژمن خەریکـی
کو شتـنو تالانی
یەکترن؛ دوژمن بە
ئەنواعی دروودەلە
-سەهە، لی‌خەلە، تاند
ونو ئەیانکا بەگژ
یەکا ـ ئەمەیەمایەی
پیشنەکەوتنی ایمە؛
ئەمەیە هوی هەرە
زلی دوا کـە وتنی
کورد؛ ئەگەر ییتان
خوشە جاریکی تر
ژنو منداڵتان توشی نارەحەتیو چارەرەشی نەبن؛ ئەگەر حەز بەخوشی
ژیانی دوارۆژی خوتانو قەومی کورد ئەکـەن؛ بەکوردیو بەکورتی

تکا!

زوراب-٣٧

ئەی سەردار عەشیرەتو
آغاوات و شارستانیکانی
کوردستان ایوە بنو خواو
پیغەمبەر تایەرو هـەر
چیکتان دەربارەی براو
خزمی خوتان کـردووە
لە دلی دەرکـەن بەلام:
لەمەو پاش ناوی عەشیرە-
تو شارستانی جافو پژدەر

ئەگەر ئە تانەوی دوای جەنگ دیسان ناموستان نەخریتەوە ژیر
چەکمەی دوژمنی تینو بە خوینی کورد داباتی کوشتنو تالان کردن
خەریکی برایەتیور بککەوتن بن تابتوانن هەر شتیکی ببیتە مانعی
پیشکەوتنی کاری
قەومی کورد هەلی
بگرن کورد تەنیا
بەم ریگایەدا توانا
ی دەرباز بون لە
هەمو چارەرەشیو
نەگبەتیکی بودیتە
بەرهەم وەفریای دا
وا کردنی ئەم حەقە
ئەکەویت کەمعنا
هەدەی سەوربوی
داناوە بەبی ئەمەی
کەسیک بتوانیت
ببیتە بەر هەلستی
ئەم داوامەشروعولی
نەپرسراوەمان بیشك ئەگەر لەم جەنگەدا کورد هەروەکو دوژمنانی
بەهەمو نەوعیك بو بەست کردنی تیدە کوشن حەول ندداتو هەر

یو مەنگورو مامش دیبو
کریو بەگزادە؛ کەلهور
وسەنجابی لەناو خوتان
هەلگرنو وبەیەك زمان
هاوار بکەن ((کورد
ینو حەقی خو
مان ئەویت))
تابەریارمەتی خواو پیغه
مبەر ئەم هاوارەمان
بگاتە بەرگویەی ئەم

دەسخەروی دوژمنی بی‌انصافو ظالم بیت باشە روژیکی زور لە جاران رەشوتاریکتر بوخوی آمادە دەکات .

ئەی رؤسای عەشایری دلیروغیوری کورد:

حکومەتە گەورانەی دەلین بو آزاد کردنی هەمو نەتەوەکانی گیتی ئەجەنگن تاچاویکیش بەداوای مەشروعی ایمە دابخشینو زمانی پازدە میلیون کوردی مەظلوم بەواتەی: ((بژین ئەو حکومەتەبا شەرەفانەی بو آزادی دونیاتیدە کوشن)) گویا بکەن.

کە میلک‌وورد ببینە- وەو توزیك بیرلە حالی ایمرووردو- ینیتان تادوینیکە کامتان لە هەموان گەورەو مەزنتربو بەرانبەر بەمأمور- یکی خوبری حکو مەتنە دەویراقسە بکاتوزمانی لی‌تی کەل دەبوایستا کە خوابەزەبی بەچار .دەرشی‌ایمە داهاتو ەو زنجیری ظلمو ستەمی دوژمنی لە

شالوپیلی کوردلە دوپارچە کوردستانی داگیرکراوی عراقوایران داماليوەكاریکی وامەکەن هەوری قەهروغەضەبی خوای گەورەوبەرز

ایمەو مەردم

بێژەن - ٢

توز و غباری تەبلیغاتو پروپاغاندای ژەهراوی فاشیستەکان روی مینای بی گەردی کوردستانیشی وەکوزور وولاتەکانی گیتی وەها تاریکدا هینابو ایستاش پاشماوی دوایی نەهاتوە.

لەکاتیکدا کە مبلغەکانی نازی لەعراق وایرانا خەریکی لیلاوو شلوی کردنی آوی هیمنی سیاسەتی ئەم وولاتانە بون گەورەترین پروپاغاندیان خراب پیشاندانی کمونیزم و کمونیست بو کە بەناوی شیوعی ئەیاندا بە گوی مەردما. وایان بردبوە میشکی خەلکەوە کە شیوعیەکان زور دورندە وووەحشین و پیاوکوشتن لەلایان زور رەواجی هەیە بەئەم مەوضوعە وەها چوبوە میشکی دانیشتوانی ئەم

گلیرەی نەگبەتو چارە رەشیمان بەسەردا بباریینیت چونکو:

(الملك یبقی مع الكفر و لایبقی مع الظلم !)

ظلم چە دربارەی بیگانە یاخومانە بکریت خراپەی لی دەوەشیتەوە؛ بناغەی کار تیك ئەدا؛ آدەمیزاد لە آسمانی بەختیاریرا دەخاتە ناو- چالی چارەرەشیو نەگبەت؛ پاشەروژتان لە بیر نەچیت دونیای ایمروو- سبەینی دونیای سەربەستیو آزادیە مردن کە لی لەدیلیو ایخسیری خوشترە تیکوشن یاخو رزگار کەنو سەربەستی بستینن یا بەجاریك بمرن - **بژی کوردو کوردستان بە سەربەستیو سەربەخوئی.**

وولاتانە کە بە بیستنی ناوی شیوعی (بلشویك) توورەدەبونو نیوچاوانیان تیك ئەنا ـ دوای هاتنی اوردوی سور (جیش الاحمر) بو کوردستان رەفتار و آکاری و اباشیان پیشاندا کە ئەم هەمو رەنجی مبلغە کانی هیتلەر بە باچو بەلام : هیشتاهیندیك میشکی واهەن دەسخەروی آنتریکات و دروودەلەسەی فاشیستە کانن .

چەند کەسیك لەم بی میشکانە کە کتیبی دیاریو ژمارەی یەکەمی نیشتمانیان خویند بووەو لایەن گریو تمایلی ایمەیان بەلای حکومەتی سووەتدا دیبو گوتبویان آرمانی کومەلی ژ. ك بلاو کردنەوەی مەسلەك وباوەری کومونیزمە ئەم قسەیە بیشك لەسەر چاوەی تەبلیغاتی فاشیستەکان آو ئەخەواتەوە دەنا ایمە کمونیست نین ئەگەر کمونیستیش بین جیگای هیچ اعتراضیك بو خەلك نیە لەم مەوضوعەدا هەیئەتی مەرکەزی کومەل بەیاننامەی رەسمی دەرئەکات .

دەردی دەرون

دمەتەقەییکی دوکەسی

بایز ـ مام باپیر ماندو نەبی

باپیر ـ خوا سلامەتت کا بایزە روت

بایز ـ ئەری مام باپیر لە شاریش ئەم دەنگو باسە هەبو؟

باپیر ـ دەنگو باسی چی ؟

بایز ـ ئەمەی کە ئەلین ئەلەمانەکان لە ناوچەی جەنگی روسیا زور شپرزە بوون

باپیر ـ بەلی مام بایز ئەمەراستە

بایز ـ هەی آفەرین بو آغای !

باپیر ـ جا شپرزەیی ئەلەمانەکان چیداوە لە آغا ! ؟

بایز ـ سەچووار مانگ لەمەوپیش بو آغا دەیفەرمو ئەگەر دەس بدەمە دەمانچەی گوی کەت بە جاریك اوردوی ئەلەمان تیك ئەدەم اینجالەم روژانە دابو من بە چاوی خوم دیتم آغا لەسەر یەك هەشت فیشەکی بە دەمانچە گوی کەتەکەی خوی بە آسمانا هەلتوقاند من هیچ لە بیرم نەبو تادوینیکە ئەم باسە .یان بو گیرامەوە هاتەوەبیرم

باپیر ـ خوا عەقل و هوش بدا بەمنالی توشو آغاش دەنا بو خوتان تازە پیربون

بایز ـ بوچی ؟ چی بووە ؟

باپیر ـ کوررە هەی نە فامی تی نەگەیشتو ئەمە اوردوی سورەکە لەژیر فرمانی (مارشال ستالین) دا نەبروی هیتلەری تیك و پیكداوە نەك دەمانچەی گویکەتی آغا

بایز ـ ئەدی مام باپیر تو خوابوچی آغاوای دەفەرمو ؟

باپیر ـ آغاش یەکیکەوەك تو

خوت بناسه

م . ش . هیمن

خوشه‌ویسته‌کەم : خوت بناسه بزانه توکیی؛ میژو بخوینه‌وه‌و تی‌بگه له‌چه‌ره‌گه‌زیکی ئه‌گه‌ر بروا به میژو نوسه‌کانی خومانت ناکه‌ی؛ ئه‌گه‌ر وه‌کوجولاکه به‌سه‌ر درری خوت رازی‌نی- بروا به بیگانه‌کان به‌روز هه‌لات ناسه‌کان‌بکه بزانه ئه‌وان ده‌رباره‌ی تو ؛ باب وباپیری تو؛ خاك و نیشتمانی تو؛ چی ده‌لین وچی ده‌نوسن ؟

آزیزه‌کەم: تو کوردی؛ توله‌نه‌ته‌وه‌ییکی‌خاوینی؛ توره‌گه‌زیکی پاکی؛ باپیره‌کانی پیشوی تو هه‌رله‌م خاکه‌دا (که کوردستانی پی ده‌لینو ایستاتوی تیاده‌ژیو داخه‌کەم هه‌ر له‌ته‌ی به‌ده‌ست که‌سیکه وه‌یه) ژیاون به‌لام چون ژیانیك ؟ وه‌ك تودیل و ژیر ده‌ستی دراوسیکان بون ؟ نه به‌خوا ئه‌وان سه‌ربه‌ستو سه‌ربه‌خو بونو آزاد ژیاون .

گیانه کەم ؛کورده‌گیان به‌قسه‌ی برای خوت بکه؛ له‌خه‌وی نه‌فامی هه‌لسه‌توزی له‌حالی خوت وورد بـه‌وه هوشت بیـنه‌وه به‌رخـوت : قولت هه‌ل ماله به‌هـه‌مو هـیزی خوت بقـیژینه بلی : ئه‌منیش آدمیزادم ؛ حه‌قی ژیانم هه‌یه ئه‌مه‌وی وه‌کـو خه‌لك‌آزاد وسه‌ربه‌ست بژیم سه‌ربه‌حوییم ده‌ویتوحه‌قی مشروعی خوم داواده‌کم له‌دیلیو ژیرده‌ستی دراوسیکان جارس بومو ئه‌مه‌ویت رزگار ببم

مەحکەمەی مەنحوسی استقلال

دوای قیامی شیخ سەعید کە اختلالیکی ملی کورد بوولە
بەر بی‌احتیاطی مجبوراً بیموقع دەس پیکرا و نەتیجە بەگیرانی
شیخ سەعید ئەفەندی رەئیسی اختلال و هەندیك لە مدیرانی قیام
تەواوبو لەلایەن حکومەتی جمهوری تورکیا مەحکەمەییکی
استقلال تەشکیل دراو جەنابی شیخ سەعید و شیخ عبدالقادر و
گیراوەکانی ترلەم مەحکەمەیە دوای محاکەمەییکی سەرسەری
بی وجدانانە مەحکوم کرانو هەلاوەستران؛ ئەم پیاو کوژیـو
جنایانە هیزیکی تایبەتی کردوتە سەرمیشکی هەموکوردیکی
نیشتمان پەروەر؛ هەر کەسە بەجوریك :

میژو نوسەکانمان بە دەرج کردن لەلاپەرەکانی تاریخ، دەنگ
خوش و گورانی بیژەکان بە بەیتو بەندوباو؛ بویـژەکان بەهەلبە-
ستە ئەم فاجعەیان بە حروفی آگرین لەدلی نەتەوەی کوردا
نوسیوە م. ش. هیمن کەیەکیکە لە ئەندامەکانی کومەلە هەلبە
ستیکی بەسەرەتاییکی بچوکەوە بو ناردوین کە عەیناً لە گە-
نجینەی ئەدەبیاتماناادرجی ئەکەین

اعلان

روژنامەی هەفتەی (مرو- MIROV) لەلایەن
بیژەن ٢- بەم نیزیکانە دەرئەچیت آبونە
تەنیا بو ئەندامەکانی کومەلەیە

جەنابی شیخ عبدالقادر

شەهیدی ریگای سەربەستی کورد

گەنجینەی ئەدەبیات

« ئەم هەڵبەستەی ژیر و چەند دڵوپە فرمێسکێکە»
«کەلە شینی شەهیدانی ریگای سەربەخوبی کوردا »
« رژتومەو پێم وایە هەمو کوردێك، چەخوین گەرم»
«بیت چەخوین سارد بەخوێندنەوەی شعرەکان بی اختیار»
« فرمیسك دەریژیو توکو لەعنەت لەم مەحکەمە»
«مەنحوسە (کەتروسکەی هیوای کوردی کوژاندەوەو»
« سەربە خوئی کوردستانی وەدواخست؛ بیسوچ »
«وتاوان ئەمری هەڵاوەسینی جەنابی شیخ عبدالقادرو»
« هاوریکانی دەرکرد و لەشینی ئەواندا نەتەوەی»
« کوردی بو هەمیشە دەسوتەژنودانا) دەکا . »

م . ش . هیمن

دریشەوی کریام هەتا روژییت بلیم بوچی برا
مەحکەمەی مەنحوسی استقلال وەبیرم هاتەوە
ریزەیان بەستبوا، پیش چاوی منا گشتی هەمو
ئەم شەهیدانەی کە خنکاوون بەصەد آواتەوە
پاك بە کفنیکی لەخوینا شە تلولیویکی بەبار
پاك بەرەنگیکو قیافیکی یەریوو هاتەوە
هانەگویم لیکرادەیان گوت «ایمە کوژراین بی خطا
ملتي کورد تابەکەنگی تولەمان ناکاتەوە »

من لەسەر لوتکەی بلیندی کیو لەحەق داوادەکەم
توش بپاربوە جەنابی شیخ لەسەرروی تاتەوە
بەلکو روحمیکی بکا پیمان خداوەندی رحیم
چیدبکە ژیردەس نەبین دیسان وەسەرمان خاتەوە
(هیمنا) بیت وانەبی یەزدانی بی‌هاوال و فەرد
کەیفەری ئەم ظلمو زورە؛ بیحساب ناداتەوە

✲✲✲

«ئەم پینج خشتەکیانە دیاری (فانی) یەکیك»
حورر بژی... «لەآفاتبکەیشتوکانەکە بە وەسیلەی ئەندامی»
«ژمارە ٢٠٠ بوی ناردوین.»

کوردەلە خەوهەلە زەمانی نیە
گەردوشی‌ئەم چەرخە ورچانی نیە
قەومی تەمەل حەقی ژیانی نیە
ریکیو زانین و عەمەل بگرەدەس
حورر بژی آزابە مەترسە لەکەس

عومری عەزیزت بەهەدەر بەس بدە
گوی بەقسەی جاهل و کەربەس بدە
تیری جەهالەت لەجگەر بەس بدە
ریکیو زانین و عەمەل بگرە دەس
حورر بژی آزابە مەترسە لەکەس

یاری لەگەل بوالهوسان بەس بکە
خزمەتی دونان و خەسان بەس بکە
مەیلی ضەرەر مەندی کەسان بەس بکە
ریکیو زانین و عەمەل بگرە دەس
حورر بژی آزابە مەترسە لەکەس

دەستی تەمەع ببرە دریژی مەکە
گەنجی درایەت سەرە؛ گیژی مەکە
قەدری بەشەر عالیە لیزی مەکە
ریکیو زانین و عەمەل بگرەدەس
حورر بژی آزابە مەترسە لەکەس

نوکەرییو خزمەتی آغا مەکە
مەیلی دزیو قەتلی ئەحیبا مەکە
خیری شەرە؛ نەفعی ضەرە؛ وا مەکە
ریکیو زانین و عەمەل بگرەدەس
حورر بژی آزابە مەترسە لەکەس

غەفلەتو بی ایشیە توی کردە لات
لاتیە توی کردە بەلایی وولات
کەر ئەتەوی ریگەیی سەعلی نەجات
ریکیو زانین و عەمەل بگرەدەس
حورر بژی آزابە مەترسە لەکەس

قەط غەزەلی‌عشق و هەوا بەرمەکە
باسی شەری زال و سکەندەر مەکە
بەم قصە لاوانی وەتەن کەر مەکە
ریکیو زانین و عەمەل بکرە دەس
حورر بژی آزابە مەترسە لەکەس

جەهلەکە وا مورثی نادانیە
جاهیلی بەد ؛ جانیە یازانیە
فەرقی نەزانانو کەروگا ؛ نیە
ریکیو زانین و عەمەل بکرەدەس
حورر بژی آزابە مەترسە لەکەس

حەیفە ئەتومەل کەچی بیگانە بی
ضدی ذەکا هەروەکو دیوانە بی
هەر دەمە محتاج بەیەك آنە بی
ریکیو زانین و عەمەل بکرەدەس
حورر بژی آزابە مەترسە لەکەس

ماری وەتەن جاهیلی بیکارەیە
بیوەدەری بیشەرەف ئەومارەیە
دوری لە ئەم مارەیە ئەوچارەیە
ریکیو زانین و عەمەل بکرەدەس
حورر بژی آزابە مەترسە لەکەس

نادەم بە فەلەك...

گیوی موکریانی : هەولیر

نادەم بە فەلەك زەمزەمەو وشوری ورلاتم
قوربانی دەکەم مالو سەرو کاری حەیاتم
شیخ نیم کە بەتەزویرو ریاکار بیو ئەفسون
وەك آش بەدانـی ئەم و ئەو لا بـی نشـاطم
یا کولکە مەلایی بە عەباو میزەری پر فیل
دەریوزەبی احسان کەمو سەرفطرو زەکاتم
دورم لە مەعاش خوریبو بیگانە پەرستـی
اثباتـی دەکا ژیانم و لافـاوی حـەیاتم
کوردیکی دلیرم لەهەمو گەردشی بی باك
رولیکی وەفادار موبر عەزمو ثبـاتم
وەك شیری ژیان جاری کەوا ماتمو خاموش
صەییادی کە مین چاوەرییی دەرفەتو هاتم
سورانی فەلەك نوبەیەدی نوبەیی مەش (گیو)
آزادیبو سەربەستیە دلخوازو ئەواتم

هەلسە وەکو شیری ژیان ئەی کوررە
زوبکە بازاری زەمان ئەی کوررە
هەلگرە ئەخلاقی جووان ئەی کوررە

ریکیو زانین و عەمەل بگرەدەس
حورر بژی آزابە مەترس لەکەس

ئەم جەنگەی سەروکی گەورەی کورد (مەلا مصطفی بارزانی) هەلیاییساندووە اختلالیکی میللی کوردە

منالیکی بویژ

«دیمەن و هەوای نیشتمانی کورد طبیعتاً ذەوقیکی ئەدەبی کە»
« مخصوصی کوردە لەدلی گەورە وبچوکی کوردستانا ایجاد»
« دەکا ئەم هەلبەستەی ژیرو هونرا وەی منالیکی ١٤ و ١٥»
«سالانەی کوردی موکوریانیە بزانن چەندە شیرین و جوان»
«هونرا وەتەوە ـ آیا نەتەوەیکی منالی هیندە نیشتمان پەروەر»
« وخوین گەرمی هەبیت دوژمنەکانی ئەبی چندەبی میشکو »
«نەزان بن کە هیشتاش هەربەهیوای کەلککی سەندنی (استثمار)»
«ئەم نەتەوەیە بنو ددان بەحەقی مەشروعی دانەهینن »

تاکەی ئەی لاوەکانی کوردستان وابە دیلی ببین لەژیر دستان
ایمە هەروا بنوین لە کویەی کادا میلەلی دی هەمو لەخەوهەستان
کاری خویان دەکەن بە گیانو بەدل ایمە گیژین ئەویستە وەك مەستان
هیچ دەزانن کە نیشتمانی مە وادە نالینی وەك هەزار دەستان
بوهەموبەتی کرایە خورایی کەوتەژیردەستی ناکەسو پەستان
باعثی بی سەریو نەزانین بو چولە دەستا ایمە ملکی کوردستان
حەیفە ژیردەستی حیزی حیزان بی
نەتەوەی پاکی روستەمی دەستان
«قومریا» گەرچی ایستە مندالی جوان دەهونیوە شعروهەلبەستان

کوردمو...

م . ش . هیمن

کوردمو داوای حقوقی پایمالی خوم دەکەم
مالی خومە ملکی کورد؛ داوایی مالی خوم دەکەم
ملکی کوردستان ارثی بابو و باپیری منە
ادعای حەققو میراتی حەلالی خوم دەکەم
هەروەکو باران لەچاوم دیتە خواری ئەشکی‌خوین
هەرزەمانیك بەرژەوەندیکی لەحالی خوم دەکەم
گەرچی لای آغا خەیالی خاوە فیکری میللیەت
من لەلام باشە هەتا ماوم خەیای خوم دەکەم
من لەدەس بیگانە قەط ناکەم شکایەت ئەیرەفیق
گەر شکایەت کەم لەچەنگی مام‌وخالی خوم دەکەم
ناصحابەس پیم بلی فیکری محالە فیکری تو
نصحەتم ناوی ئەمن فیکری محالی خوم دەکەم
روژی شیخم دیتو پیم گوت هەتبی حیسسی میللیەت
پیەی گوتم من چم لەوانە داوە سوالی خوم دەکەم
من ایتر ماهوتو شالی ئەجنەبی ناکەم لەبەر
رانکو چوغەی خوم لەبوزوی رەنگی شالی خوم دەکەم
چیدیکە زەحمەت لەبو مندالی خەلکی ناکیشم
علم و زانست و هونەر فیری منالی خوم دەکەم

ایمرو مەوقعی ازادیە...

م . حەر

دەرورەییکی خوشە ایمرو مەوقعی آزادیە
میللەتی خوخور هەتاکەی دیلی روژی شادیە
قەط مەکەن بوخو حەلال مالی برایانی وەتەن
چوستو چابوك بن دەربنن زیری کیوانی وەتەن
گادزینو کەر رفاندن شوغلی بابانتان نیە
ریکریوو جەردەیی قەط مەسلەکی کوردان نیە
بورەچاو ناکەن عەزیزم پیشەیی بابانتان
دایما بویان لەسەر فیکری نەجاتی نیشتمان
بەسەە؛ تو ئەی مامە کوردەو تی بکە
خەو بە سە دەست دە قەلەم زوری بکە
دەست بدەینە دەستی یەکتر قەومی کورد سەر پاکمان
تا ببین مایەی خەلاصی نیشتمانو خاکمان

یادەریژم خوینی پاکی خوم لەسەر ئەم مەقصەدە
یانە فیکریك بوبرای روتورە جالی خوم دەکەم
چاوەدیری روژی خوشی جیژنی سەربەستیم ئەمن
گەرمدارا وادەکەل ئەم روژی تالی خوم دەکەم

عالمی بەناوبانگ و نیشتمان پەروەر
مەلا محمدی کویی

ضایعەییکی گەورە

روزی سەشەمو ١٢ تەشرینی بەکەمی ١٩٤٣ روژیکی پرغەمو خەفەتی نەتەوەی کوردە؛ روژیکی تالو ناخوشی تاریخی ٥٠٠٠ سالەی کوردی حەق خوراوو پردەردە، کورد لەم روژە دایەکیك لەگەورە ترین پیاوی نیشتمان پەروەر و عالمی بەناوبانگی خوی لەدەس داوە؛ چەرخی بەدکردار لەم روژەدا نەگبەتیکی زلی‌تری خستوتە سەر ئەم هەمو چارەرشیو مەظلومیتی قەومی هەژاری کورد گورگی ئەجەل لەم روژە داروەلەییکی بی‌هاوتای دایکی نیشتمانی کوردی رفاندوەو شینوشە پوریکی بیمانەندی خستوتە هەمو کوردستانەوە.

لەم روەژدا جەنابی مەلا محمدی کویی کەبەاقراری هەمو زانایانی روژ هەلاتو روژ آوا پیاویکی عاقل؛ تیگەیشتو؛ نیشتمان پەروەرەپاش ٧٠ سال ژیانیکی پر افتخار وخذمەتی نیشتمان بەرەحمەتی یەزدان شادبو ایمە لەم ژمارەیەداوینەی ئەم ذاتە چاپ ئەکەین بە یارمەتی‌خوا بەسەرهاتی‌مەرحومیش دەگەل ئەم هەلبەستانەی‌لەلایەن ئەندامەکانی کومەلە بوشینی ئەم ذاتە گەورەیە دایاننناوە لەچاپ ئەدەین.

ئەی لاوی کورد

م ـ آریا ـ ٢٧ خاوەندی
میدالی آلای کوردستان

لەریگای وەدەست هینانەوی سەربەخویی کوردستان ـ لە پیناوی سەربەستی کورد ـ بولە ناو بردنی هەمو ئەم چەوتیونارە وایانەی لەکوردە واریدا هەیە بو ئەستاندنی حەقی مەشروعی خوت و دوایی هینان بەم حالە پەریشانەی ابستای قەومەکەت و بەربەرەکانی لەگەل ئەوانەی حەز بەدیلی و ایخسیری مان ئەکەن هەلستە!

ژیان بەبی سەربەستیو وسەربەخوئی چیە؟ رابە! دایکی نیشتمان چاوە نواری قیامی تویە؛ قیامیکی واکەلە جادەی شارستانیتیدەرنەکەویت؛ قیامیکی واهەموچارەرەشیونەگبەتیکی لەسەر نەتەوەو هاو نیشتمانەکانت هەنبگریت هەلستە نهضەتیکی بکە چونکو ئورەی لاوەکان دەسمایە و خەزینەی روژی تەنگانەی نیشتمانە؛ هیواو اومیدی رزگار بونە چەخوشە ئەم روژەکە دەنگی لاوەکانی کورد بووەگیر خستنی سەربەستی ئەم ملتەمە ظلوم و حەق خوراوە دونیا بخاتە جونبش وجولانەوە

ئەی لاوەکانی کورد ریککە وون قدرت و اقتدار لەریککە وتنا شیردراوەتەوە بەنیروی ییکەتی وبرایەتی بەشمشیری نیشتمان پەروەری ئەو دەستانەی بەناحەق بوسەر وولاتی ایوە دریژ

کراوون و ئەستوی براکانت ریك دەکوشن بپەربنە وخاکی پاکی کوردستان بینەوینەی بەهشتی خوش و خرم.

ئەی لاوی هیزداری کورد تی‌بکوشە تاوەکو باپیرەکانت لە وولاتی «نایری» «کوردئەن» «کوردیەن» دا بە دونیایان نشان‌دا ئەتوش هیز و توانایی خوت پیشانی دانیشتوکانی روی زەوی بدەی مەگەر نازانی حەقی‌مەشروعی تولەناودەچی مەگەر نازانی چون بە ناحەق و ظلم ئەم خاکە پیروزەی تویان دابەش کردوەو هەر پارچەبیکی‌خراوەتە ژیرحکمی دەولەتیکی بیگانە کەبە آرەزوی‌خویان لەهمو ئەم‌نعمتانەی خوابە خشیویتی بە کورد ستان کەلك ئەستینن و بو ئەوەی نەتەوەی کوردنیرژ یتە سەر فکر و خەیالی آزادی خوی هەر روژە بە نەوعیك سەری گەرم ئەکەن روژیکی بەپارە و دراو عەشیرەتەکانمان‌هەل دەخەلەتینن و ئەیانکەن بەبەر هەلستو مانعی کاری لاوەکان؛ جاریکی‌تربەوە‌سیلەی کار بە دەستەکانی خویان تووی نەاقیان لەناوا ئەپرژینن و بەگژ یەکیاندا ئەکەن تایەکتر بکوژن آخر تاکەنگی وا بی مبالاتی دەبی بوچی مەگەرتو گویت لەآەو نالەی‌دایکی نیشتمان نیەوا بەدەست بیگانەوە ئەکری وئەنالینی رابەرە و بگەرە فریای دایکی نیشتمان‌کە لەتوزیاتر کەسی نیە بگاتە هاواری!

انقلابی گەورەی اوکتوبر

م . فەرروخ

ظلمو زور کەلی بیری آگرین ئەخاتە میشکی مەظلومان؛ آمادەیان ئەکاو هەلا پیساندنی هەراو شورشیکی واکە دواییکی ئەبەدی بەم چەوروستە مەبینن؛ ٢٥ سال لە مەوپیش نەتەوەکانی روسیا لەژیر چەنگالی بیءەدالەتی (چار) داکەوتبونە حالیکی زورلە حالی ایمروی قەومی کورد خەراپتر دەستەییکی کەم آغا و خاوەن سەرمایە بە نەوعیکی زورستەمکارانە ووەحشیانە خوینی ٢٠٠ میلیون دانیشتوانی روسیایان ئەمژیو ئەیانکردە شوشەی ناانسانە تیوە هیچ کەس خاوەنی مالیخوی نەبو؛ جوتیاری بیچارە سال دوانزەی مانگ رەنجی ئەکیشا کەچی لەسەرخەرمان نانی نەبو بو مال و منالی؛ لانی چاکەی قانون تەنیادەربارەی طەبەقەی حاکمە (آغاوخانوو خاوەن سەرمایە) اجرا دەکراو لانی خەراپیشی بو کریکاروجو تیاری چارە رەش داندرابو؛ ئەگەر کریکاریکی بیچارەهەموکربوحەقیلەلایەنخاوەنی(کارگا) راگیرابا یارای داوا کردنی نەبو . . . ماویەتی

دەمی رایەرینە . . .

ایستگەی رادیوی کوردستان

دەمی رایەرینە؛ دەمی رایەرین ٭ هەتاکەیبەسستیو بە بەستیبژین بەلاماری ئەی کورد آرەقرشتنی ٭ لەدل کرمی ناکوکی دەر کردنی بە یەك بونەگشت؛ پتەوبونیپشت ٭ بەیەك بوننەبی؛ گەلتپیشکەوی

✿✿✿

بەلادابکە چاکی مەردایەتی ✿ دربغی مە کە گیان لە کوردایەتی
بکرمینەوەك شیر نچورە نەبەرد ✿ بلی کواحەقی ژینی انسانی مەرد
درشت تاکوورد؛ نەکەین دەستوبرد
بەحەق چون ئەکەین؛ پشو چون ئەدەین

✿✿✿

بو پیکەنین

ریبوار-ئەری کاکی جەردەدەلەی ئەتوش ئەندامی حزبی نازی
جەردە-نەخیر ئەمن ریگریکی بیلایەنم (بیطرف)
ژن-دەك خوا بەخیرت نەهینیتەوە دوساڵە چویتە فرونتی جەنگی
روس تەنیا ئەم کەوشە کونەو کراسە شریکت بومن هیناوەتەوە
عەسکەری هیتلەر-بەگیانی توبەشی حەوت سالم جلکوشتی جوان
بوهینابوی بەلام سەرکردەکەمان لیمی ئەستاند

هیندە حیزەبەختی کورد بوکوشتنو تالانمان
کومەلیك هاتون بەسواری حوشتری پیپانەوە

ئەم کتیبانەی لەمەولا دەرئەکرێن

١ ـ بەسەرهاتی جەنابی شیخ یوسف شمس الدین البرهانی

٢ ـ سەرگوزەشتی مەرحومی مەلا محمدی کویی

٣ ـ شوان و قوتابی

٤ ـ ماژینوی گوشتو خوینی روسەکان یا جەنگی ستالینغراد

٥ ـ دەرسی روسی

لە هەمو نوسەرو بویژەکانی کوردستان تکا ئەکەین لە ناردنی هەلبەستەو نوسراو دریغ نەکەن ایمەش بە یارمەتی خوا لە سەر حسابی خویان یا هی خومان چاپیان ئەکەین

بژی کورد و کوردستان
و کومەڵەی ژ.ك !

J . K

نیشتمان

بلاو کەرەوەی بیری کومەڵەی ژ.ك

ژمارەی ۳ و ۴ ـ ساڵی یەکەم سەرماوەزوری بەندانی ۱۳۲۲

عەرەب اینکاری فەضلی ایوە ناکەم ئەفضەلی ئەمما
«صلاح الدین» کەدونیای گرت لەنەسلی کوردی (بابان) بوو

بەهەشتی بەختیاری

م . نادری - ٧٦

بوهەمو گەنجیکی بەنرخ کە لەریگای سەرفرازیا ماددیات لەپیناو معنویات ئەنی ؛ بو هەمو گیانیکی کەوەك مەلیکی بەندکراو بالەفرکەیەتی لەبەندی زورداران رزگار بیت ؛ وبوهەمو کوردیکی نیشتمان پەروەر وەبولاوو گەنجانی کار گوزار ئەم چەند واتەیەم پیش کەشە :

ئەگەر چاك سەرنج بدەینەهەوالی زەمانەییکی کەتیی کەوتوین وەبەقوولی بیری لیبکەینەوە ئەبینین کە ئەم دونیایە

سەرانسەر کەوتوتە وەضعیەتو زەمانیك کە بە ترسناکترین باری میژویی «تاریخی» ئەژمیر ری؛ چونکو هەموتان لەمنی چاکتر ئەزانن کە جەنگی عالەمی چلون بلیسەی ستاندوە و سیاسەتو هەولدانی دەولەتان گەیشتوتە چیرادەییك.

لەم لایەنەوە من ئەمەوی بپرسم: «آیا موقفی ایمەلەم شەرەدا چیبەسەردی؟» چەند کەسانیك بەلکو ئەتوانم بلیم زور لەو کەسانەی کە ماددیات پەردەییکی رەشی بەسەردلیاندا کیشاوە ئەلین: «ایمە چیمان لەم ایشانەداوە پیویستی ایمە کاسبیو نان پەیدا کردنە؛ دواروژیشمان وابەستەیە بەم جەنگەو لە ئەنجاما پیمان خوش بی یان ناخوش بارەشی ئەم جەنگە لەسەر موقفیکو وەضعیەتیك جیگیرمان هەرئەکا» وا ئەزانن کە بیر کردنەوە لەچارە رەشیو زەلیلیمان مستلزمی ئەمەیە خو لەکاسبیو نان پەیدا کردن بپاریزین

لەم بابەتەوە من بوخوم ئەم رەأیە بەرەأییکی هوشمەندانە دانانیم دوا روژی ایمە، سەربەستیمان، سەعادەتو دلشادیمان، و زەلیلیو زەبونیمان هەموی وابەستەیە بەکردەوەی خومان.

چاخیکی زور لەمیژە کە کوردی بیچارە لەژیر دەستو پیی ئەمو ئەوا نالەبەتی، چەندان کەرەت هەولمان داوەکە ئەم گەلە زەبوتە لەژیر ئەم بارە قورسە بهینینە دەر بەلام داخیگرانم هەولدانەکەمان تاسەرنەبوەو لەبەرانبەر نەیروی

بیدادی بەرەو دواکشاوینەوە وەهەر چەندەنابی ئەم کشانەوەنابی ببیتە مایەی نا ئومیدی، بەلام عزیمتی کار بەدەستان لەبەرامبار ئەبروی بیدادی ملی کەچ بوە.

هەرچەند من بوخوم تا ایستا لەمەیدانی دەردی سەربو چارەزەشی داهەولیکم نەداوە بەلام ئەوەندەم لەکن زاندراوەکە عاملی اساسی زەلیلیو زەبونی کورد، کوردە؛ چونکو دار کرمی لەخوی نەبی چەندین سال ئەژی وەتا ایستا ئەگەر هیچ هەوەلدانیك بوبی بو ئەوەی بکەینە سەرفرازی و لەژیر باری بیدادی بی‌ینە دەر وەلە ئەنجاما توشی دەردی سەری ویا توشی سەرنەکەوتن بوبین مایەی ئەوە بوەکە کار بەدەستانمان بو غرضیکی شریف وآمانجیکی پەیروز هەولیان نەداوە و آمالو مقاصدی شخصی خویان بوتەمشجعو کار پی‌کەریان وەدیارە ئەگەر شخصیك بو دلنیای کومەل هەول نادا تا هەرچی برینیکی لەدلی‌دا هەیەساریژنەبی وەبرینی دەردی دلی وەطن پەرومران ئەوەیە کە خەلك بوآسمان دەچن تازە کوردستانی ایمە باسی ألفوبی ئەکا برینی دلی وەطن پەرومران دوبەرەکیە، نفاق و حسد،ە فرق کردنی جاف پشدەری، شارستانی ولادیەیی و دەولەمەندو هەژارە - بوچ دوبەرەکی هەبی؟ حسودی بوچی؟ بوفەرقی جاف وپشدەری ئەکەن؟ بولاویکی لادی‌یتان وەکو گەنجیکی

شارستانی نایەتەپیش چاو ؟ بوچی وەکو تەماشای پیاویکی دولەمەند ئەکەن واحترامی رادەگرن زگیشتان بەلیقەوماویکی هەژار ناسوتیو بەوچاوە تەماشای ناکەن ؟ آیا هەژار حقی ژیانی نیە ؟ أفسوس ! وە بەراستی ئەگەر سەرنج بدەینە میژوی ملتانی سەررەمین ئەبینین زیاتری مشکلات؛ ژانیژیان لەروی ئەم نفاقو حسدەوە لەروی ئەم فرقو فروقە هاتوتەدی ایستاش روژی فرصتە روژیکەو هەر ایمرو لەدەستی دەرمەکەن لەخەوهەلسن ئەگەرلەم هەلکەوتەدا شانبەشانی یەك سەربەستیو آزادی وەدەست نەخەینو زنجیری دیلی لەملی خومان دانەـ رنین، کارمان زور آستەمودژوار ئەبی نیشتمانی خوشەویست چەند زەلیلو زەبونە ! چەند بیهیز وپشتشکاوە ! ئەوەندەی تریش زەلیلو زەبونو بیهیز و پشت شکاوئەبی .

ئەی کوردی بەهمت، ئەی گەنجانی تازەپی گەیشتو : نیشتمان لەناو جیگای سەرەمەرگا داوای هەولدانتان لیئەکا، یەزدانو ایوە نەبی کەسیتری نیە بگابەهاواری زەمانی نوسنو بیکاری ئەما تا ایستا بیدادی نیشتمانو وولاتی ایمەیکردبوە کاولییکی رماو ، هیندەی نەمابو آشیانەی بەجی ماوی بابو باپیرمان آثاری نەمینی بەلام سوپاس بوخوا شەوی بەدبەختی رویشت ئەوا بەیانی سەعادەتە نوبەتیی ووریا بونەوەیە بەخورایی لەدەست خوتانی دەرمەکەن داری سەربەستیو سەعادەت لەوولات

کوردی دەبی چون بنوسری؟

آ/ك برای راست - ٦٧

زور لە میژە ئەمن کە نوو سراوی کوردی لەقبیلی تفسیر و تاریخ و مجلە و روژنامە دەخوینمەوە تأثیریکی گەورەی لە احساساتی من کردوە و خوشەویستی و تقدیریکی زوری لە نوو سەرە کوردەکان کە بوونە مشەلداری گەلی کورد خستوتە دلی منەوە واقعاً ئەوانن جیی اومید بووە خبرهینانی قومی نوستووی کورد ، لەنیو هەمو ملتیکدا زانا و شعرا و اربابی قلم پیشوا و عهدەداری ایقاظی کومە-لەی بی هوش و بی‌آگاهن ، هەمیشە شیر بەپیی تعلیمات و تلقیناتی قلم هەل دە سووریو دەستی خەنجەر دار بە اشارەی پە نجەی قلمدار

لەوولات دابچەقینە ، بەلام ئەی لاوی کورد ئەوە ندش بزانە ئەم ئەو نەمامە ئەبی بە فیدا کاریو خەبات (استقامە) ی تو چاوەدیری بکریت اینجا دیتە بەر و گەلا ئەکاو گەلی کورد لەژیر سیبەریدا ئەحەستیەوە

دوو بەرەکیو حەسادەت لابەرن ، لەمەیدانی کومەلایەتی‌دا فەرقی دەولەمەند و هەژار مەکەن ، پارە پەرست مەبن، بە هیزیکی یەك گرتوو راستو دلسوزانە بە ریگای حەق و داد پەرستی دا برون من بەپشتیوانی یەزدان وەعدەتان ئەدەمی کە بەم زووانە (پاش زەمانیکی زور کەم) نیشتمانیکی پر لەآسایش و خوشی ، کە لیکی هیزدار و دوار و ژیکی پیروز وە بەکورتی بە هەشتیکی بەختیاری لەکوردەواریدا ئەبینن

بلند دە بیو لەسەردلی دوژمنی سەربەستی دەدریو دە یدرری دەنا
ئەگەر ئەودەستە قوی و بە هیزە سەربەخو بلیند بیی خطا دەکا و لە
کلینەی چاوی برای دینیو ملی دەدا .

دە بی بە نوری زانست ریگا رووناك و بەداسی غیرت لەدررووـ
دالی بیگانە پاك بکریتەوە ، البتە ئەو تنبیە و تعلیمە دە بی بە زبانی
مخاطبە کە بی هەتا تیی بگار بە پیی و یبەریوە بروا . هیچ زبانیك
تەواو نابی و نابیتە قابل بو پی دووات لەگەل گەلیکی گەورەدا و
هەلستاندنیان لە خەیو غفلت و بی نووسین ورا نواندن لە معرض و
نشانگەی تیریی انتقادی خومانە و بیگانەدا هەتا نووسەرو خوینده
وارەکانی ووردە ووردە نواقصی تکمیل وە معایبی مرتفع نەکەدن ،
وەهەتا بە اصولی عملی مشاجراتی قلمی دەست پی نەکریو افکار
متلاحق نە بن

تاریخی اصلاحی هەموو زبانە گەورەکان ئەوە بە تەواوی تأیید
دەکا و هەرکەسیك شانی خوی لە ژیر باری ئەم پیویستی ملیە خالی
بکا بە وظیفەی قومی خوی عمل نە کردوە

ئەمینش لەبەر ئەوەی بە وظیفە نەناس نەناسریم ولەلای وجدان
مسئول وە لە نیو گەلدا مقصر نەبم چەند عەیبیك کە لە نووسراوە
کوردیەکاندا هەیە دەی نووسم وە لە معرضی نظری خوینده واران و
زبان زانانی کوردی دادەنیم و لە هەموان تکا دەکەم بە چاوی انصاف
تەماشای بکەن و لەرووی قواعدی علمی زبانە وە ئەگەر ناتەواویکتان
لی دیت تەواوی بکەن .

٦

چونکو زبانی کوردی مشترکیکی مشاعه لەبینی تەواوی افرادی
کورددا ئەگەر عیبیکی بیی هەر کەس بە قدر بەشی خوی‌لەو عەیبەی
وەبەر دەکەوی کەوا بو لەسەر هەمو و کەس پیویستە وەك بولا
بردنی عیوب وە تکمیلی نواقصی خوی خەریك دەبی بو زبانی
کوردیش وابی

ئەوە امریکی طبیعی و خلقیە هەر مندالیکی کە تازە خەریکە
گروگال دەکابە ناچاری‌ی گوی دەداتە هاو شکل و هاو وینەکانی
کەلەوی گەورەترن وەهەر حرف و کلمەیك کە لەوانی دەبیە عینا وەك
گرامانون و بلینە بیژ (مکبرە ـ میکروفون) دەی داتەوە ، ووردە
ووردە وەشوین ئەوان دەکەوی ولە پاش چەند سالیك دەبیتە یەکیك
وەك ئەوان ئەوە ناموسیکی طبیعی و قانونیکی خلقیە و هەروایە
هەمو نظایر و امثالی .

زبانیش لەو قاعدە کلیە مستثنی نیە ، البتە هەمومان دەزانین
زبانی کوردی لە حیثی بی نووسینەوە مندالیکی هەژدە مانگیە و تازە
خەریکە فیری گرووگال ئەبی لابد ـ دەبی گوی بداتە ئەو زبانانە ـ کە
دەورەی مندالیان طی کردوە لەو جملەیە زبانی « عربی » و «فارسی»
کە هەر دووکیان لەلایەن علمامی زبانەوە بە زبانیکی علمی قبول
کراون ، ئەوانە نووسینو کوتنیان جوی یە وەك دەنوسن وانالین ،
وەك دەلین و انا نوسن بو نمونە چەند مثالیکی ذکردە کەم : عرب
دەنوسیی (لای شیئی) دەلی (لیش) فارس دەنووسن « میروم »
« نان » و « چان » دەلی « میرم » ؛ « نون » و « جون » وە

نظایری ئەوانە زورن .

نووسینیان کە تابعی کوتن نە کردوە لەبەر ئەوەیە کە کوتن بە دەم هەمو و کەسیکەوەیە لە گورران نیزیکە ، اما نووسین هەر خویندەوارو تیکە یشتوکان ودەست هەلاتیان بە سەری داهەیە و لە تطور و گورران دورە ئەمن دەبینم :

١- نوو سینی زبانی کوردی بە خلافی اصول علمی‌ی زبان تابعی تلفظاتی عامە کراوە و اصل و حقیقتی کلمە کوردیەکە نا نو و سری

٢- لە کلماتی عربیدا تصرفات دەکەن کە مخالفی علم و امانتە مثلا : حروفی « ص و ث » بە « س » و « ذ ؛ ض و ط » بە « ز » و « ط » بە « ت » دە نووسن

ئەم دووکارە یەکەمیان دە بیتە سببی لە نیو چوونی ابنیە وصیغی کلماتی کوردی چونکو خلق اعتماد دە داتە سەر نووسراوەکان و بە صحیحیان دەزانی وە بو دوزینەوەی اصلی بنا کەیان خەریك نابی و نوو سەرەکان دەبنە موجبی اضمحلالی زبانی کوردی دومیان البتە ئەو نوسراوانە لە طرف بیگانە کانەوە دە خویندر ینەوە و دەبنە مایەی سخریەی علما و فضلا کانی ئەوان بەزانایان و نوو سەرەکانی زبانی کوردی بە وواسطە بە عقیدەی من دە بی ئەوی‌ی کوردی رووتە بە اصل و صیغەی کوردیە صحیحە کەی بنووسری و ئەوی کلماتی بیگانەیە بە چەحروفیك بو خویان دە ینووسن و ابنوسریت هەتا هەم زبانی

لەناو کومەلەدا

بەیاننامەی ژمارە ۳۲۲ی روژی ۲٥جی مانگی سەرماوەزی سالی۱۳۲۲

به ناوی یەزدانی گەورە و بەرزی بی هاوتا !

هەمیشه بیرو باوەزی تازه ئەبیته آمانجی تیری بەر بەرەکانی خاوەندانی بیری کون و میشکه رزیوەکان .

روژیکی ایمه ئەم کومەلە یەمان بنیادنادەمان زانی لەم دەستووره گشتیو طەبیعیه رزگار بوونمان نیه ؛ دردنگ یا زوو له جەنگەی کارکردنا ئەبینه نیشانەی لومه و تومانجی هیندیك له کورده بی‌تعصب و کونه پەرستەکان ، بەلام نەمان دەزانی‌ی له چی ریگایه کەوه پەلامارمان ئەدەن .

بلاو کردنەوی چاپەکاندان (مطبوعات) ئەم اشکالەی هەلگرت، هیندیك لەخاوەندانی (مال و مقام) که بحیش کەوتنی ایمه و پاش کەوتنی خویان له ریزیکدا ئەدیت دەستیان کرد بەپرو پاغاند که کومەلەی ژ. ك کومەلیکی شیوعی (بلشویك) یه و بەناوی کوردایه

کوردی بیته ژیر قالبیکی چاك و ترتیبکی حسابیەوە وە هەم زبانی اقوامی دیکه له تصرفات و دەست لیدانی نارەوای ایمه محفوظ بی .

ئەوە رأی و نظریەی کورت و کوردیی منه له بابەت نووسینی زبانی کوردیەوە و مقصود کردنەوەی دەرکی مباحثەیه بو پاك کردنەوەی زبانی کوردی .

۹

ئیوه کار ئه‌کا ، بو دورروست کردنی هه‌مو چه‌شته به‌رهه لستیك له‌ریگای پیش وه چوونی ایمه‌دا به هه‌موو هیزی خویان کوششتیان کرد به‌لام بی که‌لك و سوود بوو ، چونکو مه‌ردوم وه‌ك ئه‌وان ویکیان دابووه نه‌زان و ناتی گه‌ یشتوونه‌بوون ایمه‌یان زور چاك ئه‌ناسیو ئه‌یان زانی آرمانی ایمه خوشی ژیانی هه‌مو کوردیکه .

له‌به‌ر ئه‌مه تیری‌ی ئه‌م برا خوشه‌ویستو کونه په‌رستانه له‌باتی جه‌رگی کومه‌له‌ی ایمه وه به‌ردی قبول نه کردنی‌ی جامعه که‌وتو گه‌راوه بو سینه‌ی پر کینه‌ی خویانو ده‌ستو پی وه‌ندیان ، له‌ناو مه‌ردوم دا بی قه‌در و احترام بوون ئه‌مه‌یه دوایی تالوکه کردن له‌کا اندا ، ئه‌مه‌یه نه‌تیجه‌ی بی میشکیو نه‌زانی .

ئه‌م برا خوشه ویستانه ده‌بو بزانن که چون هه‌تا و هه‌میشه له‌ژیر هه‌ور دا نا مینته وه‌هه‌روه‌ها درور ده‌ له سه‌ ش له باری دانیه که رووی رووناکی حه‌قیته‌تو راستی‌ی پیوشیت ایمه آره‌زوو مانه‌ دیسان هه‌رچی له توانایان داهه‌یه بو به‌ر به‌ست کردنی پیش که‌وتنی ایمه کوششت بکه‌ن تا نه‌یرووی مه‌عنه‌وی کومه‌له‌یان چاوپی بکه‌ویت

بژی کوردو کوردستان به سه‌ر به‌ستی و سه‌ر به‌خوئی

هه‌یئه‌تی ناوه‌ندی کومه‌له‌ی ژ . ك آ / ل . ب

شعار بو هەمو کوردیك!

باو کم زور جاران پی‌ی گوتوم لە میژو و دیرەیکی گیتیش‌دا خویندومەتەوە: نیشتمانی خوشە ویستی من کوردستانە لەم خاکە پاك و بە ریزە دامن لە دایك بووم و پەروەراوم هەر لەم خاکە پیروزەش دا ئەبی بە هەمو آمانجیکی خوم بکەمو و لە کوششتی خوم بە ربخوم

بەختیاری من و نیشتمانم پیکەوە بە تدیواریکی توندیان هەبە بویە هەر کوششتیکی لەریگای سەر بەرز بو سەر ئە رازی‌ی نیشتمانا ئەیکەم بوخوم ئەگەریتەوە با پیرانی من لە ریگای گەورەیاتی و سەربەخویی کوردستانا پارانە کوشاون و لەم بیناوە دا سەریان داناوە چاوی دیریکی گیتی‌ی لە بەرانبەر تیشکی هەتاوی فداکاریو خوبە خت کردنی ئەواندا هەل نایت!

لەریگای نیشتمان، لە پینا و وەدەست هینانی انتغار و شەرەفدا گیان بازی پیشەی پیشونیانی منە؛ ئەوان بە خوینی خویان گلستانی کوردستانیان پاراوو سور کردوە بر یقەی ششیریان لە نیوان دیرە کانی دیریك‌دا تروسکەی دیت

آخو پیتان وایە من کە رولەی ئەم کوردە گوردانەم خوو و رە ووشتی بابو با پیری خوم لە بیر ئە بە مەوە؟ ئەگەر ئەم کارە پەستەلە من روو بدا بزانن ئەمن کورد نیم، بوشم نیە بە خوم بلیم کورد و ئەم ناوە بەرز و پاکە پەلەدار بکەم کورد ئەم کەسەیەوە کو بابو با پیری خوی، وەکو پیشوایانی دینی و میللی‌خوی لە ریگای سەر بەستی کوردستانا بمریت!

١١

دمه ته قه ییکی دو که‌سی‌ی

بایز — ئه‌ری مام باپیر ، کتیبه پەر پووت

باپیر — سندان دەلەی چی‌ی ؛ دیسان بایزه رووت

بایز — پر سینم هه‌یه ، جووابم دەزووبه

— آغا ته‌شریفی ، بو چوه ٠٠٠٠٠

باپیر — رەئیسیك ناردی ، له شوینیو بردی

— نامه‌ی رزگاری بدا به کوردی

بایز — زور باشیان به خیر هینابوو ؟ « ئه‌ی چون

باپیر — دیفه‌رموو به پی‌ی فیلان قه‌یسیو رون »

بایز — وای هه‌ر نه گوتوه ، پیم افترایه

باپیر — بو لای تو آغا ابن و سنایه ؟

— والله وای ده‌گوت لەخوم بیستووه

بایز — که وابی آغا ٠٠٠ بووه

باپیر — به‌لی هه‌مو که‌س پی‌ی ما خولیایه

بایز — نه‌فام چی وه‌ختی جه‌فه‌نگه و کایه

— پیم بلی چی کرد چلون هاته‌وه

باپیر — با تون و نیویك خه‌را فا ته وه

بایز — آخر شه‌رحی ده مه‌ی ریسه نه فام

— نازانی‌ی عه‌یبه رستن بی مه‌رام

باپیر — آخر هی آغاش وەك هی من وایه

— چو بو لای ئه‌وه‌ی له٠٠٠ شایه

١٣

بەشی طبی

آلکول

« انما الخمر و المیسر والانصاب والازلام »
« رجس من عمل الشیطان فاجتنبوه لعلکم »
« تفلحون ! »
« قورآنی مقدس آیە ۹۲ و سورەی مائدە »

بە راستی دینی گەورەو پاکی « اسلام » لە فیر کردنی هیچ جوورە آموژکاریکی راتەوەستاوە ایوەچاك سەرنج بدەنە ئەم آیەتە گەورەو ئەم دەستوورە بەرزەی سەرەوەو بیری لی بکەنەوە بزانن چەراستیو حەقیقەتیکی تیدا بزراوە ئەگەر بی هێننە بەر چاوش

گوتبووی : بەمەردی لیوت بزبوی
رزگاریت بوی دەبی بە خیوی
آغا فەرموو بووی ، آزادی چیە؟
فەرمایشتی من لەسەر قەندیە
ئەگەر دەم دەنی قەندوزین باشە
وایللا هیچکار کارم لەباشە
بو مقالەطە زینی هینابوو
لە سایەی وا تیش تیر قەندوچابوو
بایز — دەك نەژی باپیر ، ئەمەش خەبەربوو
دە خوینی سالی ، جاربك ئەمیش...

۱۳

که ئەمە (١٣٦٠) سال لەمەو پیش واتا لە سەردە میکا کە تروسکەی زانست لە هیچ قوژ بنیکی گیتی‌دا دیار نەبو و دونیالە لەژیر پەردەی ئەستووری نەزانیندا دەژیا گونراوە تووشی سەر سامیکی زل ئەبن چونکو تازە زانستی ایمرو خەریکە تی‌بگاو تی بگەهینی کەدەکار کردنی آلکول چەندە زیان بە مروك ئەگەهینی

نازانم ئەوانەی خواردنەوەی آلکول داردە خونەوە بوچی زگیان بە خویان ، بە منالە ساوایی سوچ و گوناهەکانیان و بە مال و دراویکی کە بە هەراران دەردی سەری و وەدەستی ئەخەن ناسوتیت ؟ ئەمەش هەر لەبەر خوار دنەوەی آلکولە کە هەستی ئەم زیانە مال و ژیان و گیان رو خینەرە ناکەن دەنا کە سیك کە آلکول عەقل و شعووری لی نە ئەستاندیت بەهیچ باریکدا پی‌ی خوش نابی لەم دونیایەدا چارە رەش و مال ویران و بی خانومان بیی ئەوالە خوارە دو زیانی گەورەی آلکول کە زانستی تازە دەری خستوون ئەخەمەبەر چاوی خوینەرە خوشە ویستەکان :

١ - یەکیك لە زیانەکانی آلکول مردنی بیرو هوشە کە ووردە ووردە پەیدادەبی کەسیکی آلکول دە خواتەوە هەر شتیکی لە دریژا یی ژیان فیری بووە لە بیری دەچیتە وە تەنانەت ناوی جیگاو آوال و ژنو مندالی خوشی لی تیك دەچیت ئەگەر صەنعەت‌کاربی دەرتی و هوشی ایشە کەی نامینی ئەمانەش آشکرایەچە بەلایەکن بوخوی و مروك

٢ - آلکول هیزئەکاتە سەر « مەعدە » و گوشادی ئەکاتەوە ئەیکابە کیسەیك کە نیزیکەی ١٢ لیتر آودەبا ، نەخوشی‌ی گاستریت،

١٤

ئەی وەتەن با پیکەوە هەلکەینە سەر گریانو زار
تو لەبو گەنجانی لادی من لە بو لاوانی شار
تولە داخی هەلپەربنو من لە داخی عود و تار
ئەشکی خوینین دابریژین هەروەکوهە وری بەهار
گەر حەیام بی خوینی جەرگم شەربەتوشە کراوەمە

ئەی وەتەن تومەماڵە کەت بوی کەی وهاە ویرانەبووی
کەی ئەسیرو ژیر چەپوکی دوشمنو بیگانە بووی
(بین بین‌الله) وەتەن هەرتا کە بوی مەردانە بووی
عصری پیشو بیشەلانی کومەلی شیرانە بووی
من کە ناروم حبی عصری ئەردەلانت داومە

ئەی وەتەن خومن بە ناحەق سەرکز و آوارە نیم
رولە کەی خوتم بە پاکی ؛ دوشمنو خوین‌خوارە نیم
چونکە رولەی کوردەکانم وەحشیو پەتیارە نیم
وامەزانە کەوتە روژی خوی وەها بیکارە نیم
سەیری مەزی دوشمنت کە ؛ تیکەلی خوینا وەمە

قەومی کورد یا خوانەمینم بو هەنا سەی ساردتان
بو غەمو آهی دەرونو بو دلەی پر دەردتان
بو لەبی ووشکو بەبارو رەنگو روی زەردتان
دور لە خوی بی شوینی مجنون چو لە شاخو هەردتان
شیوەنم سەر مەشقە کوردە بو وەتەن کیشاوەمە

١٦

ئەی وەتەن هێندی بە ناوی تو وەیە چاسوسی تەمام
ئەی وەتەن بە عضی لە داخی تویە بو نە پەندیءعام
فیکری خومت بو بەیان کەم مختصر آخر کلام
شرطە تا توبی حرام بی زیارەتی بیت‌الحرام

جێی سعی مەروە و صەفات دەشتو دەری شەقلاومە

ئەی وەتەن بی‌شەوقو ذەوقی رایشی بی ئەولادیە
بیستون بیناز ە ایمرو کاری بی فەرهادیە
رەببی خسرو کوبرو کەرربی هەر لەسەربی دادیە
بو هەمو کەس دەورە دەوری حورریبو آزادیە

« من بە تەنها بو ئەسیرم ، روژی لی قەوماو مە »

ئەی وەتەن ناو بردنت بو من یقین شیتانەیە
شیرە کەت بو پارە ایمرو خادمی بیگانەیە
من کە بی پارەم دو صەد کوشش بکەم ئەفسانەیە
ئەی وەتەن خلقی ئەلین پیم **قانعی** دیوانەیە

ئەی خدا چی بکەم لەدەست ئەم ملتەی فەوتاومە

دەلیم بیلیم وناویرم

« ئەم هەلبەستە جوانەی ژیرەوە دیاری »
« (فانی) یە کە لەژ مارەی ۲ داناسیو- »
« تانە (آغا) یەکی زانا وتی گەیشتوە »
« ایمە بە وەسیلە ئەندامی ژمارە ۲۰۰ »
« پەیوەندی مان دەگە لی هەیە »

قسیکم دیتە سەر زاری ، دەلیم بیلیم و ناویرم
لە باسی (خان) و رەفتاری دەلیم بیلیم و ناویرم

ئەگەر زورت هەبی یازەر ، دەلین توی گەورە ووسە روەر
تەمەع کارن ، ریاراخەر ، دەلیم بیلیم وناویرم

لە لایان گەر (فلاطوون) ی ، کە نەتبی پارە مەجنوونی
دلیرن بو بەدیو دوونی ، دەلیم بیلیم وناویرم

ئەگەر مانەندی دور پاکی ، کە نەتبی بزنومەر خاکی
نە مالەم قەومە دا چاکی ، دەلیم بیلیم وناویرم

ئەگەر وەك روستەمی دەستان ؛ بەغیرەت بی لەهەر مەیدان
دەلین بی پارەیە و نادان ، دەلیم بیلیم وناویرم

ئەوانەی ایستە مالدارن ، فەقیریان پی وە کومارن
خودا بو وا جە فا کارن ، دەلیم بیلیم وناویرم

مرووەت جوملە فەوتاوە ، سەخا هەر ناوەکەی ماوە
عەجەب عەصریکە روویداوە ، دەلیم بیلیم وناویرم

کە ، مالت بی ، کە مالت کەم ؛ ئەگەر نەش بی بە نی آدەم
دەلین آزایە وەك روستەم ، دەلیم ، بیلیم وناویرم

۱۸

ئەصالەت ایستە فەوتاوە ، مەروو ماینوو بەزن پیاوە
وولاتی ایمە شیواوە ، دەلیم بیلیم وناویرم

درو زور گەرمە بازارە ، صەداقەت کاسد و خوارە
دیانت پاکی دنیارە ، دەلیم بیلیم وناویرم

لە جیگەی صدقوو حەق بیژی ، بەکاردینن درو ریژی ی
کە صادق بی ی دەلین گیژی ی ، دەلیم بیلیم وناویرم

... « بزن » و « گا » و « کەر » ، لە نیو خانانە تاجی سەر
عەدالەت بو تە فیتنە و شەر ، دەلیم ، بیلیم و ناویرم

لە بو خانان هەمو و دونیا ، بیتە زیر و قەندو وچا
تەرك ناکەن ... « گا » ، دەلیم بیلیم وناویرم

لەبو ئەو نەوعە ئەشخاصە دزی هەیە سەخاصە
فەقەط کی خانە حەق ناسە ، دەلیم بیلیم و ناویرم

لەباتی کسبی عەقلو دین ، درویە وجە هلو کین بچنین
دەلین ژاپونە شەر یو و چین ، دەلیم بیلیم وناویرم

ئەوی بیبی تفەنگو کەردە کاکەع سیلەیی میزەر
دەلی « آغا » مویی هەمسەر ، دەلیم بیلیم وناویرم

بلین گەرەوەقتی ایشانە ، کە « آغا » دیتە جولانە
دەلەی مەحشەر نمایانە ، دەلیم بیلیم وناویرم

بەلی یەك هەفتە آغایی بووان دبنی دوصەد شایی ی
تەماشای ایشی خورایی ی ؛ دەلیم بیلیم وناویرم

بلی فانی بەبی باکی ، لە نیو آغانەما چاکی
رجام وایە نەبی ی شاکی ، دەلیم بیلیم وناویرم

ئەگەر نامەردە یا مەردە ئەگەر آزایە یا جەردە
لەسەر خوبانە ئەم دەردە ، دەلیم بیلیم و ناویرم ۱۹

کومەلی هیواو وحەرفی « ژ.ك »

شاعریکی بەناوبانگ $\frac{\text{آ}}{\text{ل . ب}}$

ئەی خدایا بوم بنیری قاصیدیکی سینە صاف
بچتە خذمەت کومەلی هیواو و حەرفی ژی و کاف
گیر نەبی برواله قەولی من بچی پی یان بلی
ئەی مدیری اتحاد و ئەی مەداری ائتلاف
من لە داخی کوردی بە دنە خلاقو بی عیلمو سەواد
یا دە بی بمرم وەیا هجرەت بکەم بو کیوی قاف
عنصرو ماهیەتی ئەم قەومە هەر کبرە و غرور
هیچ لە ساریان دانیە غەیری دروو لاف و گەزاف
حەق نەناسو ناشوپاسو بی ئەساسو بی حەواس
مفسد و ئەهلی غەرەض مایل بە جەورو اعتساف
گەر دە چن بو کەر دزینو راوورو تو ریکری
وادە زانن دەچنە سەر شاییو زەماوە ندو زەفاف
کەس نیە پی‌یان بلی ئەی پورریتیفا قی بی ویفاق
تا بەکەی تو خداهە تا کەی ئەو شیقاقە و اختلاف
غەیری کوردی بی‌تعصب میللەتی دونیا هەمو
بونە صاحیب ثەروەتو عیلمو سەوادو موشکاف
اختراعی رادیو و تەییارە بویە هانەورو
چونکی پی‌یان هیچ بورو ماشینی زەمینو تیلگراف

٣٠

هیمه تو ئه وره که بی ئەوروکه روژی غیره ته
دەس بده یەکدەستی یەك روو بکەینە مەیدانی مەصاف

رەفعی ظلمو حیفظی ناموسو حقوقی میللەتی
چاکتره صەد مەرتەبە لە زیارتی بەیتوطواف

یا بە آزادیو بە شادی دەچنە نا و حەلقەی میلەل
یا لە سەر کورسی سەرو مل دە چتە نیو حەلقەی تە ناف

پیاوی بی غیرت کە مەشهورە دە لین دینی نیە
ئە و حەدیثە زور صحیحە بیشکو شبهەو خیلاف

تا نە بینی ی دەردی سەر هەرتا نە خوی خوینی جگەر
تا نە کیشی خەنجەر و شمشیر لە کالا نو غلاف

نیعمەتی آزادیو شادی وە دەس کەس ناکەوی
هەر بە مەحضی « یا الهی نجنا من ما نخاف »

خوبە خوقیتن وەکو ئەلفت بە لابوئە جنە بی
منکسر وەك حەرفی کافو منحنی وەك شکلی قاف

ئەی خداوندا بە حورمەت حەضرەتی خیرالبشر
آفتابی آسمانی چوارە می عبدالمناف :

مە حضی لطف و مەرحەمەت اصلاحی ئەحوالمان بکەی
بینە پیاوبکی حسابی بی گری دل یا کو صاف

مەرامی کومەلەکەم دینگە!

آ / ك ت ع . هەژار - ٢٠

لە خوشی کومەلەوە چەندە خوش ورینکە ورینکم
بزانە کوردە ئەمن کیم کە هیندە ژیرو زرینکم

بەریی نەجاتی وەتەن دا دەروم بە عەزمی مەتین
محافظی وەتەن ئەمنم مەتالی گوللە یە سینکم

لە عیشقی شیرینی میللی لە بیستوونی مخالف
لە باتی تیشەیی فەرهاد ئەمن مژولە قولینکم

لە دەم بریینی ئەوانەی لە کومەلەم بە دگون
لەبار و تیژە دەمەی مووده‌کا هقەستو برینگم

بە پشتیوانی خوا زووم لە بەینی ••••و••••
دەبینی باز و شەهینم لەراوی قاز و قورینکم

مەرامی کومەلە کەم « دینک »١ ە صونی توش چەلتووك
لە تویکولت دەر ئەکا زوو کە بی‌یە بەردینکم

لە کوزی کومەلە دا مل کەچور فەقیرو « هەژار » م
بەرا بەری نەتەوی٢ ئەو حەریفی شیر و پلینکم

١- دینک ئەسبابیکە بو برینج کوتان لە کوردستان بە کاری دینن بە مەعنای « چاك ، باش » یش هاتوە

٢- نەتەوی لە شیوەی موکوریانی‌دا بە دوژمن ئەلین

٢٣

آخافتنى خوشك و برايان

آ : م . ش . هيمن
ل . پ ل

خوشك (ديد) :

كاكه گيان: لاوى كوردى شوخ و شه‌نگ
تا كه نگى ده بى‌ى بى هه‌ستو بى ده‌نگ
ديليو ژير ده‌ستى ، ئه سيرى‌ى تاكه‌ى
روت و بى ماليو فه‌قيرى تاكه‌ى
له ژير زنجير و كوتا ده نالى‌ى
مه گه‌ر ديوانه و شيتو عه‌ودالى‌ى
تى فكره خه‌لكى هه‌مو و آزاده
هه‌ر تو غه‌مناكى‌ى ، هه‌مو و كه‌س شاده
وه‌ره مه‌يدانى له‌ريى‌ى نيشتمان
له لات هيچ نه بى ، مال و سه‌رووگيان
تى كوشه بو خوت تاكو سه‌ر به‌ست بى‌ى
عه‌يبه له بو تو ديل و ژير ده‌ست بى‌ى

برا (كاك) :

ديده گيان : كچه كوردى ژيكه له
داوينى پاكت دوور بى له په له
« له نين » هه لستا ظلمى « چار » شيوا
تو هيشتا حه پسى‌ى له ژير چارشيوا ۲۳

بوچی نەگریم!؟

ع. بیژەن ـ۲ـ : آ / ل . ب

هەرچی سەر هەل ئەبرم و چاوم بەم آسمانە شینە جووانەی کوردستان ئەکەویت، ئەوەندی دەچمە سەر کانیاو وشەتاوو جوباروورووبارەکانی کوردستان، هەرکەشینایی دەشتو کیوو میرگوو چیمەنەکانی وولاتەکەمم دیتە بەرچاو؛ لەباتی شایی و شای لوغاڵ لە سەر ئەم دلە پچکولە گوشتینە ساواو ناسکەم کوسپەییکی سەختوو گری یەکی توند پەیدا ئەبیت کە تا لە سەر چاوەی چاوم فرمیسك هەل ئەکولیو بەسەر آگری دەروونما هەل ئەپرژیت بلیسەو گری کوورەی دەروونم دانا مرکینەوە.

تو خوا چون نەگریم!؟ چون خوینی جەرگم بە جوگەی چاوما

کچی هەموو کەس ایمرو سەر بەستە

هەر حەقی کچی کوردە پی پی بەستە

بیسینە لە پی تو زنجیر و کوت

« دیدە » ە گیان بامە یاریی « برا » ی خوت

لەربیی نیشتمان بە هیوای خودا

خەریکی کار بین با خوشك و برا

لە گوبن « ژان دارك » هەستەوەك مەردان

دوژمن وەدەرنی لە خاکی کوردان ۳۴

بەر ئەدەمە سەر چیە ئەبی ناز و بی خاوەنە کەی کوردستان!؟ تا بەلکو گولا لە سوورەیەکی جووانی پی بگە شیتەوە و منیش بە نالەی زار و هاواری زاری ئەخوشی لە گیان بیزار ، وەك بولبولو قومریو هو زار ئەك جار و بار روژی. هەزار جار بە دەوری ئەم گولە آلە جوانە دایمو بچمو بلیم:

گولیکی خوم بدادەم پیچ و تاوەش بە آوی دیدەکانم دادەم آوەش بە دەرگاهی ایلاهی کەی رەوابو گول ئەزموو دیکەری گیری گولاوەش

کە خاکی پیروزی و پر دوزی و آخی بی آخ و داخی وەك مسك و عەنبەری ، داروبەردی زیر و زیو مانەندی بەش بەشو لەت لەت کراوە و هەر پارچەی بە دەست یەکیکە وە ئەنالینی.

من چون ئەبی دل بە گیتی‌ی خوش کەم ، چون چاوم بەرایی بدا لە دونیا بنورم؟ تا بیتم کە لە سەر سفرەی رەنگین و رازاوەی خوا کردی جیهان هەمو و کەس بە شی خوی هەل گرتوە و کوردی بەستە زمانیش والە دوورەوەوەستاوە بە داخ و حەسرەتوو کلو لیوە چاوی بریوە ئە شایی. و زەماوەندی دراوسیکان کە بەشەکەیان لی ئەستاندوە و ایستاش کە دلوایلن لی ئەکانەوە گالتەی بی ئەکەن.

تو خوا براکەل وەرن تا لە سەر کانیاویکی ساردوو جوان کووریك بیەستین تیر تیر بو حالی زار و ژیانی ئەزاری نیشتمانە جووانەکەمان بگرین ، بەلکو فرمیسکی دایکی نازدار و بیچارەی نیشتمانمان کە بە چاوی کاتیا وا دەیرژیتە سەر کونای دەشتوو دەری کوردستانی بی ناز بەدیتنی گریانی بە پەروش و ئەسرینی بە جوش و

٣٥

ئەستیرەییکی تازە لە آسمانی چاپەکانی کوردیدا

جوانمیر بو مەردوم دوستی بەریتانیای گەورە

کورد ماوەییکی زور لە میژە هەستی بە نەجابەت و مروك خوشە ویستی بەریتانیا کردوە ئەم حکومەتە گەورە بە بەدریژایی میژوی امپراطوریتی خوی هە میشە پاریزکاری آزادیو سەر بە خویی و پەر-وەرینەر و بی کە هینەری‌ی نەتەوە بچوو کە کانی گیتی‌ی بوە زورجاران وەکو ئەم جارەی ایستالە سەر حەقی نە تەوەییکی بچووك بەردنکاری

خروشی ایمە و و شك بیتەوە وتوزی دلی بکر یتەوە و ئەم کرو کلپەی دەروونی‌دامر کیتەوە

نەأ ! نەأ ! براکان ، خوشە ویستەکان واکویم لە آە و نالەی نیشتمانە کە بەکرو و زانەوە بیم ئەلی رولە گیان گریان کاری پیریژنانە ! تا دەرگای مردن و مراندن لە سەر پشتانە شیوەن و زاری ایشی نا پیاو پەستانە! خوایەش خومان بە لاویکی آزا ئەزانین و مەعنای بە زین نا زانین کە وا بو و با بچینە سەرچیا بلیندەکانی نیشتمانمان بەکە وایی ئەوان بەیانیکی برایەتی بیەستین کەوەکو ئەم چیایانە زەنکین و سەنکین و بەخوینی جەرکمان رەنکین بی ، بو گەلی هەژاری کورد دوایی هیتی ژیانی ئەنکین بیء بیتە یارمەتی دەری ایمە بو مردن و مراندن لەریکای رزکاریدا

٣٦

نەتەوەییکی زل و بیدادگەر و ستەمکار بوە آسایشی نەتەوەی خوی‌لە
پینا و آسودە یی مەردوم ناوە بە تا یبە تی تیشکی ئە م هە تاوە داویە
لە کوردی بیچارە و چارەرەش و ستەمدیتو و حکومەتی بەر تیانیا
هەر جارە بە چەشنیك بو ئەموی پیش کەوتنی گەلی دووا کەو توو
مەظلومی کورد ، بە راستی پیویستی خزمایەتی خوی لەگەل ایمە بەجی
گە یاندوە ئەمجارەش لە بالیوز خانەی بەریتانی تیشکەی ئەستیرەییکی
رووناك درەوشا کوواری دە نگی گیتیی تازە یان بە کوردیکی
زور پە تیی بووە دەرخستین ژمارەی یەکەم مان خویندەوە گەلی هیژاو
بە نرخە یەزدان یارمەتی دەری خویو خاوەنی بیت .
بەلام هەروەکو زاندراوە کورد تەماعیان زورە و بەمانە پر نابیت ایمە
لە حکومەتی بەریتانیای گەورە تکائەکەین هەروەکو لە « یافا »
ایستکەییکی رادیوی بەناوی کوردستانەوە بو کردووبنەوە و لە هەمو
کوردستانا دەنگی داوە تە وە هەر وەها رادیوی لە ندە نیش روژی
سەعا تیك لە بەر نامەی خوی بو زمانی شیرینی کوردی تەرخان بکا .
بژی آلاهە لگری آزادیی گیتیی بەریتانیای مەزن ! — نیشتمان

ووتاریکی فەلسەفی

هیزی بیر لە (رەوان)[1] ی میللەتان دا

آ / ل . ب : م بەیان -٧١

هە مور دەزانین کە میللەتی ایمە بەر حالی چەند هەزار سالیوە
٢٧

که دەژیر چه نگی سنچیە (ئەخلاق) ی رەزیلەی : دووبەرەکی ی ، خوخوری، حەسادەت ، تەماع ، پارە پەرستیی جیگا دوستیی ، بیگانە ویستیی ، نەبوونی هەستی میللیەت و نیشتمان پەروەرییی و خوش رابواردنی شەخصی و گەلیکی تر یش لەم و ینانە دایەخسیرو پابەندبوە سنووربیر کردنەوەی زورتەنگ بوتەوە تەنانەت ئەم جەنك و آژاوەی ایمرو کە هیزبکی تایبەتیی کردونە سەرمیشکی هەموو نەتەوەکانی گیتیی وە آمادەی کردوون بە کوششتیکی بی ووچان کە بو دواروژی خویان کار بکەن بەم جورەی پیویستە نەتیوانیوە گورانیکی فیکری بخاتە ناو کوردە واریوە .

پیش هەلا یسانی جەنك هەموو وەتەن پەر وە را نی کورد پییان وا بو کە ئەگەر لە گیتییدا جە نك دەس پی بکات بە جاریك ماەرزی تەنەککوری نەتەوەی کوردتیک ئەدا و ئەیهنیتە سەر باریکی لەبار (مساعد) بو پسانەن و دارنینی زنجیر و کە لەمەی دیلیی؛ نەك هەر نیشتمان پەر وەرانی کورد وایان بیر نە کردەوە بەلکو ئەمە بیری گە لیك لە زانا یانو تیگە یشتووانی دونیابو و چونکو کوردیکی لەدوای جەنگی رابورد و نوینەری نارد بو کونفرانسی آشتی و لەئەنجاما مەسئەلەی کوردستانی خستە حالەتیکی بین‌المللی وەکودەش‌زانن پەیمانی « سەور » حەقی ژیانیکی سەربەستو بی « آغای سەر سەر » ی بو کورد تەضمین کرد باوەر نە دەکرا لەم جە نگە داهیندە ساردو سرر بمنیتەوە .... ماوبەتی

١- رەوان واتا رووحیە

۳۸

ژنیکی بویژی کورد

آ . / ل . ب م . لاو ـ ۱۰

حه یران خانمی دونبلی

حه‌یران خانم کچی که‌ریم خانی کوردی دونبلی یه‌ که‌ له‌ (نه‌خچه‌وان) ی قه‌فقاز راهاتوو نه‌ ده‌ور و به‌ری شاری (وورمی)، و دا نیشتوون .

حه‌یران وه‌ کوو زور بویژانی کورد به‌ کوردی شیعری هه‌ل نه‌ به‌ستوه‌ یا ئه‌گه‌ر هه‌لی به‌ستبی وه‌ ده‌ست نه‌ که‌وتوه‌

ده‌ر باره‌ی ژیان و به‌سه‌ر هاتیی ئه‌م ژنه‌ بویژه‌ که‌هه‌لبه‌سته‌کانی له‌ پله‌ییکی به‌رزی ئه‌ده‌بیدا جیگایان بو کراوه‌ته‌وه‌ زانیاریکی وا نیه‌ که‌ بینو سم ئه‌واله‌ خواره‌وه‌ غه‌زه‌لیکی فارسی‌ی ئه‌خه‌مه‌ به‌رچاو له‌ دوا ییشدا ئه‌گه‌رشتیکی تازه‌م ده‌ر باره‌ی حه‌یران وه‌گیر که‌وت له‌ نیشتمانا ده‌رجی ئه‌که‌م :

میان جمله مه رویان ؛ توئی سر دفتر خوبان

رخت چون گوی خور باشد ، بود زلف کجت چوگان

جمال تو بود گلشن ، چه گلشن ؟ گلشن خوبی

چه خوبی ؟ خوبی یوسف ، چه یوسف ؟ یوسف کنعان

دو چشم مست تو ظالم ، چه ظالم ؟ ظالم کافر

چه کافر ؟ کافر رهزن ، چه رهزن ؟ رهزن ایمان

۳۹

تاران ــ آنگارا

بی گومان هەمو و کوردیك ناوی ئەم دوو شارباژیرا نەی بهیستوە ، بەلام هیزیکی ئەم دوو ناوە ئەیکەنە سەر بیرو رەوانی نیشتمان پەروەرانی کورد گەلیك دەگەل ئەم هەستە فەرقی هەیەکە کوردە (مال و مقام) دوستەکان بویان پەیدائە بی لەکاتیکا کەلەم دووشار باژیرەی ایران و تورکیا ئەدوین . چونکوو هەموو کوردیکی دلسوزو تیگەیشتوو ئەزانی کە لەم دوروشارە زلەدا چلون چارە نووسی نەتەوەی بی کەس و کەس بیگانەی کورد وەکو توپی پی (فوتبول) ، باری پی ئەکریت .

چونکو گەنجەووریا و خونیدەوارەکانی کورد بە پیچە وانەی

لب لعلت بود غنچه ، چه غنچه ؟ غنچهٔ روضه

چه روضه ؟ روضه جنت ؛ چه جنت ؟ جنت رضوان

بود خال لبت هندو ، چه هندو ؟ هندوی ساحر

چه ساحر ؟ ساحر فتنه ، چه فتنه ؟ فتنهٔ دوران

زبان تو بود بلبل دهان تو بود چشمه

چه بلبل ؟ بلبل خوش‌گو ، چه چشمه ؟ چشمهٔ حیوان

بود حیران ترا عاشق ، چه عاشق ؟ عاشق بیدل

چه بیدل ؟ بیدل واله ، چه واله ؟ والهٔ حیران

نیشتمان ـ بویژە کانمان ئەم غەزەلەی سەرەوە وەر گیرنە سەر کوردی بومان بنیرن هەرچی باشتر بیت چاپی ئەکەین .

۳۰

دراو پەرستو بیگانە دوستەکان ئەزانن لە حالیکا کە تورکەکان

رەگەزی کورد ئەبەنەوە سەر تورک ، بە خلافی هەموو میژو نووسە

کانی گیتیی (میدیا) یەکان بە تورك لە زانن، بە صلاح‌الدینی ئەییوبی

قارەمانی نەبەزو سەر کەو تووی شەری خاچ پاریزان کە هەموو

دیریك زان و روژ هەلاتیە وا نیك بەکوردی رەوادی ئەناسی ئەلین

تورکیەتی آشکرایە (حەیاة ئەنسیکلو پیدیاسی لاپەرەی ۲۹٦٥) و

فارسەکان کە خویان دەگەل کورد بە یەك رەگەز دادەنین ئەم

داوایەشیان راستە هیشتا حەقیکی پچووك بو ژیانی ئەم خزمە هەژارولی

قەو ماوەی خویان قائل نین باش بیری لی بکەنەوە دە بیژین هیچ

حەقیك مان بو تەصدیق ناکەن ایستگەی رادیوی تاران هەرلە بەیانەوە

تا ایوارە بە هەموو زمانیك ئەنانەت زمانی آسوزیی کە لە ایرانا

بیست یا سی هەزار کەسیك ئەبن دە چرری بە لام وەکو کوردە

هەو شاریکەی حەزی لە کچی مامی ئەکرد روژیك کە گویلکیکیان

لیووت دەبیو بە شوینیدا ئە سوورا وە تووشی هاتبوو اینجا ئەم

تووش هاتنەی بو باوکی وەها : « باوە ، باوە ، ایمرو کراسیکی شرر

هالە بەرما ، کەلاشیکی دریا و هالە پاما بە شوین گورەکەدا ئەگەرام

تووشی دەسکیرانم بووم گوتی لالو ئەمەلەچی ئەگەرییەی ؟ منیش

لە خوم قار بوو بیژم لە گورەکە ئەگەریم گوتم : مویییی » گیرا-

بووە ، لە خوی قارە روژی سەعاتیك بە زمانی ئەم کوردانەی بییان

ئەلین ایمە لەیەك رەگەزین باخیوی ، لە ایرانا ئەرمەنیی ، آسوریی ،

لە دەبستانا بە زمانی خویان ئەخوینن کووار و کتیب و روژنامە

۳۱

دەردەکەن بەلام کورد ، رەگەزی پاکی ایرانی خزمیکار بەدەستانی شار بازیرە گەورەکەی تاران حەتی نیە کووار و روژ نامەی ببیت نابی بەکوردی بخو بنیت . کار بەدەستانی آنکاراش هەر وەکو تاران بە لکوو گەلی زیاتر کوردیان تەنگەتاو کردوە وەکو بهیستوومانە هەر لەم دوایانە داچەند کەسکیان لە گەورەکانی کورد لە ناو بردوە .

ئەمانە هەمو نەتیجەی خوار تیکەیشتن یا لە خوگوورینی کار بەدەستانی تاران ـ آنکارایە کە تی ناگەن یا : خوباش نیە بزانن مەسئەلەی کورد تا سالی ۱۹۱۹ بە مەسئەلەیکی (محلی) جگایی دەزاندرا بەلام لەم روژەوە کە ژنرال شەریف پاشای بەدرخانیی لایحەی مەشهووری خوی تەسلیمی کونفرانسی آشتیی کردوو داوای میللی کوردی خستە ایەکی بەندەکانی ٦٢،٦٣و٦٤ ری پەیمانی « سەور » ایتر مەسئەلەی کورد بوتە پرسیاریکی (بین المللی) ورازی لی ناهینری .

چاك نیە تی بگەن کوردیکی زنجیر بچرینەری کە چەند هەزار سالە زمانی خوی راگرتوە و زور کەم زمانی بیگانە تییدا نفووذ ـ کردوە بە تەنگەتاو کردنیی ئەوان دەستی لی هەلنا گریو زمانە ـ کەی نابی بە تورکیی یا فارسیی ئەگەر بە دزیش بیت لەبن کیوانیشدابیت کووار و روژنامەی خویان دەردەهینن .

گویا مەصلەحەت نیە چاویك بەدەستوورەکەی ئەتلانتیك کەلە دوو دەرونی وەکوو آوی اوکیانووسی آتلانتیك صاف و روونی

۳۳

سەرەك روزوەلت و میستر چەرچیل راھاتوتە سەر كاغەز و مارشال ستالین پیشوای دلیری سووەستانیش تەصدیقی كردوە دا بخشینن و حالی‌ی بین كە حەقی ژیان دراوە بە ھەموو نەتەوەیكی بچووكی گیتی‌ی كوردی دە میلیونی وا لەت و كوت نامینیتەوەو حەقی خوی داوا ئەكات .

— بوچی ئەبی بزانن كە نەتەوەی كورد لە چە تد آغاو سەردار عەشیرە تیك نەھاتوتە بەرھەم كە بەدرەوو درو ھەلیان خەلەتینن و پیان كەن بەگز گە نحە نهشتمان پەر ومرەكانا ئەگەر ئەم كار بە دەستانە تی ناگەن ئەوا ایمە بومان آشكرا كردن خوئەگەر وەكو ایمە لیكمان دا وەتە تیدە گەن بە لام لە خویان دەگورن ایمە قا قا پی‌یان پی دە كەنین چونكوو پیاوشت نەبی‌شت لە خوی نا گور یو خوفریو نادا

ایمە پارلەمانی تاران و آنكارا روشیاردەكە پنەوە كە بە چاكی لەم نوو سراوەی ایمە وورد بینەوە و لە روژنامە و رادیودا وەلامەمان بدەنەوە چونكو و كار بە دەستانی تاران — آنكارا لە خویان ئەگور نوو خوشیانو پارلەمان و نە تەوەكایشیان فریودە دمن كە پی‌یان ئەلین كوردستانیك لە گیتی دانابە تە تەشكیل بوون.

کوردستان

له ژماره‌ی ۳۸ ی رۆژنامه‌ی (روژا نوی) که
ئه میش له (اخبار الحرب) وه ری گرتوه

خه لك ژوه‌لاتی کوردستانی ای چیایین و سپیهی تشتنه هندك
دزانن ، ژبه‌رکو سوودا وی وه لاتی ده نه‌شریاته ده کیمه ، دحه‌ق و
وه سفی ویده کیم تشت هاتنه نویساند نو بلاو کرن .

هه‌رچی ته‌شکیلاتا سیاسی سوودا کوردستانی دوی واری ده‌ژی
نه‌قه‌نجه ، کوردین کو مقداری وان دناو برا هه‌شت و نوه ملیونان
ده یه ، وه‌لاتی وان ان چیادار و س گوشه دناو به ینا ترکیه ، ایران
و عراقیه‌ هاتیه لیك وه کرن ، ته‌قسیم کرن

بره‌ك ژ کوردان د سوریا با کووری ده نه ، الني پچوك و
ده رنه دن ده روو نیشتنه ، کوردین عراقی قه‌ده‌ری ملیو نه‌کن ،
کورد ژنه ژادی آرینه ، وه سفین وان ان خوسه‌ر هه‌نه بزه مانه‌کی
خوسه‌ر داخیون ئه و زمان دمینیه فارسی‌بی ، لی ناکه‌وه نیزنیکی
عه‌ره بیا کوردب هیرانیسی تینه وه سفاندن بخو ژی پی افتخار دکن
کو دنا مله‌تین دنیایه ئه‌وی ئه‌ویترن

رووبی ئه‌ردی کوردستانی عراقی بقاسی اسکوتلانده یه تی‌ده
بەر گەهنه وه‌لی هه‌نه کو چاو کیم جاران ژوان سپیهی تر دبینیت ،
وی وه‌لاتی چیایینه آسی و رووت هه نه کو بلیند یاوان دگه‌هیت
هه تا ۱۲۰۰۰ پی یا ....
۳۴

انقلابی گەورەی اوکتوبر !

م . فەرروخ-۱۱ $\frac{آ}{ل . ب}$

— ۲ —

... بە کورتیو بە کوردی هەمو و نەتەوەی رووس نوکەر و کریکاری « چار » و « بور جوا » گانی رووسیا بووث کومەلەی « بلشویك » چاوە نوارری ئەم جەورو بیدادە بوو دلی پیشواکانی بو حالی پەریشانی قەومە کەیان بیو بەآو .

« لە نین » کە ئەندامیکی بەرزی ئەم کومەلە بوو پیش انقلاب لە فینلاندیا ئەژیا لە سەر دەستووری کومیتەی مەر کەزی کومەلەی بلشویك بە ریچکەی ریگای آسن هاتە پطروگراد (لەنین گرادی ایستا) لە مالی هاوری بیکی خوی کە ناوی « واسیلی » بو دابەزی لە روژانی ۲۵ و ۲۷ تی سپتامبر داله نامە کانی خویدا بو کومیتەی مەر کەزی نوسی کە :

« ... بلشویکەکان ئەبی هیز بخەنە دەست خویان ، بو ئەم کارە پیویستە هەراییکی عەسکەری‌ی ساز بکریت مەردوم لەکار کردن و اقداماتی ایمە دل نیا بی یان هەیە ، ایستا سەرکەوتن مان هیچ جیگای شکی تی دانەماوە چونکو بە شی زوری کریکاران و سەر بازەکانی حکومەت لایەن گری ایمەن لەبەرئە مە نابی بووە دەست هنیانی قودرەت و گەیشتن بە آمانجی خومان هیچ رابوەستین ... »

لەنین لەم باوەرە دابوو کە هەرا و انقلاب دە بی کوتو پر و

۳۵

زور بە تین دەست پی بکریو ماوەی خو آمادەکردن نەدری بەدوژمن ، ستالین ئەم نامە یانەی گەیاندە کومیتەی مەرکەزی کومەلەی بلشویکان ، گەلیك لە نەیاران (مخالفین) بەر بەرەکانیان لە گەل ئەم بیرەی لەنین کرد بە لام پیدا گرتنی ستالین قسەی ئەوانی بردەوە پاش بەم جورە بیری ساز کردنی انقلابی عەسکەریی لە پلەی بیروخە هاتە پایەی کار پی کردن .

لەو دەمەدا حکومەتی مووەقەتی لەژیر فەرمانی (کرونسکی) دافەر مانرەوای روسیە بوو لەنین کە گە پشتە پطروگرادوو لە کومەلدا مەیداتی بوهەلاییساندنی آگری انقلاب سازکرد چاویکی بەم لاولادا خشاند دیتیی مەردوم لە سیاسەتی ستەمکارانەی (کرونسکی) وەرەز بوون بویە بەآشکرا گوتی : « ایمە بریارمان داوە فەرمان لە دەست حکومەتی مووەقەتی بستینین و بیدەینە دەست مەردوم ... » تا روژی ١٢ دەی اوکتوبری ١٩١٧ لەنین هەموو پیویستیکی انقلابی ساز کردبوو لەم روژە دا بو کومیتەی مەرکەزی وەهانووسی: بحران نیزیك بوە ، بەسەر هات و داو روژی انقلاب دەستاو دەستی پیدەکری، شەرافەتی کومەلی بلشویك کەوتوتە ترکزەوە بلشویکان نابی چاوە روانی بریار و تەصمیماتی کنگرەی سوسیالیستەکان بین ، ئەبی بە گورجی اختیارات لەدەس حکومەتی (کرونسکی) بستینین دەنا انقلاب لەدوایە دابی کەلکە » لەنین لیرەدا لە آموزگاری « مارکس» و « ئەنگەلس » استفادەی کردوە بە تایبەتی بنچینەی هەرایعەسکەریی لە سەررستە (جملە) ی بە ناوبانگی « مارکس » کە ئەلی « غیرەت ، غیرەت دیسان غیرەت » داناوە .... ماویەتی

دەسباوی بوچاپ

یەزدانی بەرز آگادار وراگری ئەندامەکانی کومەلە بیت هەر کە زانیان دراومان لازمە لە هەموو شوینیك‌را بەبی داو اکردن بومان دەنیرین لەم مانگەدا دەس بەکو کردنەوەی دراو بو بەردان بە انتشاراتی کومەلە کراوە لە ژیرە وەنیوی ئەوئەندامانەی بولیان داوە دەنووسین .

نیوی ئەندام	پوولی تورکیا	پوولی ایران	پوولی عراق
١ـ ع . هەژار	٥/ـ لیرە	١٠٠/ـ ریال	٨٠٠/ـ دینار
٢ـ م.خ. بارزانی	٧/٥ «	١٥٠/ـ «	١/٢٠٠ «
٣ـ م. ح. لاو	٧/٥ «	١٥٠/ـ «	١/٢٠٠ «
٤ـ ع. م. رەوادی	١٠/ـ «	٢٠٠/ـ «	١/٥٠٠ «
٥ـ ع. زوراب	١٠/ـ «	٢٠٠/ـ «	١/٥٠٠
٦ـ هـ . آزیز	١٠/ـ «	٢٠٠/ـ «	١/٥٠٠ «
٧ـ ا. ا. رژدی	١٢/٥ «	٢٥٠/ـ «	٢/ـــ «
٨ـ م. ا. حەریق	١٢/٥ «	٢٥٠/ـ «	٢/ـــ «
تیکرا	٧٥/ـ لیرە	١٥٠٠/ـ ریال	١١/٧٠٠ دینار

لە ژمارەی دوایەدا نیوی ئەندامەکانی دیکە دەنووسین

(الله)

بژی کورد و
کوردستانی گەورە ;

J . K

نیشتمان

بلاو کەرەوەی بیری کومەلەی ژ . ك

گوواریکی ئەدەبی،خویندەواری، کومەلایەتی، سیاسیومانگی کوردیە

ژمارە ٥ — سالی یەکەم — ری بەندانی ١٣٢٢

تو ئەمردووی ئەی صلاح‌الدینی ئەییووبی ئەسەب
هەر بژی ئەی شاهەیتی کورد ئەی فەخری عەرەب

بلاوکەرەوەی بیری کومەڵەی ژ . ك

کوواریکی ئەدەبی ، خویندەواری ، کومەلایەتی ومانگی کوردیە

ژەمارەی ٥ رێبەندانی ١٣٢٣ سالی یەکەم

کورد لە حەیاة ئەنیسکلو پیدیاسی دا

« کاکە پشکوکیان : لەژمارەی ٢ سالی »
« پینجەمی گەلاوێژا بە پەروشەوە »
« ئەم باسەت بو کرد بووینە کوردیو »
« گلە پیشت کردبوو کەآمانجی سیاسی »
« راستی زانینی گورریوە بەپیچە »
« وانەی هەمو دیریکو میژویەکی کە »
« تا ایمرو کە بەپی (زانستی آثار) . »
« وە فوو سراوە رەگەزی ایمەیات »

« بردو ته‌وه سه‌ر ره‌گه‌زی تورك »
« چاوه‌كانم نه‌ت بیستووه كه‌سیک »
« كه‌سیكی ناخوش بوبی خه‌ونی گولیه‌ی »
« (جذام) بیوه ده بینیت ئه‌واله ژیره‌وه »
« وه لامی ئه‌م تومانجه (بهتان) »
« به‌دریژی ده نووسم كه‌ دانه‌ری »
« ئه نسیكلو پیدیاش بیخونیته‌وه‌و »
« كتیبه كه‌ی بی ته‌صحیح بكات »

ع . بیژ ه ن

تا ایمرو هه‌ر آثاریكی دیریكی كه له ژیر خاكا دوزرا وه‌ته ؛ هه‌ر دیریك و میژو یه‌كی نوو سراوه‌ته‌وه بی باسی كورد نیه له‌هه‌ر لاپه‌ره یبكیشدا باسی كورد كرابیت به روله‌ی آریانی ناسراوه به‌لام هه‌ندی له نوو سه‌ره‌كان به پیچه وانه‌ی ئه‌م راستیو حه‌قیقه‌ته له كورد دواوت جاریك ره‌گه زمان ئه‌به‌نه‌وه سه‌ر جندو كه‌ی چاخی (عصر) سوله‌یمان پیغه‌مبه‌ر جاریكی تر ئه‌مانكه‌ن به‌تورك آشكرایه كه ئه‌مه به‌بی آمانج نیه و ایمه‌ش وه نه‌بی تی نه‌گه‌یشتبین حالی كورد له‌به‌رانبه‌ر ئه‌م جوره درو و ده‌له سه‌یه‌دا له حالی بازرگانیك ئه‌چی كه كووتالی آل ووالاو جوانی هه‌بیو كریاریكی زور زانو زرینگیشی تووش هاتبیت خه‌ریك بی به واته‌ی بی‌ره‌بووجی كالاكه‌ی له‌پیش چاوبخا توبه‌هه رزانی لی بكری بازرگانه كه‌ش وه‌لامی بداته‌وه بلی مه‌ته‌لیكی آذربایجانی هه‌یه : « او تاجرن گوزی كور اولسون كه توز مشتریسین تانیه‌از » برو برو من توش چاك ئه ناسم كالاكه‌ی خوشم .

یه كیك له‌م كتیبانه كه ده‌ر باره‌ی كورد دواوه « حه‌یاة ئه نسیكلو پیدیاسی » یه كه له‌لا په‌ره‌ی ۲۹٦٥ دا باسمان ئه‌كات ئه‌لی: « كومه

۲

لیکی دو میلیوت ونیوتا سی میلیون کەسی هەت بە ناوی کوردەوە
ئە ناسرین ئەم کومەلە لەکە ناری گومی اورمیە و وانەوە هەتا سەر
...... الخ » گویا کاکی نووسەر هیچ جورە زانیاریکی دیریکی
لە بابەت کوردە وە نە بوە دەنا نەی ئەفەرمو « کومەلیکی دو میلیون
ونیو تا سە ملیون » چونکو ئەمەلە سەدا سەدی درویە و تەنیا ژمارەی
ئەم کوردانەی کە ایستا لەژیر بەیداغی حکومەتی تورکیادا ئەژین دوای
ئەم هەمو کوچ پیکردنو کوشتنە هیشتاله چوار میلیون نەهاتوتە خوارەوە
خو کوردی ایرانیش هەرلە کیوەکانی سنووری رووسیا و ایرانەوە
بەکەنار گومی و ورمیە و میاندوا و کمیوی ئەلوەندا ئەکشیتە خوار
تائەگاتە لورستان و سەرگەری فارس پانابی ئەم وولاتەش تاسنووری
عراق ئەروا خوبە فەرمایشی نووسەری خوشەویست کورد لەئەفغانستان
و بلوچستانیش داهەن کوردەکانی هیندستان ؛ برا خوبیکانی کرمان ؛
چەمشکە زکەکانی خوراسانیش دەگەل کورد گەلی دەور وبەری
گەیلان و طالش و بەشی کوردستانی سوریە و اوبنانیش خاطری
جەنابیان اینجا چە پیاویکی تیگەیشتوو باوەر ئەکات ئەم هەمو خاکە
پردانیشتوە بە دو میلیون وینو تا سە میلیون کەس مەسکوون بیت بە
پیی ئە حقیقاتیکی کە هیشتا تەواو نەکراوە ژمارەی کورد بەهیچ باریك
لە نو میلیوت کەمترینە دوای چەند ووتە ییکی تر ئەفەرموی
« .... هەرچەند صلاح الدین بەتەواوی تورکیتی آشکرایە » ایمە
خومان بەوەلام بوئەم داوایەوە ماندونا کەین بەلام میژو ناسە کات
قاقا پی ئەکەنن و گەپ و گالتەی پی ئەکەن خوباسی میدیا ییکانی
باپیر یشمان ئەکار ئەفەرموی « هەرو کوزانراو یشە میدیا ییکانیش

تورکن ! ئەمە سەرسامیکی سەرآسا پەیدا ئەکات بو هەمو خوئیدەواریکی آگادار لەدیریك ! ایمە نازانین لە کوی زانراوە کە میدیاییکان تورك بووت گویا ئەبی ئەم زانیارانەی نووسەری خوشە ویست لەبابەت میدیکانەوە هەیەتی شتیکی جیاواز بیت لە هی زاناکانی گیتی ی !

نا ئەمە عادەتی لەمیژینە ئەم جورە نووسەرانەیە کە مفاخر تاریخی نەتەوەکانی تر بە قسەی پرو پووچ بە خوبانەوە ئە نوسینن سالیکیش لە چاخی حکومەتی عثمانیکاندا ئە یانگوت « فردەوسی » تورکە « زەردەشت » ترك بووە شاعری بەناو بانگ و عەمری کورد « میرزادە عشقی » بە شیعری فارسی وەلامیان ئەداتەوە ئەلی :

« زر دشت دل نبود که آسان توان ربود »

« حاشا قیاس دل ز چه با انبیا کنید »

« زردشت بردنی نبود این طمع چەسود »

اما فقط بە بردن دل اکتفا کنید »

« امروز قصد بر دن پیغمبران کردەاید »

« فردا بعید نیست که قصد خدا کنید »

دیسان جیی سوپاس و شوکرانەیە نالین کەریم خانی زەند و بنەمالەکەی نادەرشاه و .... غیرە هەمو تورکن ایمە ئامانە و میت چید می لەم باسە بدوبین چونکو دیریکی گیتی لە پیشدا جوابی ئەم نووسەرە خوشەویستەی داوەتەوە و جەختی کردووە کە کورد ئەچیتەوە سەر دەستەی هیند و اروپابی و هیچ مناسبتیکی لەگەل تورك نیە

پیاوی چاك بەرمەی خوینەوە

م . نادری - ٧٦

بو ئەوانەی عاشق بە تاریکین ورووو
لە روناکی وەردە گیرن .
بە ئەو کەسانەی دەست لەسەر چاوبان
دادەنین تا روناکی سەرفرازی نەبینن -
بوئەو سەرگردانەی کە نازانن لەریگای
مادیات پەرستن دا توشی دەردی سەری
دەبن . ئەم چند واتەیەم پیشکەشە :—

زەمانەیێکی زور دریژ بەسەر ئەم مللەتە بینوابە داهات پرلە هەلکەوتوولیقەوماری گەورە گەورە، پرلە پەندو آموژگاری بەکەلك ، بەلام داخی گرانم ئەم هەلکەوتولی قەومانە ئەم پەندوآموژگارانە هەموی . بی سود روی . چونکو مبللەتیك چەندان جار لەسەر بەردی بەدبەختیو چارەرەشی هەلەنکوتبی، بیرلە لابردنی نەکاتەوە، دەستی بە آگری دیلی سوتاییو هوشی ماشە دروست کردنی نەبی، بی‌شك لەنیو آگری بی‌پایان دا هەر دەسوتی .

آخ کوردوستان چەند نیشتمانیکی سەرلی سورماوی ، میژوی‌تو چەند عبرت ئەنگیزە، دوا روژیشت چەندە بە پەردەی تهینی داپوشراوە دانیشتوانت چەندە سستو بی‌هوشن، وە کردارو کوفتاریان چەندە سستو بی‌هوشانەیە.هەمو کوردیك لەدانیشتوانی توهەموو سەردارو مەزنەکانت خو بەخو چەندە هێزدارو ئەوانان ، وە لەبەرابەر بیگەنە چەند مل کەچو بی‌هیزن

ئەی کوردستان ! زیاترمە زنانی‌تو یان ئەتو دیلو رەزیل کرد ، سەردارانی توکە خوبانە بە گەورەترینو زاناترینی مخلوقات دەزانن

گەردەنی تویان خستەنیو زنجیری بەدبەختی . ئەگەر درندەی دەشتو کیوانە زبانی سەردارانو مەزنانی کوردیان زانیبا ، پییان دەگوتن :
ئەی سەردارانو مەزنانی کورد ! ایوەن خەیانەتکارو باعثی رەنجوری ئەم میللەتە بەدبەختە : دەفتەری زندەگانی ایوە سەراپا پەلەو لەکەکەی جرمو خەیانەتە ، ئەگەر ئەوەندە هاوارەی بو ایوە هینراوە ، ئەوەندە تکایەی لە ایوە کراوە ، ئەوندە پەندو آموژگاریەی بو ایوە گوتراوە ، ئەهەرگیانداریك بگوترایە گوی لیدەگرت ، بیجگەلە خوبینیو خوبەسندی بە غەیری خیاناتی شەرمەندە لەنیو کومەلی ایوەدا چیدی نمایانە . تاایستا بە هەزاران جار دەست سوتاو بوون ، بە هەزاران جار لە شەقامی ژبان دا هەلەنگوتوون کەچی نازانم لە بەدبەختی خوتانە یا لەبەدبەختی ئەو میللەتە بیچارەیکە ایوە مەزنو سەرداریانن هیچ فکریك لەچارەرەشی خوتان ناکەنەوە . هەوری قەهری باری بە توندی بە سەرتاندا دەباری ، بەلام هەست بەتەری خوتان ناکەن تاروژیکی خوتان لەنیو جیگای سەرەمەرگا دەبینن ، وەکاتیك پەشیمان دەبنەوەکە پەشیمانی بیسودە .

آموژگاری زەمانە ایوەی خراب تیگەیاندوە ؟ . نە خیر ایوە بو خوتان خراپ تیگەیشتون . آموژگاری زەمانە باسیشیرینیو خوشی آزادی بو کردوون ، ایوە بە قەلندی تیگەیون بویەوا لەقەند وەرگرتن ماهرو بەکارن .

ئەی سەردارو مەزنانی کورد ! ئەگەر بلیم چاوی ایوە بەدبەختیو رەزیلی ایمە نابینی دروە ، ایوە زور دوربینن ، ئەگەر بش لیم بیرلە بەدبەختیمان ناکەنەوە ئەویش دروە ، بیری لیدەکە نەوەو چاکی دەزانن . کەوابی لە چاخیکی بەدبەختیمان ببینن و بیری لی بکەنەوە

بوچی واستو بی‌کارن . بەلی‌بەکە بەر هەلست بو.ستیو داماویتان ،
بە لکەییکی گەورە بو بیدەنگیتان لە ژیر باری دیلیو یەخسیریمان ؟
بینیتانە . خوینی ایوەیە بوتە بەرهەلستی ئەتەوەی کوردی بیچارە
کە بگەنە سەربەستیو آزادی . بەلام آیا دەبی ئەم کردارە چەوتانەی
ایوە هەروا ببینی ؟ بی دەنگیو ستیتان تاسەربی ؟ هەتابیر لەئەحوالی
ایوە دەکەمەوە زیاتر لە شەقامی راستی دور دەکەومەوە .

ئەی سەردار . و مەزنانی کورد ! ایوە دەتانەوی لەریگای خوشی
دا بگەنە سەرفرازی وآزادی — چونکە من بوخوم چاکتان تی‌گەیشتووم
وە ئەگەر تەماشای میژوی میللەتانی روی زەمینیش بکەن دەبینن
هیچیان بە ریگای خوشی‌دا نەگەیشتونە سەبرگای سعادەتو آزادی .
دەبی بە تاریکی دا بروی تا بگەیە روناکی ، سەرمای زستان بچیژی
تا بگەیە بەهاری زندەگانی، چونکە خدا بوخوی لە قورآنی مجید دا
دەفرموی :- **ان مع العسرا یسرا** .

ئەی سەردارو مەزنانی کورد ؛ ئەمن بەناوی هەمو کوردیکی بیچارە
ولی قەوماو هاوارتان بوددهینم وئەلیم : « ئەگەر چارەیەك بوچارەرەشیو
بەدبەختیمان ناکەن ، ئەگەر دلتان بەدیلیو زەلیلی ایمە ناسوتی- هەر
چەندە دلی‌ایوە لەوە رەق‌ترەکە بەزەلیلی ایمە بسوتی - مەبنە بەرهەلستی
ئەو کومەلانەی‌کە ژیانی سەربەستی کوردو کوردستانیان ئەوی، ئەگەر
باریکی سەرشانمان بو سوك ناکەن مەبنە سەربارێشمان . هیزی ایوە
لەوە دورە کەببیتە مایەی آزادیمان چون ئەگەر وانە بوایە هەموتان
لەم هەلکەوتەبی هاوتایە ، لەم چاخەدا کە زدمانە بە هەمو کەرەستەی
خوبەوە آمادەیە بو دروست کردنی خانوی آزادیتان ، هەلدەستان

دەردی دەروون

دەمەتەقەیەکی دو کەسی

بایز — سەلام عەلەیکم باپیر وە حەلیی
باپیر — کەسەلام بایز بەخیریەی گەلی
بایز — خوات لی رەضا بی زانیوتە باپیر
پاشای ئەمیرکەو چرچیلی وەزیر
ئەگەر لە بەحری یەکتریان دیوە
مژدیکی خوشیان بومە نوسیوە
باپیر — راستە ئەحەمەقی سەرت بوگیژە؟
ئەقلی آتلانتیك هەی هولە میژە
بایز — بە آغاشم گوت — تو خوا چی فەرمو (باپیر)
بایز — مته‌قی نەکرد لیشم تورە بو

یەکداو بەکرمان شان بەشانی یەکەوەگوی سەربەستیو آزادیتان لەمەیدانی ژیانداد‌ەستانەوە »

میللەتانی روی زەمین بەیەکەترو پشت بەیەك بەستن بەکوشش بو دلنیای کومەل گەیشتونە قوللەی سەعادەت بو دلنیای کومەلی خویان دلیان بەمالی دونیا نەبەستوە وەلەهەموانیش مالدارترن ، ایوەش انسانن و ئەوانیش انسانن وەکوئەوان خاوەنی دوچاو دودەستو دولاقن خو ئەگەر دەش لین ایمە ناتوانین بەم حالە پەیرەوی ئەوان بکەین ، ئەواچاك بزانن کە تازە لەئەواناى بەشەردانیە کەایوە لە قوریکی دیکە دروست بکا

فەرموی ئەماتە بەوەم ئەغفال کەی
شەکری ئەو سالەم بە زاری تال کەی
هەتا تیر شەکرو شەقی بیکانەم
داوای آزادی بکەم دیوانەم
هەتا بی حوکمز شەکر بە بارە
دەستیشیان رویی شاق بە خەروارە
بایز — بوچی حەزناکا بەسەر بە خوبی
بولە آزادی دەکا نامویی
باپیر — عەقل سەرچاوەی لە میشکودلە
ئەو دوەش بو آغا گەلی مشکلە
بایز — ئەدی مام باپیر کورد بەکیی دەلین
بەوانەی لەبەر خوشبەختی هەلین ؟
بایز — بوچی لە کتیب قوشقی وسلدەبن
باپیر — ئەگەر بخوینن بی عاقل دەبن
بایز — بو درست نا کەین (ئەوەی دەفری)
باپیر — بازلە هەوایر گیرت دەگەری
لەمەلام پرسی فەرموی بەتالن
فروکە وبنەی کەری دەچالن
کوردیان کوتوە و دروینە وگیرە !
شوانی مەبارەك گاوانی خیرە
بایز — بەخوای مام باپیر لیمان شیواوە !
بەآغاو نوکەر شیخ ومەلاوە !

لەناو کومەلەدا

لەم مانگەدا سیامەك ئەندامی ژمارە ٥٧ دانیشتوی شاری $\frac{آ}{ك}$ سەفەریکی بوشاری $\frac{ب}{آ . م}$ کردوەو ادارەییکی محلی تەشکیل داوە ئەوە یەکەم شارە کە کومەلەی ژ . ك لە پارچە کوردستانیکی دەرەوەی مەنطیقەی نفوذی خوی ئەندامی لی وەرگرتوە لەو آگایانەی پیمان گەهیشتوە کە نجانی بەشی (ب) لە کوردستانی گەورە زور داو خوازی ئەندامەتی کومەلی ایمەن . ادارەی ناوەندی لە بەرانبەر ئەو خذمەتە بە نرخەی سیامەك سوپاسی ئەکا و هیوای وایە کە هەموو ئەندامەکان هەروەکو ئەم برایە بو پیشکەوتنی کاروباری کومەلەتی بکوشن

بو وەلامی هیندیك لە نەفام وتی نەگەیشتوکان بەندیکی مەرامنامەی کومەلە دەنووسین کومەلەی ژ . ك لەسەر چوارکولەکەی اسلامەتی کوردایەتی مەدەنیت ، صلح و آشتی خوازی داندراوە و هەمو و قانوونو نظامنامەکانی لەگەل شەریعەتی مقدسی اسلام تەطبیق ئەکریو اینجا ئەخریتەکار .

قسەی نەستەق !

به دل نەرمی زامدار کردن گوناهێکه نا به خشری هەتا دەتوانی خوت له زامدار کردنی بیگانه بپاریزه بەلام ئەگەر ناچار بووی به زامدار کردنی دەستی منودا وبنت تا نیو جەرك زامداری کەـ سەرەك روز وەلت

٢ — له سبەینیم ناتەرسیم ، چونکه دوینیم توش بوم ، بوبه ایمروم خوش دەوی وولیەم ئەلن هەوایت

٣— مردن له ریگای نیشتمان پەروەریا ژیانیکی هەتاهەتاییه

م . نادری ٧٦

٤ — بەدبەختی ئەوه نیه که کویربی ، بەلکو ئەوەیه که نەتوانی تحملی بکەی . میلتون

٥ — چرای ژیان چراییکی تەمەن کورت نیه ، بەلکو مەشخەلیکی زور درەخشانه که وایستا بەدەستەوەم گرتوه ، أمیدیشم وایه که به روناکیەکی زیاتر به دەستمەوه بمینی ، بی ئەوەی به دوا روژی بسپیرم . برنارد شو

٦ — هیلللانه بی آوازی بولبول شوومو ناپەسندە ، باغی بی گول دلیکی بی عشقه دونیای بی روژ ترسناکو تاریکه ژیانی من بی تو ئەی کوردستان له هیلللانەی بی بولبولو باغی بی گوڵو دونیای بی روژ بەدشوومو تاریکتره .

م . نادری ٧٦

روژی کاره

م . ش . هیمن ٥٥ — آ / ل . ب / ل

چاکه بەر ژه وه ندیکی له حالی خومان بکه ین و بزانین بوچی
واوه پاش که وتوین ؟ بو چما ایمه له ره گه زی ئەو میلله ته نه جیبه نین
که به گوبره ی میژو و اقرارتی هه موو میژو زانـ و روژ هه لات
ناسیك یه کیکه له میلله ته هه ره گه وره و له میژینه کانی روژ هه لات ؟
مه گەر ایمه له نه ته وه ی ئەو قه ومه غیوور و دلیره نین که لا په ره کانی
میژو پرن له شه رحی آزایه تی ئه و وه به عالەم ده سه لمینن که قه ط له
هیچ ده ور و زمانیك دا هیچ د[illegible] و سیك نه ی توانیوه آسوك په رینیو
بچیته ناو سنوری ملك و نیشتمانی ئه و ؟

ئه دی بوچی ایستا وامان به سه ر هاتوه ؟ بوچی هینده وه پاش
که و توین و بووینه ژیر چه پوکی هه موو که سی ؟ ئه گه ر که
میك بیر بکه ینه وه و توزیك له حالی خومان وردبینه وه بومان
ده رده که وی که مایه ی چاره ره شیو به د به ختی ایمه هه ر ئه م نفاق و
دوو به ره کیه ی ناو خومانه که [illegible] له به ر ئه وه هه موومان لازم به لکو
واجبه بو ریك خستنه وه ی براکانی تی کوشین و ره گ و ریشه ی
دو و به ره کی ی له بن بینینه ده ر و یه کیه تیو برایه تی له هه مو

١٢

کوردستان دا مه زربنین.

ئه‌ی براخوشه ویسته‌کان، ئه‌ی لاوه بیر رووناك و خوینده‌وارانی کورد! مایه‌ی اومیدی ئه‌و قه‌ومه لی ئه‌و ماوه ایوه ن ئه‌وروو وژبك نیه و ایده نگ و هه‌ست دابنیشن و له فوز بنیك بغزن کاتی آسایشتو ته مبه لی روی جه نگه‌ی هه ول دان و تیکوشین و ماندوو بوونه به‌لی ئه‌مرو روژی کاره و نابی. قه ط له کار کردن راوه ستن ده‌نا ئه‌و هه له‌تان له‌کیس ده‌چیو زه حمه‌ت وه گیرتان ده‌که ویته‌وه

لازمه به دلیکی پر هیواوه به هه‌موو هیزی خوتان بو رزگار کردنی نیشتمان وه نه‌جات دانی هاو خوینه کانتان کوششت بکه‌ن هیچ شتیك نابی بیبته پیشگری کارتان - به‌نه‌یروی یه‌کیتیو برایه‌تی ئه‌و که‌سانه‌ی که ده‌بنه به‌ر هه‌لستی پیشکه‌وتنی ایوه و حه‌ز به له ناو چوونتان ده‌که‌ن له‌ناو به‌رن.

ئه‌گه‌ر روژگار یارمه‌تی ایوه‌ی نه‌دا ئه‌گه‌ر چه‌رخی چه‌پ گه‌رد به مرادی ایوه نه‌گه‌را امه‌بزن و مه‌یدان به تالی مه‌که‌ن و دلنیابن به سه‌ر هه‌موو قورت و ته‌گه‌ریك دا زال ده‌بن له هیچ که‌س و هیچ شتیك مه ترسن خوا پشتیوانتانه و هه‌میشه ئه‌م وو تاره‌ی پیغه‌مبه‌ری گه‌وره‌ی اسلام ونازدراری خوشه‌ویستی یه‌زدان که ده‌فه‌رمویت:

کار بکه و دل نه‌ به آوات ده‌گه‌یت!

له بیر بیو بیکه نه سه‌رمه‌شقی هه‌موو کاریکتان تا به یارمه‌تی یه‌زدان حه‌قی مه‌شروعی خوتان له بیگانه ده‌ستیننه‌وه.

فەلسەفەی ژیان

ع . بیژەن ۲ . آ . ۵
ل . ب

گشت مروو ئەبی بزانن بوچی هاتوونە گیتیی
هەمو مەردوم ئەتـوانن بزانن ژیان چیە

ایوە بە بیستنی ناوی فەلسەفە سل ئەبن ؛ ئەپرینگینە وەو .....
بیستوتانە کە فەلسەفە و اتا شتێکی گران و هەودایێکی آلوز و گری گریاوی کە کەم کەس تیەی ئەگات بەلام بەراستیی ئەمە باوەرێکی زور چەوتەو فەلسەفە زور زو هاسانە بە تایبەتی فەلسەفەی ژیان .

زاناو تیگەیشتوکانی رابوردوو تازەش جەخت (اثبات) یان کردوە کە لەگیتیی دا «هەلکەوت» نابی و لەفەرهەنگی وەدی هینان (خلقت) دا ووشەی (خورایی‌ی — عبث) نە نووسراوە .

با سادەکانە تر بلێم ایمرو لەم جهانەدا باوەری گشتیی ئەمەیە بچووکترین شتیکی هە بیت یاکاریکی روودەدا «خورایی و بی‌کەلك» نیە نـاتوانین بە هیچ شتیکی بیژین «هەلکەوت» ە واتا «کاریکی لە خورایی» یە ئەمەش ئەزانن کە «زور» هەمیشە لەکو بوونەوەی «کەم» دیتەبەرهەم ئەگەر ایمە نەتوانین شتیکی بچوك بە بی‌کەلك و خورایی بزانین چون ئەسشی بەم کارگازلە کە ناوی «گیتیی» یە

۱٤

بیژن بی آمانج دورووست کراوه یا خو « ژیان » ی « پووچ و خورایی » یه ؟ کەسیکی زانا بیت ئەمه نا بیژیت .

ایوه: کەسیکی ایشی خورایی ئەکا پیتان شیت و نەفامه ئەگەر پیاویکش خانویك بنیاد بنی که تەواوبوو بی ئەمەی لەژیر سیبەریا بحەسیتەوه دەس به تیك دانی بکابی دەکەنن حەق‌تانه پیاوی مەزانا ئەناکا جوتیر که سال دوانزەی مانك پشوونادا زەوی ئەکیلی ، تووی پیوەر ئەکا ؛ آوی دەدبری ؛ دروینەی ئەکا که خەرمانی سوور بو آگری تی بەرنادا یا خو باغەوانیك نەمامیکی چەقاند پاش چەند سال به دیاربەوه دانیشتن که هاته بەرخاك بری ناکا .

کەمیك وورد بینەوه تی بفکرن دەزانن له (ژیان) دا نهینیو تیکەل پیکەلی نیه بیربکی گەوره دەستیکی هیزدار و یستوویەتی مشت نموونەی باریك بیوشتیکی بچوك نوینەری زور ششتی گەوره بیت .

به چاویکی وورد توزی سەرنج بدەنه گولیکی بچوك ، دەکر-دەوەی میروو له بیکی بی هیز بفکرن آدمیزاده بهیننه بەر چاو که له پیشاچلون «نطفه» بیکی بی بەهایه وله ئەنجاماچی به سەردیت هەموو کوبره گریەی ژیان‌تان بو ئەکربتەوه پیویست نیه فەیلەسووف بن تا ئەم ششتانه بزانن ششتیکی ئەبی بیزانن و چاکیش له دەست تان دیت ئەمەیه : **بوزانین تی بکوشن ؛ له هەمو ششتیك بیر بکەنەوه**

آ / ل . ب / ل — م . ش . هێمن ٥٥

قەلای نیشتمان

وەتەن ـ روح و سەرو مالم فیدای تو   وەکیانی من کەوی دردو بەلای تو
لەپیناوت دەنیم سەر تا بزانی   منم رولیکی آزا و باوەفای تو
لەبو پاراستن و حفیظی سنورت   لەباتی «ماژینو» سینگم قەلای تو
ئەتو نادەم بەجەننەت مستمیدە   لەبونیشو و نمام آوو هاوای تو
بەشینکەو گول سەراسەرشین وسوورە   چی جوانە دیمەنی کیو وچیای تو
دەبی من چون ببم مسرور ودلشاد   کە بت بینم لەدەس بیگانەدای تو
دەبی کەی سەربخوبی تو هەتا من   بەسەربەستی بکەم سەیرو صەفای تو
بووە یەزدانی بیچون لاگری من   روتی ئەی نیشتمان گرتومەلای تو
وەکر تو بو ناجانی نیشتمانت
دەدن هێمن حەول وبکرا برای تو

نالەیی دل

« ئەتەخمیسێکە کە جەنابی مەلا حەسەنی »
« قاضی هەلەبجە لەسەر غەزەلی »
« مەشهووری ئەحمەد مختار عثمان پاشای »
« کردوە »

دل لە میحنەت کە یلە ساقی سابەرووی خەندانەوە
بەدەری جامێك بە یادی تەلعەتی جانانەوە
چونکو وا ایستا لە سازی سینەی بریانەوە
دیتە گوێم دەنگی بە سوزو شیوەنو گریانەوە
نالەیی دلمە لە حەسرەت حالی کوردستانەوە

چون نە نالی دل بە حالی میللەتی مەحرومی کورد
چون نە گریی چاو بەخوین بو طالعی مەشئومی کورد
سینە چون لەت لەت نەکەم بو عنصری مەحکوومی کورد
لانەواز و بیکەس و مەظلومن ئەمرو قەومی کورد.
گا لە دەستی تورکە کانو گا لە دەست ایرانەوە

بو قسەی بی ئەصل و باطل قەط مەکەونە جستجو
گوێ مەدەن هەرگیز بە وەعدەی پووچ و بی مایە ودرو
چون ئەبی باوەر بکا عاقل بە عەهدی کینە جو
اسمی وجدان و عەدالەت بی مسمایە ودرو
بو سیاسەت ئەم قسانە کەوتە سەر ایوانەوە
ماویەتی

چوار

شیوه گویزان : قانع

چوار شتن ئەوروکە بوونە ئەکبەتی کوردی هەژار

جەهل یەك ، بی عەقلی دوو ، دل پیسی‌سی ، داواچوار

مەنعی پیش کەوتن ئەکەن لەم خاکمانە چوار گرووە

صوفی یەك ، دەرویش دوو ، بەگزادەسی ، آغا چوار

نایەلن بوخوم رەحەت بم سەربە خوتاوی بژیم

فقر یەك ، هاوسی دوان ، کەیبانوسی ؛ کویخا چوار

من لە داخی سەرکزی ئەم میللەتە چوارده ردمە

سیل یەك ، مالاری‌دوو ، کورکازی‌سی ، ایستا چوار

یادگاری رەنجی بەنجەی کوردەکانە چوار ئەساس

قەصر یەك ، آراس دوو ، شاماتسی ؛ بەغدا چوار

فەخرە بومن اعتزاز و حورمەتی چوار طایفە

ساز یەك ، گەلباغی دوو ، شیروانی‌سی ، میدیا چوار

باز بووم بالی شکاندم چوار بەلای ئەحسی خەراپ

خانە قایەك ، تەکیەدوو ، عەمرامەسی ، عابا چوار

چوار صفت مەو جوودە بومن بویە هیچ کەس نایەویم

قانعی یەك ، شیعردوو ، رودخوشی‌سی ، (مەلالا) چوار

ییکه ین به جه مهووری

شاعریکی بەناو بانگ $\frac{آ}{ل - ب / ل}$

له روژ نامەی مدیری کەچ مەداری چەرخی شەئنوری

ئه نوسی روزی کوردی کەوته ئەوجی بورجی بی نوری

بو خارو دوکەلی بی ائفاقی و سوئی ئەخلاقی

مجسم بو به هەوری نه کبەتو روژ کەوته مەستوری

له بەر بی فکر و اقدامی رەئیسانی هەشایر بو

که روژن بوته ظلمانی شەوی تاریکی دەیجوری

هەمو میللەت گەیشتنه مه نزلی مەقصود و خوشنودی

فقط کوردن بەجی ماون به مەحرومی و مەهجوری

عزیزم افتخاری خارجی هەم علمه هەم صەنعەت

به ملیونو به فرسەخ توله علمو مه عریفەت دوری

ته ماشا که له بەر شو علەی چرا بەر تو ئه له تریکی

کورەی ئەرضی هەمو یەکپارچه بو تەیەك کورەی نوری

مەگەر توش هەر به پشتیندی زلو پیچ وشەدەی هەوری

بنازی یکه یه ئەسبابی کیبرو فەخرو مەغروری

براییری چرایکی بکەن تاریکه شەو دادی

قیامیکی بکەن تا فرسەته یکەن به جمهووری

کەسی میللەت بەر ستو خاوه نی فیکرو سیاسەت بی

ئەوە قتی میللەتو آسایشه مەتصورد و مه نظوری

جوو جەلەی نیشتمان $\frac{آ}{ت}$ - هەزار ۲۰

راو کەری بەد خوخوین ریژی خوین خویر ئە تو بیو خودا بە سیە ظلم و زور

ئەم جاریش بم دەمولەت و مەودا رولەی شیرینم لە شیرین خەودا

لە ژیر بالم دارای مەپەرینە هیلانە کە مان لیی مەروخینە

نە خوینی خوم دل ئە ندیشی ناکا بلام دەرکم تیرت خەتاکا

لە دری لەمن وە رولەم کەوی جەرگە کەم بیبری لەشیرین خەوی

دندوکی شوشی شوشەی گیانمە خەتو خالە کەی خەتی ژیانمە

تو با خەبەر نیی لەایش و دەردم دل دە برژینی هەناسەی سەردم

لە دایکت پرسە پیت دەلی حالم اینجا تام دەکەی ژیانی تالم

پیم خوشە بەرم نەك جوجەلەکەم برەنجیو بیشیبی بەندی دلەکەم

هەژار جوجەلەی نیشتمان ئەتوی وەهای خوش دەوبەی با وەفا بەبوی

بە قینت بی لەباوەش ناگری قەت شاهیدی مەقصوود

هەتا کور و بی نەنی بە مالکی آزادی بە مەسرووری

وە دەستت نا کەوی آزادیو شادی بە آسانی

کە هەنگوین ناخوری بی ایشی ریشی نیشی زەنبووری

هەتا ما بی لە صندووقی سەرو سینەو دەماغتدا

لە بادەی غەفلەتو کیبر و نیفاق آثاری مەخمووری

هەتا زنجیری مەحکوومیت لە دەستو شانو مال دابی

نە بوشی تالیباسی شیبهی کافووری بە مەجبووری

لە پیش چاوی هەمو و عالم چرووکوسوو کومەهتووکی

لە نیو جەمعی میللەل بی احترامو قەدر و مەنفووری

ئەمن دەیلیم و بی باکم

« م . ش . هیمن لەبەرانبەر (فانی)
دانەم هەلبەستەی ژیرەوەی هوندو
تەوە بەلام فانی هەرچەند کەدەلی
ناو برم هیچی نە هیشتو تە وە
تە نانەت هیمنی بی باکی ایمەش
وەکو فانی، تە گوتوە »

هە چیکی بیتە سەر زارم ئەمن دەیلیم و بی باکم
ئەگەرچی بیکەسو زارم ئەمن دەیلیم و بی باکم
ئەوی آغا بی بیکارە جەبوو زنە لسولا سارە
دزبوو ریگرتنی کارە ئەمن دە یلیم و بی باکم
گەلی بی فیکرو ایدراکن گەلی بی خیر و ناپاکن
تو خوا کەی کامەیان چاکن ئەمن دەیلیم و بی باکم
ئەوەندە گیژو بیهوشن حەیا و ناموس دە فروشن
لە بو آزادی ناکوشن ئەمن دە یلیم و بی باکم
خودای ئەم میللەتە قەندە لە بو قەندن هەموو بە ندە
بە حالی وان ئەکەم خەندە ئەمن دە یلیم و بی باکم
نیا نەبیری سەربەستی دەکەن فەخری بە ژ بر دەستی
دە رون هەر وابە رە و پەستی ئەمن دەیلیم و بی باکم

لة تالا نو برر و آزان له ریکرتن گەلی ووربان

درو نا اکنەم بە شی زور وان ئەمن دەبلیم و بی باکم

ئەوانەی ایستە سەر دارن جە فاجو وستە مکارن

غولامی پور لود بنارن ئەمن دەبلیم و بی باکم

لە بو بارە دە کەن بارە زگی اینسانی بیچارە

دەکەن مندالی آوارە ئەمن دەبلیم و بی باکم

شەوی تا روژ دە کەن تەد بیرچی ملکیکی بکەن داگیر

چیدا ماویك بکەن بە خسیر ئەمن دەبلیم و بی باکم

لەبەر ظلمو جەفای وانە وەتەن یەك بارە ویرانە

هەزار خوز گەم بە بیگانە ئەمن دەبلیم و بی باکم

لەشەرمو شوورەیی مەردوم بەخوم من چون بلیم کوردم

کە آغا آبرووی بردم ئەمن دەبلیم و بی باکم

ئەمن لاویکی بی بەر والە کەس ترسم نیە بە خودا

ئەگەر آغادە حەبسیم کم ئەمن دەبلیم و بی باکم

بەغدا

لە ژمارەی پێشوودا لە ژێر ناوی تاران ـ آنکارا هێندێك لەم جەور و ستەمەی کە لە لایەن تورك و ایرانیکانەوە لە کورد کراوە نوو سیبو دا واشمان لیکرد بوون کە لە ز اد یوو روژنامە کاندا وە لامهان بدەنەوە بەلام وەکوو اداراتی ایمە بی یان راگە یاندووبن ئەم دوو حکومەتە بی داد وستە مکارانە لە جیاتی بیر کردنەوە لەم داوایەی ایمە و پیکهنانی کەو توونە سەرو کاری دیتنەوەی چاپخانەی ژ ـ ك ایمە مژدەیان ئەدەینی ئەگەر توانیان پیشی بلاو بوونەوەی تیشکی هەتاو بگرن اینجا دەشتوانن چابخانەکەی ایمەش ببیننەوە چونکو کومەلی ژ ـ ك بەهیممەتی کەنجانی ووریای خوی ایستالە بەشی زووری پارچەکانی کوردستان دەستی دە رواو دە توانی لە کەمترین وەختدا گەورەترین شت بو دوورترین جیگای کوردستان رەوانە بکات ئەوا ئەو جارەش حکوومەتی بەغداو شیار دەکەینەوە کە وەکو ایران و تورکیا نەکا بزانی کورد لەم بیست سالی دراییدا چەندیان بو حکومەتی عراق کەلك بووە کە یەکی ایمە تا ایستا کردوومانە ئەم هەموو ئەرووەت لە بەرانبەر و سەر چاوەی آبووری وولاتەکەمان داوەتە دەمتیان نەوتی کەرکووك وەکو لە خاکی عەرەبەکان دابی استفادەی لی دەکەن خەیا بەمان نەدەنەوە داوای کوردەکان بەچاکی تەماشا بکەن و بویان پیك بینن خویان نە

اقلابی گەورەی اوکتوبر

م فەرروخ ١١ — آ / ل . پ

—٣—

... لەنین کە بناغەی انقلابی مەحکەم کرد و دل نیا بو کە انقلاب بی‌گومان سەر ئەکەویت فەرمانی خوساز کردنی‌دا بە هەموو ئەیروو هیزی کومونیستەکان لەم لایە شەوە حکومەت بەجیگای لەلینی زاینو مرانەیەتیکی توند دەکرا تالەوەدەر کە وتنا بیگرن دەستەییکی چاند کەسی‌ی پولیس کە بوتەوقیفی لەنین ئەمریان وەر گرتوو سواری گەروکیت بوون کە شوفیرەکەی ئەندامی کومەلەی کمرونیست بوو کەلەمەتسوودیان گە هیشت اوتومبیلە کە بودەرەوەی شار بروو حنیتە ناو کەندا لیکاوە پولیسەکان مردن خوشی بوبەفیدای رزگاری ئەتەوە.
گەی ئەمەیە دواروژی کەسانیکی بی‌آمانجیکی پاك تیدە کوشن لەنین هەر چونیك بوو خوی دەرباز کرد و چوە ناوچەی ئەرکانی ... ماوەتی

کە نە نیشانەی تیری ایمە ئەگەر ئەوانیش بیانەوی چاپخانەی ژ . ك ببیننەوە ئەبی ووشتریك بینن دەستی بەکلکی بگون رای بکیشن بیکە هینە زەوی اینجا ئەگە نە آمانج دیسان ایمە دەمانە وی تاران آنکارا و بەغدا وەلامی ایمە بدە نەوەبەرادبرو روژنامە ئەو کوردانەش کە مەئموری دیتنە وەی جیگای چاپخانەی ایمەن ئەگەر تا ٤٨ سەعات درای خویندەوەی ئەم ژمارە بەدەست لەم کارە بی‌شەرەفانەی خویان هەل ئەگرن وینە (عەکس) و تاریخی ژیانیان چاپ ئەکەین .

بژی کورد و
کوردستانی گه‌وره!

J . K

نیشتمان

بلاو که‌ره‌وه‌ی بیری کومه‌له‌ی ژ.ك

کوواریکی ئه‌ده‌بی، خوینه‌واری، کومه‌لایه‌تی، سیاسیومانکی کوردیه

ژماره ٦ | سالی یه‌که‌م | ره‌شه‌مه‌ی ١٣٢٢

تو ئه‌مردووی ئاخ صلاح‌الدینی ئه‌یووبی له‌قه‌ب
هه‌ر بژیت ئه‌ی فه‌خری کورد و حاکمی مولکی عه‌ره‌ب
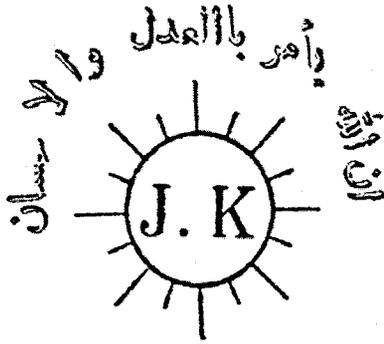
نیشتمان

بلاو کەرەوەی بیری کومەلەی ژ . ك

کوواریکی ئەدەبی ، خویندەواری، کومەلایەتی ومانگی کوردە

ژمارەی ٦ | رەشەمەی ۱۳۲۲ | سالی یەکەم

بوچی گەورەکانی «قریش» مسلمان نەدەبوون ؟

آ / ل . ب ع . بیژەن - ۲

« آخر ئەم قسانەی « محمد امین » ئەیانلیو داوای ناردراوی لەلایەن یەزدان ئەکا ئەبی راست بن یاتەم وەعدانەی بەشەرطی مسلمان

بوون ئەیاندات بەجی‌یان ئەگەیینیت ؟ » ئەمە پرسیاریکە کەسی (٣) کەس لەگەورە وسەروکانی (قریش) « ئەبوجەهل » « ئەبوسفیان » ١ و « ئەخنەس » دوای گەلی کوششت کە بو بەربەست کردنی بلاو بوونە وەو پەرەسەندنی دینی پاکی اسلام کردیان و هیوا براو بووون لەدلی خویاندا بیریان لی‌دەکردە وەو بەشوین وەلامەکەیدا ئەگەران بەلام وەلامی ئەم پرسیارانەتەنیا بە نووری راستی ئەدوزراوەکە ئەمیش لەدلی تاریکی پیاویکی وەك « ئەبوجەهل » وهاوتاکانی دانەبوو.

بوتەحقیق وبشکنینی ئەحوالی (حضرت محمد صلى‌الله عليه‌وسلم) هەریەکە ریاری‌دا بە بی‌ئەمەی ئەوانیتر پی بزانن شەوا، بچی لەگوشە-یێکی خانووی پینەمبەر کیشك بکیشیو آگای لە آکاری شەوانەی ئەم ووجودە مقدس وگەورە بەبیت. شەویکی چوون تابەری بەیان غەیری قورآن خویندن وعبادەت هیچیان نەدیت لەگەرانەوە داتوشی یەك‌هاتن گەلیکیان لومەی یەکتر کرد کە بوچی هیندە ضعیف النفس بورن کەشەوانەش ناتوانن لەنیزیك مالی پینەمبەر رەدوور کەونەوە سویندیان خواردشەویکی دیکەئەم کارە نارەوایە دووپاتە نەکەنەوە بەلام تاسی (٣) شەوان خویان پی‌رانە گیراوتا بەیانی خویان حاشاردەدا بیگومان هیزی کیشەری راستی (قوة جاذبة حقیقت) ئەمانەی وا بەسەر دەهیناولە دلیانا اقراری پی‌دەکردن گوتاری (محمد صلى‌الله‌عليه وسلم) راستەو هەر وەعدەییکی ئەیدا بەخەلك بەجی‌ی دەگەهینی لەایرەدا ئەم پرسیارە دیتەپیش : ئەی کەوا بووبوچی ایمانیان نەدەهینا؟ لەم بابەتەوە جەنابی دوکتور محمد حسینی هەیکەل لەکتیبی بالاو بەنرخی «ژیانی

١ـ ئەم ذاتە لە دوابیدا مسلمان بوە

محمد صلی‌الله علیه سلم » داوا ئەلی : « ... آخو بەتی بەر بوولی روژگار جمود و کونه پەرەستی له بیرده چتەوە ؟ تەنیا ئەوکەسانەی هەمیشه بەشوین تەواوبتی (کمال) دا ئەگەرین و پیاوانی تیگەیشتوو دە توانن خوله جمود بپاریزنو بەرابوردنی روژگار شتی کونو رزیو لەبیر خوبەرنەوە. ئەم پیاوانه هەمیشه ئەوراستیانه (حقایق)ی لەپیش‌دا باوەریان پی‌کردوە سە روژیر ئەکەن تارەنگی خەرافاتو خەیالاتی‌که بەمروری روژان وەك توری جالجالووکه لەدەوری راستیه بەرزەکان ئەتنریت لەسەر لابەرن؛ تونەلەی گیانی وان کوورەییکه که هەمیشه بیرو راستیه تازەکان لەناو آگری خویدا ئەتونیتەوە وقالی ئەکار خلتەی لی‌ئەگری تاراستیه جوانەکەی بی‌وەدەرخائەم بیاوانه متعصبو خوویست نین؛ جویای راستین بەشوین ئەم وون بوەی خویان لەهەمو شوینیك و لەلای هەموکەس دەگەرین بەلام ژمارەی ئەم پیاوه گەورانه لەناو هەمو نەتەوەو قەومیکدا زورکەمەو هەمیشه لەگەل خاوەندانی (مال و مقام) بەربەرەکاینو کیشه کیشیانه، چونکو خاوەندانی (مال و مقام) لە بیر و باوەری تازه زور ئەترسین که مەبادا باری‌گیتی‌ی بگوریو ئەوان مالو دولەته کەیان‌لەدەست بچیویینە ریزەی مەردومەوە؛ چونکو لە گیتی‌دا بووان له (مال و مقام) زیاتر هیچ راستی‌بیك نیه وهیچ شتیك قابل علاقه نازانن، هەمو شتیکی بە تەرازوی (مال و مقام) ە کەیان بەرآوەرد دەکەن‌ئەگەر مالیان بی‌زور بیوجیگایان بی‌قایم تربیت! ئەوا راستیکی گەورە وآشکرایه بەلام ئەگەر کەمتەرین زیانیکیان پی بگەهینیی ئەمه خەیال پلاوه. لەبەر چاوی ئەوانەی دراو کوکردنەوە آمانجی هەرە بەرزیانه (فضلیت) ئەگەر دراوی بی‌زور بیی راستیکی

بیھاوتایە خو ئەگەر (فضلیت) پیویستی ی ھبندیك لەدەولی‌تی ئەوان کەم بکاتەوە بیریکی خاوە ؛ ھەربەم‌جورە ئەگەر (دین) آرزوو وھەوا و ھەوەسیان تیربکا ھیچ شتیکی لی باشترینە بەلام ئەگەر ببیتە پەردەییك لەنیوان خویانو آرەزوی ناپاکیان لە بەری رادەکەنو بەھیچوروبووچی دەزانن ۰

خاوەند جیگاو مقامەکانیش ھەروا بیر وباوەری تازە بەپی‌ی مەقامی خویان لیك ئەدەنەوە ئەم دەستەیە بو راگرتنی مال وجیگای خویان عەوامی قوربەسەر کە خاوەنی راو ئەدیبینین ووەکوو گرلە بەرروژە ھەتاو لە ھەرلاییک ھەلات ر و و لەوی ئەکەن بوسەر راستی‌ی تازە ھان ئەدەن تا ببنە بەر ھەلستی بلاوبوونەوەی ، بو ئەم کارە خانوانی ویران وداتە پیوی بیرە کونەکان کە گیانی راستی‌یان (روح حقیقت) دەبەردانەماوە سەرلە نوی ئەراز یننەوە تابەم جورە عەوامی چارەرش ھەل‌خەلەیتنن و بی بەنە میشکیانەوەکە گیانی راستی‌ی لەناو ئەم دیوارە رزیوانەدایە مەردوم چوروزانن‌کە راستیو حقیقت وەك مەلیکی کیوی چەندین‌سالە ھەلفریوە وئەمە کەلاکەکەیەتی‌کە بە خەلاتی خەیالات داپوشراوە، کەسیکی خاوەندی رەئیو بیری خوی نەبی‌لەکوی دەزانی‌کە حقیقت ناتوانی لەچراز دیواری (معابد) دابمینیتەوە ، ئەگەر بە پەررو وبالی خەیالات وخەرافات دای نەپوشن ھەرنیشکەیکی دونیاـ یەك رووناك ئەكار وەكو ھەتاو لە ھەموو جیگایەك ئەداو ھیچ شتیك ناتوانی ببیتە بەرھەلستی بلاوبوونەوەی۰۰۰»

بەم جورە چون ئەبی توقع‌مان بیت گەورەکانی (قریش) کە ھەریەکە بەجوی جوی ئەچون بوبشکنینی ئەحوالی پیغەمبەریکی

سکالایەک لەگەڵ نیشتمان

م. ش. هیمن ٥٥ آ / ل.ب/ل

ئەی نیشتمانی خۆشەویستم - بۆبە هێندەم خۆش دەویەی چونکو ئەمن کە ئیستالاو یەکی توندو تۆلم لە پێشا کورپەییکی لاواز و ساوا بوموو لەدامێنی تودا گەورە پەروازە بوموگەیشتومە ئەم رۆژە گەورەی وەک (حضرتی محمد صلی الله علیه وسلم) وگوی بان لەقورآن خوێندنی دەبوو ایمانیسان پی هێنایا لە حالیکاکە کتیبە آسمانیکەی ئەم ذاتە پەردەییکی ئەستووری لەنێوان خویانو هەوا وهەوەسی ناپاکەکەیان ئەکیشا و پیاوە زاناو تیگەیشتوکانی لەوان بە زیاتر دەزانیو دەیفەرمو «هل یستوی الذین لا یعلمون !؟».

خوینەرە خوشەویستەکان ئەم باسەتان کە خوێندوە ئەگەر نمونە ییکو لە زبانی عصری خومان نیشان بدەین سەرتان سورر نامێنی ئەویش ئەمەیە :

آغاییکی کوردی عراق بەلکو سەردار هەشیرەتیک یەک دووسال لەمەوبەر نامەییکی بو آغاییکی کوردی ایران نوسیبو «کە دەستی منو دامانی‌تو نەکەی بە هیچ باریک لە پێناوی کوردایەتی‌دا تی‌بکوشی چونکو کوردایەتی مستازمی ئەمەیە هەمولاوە خوێندەوارو گەنجە تازەیی گەیشتوکان بینە سەرکار وایمە لە ژووری دیوەخانا دابنشین»

ایمە نازانین خوێنەرە بەرێزەکانمان چەندە فەرق لەنێوان ئەم آغاکوردە عراقیە خوشەویستە ! و «ئەبوجەهل» و «ئەخنەس» دائەنێن. بەلام ایمە ئەلین: ئەی بەبرینچی دەستیکی بو زبانی نەتەرەی خوی داوینی مەردوم ئەگریت ایوەش بلین آمین !. ژ.ک

و یا خواهەر لە آمیزی تو داگیان بدەم و لەخاکی پیروزی تودا بە نیژریم

ئەی نیشتمان لە عالەمی خیالیش دانا توانم بیجگە لە تو جیگایەك بولی دانیشتن وتیدا ژیانم هەل بە ژیرم .

آو و هەوای خاوین و دەخەل بەرینی تو بومن سازگارە ئەگەر لەتوم بە بچکرنەوە نازیم و لە هیچ و ولاتیکی تر داهەل ناکەم بە هاران هەمو روژیك یا پیش تاو هەلاتی بەیان یا کاتی بولیلی ایوارە لە آوە دانی وەردە کەرم و لەسەرلو تکەی کیویکی بەرز دادەنیشمو چاولە دیمە نە جوانەکانی تودە برم : شنەبای فینکی تو آگری دلم دادە مرکینی : دیمەنی کویستانە رەنگینەکانت کە لو تکەیانت یة بفردا پوشراوە و آتەکیان بەگولوك و هەلالە و سویسنو بیبون خەملیوە روحی دژ و داماوم شاد ئەکاتو رینگە و رینگی بلبلان و قاسپی کەوان غەمم دە رەوینت : هارە هاری روبارو تانگەکانت و قەلبەزی آوە جوانەکەیان نشاەیکی فوق العادە لە منا پەیدادەکا : بەلام داخی گرانم ئەم نشائەیەم زوتیك دەچی چونکودیتەوە بیرم کە ئەتولە ژیردەستی دراوسیکان دای — ئەوجارهەناسیکی سارد هەل دەکیشمو دو دلوپ فرمیسك لەچاوم دیتە خوار ر لەگەل آونگی سەرگولان تی کەل دەبی و بەکزبو وبەمەل کەچی ریگەی مال دەگرمەوە بەر

ئەی نیشتمان ئەی مایەی ژیانم ـ ئە من لەم تەمە نەداکە هەرەتی لاوە یتمە و دلیکی پرلە آرزو و آواتم هەیە

هەر گەیشتن بەم آواتەم دەوی کە خاکی پاکی تولە وجودی بیگانەکانت پاك بە بیتەوە و منـ وها و جونیەکانم لە باوەشی تودا بە سەر بەستی و آزادی بژین — بژی کورد و کوردستان بە سەر بەستی و سەر بخوئی .

خوشبەختی چیە؟

آ / ل . ب م . ش . آذەر ۸۲۱

لە مەیدانی پانو بەرینی زیندەگانی‌دا هەموکەس . کوششی‌خوی بو کە پشتنی ئەم آمانجە کە « خوشبەختی ناوە » دە رە تینی ،

هیچ کەس نیە ئە م آرە زوە لە دلی دا پەروە رش نەکات . و هەرکە سە شتیك بە پیوستی خو شبە ختی خوی ئە زانی . مثلا : انسان لە بە هاری گە نجی دا پە یدا کردنی هاوسەریکی جوانو داوین پاك ؛ وە نە خوشیکی حال نە زار چاپونەوە و رزگا ر ی لە دە ر د ی خوی بە خوشبەختی دائەنی ؛ اما خوشبەختیکی چە ندان پایدار نە بیت قابل دل پی‌گرتن نیە . رأی هەمو کەس لە هەلبژاردنی خوشبە ختی‌دا جوی جوی و مخالفە ؛ « کتیبی بودای ئە لی « لە سە ر ە و ە ی کارچاکی و دروست کاری خوشبەختی نیە » ؛»

البرت هوبارد . ئە لی « چاکترینی خو شبە ختی یاریدە کردنی بە خە لکیە » ؛

ئە گەرچی ئەم دو رە أیانەی سەرەوە زور بە نرخە بلام بە عضیك ئە بیتە مایەی خوشبەختی . وە بو هە مو کە س بە وە سیلەی بە ختیاری ناناسرین ؛ هەر وەها . علم و صنعت و ثروت و کوشش ـ راجعە بە موفقیتی ئەشخاص و بە پی‌ی دە کار هینانیان یا ئە بیتە وەسیلەی نعمت و آسایش وە یا ئە بیتە مایەی بەد بەختی ؛

خوشبەختی ئە صلی ئە مە یە کە انسان لە سایەی دا بە بەرز ترین

سه هادەتو خوشی بکات؛

چون بەختیاری لە کوششەوە دیتە بەر هەم و لە زیندەگانیشدا کوششوکار ئەبیتە ئەنجامی وەظیفە بویە پیوستە انسان بو خوشبەختی خوی هەول بدات چون ـ ماکس مولر ئەلی « گوناهی زور گەورە ئەمەیەکە انسان خوشبەخت نەبی » !

لەم ماوە دورو دریژەدا کە نەتەوەی کورد زنجیری دیلی لەملو کرتی بەد بەختی لەبی لە حالەتی گیانە للا دا بە چا وی پرخونو دلی پر خەوخەتیوە بەداوی زولم و بیدادیوە! بالە فرکەی بو ! لە بەر ئەمە بو کە قەدر و قیمەتی ژیانی نەدەزانی وە لە هەولی کاردا نەیان دەتوانی کوششتیکی وا بکەن کە بتوانە بەسەر هەمو بەرهەلستی ژیاندا زال بین! بویەتا ایستا لە حەقی ژیانیش مەحروم و بی بەش بوون؛

ـ سلان ئەلی ـ تالە ژیان دای لە بەهرە و بەرەکەتی استفادە بکە چون دونیا بوبە خەلق کراوە کە انسان لە کەشوتوشی زیندەگانیدا دلگیر و مات نەبیت. بەلکو پیوستە انسان خوی لە مە زیاتر بزانی کە سەختی وکویرەوەری بتوانی بەسەریدا زال بیت. وە ئەوانەی کە قرار و میزانی زیندەگانی نازانن بو ژیانە نابن و حەقی خوشبەختیان نیە. چونکە! خوشبەختی سزای ئەنجامی وەظیفەیە. وانا بەختیاری شتیکە لە مقابل پیك هینانی وەظیفەدا بە انسان دەبەخشری بویە خوشبەختی یەکیکە لە گەورەترین وەظایفی ژینی ایمە؛

ئەگەر کەمیك بیرلە میژوی چەند سال لەمەو پیشی خومان بکەینەوە و ئەوضاعی بەدبەختی وگرفتاری خومان بینینە بەرچاوبەچاکی

دەردی دەروون

دمەتەقەییکی دوو کەسی

بایز — بابیر لەکوێ بووی ؟ « چوو بوومە شاری‌ی»

بایز — دە نك وباس چیو و لە ناو بازاری‌ی؟

بابیر — دەلێن رووسەکان هیجگار لە پێشن

بەم زوانە کالەکی هیتلەر دە کیشن

بومان ئەراندری کە بو نەتەوەی کورد غیر از آزادی هیچ شتیك نابیتە مایەی خوشبەختی ... وە سەعادەتو خوشی ژیانی کورد نایەتە بەرهەم بە آزادی نە بی !.. میللەتی کورد لە آزادی و سەر بەستی زیاتر هیچ شتیك بە بناغەی خوشبەختی و نەجاتی خوی نازانی ؟ !

کورد راضی نیە کە لە ریزەی نەتەوەکانی گیتی دا بە گوناهکار بنوسریت و آمادەیە تا دوامین دەرەجە بو ئەنجامی ئەم آمانجە پاکە کوشش بکات وە بە هەموهیزو توانایەوە تی ئەکوشی تالە بەرامبەر ئەنجامی وەظیفەدا شاهدی خوشبەختی واتا : حوریەت، و آزادی ، بگریتە باوەش !

شەمالی کوشش هەوری نەگبەتی لە سەر رووی کورد و کوردو-ستان لادا . شەوی بەد بەختی و چارە رەشی دوایی هات وایستە بە یانی سەعادەتە .

کورد ئەبی : بو جیژنە پیروزە بی ئەم جیژنە گەورەیە ! وەبو وە دەست هینانی سەربەستی و آزادی . وە رازاندنەوەی بەهاری کوردوستان . گولالەی نیشتمان بە خوینی گەشی خوی بکە شـ ..و.

بژی کوردو و کوردوستان و کومەلەی ژ . ك

سوپای هه شته میش له ولا آزایه
خه‌ریکی گرتنی ایتالیایه

بایز — ئه دی آغامان خه‌ر یکی چیه ؟
له میژه آ گام له حاله نیه

باپیر — ئه‌من چو زانم هیچ ناسه لمینی
خه‌ریکه دیسان قه‌ندی بستینی

بایز — چاقه‌ندی بو چی ده ده نی کاکه ؟
خو آغا نه‌ی بوه قه‌ط بووان چاکه

باپیر — قه‌ندی ده ده نی ، ده به‌ستن ده ستی‌ی
هه‌تاکوو نه‌کا بیری سه‌ر به‌ستی‌ی

بایز — له‌باتی قه‌ندی‌ی چی ده دا قیمه‌ت ؟

باپیر — شه‌ره‌ف و نامووس و یجدانو غیره‌ت

بایز — ده‌ك یا خوا جه‌رگی بی پاره پاره
شه‌ره‌ف ده فروشی به پوول و پاره ؟.
هه لا هه لابی حکه‌م ده وله مه‌نده ؟
چی احتیاجی به پوول و قه‌نده

باپیر — مه‌گه‌ر نه‌ت بیستوه بایزه رووت ئه تو
که شك ره‌ق تره تا پتربی دو

بایز — به خیر نه‌یه‌وه نه فامی بی هوش
نه‌م دی قه‌ط پیت بی خه به‌ریکی خوش
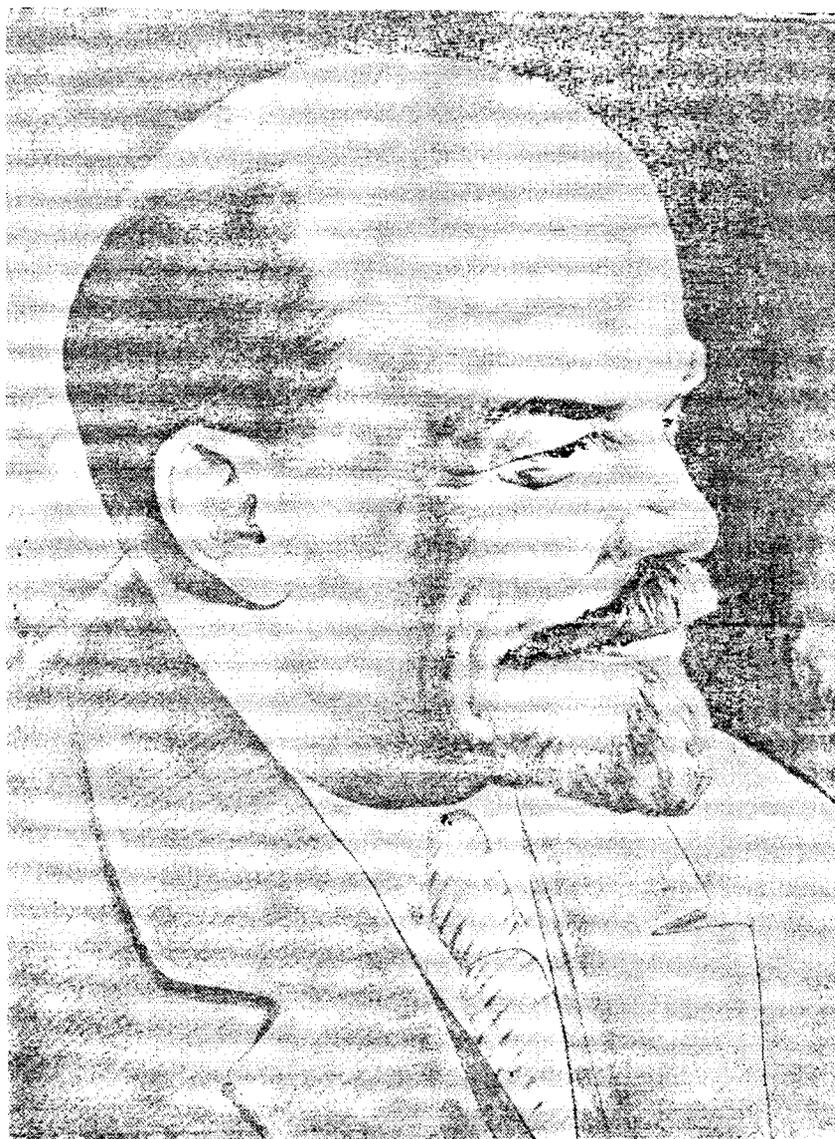
باقیە ناووت ئەتو، گەرچی دە میکە مردووی
نا، **لەنین!** ماوی هەتارۆژی قیامەت زیندووی

تکاله کورده ناو داره کانی ایستا

آ/ك بشتیوان ۱۰٤۲

چەندیکه که من تەماشای هەلسوورانی ئەم چەرخەکون و شینه دەکەم و جار چاریش میژوی نەتەوەکانی ئەم سەرزەمینه دە خونیمەوه وادەبینم لەناو هەرقەومیك‌داکه پەستیو چارەرشی‌بروزی سەندبی ووردە له سایەی فیکروو هیممەتی بەرزو نیشتمان پەروەری چەندکەسی خاوەن هوش و ارادەکەشەتی هیممەتیان له تەماع ودزوو ناراستی هەلداوه کاری ئەوقەومه رووی کردوتەچاك بوون‌و ژیانیکی سەربەستو آزادیان وەگیرکەوتوه بیجگەله نەتەوەی هەزاری‌کورد که چەند چەرخه گرفتاری هەوار هەوەسو کین وحەسەدیکی هیچ و خورایی بوون وبه بی مەرام بوگیان و مالی یەکتری سمکول دەکەن لەخول

نازانم بوچی رەگی غیرەتی پیاوه گەورەکانمان پساوه؟ بوچی عەقل و مەعریفەت له میشکیان دانەماوه لام وایه رەگ و شارەگەزله کانیان هەمو به ماشەی جەورو ستەمی تورك — ایران و عەرەبەکان له بەر هاتوته دەر بەلام تیگەیشتنو فاپینان چی بەسەر هاتوه؟

ئەمن که کوردیکی بچوك و خەم‌خوری ئەوقەومەم تکاله مەزنه گەورەکان؛ شیخ‌و قاضی ومەلاکان، خوبەگەورەزانەکان و تاجرەدراو زورەکان دەکەم له خەوی غەفلەت رابەرن چی‌وەختی خەوه دەستیك بەچاوی خەوالودا بینن وفیکریك بو حالی خوتان و ئەم قەومەکەهەمو

میژونوسەکان ددان بە نەجابەت وغیرەت و پیاوچاکی لەمیژی (قدیمی) دادەهینن بکەنەوە و بو رزگارکردنی قەومی‌هەزاری کورد حەولیك بدەن هیوام وایە بەزدانی گەورە و بەرز یارمەتی‌دان بدا وهیزیکو بینیتە بەر و سەربکەوون.

بەزەییکو بەحالی مندالە بی‌گوناهەکانتان کە میوەی باغی کوردستانن دابیت بانەوانیش بەدبەخت نەبن زنجیری دیلی و ژیردەستی‌یان نەکریتە نەستوی شەرەف وقارە مانیتیەوە.

ئەی سەردار عەشایر و پیشوایانی کورد ئەورو روژیکە سەرومال دەبیناو راگرتنی حقوقی کورد و کوردستانی گەورە ئەرجیکی نیە مردن لە ریگای آزادی بە شەرافەت گەلیك خوشترە لە ژیانی ژیر- دەستی و ئەسارەت

دیسان لەو کەردانەی‌کو بوونە هوی دووبەرەکی قەومی. کورد و وەکو فریزو رەگیان لە باغ ویستانی بەختی کورد هالاندوەو سیس و بی‌بەریان کردوە تکا دەکەم دەست لەم کارە بەستە هەلگرن حەیفە با باغی کوردایەتی وازەرد و بی‌رەنگ نەبی

چەنگالی شیری بیشە لانی کوردستان بودەر هینانی رەگی خوار و خیچی وان زور بە هیزو لەبارە

بە تایبەتی نەتەوبکانی کومەلی (ژ. ك) ووشیار دەکەمەوە کە ریگا هەتلە نەکەن و بی‌بان وا نەبی ئەم‌کومەلەی ایمە گالتەیە سەری کوشتینی‌خوبان‌لەمستی‌آسینتی ایمە بیاریزن بژی کوردو کوردستانی گەورە وکومەلەی ژ. ك.

١٢

کوردستان

« لەژمارە ١٠٥٣ سالی پینجەی روژنامەی »

« اللواء چاپی بیروت وەرگیراوە »

« نووسەر : یوسف مەلیك »

« وەرگیر : م. نادری ٧٦ »

خورسکاو (طبیعت) بە شیکی زوری لە جوانبو پیتی (خیرات) خوی بەسەر کوردستاندا بەش کردوە ، ئەگەر دەستی ویران کاری آدەمیزاد نەبا بەراستی سویسرای روژ هەلات بوو .

پیاولە کوردستاندا بەتەواوی خورسکاو بەهەموو جوانیو رەنگینەوە دە بنیت

یەکیك لەوضابطانەی کەبەم نیزیکانە لەگەل سەربازەکانی بوکاریك ناردرابوونە کوردستان گوتوبەتی : فەرمانیکی درابوومانی ناچاری کرد بووین بە خیرایی کار بکەین وبیویست بووماوەییکی زور دریژ بەشیوو دول ودەرەدا بروین تابگەینە خاکی کورد ، ماندوەتی هیزی لی بری بوون، بیزاری لەسەر هەموو سەربازەکان کار یکەربیو و زیاتر خەوبان دەهات، بەلام کە بیمان لە خاکی کورد نا حالمان دەست بەجی گورا ، هەستمان بەلەشسوو کی خومان کورد و شادی لە دلماندا پەرەی گرت سەربازەکان لەبەر خەویانەوە دەستیان کرد بەگورانی گوتن بەبی ئەوەی لەهەرەلەوە هو-ر واسطەی ئەم شادیو دلخوشی یە بزانین لەم حالەدا ایمە لەدولیك دا بووین کەوبنە یکی ترسناك بەلام جوانیکی میواندارانەی هەبوو

ئەو کیوە بلیندانە کە سەریان بو آسمان کیشاوە ولەزستاندا بەفر دایان دەپوشیت دانیشتوانی خوبان بەبی‌ماندووبونیکی زور تیرئەکەن کەندوشیو دولی کوردستان هەمیشە بەرگی ئەشەنگی خوا کردیان لەبەرە ، ئەو آوەشیرینانەبەبی برانەوە بەوشیوو دولانەدا سەر بەرەژیر دەبن ، میوەی هەموو رەنگە بەودارەتیك چرماوانە راهاتوونە خوار

میللەتی کورد کەلەرەگەزی آرین امتیازیکی تایبەتی هەیەکە خورسکاوی زەمینی کوردستان لەوانیدا هیناوەتەدی وەبەچەشنەکی وا تیکی‌ل خوورو رەووشتی کوردان بووەکە ناتوازی لیك‌جوی بکرینەوە

کورد میللەتیکی راست بیژ بو میوانداران ، فیل بازنین ، پی‌بە چاکە دادەهینن ولە بیریان ناچی ، کین لەدل نین ، ئەگەر بە عدالەت دەگەلیان رەفتار بکەن لی‌دەبوورن، بەلام ئەگەر دوژمن هەر بەبیدادی لەگەلیان بجوولیتەوە لە بیریان ناچی چونکو دەزانن کورد بەسەربەستی آفەریدەکراوە و بو کەس نەهاتووە ئەو بەشەی خوا لەژیان دابی‌ی بەخشیوە لی‌داگیربکا کورد میللەتیکە کارکەر ، هەرچەند کار بەآزار بی ئەوەندەیان لەکن خوشەویستە .

کورد زیانرینی لە کیوان دا نیشتوون لە گەل ئەوەش شارەکان غەیرە کوردی کەم تیدایە ، ئە ناتەت « لحبنەی کونت ئەلکی » کە لە ئەحوالی کورد اشارە زاییکی قولیان هەبوو لە نوو سراوی بە ناو بانگی خوی داکە بو عصبتەالامم نووسیبوو ادەلی

پایتەختی کوردستانی ژیرو کە گەورە ترین شاری کوردانە ولە سەر ز ه و بیکی‌سی سووچی کوورر دا هەل‌کەوتوە بیجگە لەدوکانداریك هە مووی کورد بوون

بە پی‌ی ژمارەییکی کە لە دوایەدا کراوە ژمارەی کوردان نو میلیونە

عەشایری کورد

ر. ع. اى. رادە

لە ژمارەکانی پیشوو دا باسمان کرد کە میللەتی کورد
بنا بە پشکنینیکی کە میژو نووسەکانی گیتیی کردویانە زور نەجیب
و آزادن و نیشتمانی ئەوان وەك بەهەشتە ، دارو بەردی چیاو
کیوانیان هەمووی زیرو زیوە بەلام داخی گرانم کوردستان لە بەر ناتە
بایی خو خوری تەماع بوتە چەند کوت و هەر پارچەی بە دەست
یەکیکەوە دە نالینن .

مایەی ئەم نیفاق و دوو بەرە کیە چەند سەردار عەشیرەتیکن
کە بیرلە ئەحوالی خویان ناکەنەوە و خەریکی دراو کوکردنەوەن
ئەگەر بیریان کردبا وە دە یان زانی کە مالی دونیا بە دیلی و ژیردەستی
هیچ سوودیکی نیە ئەوەندەش دەبی بزانن کە نەتەوەی کورد
عبارەت نیە لەو چەند سەردار عەشیرەتەی کە بەختیاری نەتەوە کە یان
لە پیناو مادديات دە نین بو آگاداری لە ئەحوالی عەشایری کورد
ناوی ئەو عەشیرەتانەی کە لە کەلینو قوژبنی کوردستان خەریکی ایش
و کارن و بە پیاوەتیو جوانمیری چاوەریەی کانیکن کە خویان
لە دیلیو ژیر چەپوکی ئەم و ئەو نەجات دەن لا پەرەکانی ۵۷ تا ۷۷
(جغرافیای سیاسی ایران) کە بە دریژی لە عەشایری کورد ئەدوی
لە کوواری نیشتماندا ئەنووسین

لەناو کومەلەدا

چەند بەندێك لە مەرامنامەی کومەلە

٧— بونەی متدین بوونی بەشی زوری نەتەوەی کورد بە

دینی اسلام کومەلە لە کوردستان مەنیا دینی مقدس اسلام

بەرەسمی دەناسیو بو تەرویجی شەریعەتی خاوینی اسلام

و بەجی گەیشتنی هەبوو و ربوو شوینیکی اسلامەتی تیدە

کوشبو لە گەل منافقان. بەز بەرەکانیکی بەشیدەت ئەکا

٨ — مەسلەکی کومەلە دیموکراتیە و لەم پیناوەدا

بو خوشی ژیانی بەشەر کوششت ئەکریت

١١ — کومەلە هەموو قەبیلە و عەشیرەتەکانی کورد بە چاویک

تەماشادەکا و بو برایەتی هەموان کوششت ئەکا — رەخنە گریو انتقاداتی

کومەلە لە آکاری ئەوان تەنیا لە رووی دلسوری کوردا یە تیومەبەکە

حەز بە لەناو چوونی آکارەو رەفتاری ناشیرین لەناو کوردەواریدا دەکا

گەنجینەی ئەدەبیات

ئەگەر مردم...!

شێوە گوێزان - قانع

ئەگەر مردم وەتەن لاوانی تو خوش
ئەگەر قەیصەر نەما کاوانی تو خوش

بەدەس خوم بی لە بەینی تو و بەهەشتا
چەمەنتەم پر لە ئەو سەیرانی توخوش

هەموو حوری مبارەك بی بە یا شیخ
لە بو من هەر کچ و غیلمانی توخوش

هەموو هەنگوین و شیری بو مەلاکیان
من و سەرچاوەنی آوانی تو خوش

بە من چی سەیری باغ و قەصری لوبنان
وەتەن صەحرا و کەژ و کیوانی توخوش

ئەگەر دونیا نەمایەك سەر بە جاری
وەتەن گەر مینو هەم کوێستانی توخوش

ئەگەر نەفعی خصووصیت تیا نەمینی
مبارەك بی وەتەن دەورانی تو خوش

قەرەضنا قانعی ئەمر و نەمینی
وەتەن رەب بی هەوا خواهانی توخوش

ناله‌یی دل

له ژماره‌ی پینجه‌م ماوه‌ته‌وه

اسمی بی جسمی مرووه‌ت ئه‌ی خیره‌د مه‌ندانی کورد
لازمه باش تی بگه‌ن شیرانو شیر به چچانی کورد
ره حمو انصاف ماوه گه‌ر ؟ بو عایله‌ی مه‌ردانی کورد

راسته گه‌ر اسمی عه‌داله‌ت بو چی مندالانی کورد
ویلو سه‌ر گه‌ردان بسوورین وا به‌سه‌ر کیوانه‌وه

کورد گلواله‌ی که‌وته لیژی کویر بووه دیوانیان
نه گبه‌تی رووی کرده چاهو حه شمه‌تی مه‌ر دانیان
جاری وا گیراوه روزی جیلوه‌وو جه‌ولانیان

هیندسیایه به‌ختی کورد بو کوشتنو تالانیان
کومه لی هاتوون به سواری ووشتری بی یا نه‌وه

کوا یه‌لانی‌صه‌ف ده ری روسته‌م نه ژادی خوش له‌قه‌ب
چی به سه‌ر هات که وکه به‌ی کوردانی با ئه‌صلو نه‌سه‌ب
بوچ وه‌ها گوم بوون خوداوه‌ندانی شه‌مشیر و حه‌سه‌ب

حالی کورد ایستاله به‌ین تورك وایران و عه‌ره‌ب
یجوه طه یره که‌وت - ووته داوی مندالانه وه

هه‌ر که‌سی هیوای به نامه‌رد بی ئه‌ویش نامه‌رد ئه‌بی
قه‌ومی باوه رکا به دوژمن ایشی هه‌ر به‌ل خورد ئه‌بی
هه‌رچی که‌وته شوین قسه‌ی بیگانه ئه‌ستوی وورد ئه‌بی

ئه‌م قه‌راری عسبه وا خه‌لقی ئه‌لین بو کورد ئه‌بی
هه‌ر قسه‌ی رووته‌و قسه ناچیته نا وگیرفانه‌وه ....

دالی دایك

« بویژی بەناو بانکی ایران ئیرەج میرزای بەناو « قلب مادر » هونددویە ئەوە هەژار ۲۰ لەشاری $\frac{آ}{ك}$ وەری‌ـ گیراوەتە سەر کوردی »

دلبەری نارد بیە لای دلـداری … آخ لەبەر دلبر وداخ بو دلدار

دایکی تو کیشەبە من دە فروشیی … زور خرایە لەگەلم سەربە دەوار

هەر بیان بەر بو هە تـا ایواری … ئەوە گر تومیە نیو ئەوس‌و پلار

تابلبی بەس لەگەلم روونا خوش … خوجنیویش چی بلبم دورلە شمار

چاوی مونی لەدلم تیری وەهایێ … داوە‌ـ گیرانەوە هەر خوشە بەزار

تا ئەوە ماوە بەزاری من و تـو … قەندوهەنگوینەلەگوین ژەمری‌مار

نابمە یەنێ لە گەلەت تا نەکوژی … پیرە دایکت کە منی دا آزار

دەتـەوی ببمە ژنت هەلـسە برو … بیکوژەسینگی بەخەنجەرکەشەقاو

دلی دەربینە بەگەرمی و بەخوین … بومنی بینە لەبات سیو و هەنـار

آگری تورەیی من دادەمری … کاری‌توش سازە نەمینی بەدکـار

کوری بی‌بەش لە هەمو زانستیك … شیت و دیوانە و بەخەەو پەتیـار

گەورەیی دایکی‌لەبیرچووە کەبوی … دەچرووسارنە دەحەجمی بەچی‌بار

دایکی کوشت‌سینگی‌دری‌کورگانە … دلی هینایەدە رو کردیە غار

رو بە خانووی کچە کەوهیشـتابو … دلی دایك لـە لەپی داگیـاندار

کەو تە هەر دای‌لەپریو هانیشکی … کەمی روشار دلی دایکی بەتلار

کەوتەنیوخول‌ـ کەهەلـستا بووری‌چو … بیستی‌دەنگی لەدل ئەیکوت‌ـ هاوار

کورەکەم لاقی بە بەرد ایشـاوە … داخەکەم دەستوبلی بو زامـار

نیشتمان دایکە کوری چابە نەکەی … دلی بیشینی بە هیچ باری هەژار

کەمی ماوە

بو مەڕیکی ناودار آ/ل . ب

له شەوقی نیشتمان و شوعلەی ئەستیرەی گەلاوێژە

برینی رووح و قەلب و قالبم فی الجملە صاریژە

ئەگەر باوەر دەکەن یاران صەدای تەپلی بەشارەتدی

مەلێن ئەشاعیرە دیـوانەیە یا شیتە یـا گیژە

دەلێن ئەو کاروانی قافلەی کوردی وەپاش کەوتوو

کەمی ماوە نەجاتیان بی لەئەم هەورازو ئەم لیژە

برا گەردن کەچی و مەحکوومی خوراکیکە ژەهراوی

دەخیلت بم نەچی بیخوی بروتیەی هەلدە بیریژە

له میوەی باغی آزادی کەسی بخوادەکا تەصدیق

کە میوەی جەنەتە هاتوتە دونیا—هەستە بیچیژە

کەسی مونکیر بە آزادیو بە استقلالی میللەت بی

بە صوورەت زیندووە دل مرد ووە بی‌نیرە بی نیژە

کەسیکی هەر تەرەقی شەخصی خوی مەنظوور و مەطلەب بی

بە صوورەت گەرچی گوی کورتە بەلام بیچارە گوی دریژە

خوداوەندا بەحەقو حورمەتی خاصانی دەرگاهت

ئەوانەی روو بە قیبلەن دایما دەستیان بەدەسنویژە

کەسی حیفظی حقووقی میللەتی مەنظوور نەبی رەب‌بی

کە رەولال بی لە پاش کویری بە خرویکە و بەسوورژە

خەوی غەفلەت بەسە ...!

« ع . هونەرکە هو نەریکی هوونە رمەندەو »

« ئەندامیکی بە نرخە ئەم تەرجیع بەندەی »

« بونارداووین کەم کەم لە چاپی ئەدەین »

خەوی غەفلەت بەسەهەستن لەخەوی — گەر ژیانیکی بە آزادو دەوی

ئەو بەهارەو گولەکان پشکوتن — سوسن ونەرگیس ونەسرین لەنووی

لالە و گل دە درەوشن لەچەمەن — وەکو ئە ستیرە بە تاریکە شەوی

بونی وەك عەطرە نەسیم سەحەری — پیش گزینکی کەلە کیوان دەکەوی

نیشتبو بولبولی شەیدا لەگولی — وای دەنەرەو لە زمان خاصەکەوی

نە تەوی گەر هەمو دونیات بدەنی — بە دلیکی بە خەم و لیرو لەوی

بەخودای عەزە وەجەل سویندو دەدەم — پیو دەلیم یەك قصە بیگرنە گوی

تاکو فرصت هەیە کاریکی بکەن — لەهەمو لاوە سەری نالە سوی

خاکی ایمە کە ئمو نەی ارەمە — حەیفە چی دبکەوە دس خەلکی کەوی

خوبەخوریك بکەون ریك مەکەون — دژمن ئەر ریی نەکەوی ریت دەکەوی

دەس لەدەس قووەتو یاری لەخودا — ریی کەون تاسی ئەسپودە سوی

بەس لەئەرکی ئەم وئەو تەفرەقەبن — بەس بناسن لەرقابت ایرو ئەوی

هومری مەحکومیت ودەس بەسەری — نی بە تی قیمەتی یەك دانە جەوی

دەس هەلی نن ئە خودای متەعال — سەربەخوئی ی گەلی کوردان وبوی

دیتە گویم دەنگی فرشتەی رەحمەت — بە هەمو نەظمی دەلیونا سرەوی

خەوی غەفلەت بەسە هەستن لەخەوی — گەر ژیانیکی بە آزاد و دەوی

به شی طبی

تیفوس

ای/ر . م . ئیرەج ٢١٥

یەکیك له نه خوشیه گیره وه و زور مرینه کان تیفو وسه ئەم نه خوشیه
له سالی ١٩١٤ داله و ولاتەکانی بالکان و بولگاریا بلاو بووه
له ئه نجاما زور له دا نیشتوه چاره رەشەکانی مراند ، له روسیای
چاریزم دا نیزیکه بی دوو میلیون کەس به تیفووس له ناو چوون
ئەو نه خوشیه مەرك آوەره هەر لەم سالەدا ٨٠٠٠ کەسی لەاردووی
فره نسا بو وولاتی نه بوونی رفاند و هەر وا له شارباژیره کەی یونان
میکروبی تیفووس له « ویرووس » که گیاندا ری
بچوکن و به بالوبنەی « شامبرلین » داتی بەرده بن هاتوته بەرهەم
میکروبی تیفوس به هوی ئه سپی له نه خوش را ده چیته نیو
به ده نی ساغ و نه خوشی ئه کا — که سانیکی تووشی ئەو
بیماریه ده بن له پیشدا تاییکی ٤٠ ده ره جه دەگرن زگیان له کار
ده که ویت دم و چاوی سوور هەلده گەریت له روزی چوارەمو
پینجەم دا تەواوی به ده نی بیمار زیپکەی سوور وه دەر دەنیت
ئه یلی خواردن کەم ده بیو تینوایه تی له ئه ندازه به دەر زور
دەبی — ریگای پیشگرتن به بلاو بوونه وەی ئەو نەخوشیه بەسامه
له ژمارەی حەوتەم دا بخوینه وه

دەسپاوی بوچاپ؛

لەژمارەی پینجەمدا ناوی هیندیك لە ئەندامەکان کە بو زور کردنی انتشاراتی کومەلە یارمەتی صندوقی کومەلەیان کردبوو نووسی دیسان لە ژیرەوە نیوی چەند ئەندامیکی دیکەدە نووسین:

نیوی ئەندام	پوولی تورکیا	پوولی ایران	پوولی عراق
١ـ ع . فەرزانە	١٢/٥٠ لیرە	٢٥٠/- ریال	٢/— دینار
٢ـ خ. م. شاباز	١٢/٥٠ «	٢٥٠/- «	٢/— «
٣ـ ع . بیژەن	١٢/٥٠ «	٢٥٠/- «	٢/— «
٤ـ ح . ر. سەخی	٢٠/— «	٤٠٠/- «	٣/— «
٥ـ ا. آزاد	١٩/— «	٣٨٠/- «	٣/— «
٦ـ ا. ا. آزا	٢٥/— «	٥٠٠/- «	٤/— «
٧ـ ی . چوینە	١٠٠/— «	٢٠٠٠/- «	١٥/— «
٨ـ ر. برای راسە	٢٠٠/— «	٤٠٠٠/- «	٣٠/٣٠٠ «
تیکرا	٤٠١/٥ لیرە	٨٠٣٠/- ریال	٦١/٣٠٠ دینار

لە ژمارەی دواییدا دیسان ئەوانەی کە کومەگی صندوقیان کرد نیویان چاپ ئەکەین .

الله

ژ، ک

بۆ کورد و کوردستانی گەورە

نیشتمان

بڵاوکەرەوەی بیری کۆمەڵەی ژ ـ ک

گۆوارێکی ئەدەبی، خوێندەواری، کۆمەڵایەتی، سیاسی و مانگی کوردی

ژمارەی ٧ ـ ٨ ـ ٩ ساڵی یەکەم [illegible] ١٣٢٣

سوڵتان صلاح الدین ئەیوبی

بژی کورد و کوردستانی گەورە!

J . K

نیشتمان

بلاوکەرەوەی بیری کومەڵەی ژ ـ ک

گوواریکی ئەدەبی ، خویندەواری . کومەلایەتی ، سیاسیو مانگی کووردی

زمارەی ۷ ـ ۸ ـ ۹ سالی یەکەم خاکەلیوە ، باناەمەر ـ جوزەردانی ۱۳۲۴

سولطان صلاح الدین ایوبی

نیشتمان

بلاوکەرەوەی بیری کومەلەی ژ.ك

گوواریکی لەدەبی، خویندەواری، کومەلایەتی، سیاسی و مانگی کوردیە

ژمارەی ۷و۸و۹ ✿ سالی یەکەم ✿ بەهاری ۱۳۲۳

✿«(کوردستان قووت نادریت)»✿

آ : ل . ب - ع . یژەن - ۴

«... کوردن هیچ تی ناگەن چەند پیاویکی زیرنگ
، هیندیك مال و دراو دەگەل چەند وەعدەیکی درو بوفریو
دانی گەورەکانیان بەسە گەنجەکانیش بەزوری لەم گاورانە
دادەمرکینن » لەو رستەیە بیروخەیالی دەولەتانی تورکیا،
ایران و عراقە کەچەندین ساله وەك زەروو بەکوردستانەوە
نوساوون، خوینی دەمژن و بی هیزی دەکەن، بەلی خوینخوری
پەردەیکی ئەستوور لەنیوان عەقلو هیشك دا پەیدا دەکاو دە
بیتە هوی تی نەگەیشتن و نەفامین؛ جاپیاوی نەفامیش آرەزـ
ووی سەیری دیتە هیشکیو وەکو وهیتلەر دەکەویتە خولیای
جیهانگیری و شاهەنشاهی ـ ایتر نازانی لەم هەموو دونیایە
ناخریتە دەست یەکیکەوە تا آغایتی بەسەردا بکات

دەولەتانی تورکیا، ایران عراقیش پیتوبەرەکەتی

کوردستان زور لەمیژە چاوی سوور کردوون و ختوونیە
خولیای قووت دانی لەم وولاتە گەورەیە کەلیزیکەی
۴۰۰۰۰۰ کیلومترەی چوارگوش پانایی و (۹) ملیونی
دانیشتوو هەیە بەلام ووشیار بوونەوەی کورد قامچیکی زور
توند بوو کەلەجەنگی رابوردوودا لەدەمی لەو دەولەتە
استعماری یانەدراو حالی کردن: کورد هەتا هەتایە لە
ژیردەستی ئەوان دا نامینیتەوە و بی گومان حەقی خوی داوا
دەکا، هەروەکو کردیشی بەلام عصبةالامم «جامیعەی میلەل»
یاوەکو بویژیکی کوردبیژ یوتی: «کوتەکی دەستی میستەر
هیندەرسون» چلون کە نەیتوانی بیتە هوی راوەستانی
آشتی لەگیتی دا هەروەها حەقی ایمەو زور نە تەوەی بچووکی
دیکەشی خستە گوری نەمانی خاوەنەکەی خویەوە

دووروویی، لەزوبرو حەق کوژی لەوەکارخانەی
فەسادە، لەلایک حەقی ایمە لە معاهدە نامەی (سەور) دا
تصدیق دەکاو لەلایکی دیکەشەوە (پەیمانی لوزان) قیامی
کمال پاشا بەرەسمی دەناسیو اجازەدەدا سەرلەنوی کوردستان
لەنیوان تورکیا، ایران، عراق و سووریادا بەش بکریت
سەیری لەم راستی و حقیقتە! سەیری لەو عدالت و دادپەروەریە!!
سەیری لەم شەرەف و ویجدانە !!!
هەموو کەس دەیزانی کرداری عصبةالاممیکی وەها

عادل!! خوێنڕێژیکی واگەورەی (کەچەند ساڵەدونیاودانیشتو- کانی لەئاگردا دەسوتێنیو چەندین هەزاردایکی لەجێنی روڵە دوپەکانیاندا دەستولەزلو-داناوە) بەشوێنەوەهەیە

هەرلەو عصبةالامەمەش بوو بەکرداری ناڕەوای خوی دەربارەی کوردی چارەرەش ماوەی بەستنیزورمعاهدەی دابەایران و تورکیا بوقتلی عامی کوردی بێچەك و سلاح لەم هەموو خوێنی کوردەی لەنێوان دووجەنگ دارژاوە گشتی وەبالی لەستوی «کومەڵی لەزوربرە» وەکارخالەی فەسادە واتا: (عصبةالامم- جامعەی مللل)ە

کوردی مظلوم و چارەرەش هێندی دەردو داغ! زورەو لەوەندەی ظلم لێ کراوەتا پیاو یەکێك لەم دەردانە دەهێنێتە بەرچاو بوچارەکردنی یابیر لەظلمێك دەکاتەوە بو لابردنی هەزارانی دیکەی بەشوێنەوە دێنو لەبەرچاو پاریزە دەبەستو هێزیکی تایبەتی کە لەپاش ظلوم و ستەمدیتوان هەستی پێ دەکەن دەکاتەسەر رەوانو فرمێسك وەکو بارانی بەهاری لەچاوهەلدەکولو پەردەی حەسرەتو کلولسی لەو هەموو دەردو ستەمانە لەپێش چاو وون دەکات

دەبەویست باسی قووت دانی کوردستانتان بو بکەم کە تورکیاو ایرانو عراق بەهوی پەیمانی ساڵی١٩٣٥ ومعاهدەی شومی سەعدآباد پلانیان بوداناوە کەچی کردارە ناڕەواکا- نی عصبةالامم هاتەوەبیرم وشاهەوەدای وو تاری لەدەست وەرگرتم باسیشم کردلەو حکومتە زورکارواستعماری یانە لە جەنگی رابوردوودا بویان ثابت بوو کەکوردهەرگیز چاو لە حەقی خوی ناپوشێت بویەکەوتنەسەوداى لەناوبردنی کورد لە تورکیا زمانی کوردی یاساغ کرا قتلی عام و تەهجیر بەشێوەیکی بێ مانەند هێنرایە اجراکردن، لەایران پیاوانی ئیگەیشتوخرانە بەندوزیندان بولەناوبردنی آساکانی (عادات) میللی کورد هەزارجوورە پلان رێکخرا بەلام گەنجانی کورد بەهێممەتیکی بێ مانەند، بەکوششێکی بێ ووچان، بەنەترسانیکی سەرآبا- وبەپارمەتی هێزی شیرانەی میللیەت و معجزەی آزادی

لە بەرانبەر ئەم هەموو بیدادیە (کە لە بەرچاوی هەموو دەوڵەتە گەورەکانی گیتی دەدەیان گووت جەنگی رابوردو -یان بو وەرگرتنی حەقی مظلووم لەظالم کردبوو لەایمە دەکرا) دلێرانەو شێرانە راوەستان، شەوورۆژ بو ووشیار کردنەوەی لاوان تێکوشان سوپاس بوخوا ماندوو بوون و کوششیان بەفیرو نەچوو ایستا لەگشت شوێنێکی کوردستان کومەلی سیاسی بنیاد نراوون، ایتر ایستاهێزی ئەلبا و ئاڵە- تاك نین کەبو رزگارکردن و تێکشکستنەوەی پارچە پارچە کوردستان کوشش دەکەن بەڵکو هێزی کومەڵ، هێزی گشتی کورد خراوەتە مەیدان ئەو نیروە پنهانیەوە مرموزە وەکو بەرزاش هەرکانی دەست بەکاری سووران بێ دوژمنانی کورد لەژێرسەنگینی خویدا پێ ماڵ دەکات

ئەوگەورانەش کەحکومتانی تورکیا، ایرانوعراق بیریان لێ کردوتەوە فریویان دەن و بێیان کەلە ئامانجی لاوانی کورد هێندە بێ فام نین ئەوانیش دەزانن دوارۆژ- یان دەگەل آزاد بوونی کوردستان بەستراوەتەوە ئەگەر کوردستان آزاد نەبی، ئەگەر قومی کورد زنجیری دیلی لەشان وملیدا نەماڵدرێت و حکومتێکی مستقل لەکوردستان دانەمزرێت ئەوانیش ناتوانن بژین مەگەر لە بەندیخانەکاندا مەگەر لەجێگایانی دوور لەووڵاتی خویان لەژێر چاوە- دێری سەربازانی ئینو بەخوێنی سەری خویانو ماڵ و منـ- الیان بویەبەشی زوریان باسکی هیممەتیان هەڵ ماڵیوە وداوێنی مەردایەتیان بەلادا کردووە بەکوێرایی چاوی دوژمنان، شان بەشانی لاوان، لەژێرفەرمان و پیشوایی کو- مەلانی سیاسی کورد بوآزاد کردنی نیشتمانی خوشەویست تێدەکوشنو هیچ شتێك نایتە مانعی کاریان

لەگەر هێندێك نەفام دەسخەروی دروسو دەڵەسەی دوژمنان بوون لازمە بزانن: کومەلانی سیاسی کورد هەر کاتی ارادەبکەن وایان بەسەر دێنن وەکو نەهاتبنەدونیا تر وەبالی خویان وەئەستوی خویانە وماعلی الرسول الاالبلاغ

٥٥ (کوواری نیشتمان) ٥٥

آ: ل.ب:م .نادری ٣٦

ئەگەر لی بهاری زیاندان: نیشتمان سوپاس بوخوا [illegible] وات حواز بوویس أەستیرەکی بەختیاری لە [illegible] ئاسمانی زیانی کوردستان هەلبی آوا [illegible]
چەند حرتە هەموو جاری کەدەر [illegible]

[illegible] حسرەتە و ستو لە آسمانی بەخت [illegible]
[illegible] ئاسمانی نیشتمان وەك [illegible] دنگرو
[illegible] بتەکانت وەك گولالە [illegible] ەکانی بەهار
لەژیر [illegible] بە عیشوە و ناز [illegible] دەدەتو لە
جەرگەی دلا جی گیر دەبی

هەرکە چاووم بە بەرگی جوانت کەوت بەجاریك دەرگای شادیو خوشیەلی دەکریتەوە، کاتی ووشەو [illegible] کانتم دیتە بەرچاو دەملە زیرباری نیگەرانبو [illegible] دەرو لەآسمانی جوانی کوردستان، لەجی شوینی بابو باپیران، خەریکی پەروازو گەرانو سەیران دەبی
شەوی رابوردوو تەنهاو متفکرانە لە شوینیکی بەرزی شاردا راوەستابووم بیرملە «نیشتمان» دەکردەوەکە کووارریکی کوردیەو دەمگوت :أەوە «نیشتمان» ە عبارەتە لەچەند لاپەرە یك کاغەذو چەند ووتاریك لەناکاو آوازیکی لە دلمەوە هاتە گوتی: نەفامی شیت «نیشتمان» زور لەوەبالاترەکە کاغەذو ووتاری، نیشتمان گیریکە [illegible] هیرداری مەلای دونیا ئاگەنە ارتەی ، دەنگیکە هاواری بابو باپیرانمان بە گوی دادەدا [illegible] أەستیرەکە بەپشتیوانی أەجدادمان هاتوتە لاپەرەی ووجوود، خوطبە دەریکە أیللا بەزمانی دادو بە لوغەتی حەق پەرستی [illegible] بومیکە لەزەمین دینەدەر وەك شەر لەگەل آسمانی [illegible] بو بالا دەچی

نیشتمان [illegible] آمادە وەکو فەرماندەریك رووی دەزەمانە کردووەو دەلی: آرەزوویکم هەیە لازمە بومجی بەجی بکا ی. ووتاریکە زور آشکراو بەلیغ دەماغی زەمین نەیتوانی لەناو خوی رای بگریت بە آسوی پرنوری سپارد ،هیزیکە شاردراوە روزگار [illegible] ەکانی وی پی نە کرا کەنارەی لی گرت

لەأەنجاما نیشتمان راریکە لەدلی زەمین وەدەر دە لەوپر لەحەرگی آسمان جی گیر دەبی؛ لاپەرێکی سوورە پشی دوزمانی وەلەرزین خستووە

لیرەدا دەگەکە براوەو منی خستە فکروأەندیشەوە أەوجار أەمگوت: دلیك أەوەندە هیز داربی، باوەریك هەندە قایم بی کوان أەوانی بتوانن بینە مانع ؟ کامدەست تواناى خیانت کردنی دەگەل هەیە؟؟ یاکوا نەفامیکی و اکە بلی هەر آمانجیکی «نیشتمان» رەچاوی کردبی ناینکالیوە هەموو آواتو آرەزووکانی یك نایەن؟؟؟

بەکوێرایی چاوی دوزمنان نیشتمان جاردەگەل جاری چاکترو جوانتر دەبی و لەآخریدا دەبیتە گوللە بو سینگی نەیاران لاو -١٠

«(راسپیری شەمال بو کورد)»

سروەی شەمال لەکاتی بەیانا کە رادەبرد
دوینی ووتی لەفەولیمنەو توبلی بەکورد:
پەریکە من لە مجلسی میللی لە آنقەرە
گویم لی بوو ترکەکان هەموو تدبیریان دەکرد
پی یان ئەهایەمیللەتی کوردی لەرووی زەوی
هەرچی هەیە لەناوی بەرن زور بەدەستوبرد
لەم کاردە بی سەرەوبەرە بو بوونە جی لەکە
بمرن اگەلی زە [illegible] رە لەمزینەتەوی کورد
«آوال» حەرامی کردووە مالی خودالەخوی
تاکو نەکا زیارەتی (بیت الحرم)ی کورد
(آ ــ ك: آوال

٭دوو لاوکی شیخ سەعید پیشوای انقلابیەکانی کورد٭

لەژمارەی ٢٣سالییەکەی گوواری هاوار

لەرێگای نیشتماندا مردن! جما چی لی جوانترە؟
دەست لە وولات بەردان! آوارە بوون لەمال و منداڵ لە
باغو بستان، لەمێرگو چیمەنی وەتەن دوور بوونەوە! لە
غربو بیکەسیدا پەریشان بوون! جما چی لی خراپترە
ئەوانی دەستلە نیشتمان هەڵ دەگرن: بی دایكو باب، بی
ژنو منداڵ لەووڵاتی بێگانان بی قەدرو حورمەت دەگەرین
دلیکەسیان بودە آگری دوستایەتیوخوشویستن دانییە
هەموو کەسیان لیبیزارودلساردە

مسرووە! بیناموس! چارە رەشی. بیبەختیلە
ئاگشت لاوە دەوری دەگرن دەپرسن وولاتی تو کوی یە
توبوچی وولاتی خوت بەجی هیشتووە؟ لەترسی دوژمن
ئەگەر تو دوژمنت بوو دەبوو وولاتی خوت پاریزیت .

کاتی لەو پرسیارانەی بیست دلی دەشوی رەنگ
ورووی دەچرژیو بەخویدەلی نوای بومنی بیبەختوچارە
رەشیا لەولاو دلی تو بیناموسیوا قبول ناکا لازمە
پیاوانە بیترسوخوف خوت بهاویژیە ژیر پیی وولات
بورزگاری نیشتمان و بوژیانیخوت دەست لەپایداری و
عەیبات هەڵ مەگرە سینگی خوت بەپارەنیی خو بو وولات
وژنومنداڵ وخیزانت بکەمەتاڵ
(آخ! شیخ سەعید سا سەریە دەر لەزانە(هیمن) بەزمانلاو-
انیکورد خصوصاکەلجانی-ژ.ك-هاوار دەکاتەوولات
و نیشتمانیآزیزودەلی :
لەبو پارازتو حفظیسنورتلەبالی مازینو سینگم قەلای تو)
رانی! رانی! هو لاوان آمادەی جەنگ بین دلتان ست
نەبی وای بو دلی ترسەنوك! وای بو سوو زەند وپاسکانەی
روژی هیرش ست دەبنو دینە لەرزین
دەبی زەوی ژیر پی تان ودوژمنی روو بەرووتان
لەآزاییوە بترسو ست بین
دەبی دلتان پرلاوین وقایمبی بی بمەتالبوتان؟
وەك منداڵان دلتان بەدوتیاوە نەبی مروی جوانمیر جاریك

دەمریو ترسنوك هەزاران جار! مردن؟ نااترس ناخوشوتاله
ئەلاتوو ژن ومنداڵ، وولاتو ناموسی خوی دەتو
زیو کەلاکی بیکاری داویژیتە تاریکایی وچارەرەشی .
راوەستن! باسیکتان بەگوولان لەهەری نیشتماناهەڵ
بکویت بو پیاوان رووی زەردنا سینگیخوینین جوانە!
راوەستن! بلا خوینی سوورو گەرمتانلە سینگجاری
بی ئەندامی خویناوی لاوێك دناو میرگو چیمەنی کورد
ستان دا لەتازە بووکان جوانتر وزیباترە.
رانی! رانی! شەرو کوشتن هیرشو هجوم زور زور
لەراکردنو بی بەختی هاسانترە
«ویکرا هیرش بەرن لاوانی آزای کوردستان»
«دست بەشیرو تفنگ وەك شیری نیرەنعرە لیدان
وەك باپیرانی خومان ایمەش خوینمان گەرە»
« نیشتمان بژی آزدابە! ٭ ئەیآلای کور دنان بلندبە»
کورانی راستی کوردستانرابن وا دەمی شەرە رابن بە
میوانیا یزدان یاری لەمرووی خودان ناموس وەچاونیە.
ژمارەی دوژمن زورو بوریان هیچبە هجومبکەن
لەژیانی خو ترسوو نەبی بادلخوشبین
آزادی واستقلالی وولات بەخت یاری و آسایشتی
کوردی داماو گەورەیاتی و ناوبانگی خوتان دەبی
سیبەری مردنسی ایوە دایە
ایمە تالاوی ژیردەستی و دیلی ، زەهراوی چارە
سایی و مردنمان زور جار تام کردوەو نابی لیبان بترسین
دایکی گەورە ،نیشتمانی آزیز ،کوردستانیخوشەویستمان
برینداره! دلمان پرخوین ولیو مان بوی بەبارە بیترس
و پیاوانە هەلمەت بەرن بو دوژمن دلنیا بن ناکەوون !
پیاوی ترسەنوك ماڵیخو ،وولاتیخوو ناموسی
خویان بە با دەدەن ایوە دەبی وولاتی خو وەژینن کەسی
لە شەر بترسیو دەست لەناموسی خو بەربدا لەو کارە
شەرێیو چاکەی پی ناکریت

ئەمریکا واشنتون
لەندەن

ئەوە هاواری هەموو کوردانەیە لەو سێ دەوڵەتە گەورانە کە بورزگاریو خوشبەختی گیتی بەدەردیێ ,کورو بابـو برای خویان بەکوشت دەدەن تاکورو بابو برای ئەوە پچووکەکان یێك شادو شوکربن زەریووزاری کیلدراوو پر حاصلی خویان بەسوروتان دەدەنو دەبیکەنە بی شیل وەمالو منداڵی خویان برسی دەکەن تادەشتو کیوی پەبار و رەقو تەقی ئەوان بیتە کیلگەو پڕخوست لەبوکـورو کالیان تیرو تەسەل بن ! ئەو هـەموو کارخانە گەورەو کوشك و باڵەخانە رازاوەو ئاوەدانانەی خویان دەکەنە نیشانگەی بومبی توپیآوور ، وەبە تیکدانو ویران بوونی دەدەن ، بەکەم بەرگی‌و بی خانوویی میللەتی خویان راضی دەبی تادەزگای جولایی‌وخەرەکو آشی ئەوان بەآرای بکەریو جاو‌وبووزوو‌و آردیوورد بو بەرگ و خواردەمەنی ئەوان ساز بکاو بە کوك و پوشتەیی‌ودڵ خوشی دەکوخ وخانوو ئەویو پچووکەی خویا لدابژین!

ئەورەوو شە لای زوورووی پیاوەتی‌و انسانیت وبشر‌ەو دەبی بیتە سەرمەشقی هەموو دەستوریوبك .

خشڵو خو رازاندنەوەی پیاوان آکاری چاکەیەك بگرەو بەردەو زیروزاوەرو دیمەنی چاکودڵو دەروونی پیس وخراپ ئەو سی دەوڵەتە گەورانە بریاریان داوە هەر بەچاویك تەماشای گشت نەتەوەکان بکـەنو نەهیلن زوردار بی‌زور بخوا ، هیزداربی‌هیزلووت بداو آزادی و سەر بەخویی بە تەواوی نەتەوەکان بیەخشن.

کوردیش کە یەکیك لە گەلانی بەش خوراوو زور لی کـراوە لەسەر ئەو بریارە لەآزادیو سەربەستی و رزگاری خوی دڵ نیا بەوەهینندەی هـەموو دونیا بەم بریارە دڵ خوشەو شانازی پیوە دەکا : چونکو هیچ میللەتی

آ : ك . ع مر و ٩٧

وا زیر جەپێکەو سوو‌کو جرووکو بەش خوراو نەبوە.

دراو‌سێکانی ایمە (تورك ،عەرەب وفارس)ایمەیان لەناو خویاندا بەش کردوەو بەچاوی دیلی‌و بەخسیری تەماشامان دەکەن‌وهیچ چاکمان پیرەوا نابینو لەهیچ خرابیك دەربارەمان خو تاپار بزن

بو ئەوەی ووردەووردە لە ناو خـویاندا بمان توینـە نـایەلن بەزمـانی خو مان بخو ینین‌و بنووسین تەنانەت لە فرتابخانە کاندا دەبی آخاوتنیشان بە زمانی وان بی ، نایەلن خو بەخو ریك بکەو ن ەگەر دوو کەس ییکەوە کربینەوە بە ناوی سیاسەت دەمان گرن‌و دەمان کوو ژن

خەریکن لەلای ایوە کە بریاری ژیانی سەر بەخوتان بوهەموو نەتەوێکی پچووك داوە رەگەز مان بەرنەوە سەرخویان : بە (تورك ، عەرەب و فارس) مان بناسین تا هاوار مان نەگاتە پیشگای عەدالەتی ایوە .

خو ایوەش دەزانن دیروش گەوایی دەدا کە کورد نەتەوەیکی جیاوازو بنەماڵیکی سەر بەخوی‌و پاکە نە عەرەب ، نەتـورك‌و نە فارسە نەدەش یتە هیچ یەك لەوانە کور بەهیچ باریك لەو نەتەوانەی کە دەزیرسایەی ایوەدا آزادو مستقل دەژین کەمتر نین تکامان وایە ایمەش لە فەوسـانی تر هەڵ ناویرن وەزیاد لەو هەموو زەتەوە گەورەو پچووکانە کوردان دڵ دکاوو جە رگ براو نەکەنو آهو زووڵەی ئەو هەموو ژن و منداڵە بی کەس و هەزارانە مەهینە سەر خوتان لەوەندەش بزانن ، عەرەب و تورك و فارسە کانێش لی بگـەهینن کە کورد چاویان کراوەتە وەو دەزانن زەمانی یەخسیریو بەندەیی نە اوە، ئەو هەموو شەرو کوشتارە لە پیناو ووشەی

شیخ یوسف
شمس الدین البرهانی

«چەندیك لەمەوپیش بەسەرا هاتیكی دوورو دریژی ئەم ئەلقەم لوو سیبوسوەو پێشكەشی ادارەی ناوەندیم كرد ـبو ئا بو چاپ بی لو لە دایرەی چاپە كانی كومەلە بەلام عینی رسالە یان بو ردە كردمەوە تا چاویكی تری پی دا بخشینم ایدا! خەریكسی ئەو كارەم بەلام تا حا ضر بوونی بە سەراهاتی مفصلی شیخ چەند دیریك دەر بارەی ژیانی لەمژالە دەنوو سم»

كەمهری گەورەی رەواندز لە داگیر كردنی وولاتانی (سوما و برادوست)بو.وە(١٢٣١ـھ) بەوولاتی لاجان دا دەگەراوە رەواندز، بەگوندی (نەلوس)دا كە گوندیكی زل و دارای قەلاتیكی بلندبو رادەبرد خەلكی ئەم گوندە كە بە «بەگرادەی لیتمان» كردبوو پییان وابوو میر شكاوە

پەروزی (رزگاری-آزادی)یەو تازە ناچنەوە ژیر بارە آغاو نوكەری هیچ كە ر! هەركەس بە تەمای داگیر كردنی كوردستان بی لازمە سەرو لەشی سەربازانیخوی و كوردان بكاتە پردەباز و كەشتی تالە زریەی خوینی خوبو كوردان پەریتەوە بەری كوردستانیگەورە.

كورد گەلیكی گەورە، دارای وولاتیكی گەورە ی پر خیر و بەرەكەتە كەبەخوین كسراوەو پاریزراوە

رستایكی كوردی هەیە كە هەموو كورد باوەریان پی هەیە و دەلین ! «ژین وەك لی یان كردوتە هەرا واخوش نیە ، مردنیش وەك لی یان كردوتە هەرا وا ناخوش نیە .

پیداویستە (عەرەب، تورك و فارس) ەكان چاك بیر لە داوای میلی ایمە (كوردان) بكەنەوەو چی ذیستە خومان لیگیل نەكەلو لی مان نەبنە (ووشتری ناو پەمیو) دەستی ایمەو داوینیایوە ! تەی حكوومەتە گەورەو داد پەروەرەكا نی گیتی

آ :ل . ب ـ ل :م . ش.هیمن

وبە دیرزەیی هاتونەوە دەستیان كردە تەپ پی دان و « فەبو.فەبو » یان لی دانا وە ! میر رقی هە لسا گەراوە كوشتاریكی زلی لی كردن، ئەلیازنیك بە كوریكی ساوای مەمك مژەوە رزگاری بوو بو لای (سابلاخ) هەلات لە گوندی (عبا كەند) جیگیر بوو كورەكە ی (ووسو)بە خیو كرد تا گەورەبوو كرا بە گویلكە وانی (آغا) بەلام (ووسو) كە دیتبووی لە منگەوتی، فەقییان دە خوینن لەویش آرەزووی خویندنی كرد ، هەموو بەیانیك دە چوەو كن مەلای آوەدانی دەرسی دەخویند تا بیتە (مەلا) .

«آغا» كە زانی «ووسو» دەرسی دەخوینی بانگی كردو لیی توورە بوو كووتی:«ئەگەر جاریكی دیكە بزانم دەرست خویندوە دەتكوژم » بەلام هەرەشەی آغا گیانی پاكی «ووسو» ی لەخویندن نەگیراوەو اجا زەی لە دایكی وەرگرت رو یشتە شاری «سابلاغ» لەمزگەوتی « روستەمبەگ» دەستی بەخویندن كرد،چەندیك علوومی دینی خویند پاشان سەودای تصوفی كەوتەمیشكی وەكو دەگیرنەوە خەو نیك دەبینی پیی دەلین وەرە شیخ عثمان بانگت دەكا ، ئەویش لە بەرسادەیی خوی وا دەزانیت شیخ فقط لە«مكە»و«مدینە»ی دەبی دەست دەداتە گوچان و توو ریێی نانو دملی ریگادەگریت

نازانم لە چی شاریكی كوردستانی عراق پیاویك پرسیاری لی دەكا : «بو كوی دەچی ؟» وەلامی دەداتەوە دەلی ! «دەچم بو(مكە)ی خزمەت شیخ عثمان .كابرا پیی دەكەنیو دەلی : « فەقی ! شیخ عثمان وا لە طەویلە » ئەو لیریك بوونەوەی ریگا دلخوشیك بو (ووسو) ساز دەكا ریگای طەویلە دەگریتە پیش دەخزمەت حضرەتی شیخ عثمان«سراج الدین»دا تاچند سال ریاضت دەكیشیت پاشان

☆ (قەومی کورد لایقی ژیانە!) ☆

آ: ل، ب: م. آریا٣٦

بی‌گومان بوونی نەتەوەی کورد لەچەرخی ٢٠ەما بو جەختی (اثباتی) نەسرەی أمرو لە آزاو زر یەکەی رەگەزی «آری» دملیکی گەورەو بەهیزەو هەر وەها پیشان دەدا لەوەو دواش (کورد) بو ژیان لیاقتی هەیە

زور میللەتی هیز دار وگەلیك حکومتی زلی وا بوون کە بو مانەوەو نەمردنی خویان ئەوەندە تی کوشاون تا بە جاریك لەناو چوونو پووچ بوونەوە باتی‌کەل بەلەنەویکی‌لە خویان جیاواز بوون! بەلام کورد دەگەل ئەو هەموو موانع و بەرهە لستانەش کە دوژمنانی بویان سازکردوە بەهوی زانایانو بلیمە تانی خوی بەرانبەر سورانی چەرخی زەمان دیرانە زاومستاوەو لافاوی روژگار نەیتوانیوە لە ناوی ببات.

هەر لاپەریکی لە دیروکنا هەلی‌بدەیتەوە بەزمانی بی‌دەنگی بوت دەگیرێتەوە کە لە قرونی پیشوو دا کورد چەند حکوومەتی گەورەیان بنیاد ناوەو لەم دوایا ئەشدا کە کورد دە ژیر بەیداغی دەولەتی عثمانی دا ژیاوون وە ئەبی بە زوری شمشیر ملوان بو أمم دەولەتە کەچ کرد بی بەلکو حکوومەتی عثمانی کە ئەو دەمی بە ناوی (خەلافەتی اسلام)ەوە ادارە دەکرا أموانی بانگ کردە ژیر بەیداغی اسلام! کوردی بەستەزمانیش کە دلیکی سادە و پاك وخاوینی هەیە هەموو کەس وەکو خوی دەزانی بو پیشکەوتنی کاروباری اسلام ملی بو جەنابی خەلیفە! کەچ کرد، ایتر خو نهینی دلی خەلکیش کوردی سادەودل پاك بە جی‌ی خوی ئەئەوە پیشکەوتوکانیش زور کەی تی دەگەن کورد وای دەزانی خەلیفە! سیبەری خوایە لە سەر زەوی هەر کەس لەفەرمانی دەرچیت خوا دەی باتە جەهەننەم! ایدی نەیدەزانی لەدوایی دا دەستی دەگریت بەزاخا، هەموو ری‌وو شوینیکی کوردایەتی لی مەنع دەگریت، کوشتو برینیکی بی‌مانەندی تی‌دخری‌و هەموو حقوقیکی لی‌غەصب دەکەن.

☆☆☆

لەلایەن لەم ذاتە معظمە فەرمانی ارشادی بو موکوریان دەدریتی پارانەوەو تکای زور یش نەیتوانی بلری لەم رەظیفە قورسە لە سەر شانی (ووسو) یا وەکو حضرەتی سراج‌الدین فەرموویانە «مەلاووسو»ی‌لاپەریت بەناچاری دیتە موکوریان لە گوندی (بور هان) دادەنیشت مەشهور دەبی‌بە (شمس‌الدین البرهانی)! دوای‌چەند سالیك دەچیتە گوندی «شەرەف کەند» لە زەو ییکی بی کەلك خانەقایك بنا دەنیو دەست دەکا بە ارشاد! لەسالی ١٢٢٨-ھ دەتەمەنی ٩٧ سالی دا لەم جیگایە وەفاتی کردوەو نیژراوە

شیخ یوسف پیاویکی زور متعصب بووە بو قومی کورد، هەمیشە بە کوردیکی پەتی دواوە، بەفەرمانی لەم ذاتە مقدسە گەلیك کتیبی شەرعی وەکو (ابن‌حجر) لە لایەن مەلاکانەوە کراوەتە کوردی، مال ودراو نەیتوانیوە هیز بخاتە سەر مشکی، دەولەمەند وهەزار لە بەر چاوی وەکوو یەك بوە خوای لی خوش بی.

هـــاوار!

پیچگــە لەچەند کەسیك کە وەك درکو دالی لەگەڵ بە زەویو زاری کوردستاندا بلاو بونەوەووا دزانن هەموو مقدراتی ئەوی کورد بەدەست وانەوەیە،لازم نیە باسی دانیشتوانی تری کوردستان بکەین بەپێی چاوی خو یندەوارانی خوشە ویست چونکو حەرەکاتی میللی کورد ئیمرو لە کەس پوشیدە نیەو هەموو میللەتانی رووی زەوی دەزانن کە نەتەوەی کورد بەزورو کەم و گەورەو چوك لە خەوی غەفلەت هەڵستاون وەئایەی وجدانی خویان تــێگەیشتو ون.

روژگاری پیشوو دەرسی عیبرەت بوو ایتر کورد دەستخەروی دروسو دەلەسە وفروفیلی هیچ کەس نابیت تەنیا عاشقی راستیو حەقیەتە.

نالەی دایکی نیشتمان کە بە چاوی فرمیسکاوی و دلی پرخەم لە سەرە مەرگا دەلالاوە بە جاریك کوردی خەوا لووی راپەراند وسەودای خورزگار کردنی لەمیشکی گشت منورانی کورد دا بە خەتێکی نورانی هەلکەند،کوردی بلاو بالی ریك داو پەردەی رەشی دوو بەرەکیو نناق بەدەستی پر زووری برایەتی لە رووی کوردستان لادرا،سەرەنجام ایمرو جملەی: «یا مەرگ یا رزگاری» بوتە وردی زمانی هەموو کوردیك.

بەلی هاواری من لەدەست لەو کەسانەیە کە پەردە ی خوینی و نەفامی بە سەر چاو یان کشاوەو بە آنتریکاتی دوژمنان وەك میکروبی طاعون لە کوردستان خەریکی پێشکیری وبەربەست کردنی فەعالیتی گەنجانن

ئەمانە هەلخەلەتاوی دروسو دەلەسە ی دو ژمنانن دراو کاسی کردوون دەنا زور چاك دەزانن ئەگەر ئەوجار کورد بە تەواوی آزاد نەکریت بوخویان لە هەموو کەس

آ: ل، ب! م. ش آ ذەر ٨٣١

زیاتر تالاوی ژیردەستیان بە گەرووی دادەکریت چونکو کەسیك بە ضدی مصالحی میللەتی خوی وە تەنیابو خاطر منافعی شخصیە خزمەتی بیگانە بکا هەمیشە سووك و چرووك و رەذیلو سەفیلە،لە مەوقعی مناسبدا رەوانەی صردنی دەکەن ئەوەك خەیانەت پەوازش بکات:

لەو گلەیو هاوارەش نابی بیتە واسطەی خو لی گورانی لەوانەی رووی قسەیان تی کراوەو وا بزانن کە ووجوودیان بو ژیانی نەتەوەی کورد و دوا روژی کوردستان دا چاکەو خراپەی لی دەوەشیتە وە نەئ!نەئ! هەرگیز نابی لەو خەیال پلاوانە بفەرموون؟ دواروژی هەموو میللەتیك سپاردوە بە کوشش وخەباتی لاوانی ئەم قەومەیە هەروەها مقدراتی کوردو کوردستان بە دەست گەنجانی بە غیرەتو نامووسە کەلە هەموو شوینێکی وولات پالیان ریك داوەو شیرانەو میرانە بو بەرزیتی قەوی کورد و رزگاری کوردستان بەگیانو دل تیدەکوشن، هەر چــی کوششیك لەمقابل خەباتی ئەوان دا بکریت بە فیرو دەچیو هەر تیریك بو لەو آمانجە پرتاو بکرە وە سوپەری عزم و ارادەی آسنینی لاوانی نیشتمــان پەروەر دەکــەویو دەگەریتەوە بو سینەی پر کینەی تیر ئەندازی بەدکار.

ایمەلە رووی دلسوزی کوردایەتیوە آموژگاریان دەکەین کە لەم ریگــا خوارەی گــرتوویانە بگەرینەوەو ریگای راستی بگرنە پێش تا لەدواییدا خەجالەت نەبنەوە و پەشیمانی نەکیشن کە بیکەلکوسوود دەمینەوە

——○○○——

کورد ئاوەندکوردن بە صەد شەیطان لەکوردی ناکەوون ئیکە خەلکی بوچی؟ بو خو دەردی سەر پەیدا دەکەن

ئێمە و جەهالەت

براکان زور دەمێکە ئەمڵەتە ئازادارەمان گرفتاری جەهالەتە، تاریکی نەزانی پێش چاوی گرتووین ئازادی داخستووین و خستوویتیە چرشی میرن خەوەوە هەر جەهل خوێنی گەنجی ڕوشنکرد بو ئووزالەرەی ئەم گەلە کەسانە! ئێمەین هیوا، ئێمەین گەنجی ئیمرو و پیاوی دوا ڕوژا ئینجا پەدابکی بەکورلەوە هاوارلان دەکەمی ئیمرو ڕوژی هەوڵدانە بو ڕزگاری لەدیلیەو بولابردنی نەزانین جا بو ڕزگاری لە جەهالەت ئەم چەند پەندانەی خوارەوە پێشکەش دەکەم:

١ آگاداری لادیەکانمان

پەویستە لەپێش هەموو شتێکدا لادیەکانمان ڕزگار بکەین لە دەردی جەهالەت. سەرچاوەی زیانی هوزەکەمانن، هەموو جورە خواردەمەنیێک بەبوختەگراوی دەهێنە بەر دەمی شارستانیەکان، هەروەها لەئەڵا بو دەولەمەندەکان دەدەن کەچی لە پرسیان لاکەی سەریان دێ، ڕووتو قووتی ساردی زستان و گەرمای هاوین دەکێشن لازمە ئەوان ووشیار بکەینەوە و هەروەها دەولەمەندەکانیش لی نەگەیەنین کە حەلمەلی لادیەیی پێویستە چونکە زیانی ئیمە بەوانەوە بەستە.

٢ آشتی و برایەتی

گەورەترین هیز بو سەرکەوتنی هەموو شتێک هیزی برایەتیە بەبی ئەم ئیرووە دایما سەرگەردان و ماڵ ویرانین

٣ ثقافت

دوا گەوادو گریتی وولاتان لەگیتی دا کوردستانی لەبەر سیاسەتی ئیستعمار و دیکتاتوری حکوومەتانی: تورکیا، ئیران و عیراق دەروازەی مەدەنیتی لە سەر کوردی بی کەس و هەژار داخستووە و ڕیگای پێش کەوتنی لی بڕیوەتەوە تا وەکو چاویان نەکرێتەوە و بیری خو ڕزگار کردنیان لەچیتە میشکیان.

لازمە هەر چارێک بێت ئێمە منداڵانی (کور و کچ) خومان لە چەنگالی جەهل و نەزانین ڕزگار بکەین جونکو پیاوی دوا ڕوژی وولاتەکەمانن «میخ»

(لە ژمارەی پێنجەمی گوڤاری «دار کەر» بەهەندێک دەستکاری)

لە ناو کۆمەڵەدا

☆☆ زۆر لە مێژ بوو بڕیار درابوو کۆنفرانسێک لە ئێران ئیمەو کۆمەڵی هیوا
دا بۆ هاوبیرەکی لە بابەت هێندێک مەسائل تەشکیل بدرێت ، ڕۆژی ئەم اجتماعە دەبوو
لە لایەن کۆمەڵی هیوا مەعلووم بکرێت ، هەر کە نوێنەرانی کۆمەڵی ئاو براو آمادە بوو
نی خۆیان بە ئێمە راگەیاند نوێنەرانی ئێمەش رەوانە بوون ! دوای ۳ ڕۆژ گوفتوگۆو
مذاکرە لە سەر اقتراحی نوێنەرانی ئێمە پەیمانێک بە ناوی پەیمانی « سێ سنوور » لە
لایەن نوێنەرانی هەر دوولا بۆ زیاد کەبردانی کوششت وایجادی پیوەندییەکی وەسیعی
سیاسی امضا کرا .

نوێنەرەکانی کۆمەڵەی هیوا لەم کۆنفرانسە دا عبارەت بوون :

۱ ــ ع . هورشەنگ ئەندامی ژمارە ۲۰

۲ ــ ع . جهانگیر ئەندامی ژمارە ۷۱٦

کۆمەڵەی ئێمەش لە لایەن ئەو ئەندامانە وە :

۱ ــ ق.ق.ق. پیاو ئەندامی ژمارە ۱۰۰۳ سەرۆکی نوێنەران

۲ ــ ع . هەژار ئەندامی ژمارە ۳۰

۳ ــ ع . ئێزەن ئەندامی ژمارە ۲

تمثیل دەکرا ! م.س.خوێنین ۱۰٦۰ رابطی نێوانی ئیمەو هیوا بوو تا کۆنفرانس تەشکیل
درا کۆمەڵە لە کۆششتی ئەم لاوە آزایەو هەروەها لە گشت لە ئەندامەکانی ئەم کۆنفرانسە
گرینگە کە بێ گومان لە دوایی دا دەبێتە فەصلێکی گەورە دە مێژووی فعالیات و
کۆششتی دوو کۆمەڵە دا ، سوپاس و تشکر دەکا .

(پەیمانی سێ سنوور) لە لایەن هەیئەتی استشارەی ادارەی ناوەندیی « ژ . ک »
پەسند کراوە بەم زووانە دەگەڵ نسخەی پەسند کراوی ناوچەی (هیوا) مبادلە دەکرێت .

☆☆ م لیزەج ئەندامی ژمارە ۲۱۵ و ا . آرام ئەندامی ژمارە ۱۱۳۹ بۆ پێش کەوتنی
کاری کۆوارەکەمان زۆر زەحمەتیان کێشاوە لە طرف ادارەی ناوەندیوە رەسمیا تقدیر
یان لێ کراوە .

☆☆ آ ق پرشنگ ئەندامی ژمارە ۱۰۲۵ ی (آ : لد) بۆ توسعەی چاپخانە زۆری کۆشش
کردووە کۆمەڵە سوپاسی دەکا .

❁ ئەو ئاگایانەی لە عیراق و ئیران بومان هاتوە نیشان دەدەن ئەو دوو حکومەتە دیکتاتور و استعماریانە لە پێشکەوتنی کومەڵەی (ژ.ك) و بڵاو بوونەوەی گوواری نیشتمان کەوتوونە ترس و لرزەوە؛ بو پێشگیری عملیاتی ئیمە بریاریان داوە نەهێلن « نیشتمان » دەر بچیت لە شارانی: هەولێر، سلیمانی، بەغدا، کرماشان و سنە، چاپخانەکانیان پشکنیوە. باڵیوزی ئیران لە «بەغدا» راستەخو نامەیێکی بو حاکمی یەکێك لە شارانی ئیران نووسیوە کە گویا ناوچەی «ژ.ك» و ادارەخانەی نیشتمان لەم شارەیە لازمە کەشف و پێشی بگیرێت. گوواری خوشەویستی گەلاوێژ کە بە پوستە بو ئیران دەچوو لە لایەن «پوستە»ی ئیران رەددی کروە. لە مقابلی ئەم کارە پەستەی حکوومەتی ئیران ئیستا (پوستەی «ژ.ك») بو زور شارانی کوردستانی ئیران گەلاوێژ، نیشتمان، روژنامە و رووناهی دەبا و ارتباطی نێوان دوو پارچەی کوردستان حیفظ دەکات.

ئەگەر حکوومەتانی ئیران و عیراق بە عملیاتی ئیمە راضی نین لازمە دەگەڵ حکوومەتی استعماری تورکیا بو جرا کردنی پەیمانی شوومی (سەعدآباد) وکانفرانسێك بگرن اما لازمە لەپێشدا بزانن دونیای آزادی ئیمرو بو ئەم کارە کە وێنە یەکەتە لە ری‌سو شوێنی فاشیستە نەگریسەکان اجازەیان دەدا؟!!

❁ هێندێك لە ئەندامان دەسیاوی صندووقی کومەڵەیان کردوە نێوو مەبلەغێکی داویانە دە دوایی گووارەکەماندا دەینووسین

—❁❁❁—

> کەسانێکی نووسراو و هەڵبەستمان بود دەنێرن لازمە لە سەر رووێکی کاغەز بە ئەندازەی لاپەرەی ئەم ژمارە بە پاك و خاوێنی بنووسن؛ نێوو نیشان و ژمارەی ئەندامەتی، جێگای دانیشتن و ئەشکیلاتی کومەڵیان زور چاك لە سەرەوەی نووسراوە کە دا دەرج بکرێت
> گەرینەندەی چاپەکانی کومەڵەی « ژ. ك » ع. ێژەن—٢

آشتی

- لە گێتی دا بە هوی ری و شوێنی مروکی پایدار نابیت پێویستە پەنا ببریتە بەر قانوونێکی یەزدانی و آسمانی

آ : ل ، ب ؛ ا . ا . رۆژدی-٤٤

زور چاك دەزانن لەو روژەوە کە گیتی دروست کراوەو باوك آدەم لە بەر گەنم خواردن فرێدرایە سەر زەوی چەنك و آژاوەو پشیوی لە ناو آدەمیزادە نەبراوەتەوە یەکەم جار «قابیل» «هابیل»ی کوشتو ارخی برا کوشتنی بلاو کرد بەم جورە تاایمرو دە یك زور هەلکەوت (حادثە)مان پیشان دەدا کە هەر یەکەی چەند سالێك گیتی شلەژاندوە و هەردوی خستولە داماوی و زەبوو نیوە؛ لەلەنجامی هەر جەنگێك دا بو ریکیو آشتیکی هەمیشەیی هیندیك ری و شوین دا ندراوە بەلام هیچ کامەکیان نەیان توانیوە تا بەر لەم آرەووە پیك بهینن لەنەنجت «عصبةالامم»ی جەنگی رابردوو ش کە زور کەسی پی هل نیا بوو کەم جەنگەی ایستای بوبەربەست نەکرا.

کەمن لەکنم وایە هەر وەکوو قوانینی بەشەری تەایمرو نەیان توانیوە آسایشت و خوشی لە گیتی دابلاو بکەنەوە لەمەو دواش لەو کەلکەیان لی وەر ناگیریت ،چونکوو دەستووریکی مروك(بشر) دای بنی عەدالەت و دادی یان تەواو تیدا نابیت یان تیشی دابی بەتەواوی اجرا ناکریت حەقی یەکیك دەدری بە یەکیکی دیکە اینجا گلەیی لەناوایەیدا دەپیوجەنك و شەرو شوور لە هەموو گیتی دا هەل دایسیت ،دوور نەچین لەم کوردستانەی خومان کە سیاسەتی استعمار خستوویەتە ژیر چەنگالی جەورو ستەمی دەولەتانی تورکیا ، ایران و عراقی هیچ و پووچ !چاوی وورە بینی دونیای متمدن گەوایەکە ماوەیێکی زور دریژە هیچ کامیك لەم حکومەتلنە فانی رحەتیان نەخواردوەو دایما لەگوشەیێکی کوردستاندا آگری هەراو ئاشووب گوری بو آسمان بەرز بوەو گەلێك زیانی مالی و گیانی لەم دەولەتە نەگریسانە داوە بوچی !؟ لەبەر ئەوەی کورد هەستی بە مظلوومی خوی کردوەو دەیەویت خو رزگار بکات.

لەم چەند دیرانەی سەرەوە چاك دەر دەکەوی کە هەر قانونێك بشر دای بنی بو آشتی و صلحی گیتی کفایت نیە ، جا بویە دەبی پەنا بریتە بەر دەستووریکی آسمانیو یەزدانی ، من لەم بابەتەوە پیم وایە لە نیوان دەستوورەکانی آسمانی دا بو بلاو کرنەوەی عدالت و خوشی لە گیتی دا هیچیان ناگەنە (دەستووری اسلام)، لەژمارەکانی دیکەدا لەم موضوعە بە دریژی دەدویم :

برون : برون

آ : ل . ب : م ئەرروخ — ١١

ایرە کووردوستانە — ایرە نیشتمانی خوشە ویستی مەیە : ایرە بە خوینی گەش و پاکی لاوانی کوورد کردراوە — و لە لایەن باپیرەکانی ایمەوە داگیر کراوە - ایرە بە زوری پلیکی کووردان آوەدان کراوەتەوە — ایرە مالی کووردە و بە میرات بوی بەجی ماوە تەدی لەو دراوسێ زالمانە : لەو بێگانە خوین مژانە لیرەدا چە دەکەن چیان لەگیانیمە دەوی : بوەستمان لی هەلناگرن

مەگەر هیشتا چاویان تیر نەبووە هیشتا هەر بە هەوبان وەک جاران لەو خاکە پر پیت و بە ریژەوەی کووردوستان وله و زەو بری زار و کیلگە ا بە برشتانەی ایمە کەلک بەستین و بو خومان لە برسان بکوژن — توف مەگەر بەتەمان لەوەش زیاتر آزار و جەزرە بەمان بدەن — بوچما دەیانەوی دیسان هەلمانخەلەتین و بە درو و دەلەسە و بە زمانی شیرین بمان لاوینەوە و بمان کەنەوە بە میل و زیر چە پوکەی خویان .

نا نا . دە بی لەو بیمانە لە سەری خویان وەدەرنین : خواهی و نە خواهی بزانن کە دونیای ئەورو دونیای زور و استبداد نیە : کوردیش لە خەوی نەفامی رابەریوە : و چاو و گوی کراوەتەوە و ئەوان تازە نا توانن ظلمی لی بکەن و حەقی بخون .

بە لی رەبر و راست پی یان دەلیم — تازە زور دژوارە ئەوان بتوانن لە سەر کووردوستان حکمرانی و لە سەر کوورد آغایەتی بکەن ،

ایمە ایتر لە نوکەری و زیر دەستی جارز بوین و حاضر نین چیدیکە نوکەری وان بکەین و دەمانەوی لەوەی پاش آزاد و سەربەست لە نیشتمانەکەی خوماندا بژین ئەی بیگانە خوین مژەکان : برون : برون و لیمان گەرین باایمەش وەک ئەوانی دیکەی گیتی لە آزادی ودیموکراتی بەش دار بین .

برون برون و دلنیابن تازە ئەتەوەی کوردنایەتەوە زیر باری ظلم واستبدادی ایوەوە هیچ کووردێ حاضرنیە چیدی زیر دەستی کا

دەردی دەروون !

دمەتەقەیێکی دوو کەسی !

بایز — لە هۆی مام بایزە خەرارە هەرە
بایز — دووشەممەت لێ دا چت دەوی کورە
بایز — آی ئەم کابرایە بۆچ وا تووڕەیە !
گوێت لێ بێ قسەی حسابیم دەوێ
بایز — دەها گوێم لێیە توچت ڕستووە ؟
بایز — چم دەگوت ، یەکوو لە بیرم چووە
بایز — هەناووت رەش بێ چە ووریا و ژیری
جا چۆن پیاو قسەی دەچی لە بیری ؟
بایز — ئیم تووڕەمە بە باب و بابیرم
راوەستە لە وا هاڵەوە بیرم
دوێنێ لە و دمەی لە لای آغا بوم
بایز — دەگەڵت چۆن بوو ؟ (بایز) واللە دا بنا بووم
بایز — آغا گەنگای وا بە احترامە !
خەیری وەکوو تو دا بنێ مامە
بایز — بە گوێری چاوت داینام لە لای خۆی
بۆ منی دانا ! کە چاش هات لە بوی
بایز — چاکە ، چی دەگوت - (بایز) دەیگووت ، لەفیرە
بایز — لەری تو - و ئەم مام بایزە
دەعەرکەمان و بۆچی کیشاووم
بۆچ بە خورایی پیس دەکەن ناوەم

چە سووچم هەیە تاوانم چیە ؟
خومن بو ایوە زیانم نیە
وازم لێ بینن وازو لێ دێنم
قەولوو پێ دەدەم قەندی لە ستێنم ،
بایز — لەری لو لە جوا با چت گوت بایز پێ-ی
بایز — گوتم آغا گیان ئاگەر راست دەلێ-ی
بە قەند و کووتاڵ شەرەف مە فرۆشە
لە بو آزادی کوردانو لی کوشە
بە منو مام بایزە ئێت دەکەین دوعا
دەلێین یا رەبی هەر بژی آغا
کە دەست هەڵ نەگری هەر هەجووت دەکەین
بە (دمەتەقە) آبرووت دەبەین
بایز — هەی بارک الله آفەرین لاوە
وەهال بە لە ستوم چاکت جواب داوە
گە نم بفروشی هیچ مە خوغەی
لە و کە وا هەرەی خۆمت دەدەی
بایز — خودا دوژمنمان فەوت وفە تاکا
لە من و لە تو ، آغاشمان چاکا

یا سەربەستی یا مردن !

م . قادری ٧٦

برایانی خوشەویست و دلسوز !

لەمو کاتێك دا بە تایبەتی لەم روژانە دا کە بپەی جەنگی عالەمگیر خاموش بوەوە گەورە و پچوکمان لە لایەن دوا روژی کوردستان هەر کەس بە مەیلو سرای خوی مەدوی لەبەر گەوەی زورار لە ایمەش لە شەقای راستی دور دەکەونەوە بە چاکی دەزانم کە چەند والەیەکان پیش کەش بکەم چونکە روز ناخوشە بە چاوی خو بینی کابرا (م) مزاجو رێگای ئیمان نەدەی .

زور متەمە پی ئەوەی لە کاریك آگادار بی لەلجا ی برانی کە وابو یش نە وەی هەراکی میروی ـــ ی جغرالی کوردوستان لا براندری زور ستەمە دوا ر ی لیکدا بسدە پەوە

چاو لی خابکی لەم بە نەخشەی آسیا نەهمیەتی کوردستانت نیشان دەدا کە لە لایەن وضعیتی استراتیژیەوە کەوتوە سەر تاوچەیکی زورمهم و بوتە مایەی پیوەند ی چەندا دەولەتی ...وە

لەلایەن هەوالی آبوریشەوە (اقتصادی) کوردستان هەر ئەو کوردستانەیە کە پ.یستی سی دەولەتی وەك تورکیا و ایران و عراق پێك دینی چە لە لایە ن دەغل و دان و چی لە لایەن متوجاتی حیوانی نباتی

خو لە لایەن معادنیەوە هەر مە پرسە بەتایبەتی جەوهەرری ژیانی میکانیکی کە ... بە زوری لە کوردستان دا هەیە

دانیشتوانی کوردستانیش چە لە تورکیا چەلە ایران چە لە عراق ناراددەیەك لەعارستانیەتی « مدنیت » دوا کەوتوون تا لەندازەیەك نەزانین لە ناویان دا ماوەتەوە کە زور تربنی دانیشتوانی کوردستان ئازانی حەقی مەشروعی غەصب و سامانی پایەمال کراوە وە بەم هویەوە کوردی تورکیا لە براکور دەکانی عراق و ایران آگا دارنین کوردی ایرانوعراقیش بەم چەشنە لە کوری ... نوسنوون

لەشی کوردان دا بمینی ، هەتا لە بەدەنیاندا بلیسەیەکی زیان مابیت بی‌گومان بووە ــ دەست خستنەوەی سەربەستی و آزادیان لەم دلوپە خوینە و لەم بلیسە زیانەش لە ریگای سەر بەخویی نیشتمانا بەخت دەکری .

برایانی گەورە ودلسوز : بیچوە شیرانی زاگروسی ، پلنگانی بیشە لالی سەربەستی کورد : سەر هەلبن چیدی سەر بە زانوی بیچارەی دا مەخەن ، لەلبەتە هەر دەردیك دەرمانیك و هەر گوناهیك توبەیەکی هە یە ، بی شك دەردی ایمەش دەرمانیك وگوناهیکی چەند چەرخە کورد کردویە ش توبەیەکی هەیە .

برایانی دلسوز : بی گومان بن ، تازە کوردوستان بی آزادی و سەربەخویی بو هەمو کوردیك زیندانیکی هەتا هەتایو مەرگیکی لە سەرەخویە ، زیندانیکە عزت نفس پاکداوینی لیدانیە ، مەرگیکە هیچ إفتخار و شەرەفی تیدا نا بینری ، لەم لایانە وە آیا حس نیشتمان پەوەریت رەوا دەبنی کە دایکیکی بە آب و هوا و پیت و لەرزانی خاکی گەورەی کردبی دەستی خەیانتکاری بو دریژ بکری و لرش مل کچ و کزون بی دەستە لاتانە راوەستی و سەر بەردەیە وە ؟ آیا ویژدانت قبولی دەکا داوینی پاکی زیانت لە کە دار و دارای سەر و سلامت یا بە مال بکری توش بی دەنگ د نیشی و متەق نەکەی !؟ آیا دەتوانی لە سەر برین خانەی پیدادبا هاو خوینت بە پەتی ظلم و زوری بخنکینن و توش دەست بە سترای راوەستی چاوە نوری نوبەلی خوت بکەی ! بروا ناکەم آفەریدە یەك دینو ایمان شەرەف و ویژدانی هەبی و بتوانی ژیانیکی وا سەراپا لەکە دار رابویری . مردنیکی شەرافەت مەندانە لە ریگای پاراستنی نیشتمانت بە شەرع و بە عرف بە ایمان و بە ویژدان زور زور باشترە لەو ژیانەی کە بی شەرافەت و افتخار بی ، شەرافەت و افتخاریکی لە ریگای نیشتمان پەروەریا بەجەنگ دەکەوی هەتا هەتایە لە لاپەرەی روژگارا دەمینی و نەمانی بو نیە . چونکە : هەر کەسی کوژرا لە پیناوی تعالی دیللەتا ــ توبە مردوی فقط مەزانە تاقیامەت زیندوە .

برایانی خوشەویست : روناکی ژیانمان وەختیك لە پیش چاو ارخیکی هەیە کە کوردوستان آزاد بی ! آوی زولال ، شنەی شەمال هەنگامیك شادی بەخشن کە نیشتمان سەربەخویی ! آزادی بولبول جوانی گول چ‌خیك دلشادکاران کە وەتەن آوارە نەبی ، نەسیمی ملایمی بە هار زەمانیك دلگوشایە کە بەیداغی آزادی کوردوستان بشکینەوە ، لەمجا ئەگەر وەفایکی آزادی و سەربەخویت لە دەست ما

عشق و ایمان و کومەلی خوت وا تا راستە قینەی زیندەگانیت لە دەست داوە

روو لە روەش ؟ دوایا لە گەران دەکەوی : روژیك دی کی. و دول بەرد و بیانو ، قابید و لە لاو بڕون ، بەلام خورشەویستی تو لەی کوردوستان وەها لە دلی نیشتمان پەروەرانا جیگیرە کە لە بن بەردی الحدیثا لە دل دەر ناچی ، لەمجا لەم رومەیا ئەوانەی حەز بە سەر بەستی و سەربەرزی تو ناکەن ، لەوانەی لە بەرامبەر تو دا واجبی مقدسی کوردایەتی بە جی نایەلن ، لەوانەی هەول بو سەر فرازی تو نەدەن و دەت فروشن لە آاین و لە ایمان لە شەرەف و لە ویژدان بی بەشن

نادری

— ✿✿✿ —

(سەربەستی نادری دەستینەری)

یستون

« بو لەو براگەنجانەی کە ریگای راستیان هەلەکردوە ، و بە ریگای چەوتا ئەرون ، و پاشە روژی وولات و نیشتمانە هژارە بی کەسەکەیان لە بەرچاو نیە ، کە تا ایستا آلای آدەکرایی هەلنەکراوە ، »

لەم چەند وانەیەم پیش کەش ئەکەم

لەم کاتە دا کە هەمو نەتەوە یەکی سەر زمین ، پەلامار ئەدا و خوینی سوری گەشی گەنجانی ئەریژیت بو ئەوەی بگاتە آمانجی خوی ، و لە زیر سیبەری سەر بەستیدا ، بە شادی و آزادی بژی ، کە چی داخی گرانم :

بەشیکی زور لە گەنجەکانمان بە تایبەتی لە مامۆستا کانمان وا راهاتون : کە لە ایوارەوە لە سەر کورسی و میزی قماردانیشن ، کاتی هەلستن ، اتومبیلی آورشینەکە کە شەقامەکان آو رشین ئەکات ، . . . . دوای ئەوە بە ئەز (خیرایی) ئەرون بو قوتابخانە جا ئەگەر ویبرابگەن یا نا ؟ . . . .

ئەرون دەرس بلینەوە ، گەنجی پاشە روژ پی بگەیینن . . . . براکانم توخوا

پیم بلێن : گەر یەکێکی دوازده سەعات چاوی بە سەر قوماردا زەق کردبێتەوە ، ئایا ئەتوانێت دوای ئەوە بەخێرای بچێتە مکتب درس بلێتەوە ؟ ئایا لەگەنجی قوتابی سەتەلکی لێ وەرگری ؟ . . . .

بەشێکی کە میش دینێری شەمبین بەرکردەوەی لە بەر بردونە تەوە ، وای لێ کردوون بێن تا پاکییەتی لە گەڵ براکانیان بکەن ، دێنە ناو براکانیانەوە بە ناوی هەولدان بو هەلکردنی ئالای کورد ، بەلام دەستی شکاوم : تأثیری دینارە شین کان زور بە هێزە ، لەبانکات بە درك لە ریگای پێشکەوتنی کومەلەکەیاندا ، وبە هەمەی توانایانەوە تی لەکوشن بو روخاندن و لە ناو چونی ئەو کومەلە .

—— بەشێکی بچوکی تریشمان تووشی دەردی داماری بون و پیویستی لێتەنەبون لە بیرا چوتەوە ، بە جورێکی وا کە گەیشتن بە پارەکەی لاشادی ترە لە سەربەستی و بەهای ئەصولی وولات و نیشتمانەکەی .

زەهەمولی کولینەوە و باس کردنیکی لە سەر چاوی کال و بالابەرزو ئاوقەد بارێکە . ماوەتەوە بو ئەوە بەشێکی لە هەمە بەخشەتان کەمتر مەکێ بێن بە پاکی و راستی تی بکوشین بو رزگار کردنی وولاتەکەمان لەم هەژاری و کەساسی و دەست بەستراویە

ئەلمان و ایتالیا بە فدا کردن و خوین رژتن و پێك هینانی ئەو هەمو چەك و فروکە و کەشتی و تانك و بومبایەیان توانی لە ژێری سەرزەمیندا بمێن ، ئجا ایمە چون بە قومار و غرامیات و جاسوسی لە ناو یەکترا ئەگەینە بەو ئامانجە بەرزە ؟ . . . . .

بەرو .. براکەم : دلنیابە بەم جورە ناگەیتە ئامانجت ، هیچ کەسێك نایەت بە زور ریگاکەت بە زور پێی راست کاتەوە ، پێویستە خوت بیر بکەیتەوە ، و لەو ریگا چەوتانە بەجێ بلێت و بێیتە سەر ریگای راست و پالی و دەست بدەیتە دەست براکانت بە دلێکی پاك و خوینێکی گەرم تیکوشینیکی پیاوانە سەر بەخوی بستێنیت .

—— بو زانین ——

پیداویستە هەر نوسین و هونەراویکی کە لە لایەن ئەندامانەوە بو چاپ کردن بو کومەلە دەنێردری ئەو مادانەی خوارەوە مراعات بکری :

۱ــ بەخطێکی دیار بولە لایەکی کاغەز و بە مرکب بنوسریت . بە ئەدرسی : هەیئەتی انتشارانی کومەلی ژ . ك بنێردرێت . لەلایەن هەیئەتی نەهێنی کومەل : ئدری

خەونم دیت

هێمن

دوێ شەوێ هاتە خەوم دایکی وەتەن جلکی رەشی
بوو لە بەردا — رەنگو گوڵ وابو بەلا رووی بەکەسی
هاتە پێش لێم و کوڵی رۆڵەی من چارە رەشی
تۆ لە ئازادی و سەربەستی چە بێ بەهرە و بەشی
راپەڕە لەو خەوە بێدارەوە بە
وەختی خەفەت نیە ووشیارەوە بە

من —: دایە من ماوەیەکی زۆرە لە خەو بووم بێدار
ئەت ووچان نادەم و پەیوەستە دەکەم ئیش و کار
لێ دەکۆشم بە شەو و رۆژ دەمێك نیمە قەرار
هەر خەریکم کە بکەم خۆت و کوڕانت رزگار

ئەو: گیانی گەر راست دەکەی هەوڵ بدە
— دایکی خۆت بێ تەمە رزگاری بکە

من — چم لە دەس دێ بە ئەنێ ئێستێکە حوڵم وەسەری
هەرچی هەوڵ دەدەم و کار دەکەم نیە ئەمری

ئەو: خوێری و حیزی لەگی بویە وەها کوێی دەبەری
بە ئەنی کار بکە رۆڵە کە صاحب هونەری

من — دایە جا چت لە من ئێستاکە دەوێ
ئەو — بە کوڕانم بڵێ هەستن لە خەوێ

لەو قساڵەی سەرەوەی دایکی وەتەن فەرموبە پێم
یەك بە یەك — دووایە هەڵستا بە گڕی وون بوو لێم

کە لەوەم بینی منیش هاتمە دەری گوورج لە جێیم

ئیستەکە لە زمان ووپەوە بە کوردان دەلێم

تا بەکەی ئێوە وەها بێ هۆشن

کار بکەن هەوڵ بدەن تێ بکۆشن

شێرەیی و عارە لە بۆ ئێوە لەوەندە پەست بن

عەیبە وا قوربەسەر و دەربەدەر و ژێر دەست بن

لەنگە: زۆر نەنگە کە وا گێژ و هۆر و سەرمەست بن

ڕێک کەوون تا زووە کارێکی بکەن سەربەست بن

کوردە: آخر بەسە لەو بەندەگیە

مەرگت زۆر خۆشترە لەو زیندەگیە

وەطن!!

م . م . شمسی

وەتەن گیان و دڵم قوربانی تۆ بێ — سەر و مالم بە لا گەردانی تۆ بێ

لە بەر تینی جەفای بێگانە یا خوا — هەمیشە سینگی من قەلغانی تۆ بێ

وەکو کێوانی خۆت هیممەت بلیندە — کە سینگی ساکنی کوێستانی تۆ بێ

کوڕە ئێرانت بابەلی هەرگیز کە دوژمن — طماع کارانە چاوەڕووانی تۆ بێ

شەطاو و باغ و گولزاری سەراسەر — بەهەشت بێ وانەبێ هاو شانی تۆ بێ

دەکێشێن تاکێ ئالای سەربەخۆیی — وەکو جاران لە سەر کێوانی تۆ بێ

محالە خۆر بکا فەوتانی کوردی — کە سێک پەروەردەی دامانی تۆ بێ

لە مەرگ کوێری بکا گەر نا سپاسێک — خەریکی زیللەت و فەوتانی تۆ بێ

وەطن هاوڕێ بێ هەرکەس خێرخوا لە — نصیبی ڕەوزەی ڕیضوانی تۆ بێ

میری خەیاڵی عزیزیەت و آسایشی تو بە دەس مارانی بێ ئامانی تۆ بێ
خەیالی جەننەت و فردەوسی تا کا کەسێ لە جیاتی دانشتوانی تو بێ
مەتاع و ماڵ و روح وگیان و ئەولاد لە ڕێی سەربەرزی دا قوربانی تو بێ
هەتا ویستا کە دووژمن سەرفەراز بوو بلا لەو جارە ژێر فەرمانی تو بێ
لە بۆ ڕاگرتنی گویی سەربەخۆیی دەبێ کوردە هونەر گرتنی تو بێ
مدار و اتحاد و عیلم و صنعەت تفەنگ و توپ و فیشەکدانی تو بێ
دەبینی مورغی اقبال و سەعادەت لە پاش ماندوونی لە سەربانی تو بێ
لە سایەی چەکچو و داسی روسی سەری دوژمن بلا سەندانی تو بێ

بەهاری سەربەخۆیی زور نزیکە
نزیکە نوبەهاری سەیرانی تو بێ

دەمەتەقەی دوباز پێکەوە

ع . هەژار

دوێنێ لەو دەمەی کیژی دەکرد ئەی بۆ موژدەی بەیان لە قاپەیدا کەو
چێوورە بۆ پێنە کەوتەو سەما بە هێز دەی چراند روژە شەو نەما
چاری خەوا بووم لە خەو راپەڕان چووم بۆ دەشت و دەر بۆ سەیری گەڕان
چاوی پێکەوت بە زەردیکەوە . . گفتی و گریان بۆ دوباز پێکەوە

☆ بازی یەکەم ☆

برادەر تا کەی ژینی خوراییی ویلگەرد و چۆل بەرز دوور لە ئاوایی
بووای ژینت قەلشە بەرد جێیە زانیی لە کێیی نەزان و شیتە
شەلک چاکن و لە ئەندام دزێوینی . لە کێوی شێر دەکەی تێ دەوەشێنی
چیا و کەژ دەگری دەفری لەخێوە کەوێک قیت لەدەی بەبەر و پێوە
لە خواردە مەنیت پێخت و پاراوە لە هەرگیز ماڵت گەشت دراوە

ئەکوورە و کوورسێ بە سار. ویەرما ئە باوەشینێک لە جەنگەی گەرما
شەو بە تاریکی لەو چۆل و هۆلە سەرێنت بەرد و دۆشەکت خۆلە
بە گالەی کووندی دەنووی سەری ئەو بە نالەی درێژ هەلدەستی لە خەو
بە زەمێکی باش دیستە بەر دەستت لە کەس آگادار لە نیست و هەستت
هەرار ئەخوشی و سەر اینی بگری. پی دا و دەرمان لە شعری دەمری.
لە کاری چە آین کی یاریت دەکا کی لە راست دوژمن داژ داریت دەکا
کەوا کەت شرری کی یکا پیینە لە وەسەگ مەرگە هەر لیوی ژینە
لە من وەکی ئو بی ایی و کارم لیم نایە بلیم لیرەی . . . بالدارم
بە آسودەیی هیچ ئی ناکرشی بۆیە لە ژینت نا بینی . . . خوشی

☆ بازی دووەم ☆

نا بو وشتم نیە مەمشیلە ایدی بە تەوس و پلار مەمکووژە چی دی
جەرگم لەت لەت بوو لیم مادە تەنەر بەد هیندی کێت بی کەسم و بی دەر
لە تو وەکوو من نازانی من چیم بە چەند آخ و داغ لە دونیا دەژیم
پیم خوشە لە منیش وەخوشی گەریم. لەگەر دەزانی کوانی شوین و ریم.
دەرمان کە دەردم برای چاکم بە . تا دەمرم برام لە تو کاکم بە . . .

« بازی یەکەم »

پیت خوشە لوش بیی شوینی رزگاری لە گەل من وەرە بچینە شاری .
لە مالی پاشا پالکەوە بی خەم لە گەل کووری شادەیێە هاو دەم
لە سەر تەختی زیر هەلنیشە ناوی لە سەر دەستی شا بچوورە . . راوی
لە بەر چرا بەرق هەلنیشە بە شەو گەیت لە شمشاڵە هەنا کانی خەو
لە بان لینی زیو بە سەرینی قوو . بخەو ، بە خۆشی هەر بەیان بەر بوو
سەر پەنجەت دەکووشن هەلت دەستینن سینگە سپینکت بەر چاو دینن .
زەنگوولەی زیرت لە قاچی دەکەن زرە بالت بی هەلپاچی دەکەن
چەند مال لە رخانی روزی پیو بستت لەکن شا لە رووی زور خوشەویستیت
جیکا یلک بی شی چە زوور چ دەرت چل دەرمان فروش دەگاتە سەرت

کالی سەرما و سوڵ لە پێناسەیە — ڕاکشێ وولسیلی نۆکەر بە نۆبە
بە چلە هاوین گەرا و کوولە کوول — نیشت لێ دەکا ها بە چەتری گوڵ
هەر ماڵی ئۆلێك هەسکر بۆ چوسە — دەت دەنێ کای سپی و شیریسە
هەرچی بەوی هەرزان و تالان — دەسا با بدەین لە شەقەی باڵان

بازی دووەم دەپرسێ

کەو شاری کووت شاری بازانە — پاشای لەو شارە بازی چازانە
دەست و پێوەندی هەر سۆ هەر بازن — لە ڕێی نیشتمان سەرپەردە بازن
لەو شەکری کووت باز دەیدا بە پیاو — باز دەمان دالی کەباب و پلاو
دەرمان باز دەیکا ساز بۆ زام دایش — دەسکووژی بازە دەرمان هێنە پێش
کەختی زێر زێری خاکی خۆمانە — وەستای زەنگی زێر کاکی خۆمانە
باز هەڵیدەکا چرا بە شاباڵ — بازە لێ دەدا بلوێر و شمشاڵ
بە زمانی بازان دەمان دوێنن — بە ڕووی خۆشەوە دەمان عاملێنن
بۆ باز ڕاو دەکەین کەوێ بۆ دگرین — لە خاکی خۆمان دەنێژرێن بمرین

«بازی یەکەم»

کەوە تۆ شێتی یان وا دەنوێنی — لەوە تا لە چین دەیان ڕاو ێنێ ..
کەی باز شای بووە تا ئیستا پێی بێ — پیراوی کێی تاج و تەختی بێ
گوا سەلیقەیان دوورەوەت کەن شاران — هەر بازیان کتووە ماڵ لە لەواران
چون بیاو نە خوێنی هەڵدەکا چرا — بەشت لە کوێیە بەش خورا و بڕا
ئیمە و زەنگی زێر دەنگ پێداتەوە — بۆ هوش و خوشت هاوار و درۆ
سەلیقەی دەوی دوورست کەی چەتر — خوێندنی دەوی کارخانەی شەکر
دفندوکی بازی بۆ شمشاڵ نابێ — زێر لە خاکە دەرهێن دەبێ زانایی
ئیمە و زەنگی زێر دەنگ پێداتەوە — بیم و ئاوەگیزی خەو دەکیباتەوە
لەوە بۆ ئیمە گەلێك حەستەمن — لەوەی من دەلێم بەنی ئادەمن
خوێندنیان هەیە ڕێگای دەزانن . — ئارەزووی هەر ئیش بکەن دەتوانن
هەموو تیرەییك بە ڕاو کەوەمەلی — لە داوای بەش دا لە مەیدان کەلن

خوێنیان دەرێژن لە سەر کەرصی رمز — لە ڕێی آزادی دەگرینەوە ق و پەل
فرۆکیان هەن هەکە لیبی دەخورن — لەوان لە ایمە چاتر دەفڕن . .
کەروەکیان هەیە خوی ابسزوێنی — بیست وەکو ایمە بەجی دەمێنی
هێترەکیان هەیە کاری کارەبا — وەکەی کوێستانی بو گەرمێن دەبا
لە لەندن دەدوێن لێرە گوێت لێیە — پاڵ دەنگ و هەرای سەر زەوی اێیە
گەوررەیان دەزانن پێشمان فێر دەبێ — هەوز لەگەر وابێ گەرچو نیر دەبێ
زێری خاکی مە لەو دەری دەبن — لەو لێ ایمە یە لەو دەسوتێنی . .
کن هەیلانەکەت پڕە لە جێیوە — دارستانەکەت خڕە لە میوە
ڕەنگی تویە لە پشتی دەبەن — خوی خاکی تویە لە چێشتی دەکەن
دەکاری دینی بەخو بە خوای — لو کەنگی کردت گردەوە کوێی
بنیشتی تویە دەیکەن بە آسراز — بە بێ خوت دەڕوون چاوی باز
پێویستە ایمە وەکەی وان فێربین — لە ایشی واندا آزا و دلێر بین
سەد باز و بازی تیز بال و ڕاوی — بونە تو کەریان تو بەجی ماوی
دەولەت بو بازی چین دەبی کاکە — نەرەی من دەلێم وابکەی چاکە

«« بازی دووەم »»

کەوا بێ هوش و بەستە زمانین — بیکارە و خوێری چەنگەی کەمانین
پێشەی وان بومە ڕێگەی تێ نەبری — باشا لە بەرچی ایمە رادەگری
پەی بو دەوری بە کاری چی دێن — بو لەو نازانی ایمە چین و کێین
حورمەت لە بەرچی بو خونە ویستین — بو کام ایشی لەو ایمە پێویستین

—— بازی یەکەم ——

لو بەو رو برام هوشت لە کووی یە — باسی ڕوستەمە ایرە یان مێیە
گیانی خالەکەت دەکێشی بو خوی — دەزانی خاوەن لەگەر ابێ لە توێی
چاوەت دە بەستی هەر لەو بناسی — ڕێت لێ وون دەکا کوورت و بلباسی
دەت نێریتە ڕاو کەوی بو بگری — مەرگ بو لەو هات دەبی تو بمری

بەشی خوشتری ماوە لە ژمارەی دەیەمدا دێتە بەرچاو ——

خوشبەختی ؟!

م . قادری ٣٦

لە ژمارەی شەشی نیشتمانی ساڵی یەکەم ئەندامی خوشەویست ئازەر ٨٣١ لە لایەن خوشبەختیەوە چەند ووتارێکی پێشکەش کردبون : لەوا منیش بە ئاوەی خوم بە چاکی دەزانم لەو لایەنەوە چەند شتێکتان عەرض بکەم .

بەیانی ڕۆژێکی شەماڵ لە سەرە خولك و پوپی دارەکانی بەهەشتی دەلەرزاندەوە کە عیزرائیل لە بارەگاهی گەورەی خوداوەندی هاتە خوار و ڕووی لە بەهەشت کرد و گوتی : وەرە ئەی ئافەریدەی ئادەمی ، وەرە تا پێکەوە بچینە دونیا ، بچینە بە دەشتێکی دی ، ئامادە و دڵنیابە لەوێش بەشی تو هەر خوشبەختیە .

هاتمە دونیاوە ، خوم لە باوەشی خودای خوشەویستی دادیت کە دایك بو ، شاد و خەندان لە باوەشیدا گەورە بوم ، بەلام هێشتا بەغەیری زەردەخەندەی دایك ، دەستی دڵ نەرمی ، ئاوازی بێ کینەیی ، دڵی شادی و دامانی پاکیزە و باوەشی پڕ مهری ئەبێ هیچی دیم نەدیبو ، باوەڕیم بە هیچ نەبو ، بو لەوەی دڵنیا بم . لە باوەشی دایك دا هەڵاتم ، پێم لە ڕێگەی ژیان دانا ، سەربەستانە و ئومێدەوار چومە پێش کە : خوشبەخت بم .

بەهار بو ، دار و بەرد ، زەوی و وەرد ، گیا و گوڵ و زەمین و ئاسمان سەراپا جلکی خەرداکردی جیبهانیان لەبەر بو ، دەر و پیشتم کە خوشبەختی بزانم وەتو شی بولبولێك بوم لە سەر چڵێك ئاوازە خوان ، بو گوڵێك ، بێ ئەوەڕا لێم پرسی : دەر بە دەر و ڕەنج کێشاووم خوشبەختیم نیشان دە . هەردك باڵەکانی یەك دو جار لێك دا سەری بڵند کرد و گوتی : لەگەڵ من بە ، خوشبەختی دەبینی ! هەوەڵجار لە نێوان گوڵالەکانی زەرد و سووری چەمەن داگەڕا ، لەگەڵ هەر یەکێك نیازێك و بە گەڕی ی

هەر پەکا آوازێکی خوێند ، مەست و بێ خەبەر شەو و ڕۆژی خوی
ڕابوارد ، بەهاری ژیانی لێ پەر بو ، خەزان گەلا و بەرگی دار و چەمەن
زاری وەراند ، ئەوجار بولبول ، بولبولێکی کە دەی ویست خوشبەختیم نیشان
دا هاواری کرد و گوتی : وەرە پێکەوە بگرین خوشبەختی لە گریان دایە ،
بولبولی شەیدایی گول دەیەویست پێم بەلێنێ کە : خوشبەختی لە مەستی و
بێ خەبەری : لە ئاخ و ناڵەدا لە نائومێدی و گریان دایە . بەلام من فریوی
بولبولم نە خوارد ڕویشتم و لە جستجوی خوم وازم نە هێنا

فریشتەیەك آفەریدەی دل ڕوناك و دامێن پاك بوم ، نیشانەی
گەورەیی و زانینی لە نێو چاوانیدا دیار بو : چومە پێش ڕوو باشم لێ کرد
پرسیم : ئەی ڕاهنما ڕێگای ڕاست : خوشبەختی لە چی دایە ؟ لە وەدا ڕاما هیچی
نە گوت : قەلەمێکی دا دەستم ، دەفتەرێکی لیان کردەوە و لە پێشی دانام ،
کوششی کرد پێم بلێ خوشبەختی ــ ڕاستە ــ بەلام من گوێی قەلەمەکەم
دانا و دەفتەرەکەم پێچایەوە ، ڕویشتم فریوی لە ویشم نە خوارد .

توشی فریشتەیەکی زەمینی بوم ، دو چاوی مەست دو گیسوی وەك
خەرمان بەسەر شانیدا پەریشانە ، لە لایێکەوە خوێنا و خوێنگاو ، لە لایێکی
دیکەوە جل و بەرگی بەهاری لە ئەندامێکی پێدا دا ! ئەی پێ بەخشیبو پێکەوە بوو
ئەو گچێلە ئەشیلانەی کە خوێدا جار جار و شایەد هەر ئێوە آفەریدە یان دەکا
ئەو ئەندامانەی خوی بە دلێکی ئاوالی ڕەمزی نیشان بدا ، چومە پێش و لیم پرسی :
ئەی خوداوی جوانی : خوشبەختی چیە ؟ چاوی ئێو جێگای خەواڵوی بریك
بنیادە کرد بە عەینی و ئاور دەستی درێژ کرد و گوتی : دەستی من بگرە و
دل بە من بسپێرە تا وەرامت بدەمەوە : دەستم گرت و دلم پێ لە سپارد ، تا
کە پێشتر ئەو سەرزەوی کە آثاری آرەزو دا ئەسرینیتەوە ، میوەی شیرینی
ژیان کە لە داری زیندەگانی دیتە بەرهەم ، پەلە مەجودی دلبەندی لە باوەشی
نام و گوتی : ئەوە کوری ئەیە ماچی کە ، خوشبەختی لە وە دایە ! بەلام
هەیهات . خوشبەختێکی لە بەهەشت دا دیبوم زور لە وانە بالاتر بو

لە لەنجاما بێچارە و سەرلێ شێواو ، بە لەندامێکی چەماو ، پشتێکی شکاو ، شەقای ژیانم بە پایان گەیشت ، سێبەری مەرگ لە سەرە خۆر روناکی ژیانی داپۆشی ، پشت شکاو ، چەرگ سوتاو و هێز نەماو نالە پێکەم لە دڵ ها لە دەرو گوتم : خودایا بە اومێدی دیتنەوەی خوشبەختی لەمەنم بە پایان گەیشت هەرچەندی کردم رازی خۆشبەختی بزانم بێ هودە بو ، کۆششم کرد خوشبەختی ببینمەوە بێ سود بو ، آیا لە رووی خاکا خۆشبەختی آفەریدە نەکراوە ؟

آوازێك لە دەرگاهی آسمانی هاتە دلم دەی گوت : بێ شك هەر جێگا یەك خودای لێ بێ خۆشبەختیش لەوێ یە ! لە ژیاندا چەندە خوشبەخت و دلشاد دەبووی لە گەر لە هەموو کاتێ دا بت زانیبا بالاتر لە هەموو کەس چاویك هەیە دەبینێ ، بێ نیازێك هەیە نیازت رەوا دەکا ، گوێ یەك هەیە دەبیسێ ، دەخشندەیەك هەیە دەبەخشێ ! چەند خۆشبەخت دەبوی لە گەر لە هەمو کارێك دا چاوی اومێدت بو آسمان بلند کردبا ، دەستی داوات بو بالا بردبا و بت زانیبا خودا هەیە ؟ ! ! .

کورد چی دەوی

✿ بەناوی خودای مەزن ✿ هێمن ٥٥

آگری جەنگ داسرکاوە : اوردوی آلمان کشاوە و بەشپ ریوی گەراوە دوواوە : هیتلەری نازی لێ تیك چو و لەشکری قربو : کارگاکانی لەرت و تونا و کۆشکەکانی خاپور کران .

فروکەی لەبەر نەبڕانی نەوت لە کەلك کەوت : توپی بێ بزووت و سەربازی لە بەر بەفر و با رووت ماوە بەڵێ : لەوە یە لە مجالیی ظلم و زور : لەوە یە دووا روزی کە سێك کە بۆ خۆشی ژیانی مەرولە قال بکات :

ایتر بەو زووانە گیتی ئاهوەن دەبێتەوە، صلح و آشتی جێگای جەنگ و خوێن ڕێژی دەگرێتەوە دنیایەکی وەک جاران بەڵکە صد جەندان خوشتر لە جاران دادەمەزرێتەوە .

و لەو سەربازو لەفەرانەی کە لەو ماوە دور و درێژەدا آسایشتی خوێان لە پێناو آسایشتی مرۆڤ دا بەخت کردووە و مەردانە لە بەرامبەر پەلاماری دوژمنا راوەستان و گیانیان لە سەر بەری دەست دانا وە و بۆ پاراستی نیشتمانی خوشەویستی خویان تێ کۆشان : جاکی رەزم فری دەدەن و بەرگی بەزم دەپوشن : و ئەو نەتەوە پچوک و بێ دەستە لاتانەی کە بێ سوچ و تاوان لە آزادی بەش براو بەلاو ولاتیان لە لایەن آلمانی فاشیستەوە داگیر کراوە : لە بەدبەختی و چارەرەشی و ژێر دەستەی و لەنگالە رزگار دەبن و دیسان دە کەونەوە فرتانە و سەر لە نوی آزاد دەبنەوە و هەر آمان دەبنەوە بە صاحیبی تاج و تەخت طبل و آلا .

ایمەش لەو کاتە بەهەل دەزانن و بەو دەولەتە داد گەرانە کە لە سەر حقی میلەتە پچوکەکان بەگژ دەونەتیکی زل و درر و شەرانی وەک آلمان داهاتن وە و پێناوەدا خوێنی هەزاران لاو چاک و نەوجوانی خوێان بەرشتن دا «رادەگەیێنن» .

کە کوردیش نەتەوەیەکی تاریخی و لە مێژینەیە : کووردیش خاوەنی مێژوێکی پر افتخارە کووردیش بە پیچەوانە باوەری دوژمنەکانی کە بە وەحشی دەزانن لە تەمەددن بێ بەش نیە کووردیش قەومێکی لێ قەوماوە و بەش خوراوە و بە پەیمانە پیروزەکەی «آتلانتیك» شایەنی حالی ئەویشە : و ایستا دەیەوی چەندی چاو لە دەست و ژێر چەپوکی بیگانان لە بێ و لە بەندەگی و لە سارەت رزگار بیت و حقی مشروعی بەفیرو نەخوری .

وبەر بەدەم هاوار دەکا و دەلی : ئەی حکومە تەگەورە و دلسوزەکان بەزەییتان پیم دابیت و لە جالسم بدەن .

کوردی بەناوبانگ

مەلاعلی اشنوی ـ شیخانی

به قەلەی س . م . ح ، گرشاسب

به خطی خۆدی ئەم ذاته نسب و به سراهاتیمان وا وەگیر کەوتووە : مەلا علی کووری شیخ حامد کووری شیخ فتح الدین کووری شیخ محمد کووری شیخ طاهر کوری شیخ پیرمند کوری شیخ شهاب الدین کوری شیخ فتح الدین کوری شیخ نصرالله (له ۸۵۱ هـ ـ ق له دایك بووه) کوری شیخ فتح الدین کوری شیخ فخر ـ الدین محمود (له ۷۴۹ هـ ـ ق له دایك بووه) کوری شیخ فتح الدین کوری شیخ فخرالدین کوری شیخ یوسف (قبری له کیژیکدا هەلکوتووه له روژ آوای باراندیزی وورمی وه) کوری شیخ [illegible]ب (له ٦٥٠ هـ ـ ق مردووه قبری له دێی نی بنی وورمی یه) کوری شیخ محمد مشهور به پیرمند کورانی (قبری له دیدانی وورمی یه) کوری ئەمیر عمر شاره زوری یه له ۱۱۳۱ هـ ـ ق دا ژیاوه ، تاریخی بوون و مردنی به چاکی معلوم نیه وه له دێی شیخان ئیژراوه پیاو یکی زانا و له علمی معقول ومنقول و حسابدا زور به قووەت بووه . ژیانی خوی به تألیف و تدریس له مدرسەی (شیخان) رابوارد. وه له تصنیفاتی ئەوەی که وه دەست ایمه کەوتووه دو کتیبن : ۱ ـ تصریف مەلا علی که له لایەن مەلا علی قزلجی و گەلیك له زانایانی کوورد حاشیەی لی کراوه و له مصر به چاپ گەیشتووه . ۲ ـ شرح عواملی زمخشریه له هەموو عیبی بەریە مشهور به ترکیبی شیخانی یه هیشتا چاپ نەکراوه . مەلا علی بی ئەندازه خط خوش بووه دیوانی متنبی ئەم دوو شعرەی دەرحق بەو کوتووه .

فی خطه فی کل قلب شهوة   حتی کان مداره الاهواء

و لکل عین قرة من قربه   حتی کأن مغیبه الاقذاء

چونکو له هەوەلی کاردا وەسیله مان به چاکی فراهم نەبو ، تکامان له هەموخوینەرەکان ئەوەیه له هیندێ عیوب و اغلاط جزئی که دیته بەر چاو چاو پوشن .

پەڕی پزیشکی

تیفوس

(چون پیاو لە توش بون رزگاری دە بیت)

آمرل . ٧ . م . نیرج ٣١٥

لە ژمارەی پیشوو دا باسی تیفوس (رەشە کە وتو یـی ــ گرانە تا) م بو کردن لەم ژمارەیە دا چەند دەستوریك بو توش نەبون بەم نەخوشیە بەیان دەکری .

هەر وەکو دەزانن تیفوس بەهوی (ئەسپی) پەیدا دەبیت بویە پاك و خاوینی بە یەکە وەسیلەی رزگار بوون لە مەترسیەی تیفوس دەژمیر دریت ــ لە کاتیکا ئەم نەخوشیە لە جیگا یەك پەیدا بوو پیویستە واکینی ضدی تیفوس لە بەدەن بدریت ئەم واکسینە نیزیکەی سالیك دائیری دەمینیت و دەبیتە هوی رزگاری لە تووش بوون .

خاوینی نەختەخەف و پیخەف دەبی زور زور بە چاکی رابگیری و چاوە دیری بکریت بـە هوی دەکار هینانی « رونی خاکی » یا « آلکل کامفرە) پیش بە نیزیك بونەوەی « ئەسپی » بگرن تەنوریودیش ئەم آمانجە پیك دینیت تیفوس هـەر وەکو دەزانن لە جیگای پر دانیشتوو : سەرباز خانە . گرتوخانە ، کارگا ، ایستگەی ریگای آسن و کەشتی پەیدا دەبیت بویە لازمە لە وەختی بلاو بونەوەی ئەم نەخوشیە لەو جورە جیگایانە و نیزیك بونەوەی نەخوشی خو بپاریزن .

هەر کەس جنێو بدابە کەسێك پێی دەڵی برو
بێ غیرەتیت وەکوو ژنی دەرپێت ژنانە بێ
کوانی لە گیتیا وەکوو ئەو دوو کچە کوریك
بو نیشتمانلە داری سیا سەت ئیشا نە بێ !
ئەو دوو ئەمە بوون بە فیدای نیشتمانی کورد
ئەی خوزگە بەو کورەی وەکو ئەو دوو کچا نە بێ

فهرست

وەگەلێک باسی دیکەی دەخوێندرێتەوە

پاشکۆ

بژی سەروك و كوردو
كوردستان و هیوا !
لا اله الا الله محمد رسول الله
J. K
دیاری كومەلەی ژ.ك
بولاوەكانی كورد
١٩٤٣ - ١٣٢٢

خوینه ره به رزه کان :

ئه م کتیبه بچوکه ی له پیش چاوتانه له م سی نامیلکه یه :

۱ـ دیاری ی مه لا محمدی کویی

۲ـ گول بژیریك له دیوانی حاجی قادری کویی

۳ـ دسته گو لیکی جوانو بونخوش له باغی نیشتمان په روه ری هاتوته به رهه م .

کو مه له ی ژ . ك بو پیش خستن و ه سه ر خستنی کورد له شه قای شارستا نیتی (تمدن) دا به هه مو هیز و توا نای خوی تی ئه کوشیت تابه یارمه تی خوا ره گ وریشه ی عه شیره تو عه شیره تبازی که سه رچاوه ی هه مو چاره ره شیو و به سه ر هاتیکی تال و گرینگ (سخت) . بینینه ده ر

(ابن حجر) کراوە بە کوردی داخەکەم وەگیر ئەیمە نەکەوتوە .

ئەوانەی کە وا حاجی قادر و مەلا محمد چون بەکوردانا متشیخ و کولکە مەلاکانن کە خولە ئوینن ؛ کرامت بەخەلک نیشان ئەدەن ئەم دەستەیە بەهیچ کلوجیک ریگای حقیقتیان ئەدوزیوەتەوە بەلکو تابو (شمع) شیان هەر جارنەکەوتوە دەناوەکو سعدی شیرازی لەدیباچەی گلستانە کەیدا ئەلیت «کانرا کە خبر شدخبری باز نیامد» بی‌دەنگ دائەنیشتن وەوازیان لەخەلک ئەهینا بەلام عەشیرەتەکانمان کی هەیە لەدەسیان وەرەز نەبوبیت ؟ باوەر بکەن کارەساتی وایان هیناوە تەدی کەدونیای شارستانیتی لی‌یانت بیزارە تەنیا آغاوات و سەردار عەشیرەتەکانن کەبونە مایەی دواکەوتنی پاچەلدپەرەکی لەکوردستانا ؛ تەنیائەوانن هەر هەلت بوپیش کەوتنی کورد !

کومەلەی ژ . ک هەرئەوان بە مسئول ئەزانیت .

ئەمە تومانجیکی (بهتان) زۆر زلە

کە ابمە بلێین مەلا و شیخەکان بونە بەرهەلستی

پیش کەوتنی کورد چونکو دیربك (تاریخ)

بومان دەرئە خاکە ئەم دەستەیە گەلی کاری

باش و بە کەلکیان ئەنجام داوە و بوخدمەتی

کوردایەتی تیکوشیون ؛ چون ئەبی بەذاتیکی

وەك مەلا ادریس بتلیسی ببیژریت بەرهەلستی

سەرکەوتنی کورد ؛ باوەرمان نیە هیچ کوردیك

خذمەتی ئەم پیاوە نیشتمان پەروەرەی لە بیر بچیت

لە نیو شیخە کانمانا جەنابی شیخ عبیدالله ،

شیخ عبدالقادر ، شیخ سعید ئەبیندرین کە هەمو

کوردیك ئەزانی تەنیا لەپیناوی کوردایەتی

داخویان ماندو کردەوە تاسەریان لەسەر داناوە

خلاصە لەنیو شیخەکانا پیاوی وەکو

(شیخ یوسف شمس الدین البرهانی) ئەبینریت

کە بەدەستوری ئەم ذاتە کتیبکی زلی وەکو

« حەزئەکەی پیت بلیم چیە کوردی »

« عاقلی و چابکی و جەوان مەردی »

١

دیاری مەلا محمدی کویی

بەپارەی کومەلەی ژ . ك بوهەلساندنی

آغاوات و سەردار عەشیرە ئەکانی کورد

لەخەوی نەفامی چاپ کرا

١٣٢٢

بسم الله الرحمن الرحيم

آرەزو

زوربووە بەرخیکی لەر و لاواز
بوتە خەرتیکی دوگ زەلام و قەلەو
یا منالیکی سیس و مردوخە
بوتە پیاویکی گورج و گول وپتەو
گەلی ملت و مەدا ومسەرکەوتون
کە نەییتە خەیالدووەهم وخەو
بویە اومید ئەکەم لەلطفی خودا
خالقی مانك و روژ و روژو شەو

لەلایەن هەیئەتی ناوەندی کۆمەڵەی

ژ • ك پیشکەشی هەموو لاوە نیشتمان

پەروەرەکانی کورد ئەکریت •

کورده کانیش بکانه صاحب جاه

سنة الله فی الذین خلوا

ئەلەفونی بخاتە ناو کوردان
بانگی یەکتر بکەن بەدەنگی هەلەو
هەرهەوی میرەوانن لە مەیدانا
زەلزەلەی داتە ملکی کە بخسرەو
بیستە زیر دەستی ملتی کوردی
هەرلە باتو مەوە هەتا دەملەو
بە نظر تو خدا بە هاسانە
بازو شاهین هەلین لەدەستی کەو

آە و ناله بو ژیانە وەی ملت

هەتادەسرم لەبو کوردان دەنالم
عیلاجیان چون بکەم هاوار بە مالم
فەقیر و جاهل و ناخویندەوارن
لەلای نەوعی بەشەر بیقدرو خوارن
کەسی قەدری لەلای خزمان نەمینی
لەلای بیگانە قەدری چی ئەمینی

لەگەل یەك بەد رەووشتو بەد نهادن
لەبویە وا کەساد و بیمرادن
لەعلم و معرفت رووتن یەکای
خەیالی خاوە لایان فکری ملی
حەسودن بویە بازاریان کەسادە
نەزانن بویە طاعەتیان فەسادە
لەسەر عەردی ئەوی کوردی زمان بی
لەلای وایە ئەبی سوك و نەزان بی
دەبی حەمال و گاوان و شوان بی
دەبی زەبیال و کەنناس وسەپان بی
دەبی هەرریش درێژو پانوپول بی
دەبی هەر عاجز و کرز و مەلول بی
دەبای هەر بەندەبی . . و . . . بی
دەبی بیعلم و بی املا و قەلەم بی
ئەوەند بیهوش و بیدین و نەزانە
لەلای وایە خدای وی ریشی پانە

مەلاکانیش لەحەقیان زور خەیانن
ئەوانیش هەر دەلەی گەوجو نەزانن
لەباتی باسی دین و رکنی ایمان
مەلا بویان ئەخوینی مدحی شیخان
ئەلی شیخی هەیە صاحب کرامت
تکانان بوئەکا روژی قیامت
شەووروژی بە ذکری خواخریکە
دیارە زور لەخدمت خوا نزیکە
کەلی جاران دەچیتە فەوقیعەرشی
ئەگەر حەزکا لەلای خوا دادەنیشی
خلاصە چەندخەرافاتیکی دیکە
مەلا نەقلی دەکا بەر فاك و فیکە
عەوامی قور بەسەروەك و ائەزانن
جەنابیشیخ بەخزمی خوا ئەزانن
خصوصاً گەر ئەلین یا .....
چی وەهمیکی ئەدانە ذهنی عالەم

ئەوانەی شیخیان لابسات خدایە
حسابی و ان لە سەر توقی مەلایە
(مەلا) تو باسی خوایان بو بفەرمو
و ها باشە لە بو وان و لە بوتو

((قازانجی شیخەکانمان))

هەتا شیخی لە کوردستان بمینی
اومیدی زندەکانیت بی نەمینی
طریقی . . . . . و . . . .
بە پای‌دا رونەتو آهەنکی کوردی
هەمویان بونە صوفی و پیرو دەرویش
بە بەر مال و سەبیحەو رشتە و ریش
هەمو بی‌ایش و بی‌کار و تەوەززل
وورک‌پان وەمل ئەستور و سەلك‌زل
لەوان و ئەرضروم تاحەددی جافان
تەوەللا بون لەعقل و علم و عرفان

بەوی شول و بەوی عقل و تمیزی
محقق قەوی کورد نایێتە ریزی
بەریشی گرز و پرچی پرلە ئەسپی
بناغەی ایشی کوردان چون ئەچەسپی
بە کەشکول و سووال و فقر و ذلت
محالە کاکی خوم تەشکیلی دەولەت
هەمو بی هوش و بی گوش و نەزانن
ادارەی ملك و دەولەت چون ئەزانن
امید وقەط نە بی کورد بیتە دەولەت
لەبەدبەختی ئەویستا بونە سەلەت
ئەوەی زانایە ناو جەرگی پەلاسە
ئەوەی نادانە نازانی چە باسە
جەنابی شیخ ئەلیت آخر زەمانە
قیامت را دەبی هەربە و زووانە
ارادەی خوایە ایوە هەروە هابن
وەکو هاروت و ماروت بن سەرو بن

بلی بیا شیخ قیامەت لیوە را بو
بەجەهلو تەنبەلی مالمان خەرابو
لەبەر قەولی پیر و بو چی ئەمانە
لەدەس کوردا ئەما غەیری هەمانە
لەبەر تەزویری وان شیخانی بەدبەخت
گەلی کورد نابنە صاحب‌رایەتو تەخت
لەبەرچی کاری خەلکی وا دورستە
ئەگەر هیندوکە گەر آگر پەرستە
ئەگەر (لازە) ئەگەر (رومە) ئەگەر (جوو)
لە زیر نیری ئەم و ئەو پاکی دەرچو
ئەگەر راستە ئەلەی دونیا خەراوە
لە بوچتە ئەو هەمو جوتو بەراوە
ئەگەر دونیا خەرابی بەو نیزیکە
چە نابت بو بەدونیا واخەریکە
ئەگەر عزت دەوری هەستە بە همت
بەفکرو صەبرو تەدبیرو کیاسەت

ئەبی ملت هەمو یەك بی لەگەل یەك
لە ئەربابی قەلەم تا خاوەنی چەك
ئەگەر كوردیك اهانەت كەن لە بەصرە
هەمو بینە خروش و جوش و نەعرە
هەتا حقی نەسینن را نەوەستن
لەبەر بی اتفاقی خوار و بەستن
خەزینیكو هەبی مال عومی
وەكو (جوو) و (ئەرمەنی داشناك) و (رومی)
لەروپیە و آنە و چاریك و غازی
بەكەلكودی لە روژی پەنجە بازی
فریدەن مەنتەشاو بەرمال و كەشكول
تەرك كەن تەپل و رەقص و خذمەت وشول
تفەنگ و توپ و تەییارە پەیاكەن
بە عەزمی دین و دونیا رو لەخوا كەن
وەكو شیر وەرنە مەیدانی جەرارەت
بە غیرەت بن بسە غیرەت بن بەغیرەت

پیاوی ترسەنوك وەك پوشكە سوكە
زنی بیوە بەكوركە و نوكە نوكە
صەحابەی رەش كەوا قەبری دیارە
مەسافەی سی عات دوری لەشارە
صەحابەی مصطفی گەر ترسەنوك بان
چی ایشیان بو لە توركستان و ایران
نەكەن خوفی نەكەن ترسی لەهیچ كەس
بەغەیری پادشای داداری ئەقدەس
دەبی بی شك و شبهە وانە زانی
بە تەحقیری حەبساتە و زندەگانی
ئەوەی دونیای نەبی دینی ضەعیفە
مەلابی یانە شیخ بی یان خەلیفە
مەداری دین و دونیا هەر غینایە
بلی (الفقر فخری) افترایە
هەوایی گەورەیی دەركەن لە نیوسەر
بەبی توپو تفەنگو مال و عەسكەر

محقق تا قیامت نتابنه بەکەلک
ئەگەر توبوتەبی یان اون ایکی‌لک
بەغەوواص و بەپاپوری زرهلی
بە باٱون و بە زیپلینی زرهلی
لەدونیا هەرچی بیت کوردی محقر
بەبی پارە لەبوت نابی میسر
وولا نیکتان هەیە پرکان و مەعدەن
بە بیل و پیەرە دو قووتی لیدەن
دەزانن ناوی ئەرزی چە تیایە
وەلی هەرقومی ئەمری کیمیایە
هەتا ئەو علمە زور چاکی نەخونن
دەبی هەر باقلەو سلقان بچینن
مەلای نادان بە عنوانی شەریعەت
حەرامی کرد لە تو علمی طەبیعەت
لەبویە هەرچی لەوخاکە وەدەر کەوت
لە (رادیوم) و لە (زیر) و (باقر) و (نەوت)

هەموی کەوتوتە ژێردەستی فەرەنگان
چیاوچولان ئەنورن وەك پلەنگان
بیان نورن چیابان چون ئەکولن
ھەتاکەی ایوە ھەر بەر ھال بەکولن
(خوری) و(مازو) و (کەتیرە) و(جەوت)و(گەلوان)
وەکو (سیچکە) و (بنیشت) و (رون) و(فەزوان)
دەخیلو بم نەکەن بیدەن لەدەستو
و الا وا بزانن روحو دەرچو
ھەتاکو ئەبنە خاوەندی صەنایع
ھەمو ئەنعامی خوا ئەروا بەضایع
بەخورایی ئەچی عومری عەزیزتان
بەھاوین و بەھار پاییز و زستان
ھەچونە خانەقاو و چایی خانان
اومیدم وایە ببنە خانی خانان
ئەگەر خواھیش ئەکەن خواو لی‌بی‌رازی
ھەچونە تەکیەکان بو حوقەبازی

قماری قط مه‌که‌ن ایوه و خدا تان
دونا به ر باد ئه‌بی مال و منالتان
به‌جی بینن ئه وه‌ی واجب کرایه
به‌وی ئه‌وعی که مه‌طلوبی خدایه
ئه‌گه‌ر باب جاهله باکور مه‌لابی
له ئه حوالی امم بسا شاره‌زا بی
« سه‌یاحه‌ت که‌ن بچن بو سووه‌تستان »١
« بزانن چون به خیرانی هه‌لستان »
« له‌قه‌ومی روس چه‌ظلمیکی ئه‌کرد (چار) »
« هه‌موی زه‌هری نه‌خوارد ملت به‌ناچار »
« له پر (له‌نین) هه‌لستاوه‌ك دلیران »
« بناغه‌ی ظلمی چاری کرد ویران »
« بنای نا ده‌و له‌تیکی سوسیالیست »
« له‌ناوی برد به جاریك ایمپرالیست »

١- ئه‌م شعرانه‌ی له‌بیو قولابه‌کانا نوسراون
له‌لایه‌ن پیژن نووسه‌ری کومه‌له هو‌لراونه‌وه

« لەناو کومەل بە زوری دەر کرا (خان) »
« بە تیلا (بەگ) خرایە بەندو زیندان »
« بەمەحضی هەل کرانی بەیرەقی سوور »
« لەناو خەلکانەمافیتنەو شەرو شوور »
« ئەلەرزیت کاکی (آغا) وك بنی آو »
« کە آلای سوور و آلی دیتە بەرچاو »
« تەماشا کەن لە مەیدانی هەراوشەر »
« چلون سەربازی سور ؛ آزاو دلاوەر »
« شەور روژ بی‌ورچان واتی ئەکوشن »
« لەجەبهەی‌شەر ئەلەی شەربەت ئەنوشن »
« بەفەرمانی ستالین : پیاوی شەرکەر »
« ئەدەن بەرباهبە مو ئەیروی هیتلەر »
« بەیانی بلبلی سوتا و لە بوگول »
« وەهانە یخویند بەدلسوزی لەسرچل »
لە دونیادا دەبی هەر کوردی بەد فەر
نەبیتە خاوەنی دەبیم و ئەفسەر

وەژیر کەوتوو رەزیلی کای ملت
بەلای لیدا زبانی را بە ذلت
نەمان خویند و نەمان دیتو نەمان بیست
عەلە مداریك لەنیو کوردان هەلستیت
ئەتو ئەی مامە کوردە پیم بلی چیت؟
کەلاش خواری کراس دریاو کەوا چیت
کەبو قیچ و لیچ ئەستورو ددان کر
کەتو کویرو کەررو کیرد سەلك خر
هەتادە مری بەخواری رای دەبویری
بە بەد بەختیو بەبی دەستیو فەقیری
بەجان و دل لەرەببی خوت ئەخوازی
زگت پربی لە ئەستورك و پیازی
بە کوردی پیت بلیم ایشت شلوقە
دووای چی کەو تووی بەم کورگە اوقە
گسریلی من لەبو تو یە و الا
ئەماعم پیت نیە حاشا و کلا

ئەتو چو نیك دەژی من هەر (مەلا) مە
ایتر بەسیە برام خـەتمی كە لامـە

من یـەخـەی خوالـەبویـە دائەدرم
ایوە نابن بە هیچ و من ئەمرم
دەبی من كە یفی چیم بە دونیابی
قەوی من وا رەزیل و رسوابی
بی كەس و بیدەر و فەقیر و هەژار
بی سەرو سەرفەراز و بی سەردار
نـەوی ریكای لـەكوردە كان كوری
لەعنەتی خووای لە ئەلحەدو كوری
ملتی كورد فەقیر و بەستە زمان
بەقـەی ئەوكە سانە چون خەلەتان
وانەزانن كە عنصری كوردی
بە ذەلیلی بژیت و نامەردی
ئەوی كوردە چی كەورەورچی صغر
ایشكی .... كویدریژی ....

ئەوی کوردی لە نەسلی باب آدم
دەبی بارکیشی ..... عەبەی ....
قوری کام جی بکرمەوە بو تان
بو برایانی جزیرە و بوتان
خمی دونیا بکەین بە سەر خرمان
بو عەزیزانی ئەرضروم و وان
ایوە هەر چەند کە قەومیکی زورن
فائدەی چی کە توخمی خو خورن
وا ئەزانن کە کورد کەلی زیندون
من ئەبینم علی العموم مردون
واوەزیر کەو توون بەبی دەسەلات
رەببی ئەو قەومە بوچی وای بەسەرات
پاشی سلطان صلاح ئەیوبی
زور ئەچو بو بەدەوری مەنکوبی
چی عەشیرەت چە ئەهلی شارستان
لە هەمو طول و عەرضی کوردستان

بونه بەخسیرو نوکەری ئەمو ئەو
باری خەلکی دەبەن بەروژ و بەشەو
لەسەر ئەو خاله یەکتری ئەکوژن
خوینی یەکتر مثالی شیر ئەمژن
دەرحەقی یەك ئەوەندە زور ئەوەرن
کەلەکەی یەك بەشیر و رومب ئەبرن
بەزگیك تیر بەدوزگان برسی
هیچ لەچاکە و خەراپە ناپرسی
جاهل و بی کەمال و شەری حضور
أبغضی خەلکی خوا فەقیر و فەخور
حەیفە بو غیرەتی (صلاح الدین)
ئەوکە سانەش بلین ئەمەش کوردین
حەز ئەکەی پیت بلیم چیه کوردی
عاقلی و چابوکی و جەوانمەردی
علم عربکی لەفەوقی ..... و .....
صاحبی حەزم و رەزم و بەزم و کەرەم

لاوەکان قەدری ئەصلی خوئەکرن
پیرەکان بسالەذلتا بمرن
خاصە ئەو باوەکانی مەکتەبی (کو)
دەبنە پشت و پەناهی ملتی خو
ایوە ئەولاد و جەرگ ونـاوی منن
ایوە نوری گلینە چـاوی منن
عومری خوتان مەبەن بە خورابی
تی بکوشن بە علم و آزایی

بو آگاداری و ووشاری لاوان

هەستە بیشکەوە ئەی لاوی کوردی
آگنت لەخوبی کاروان رابردی
بەنوری علم ریگا وەدەرخە
بەزوری باسکان باری وەسەرخە
بە بالی علم بفرە وەک طەیران
بەقوووەتی علم هەروبن بەحران

علمی طەبیعەت علمی خدایە
قالەویە قولە کشتی گەوایە
علمی حکایەت گەر کەلکی هەبا
دەبوایە دونیا هەموی بومە با
علمی کیمیات گەر نەخوێندووە
بەخوانازانی خواچی کردووە
ایمە پابەندی رەمزو خەیالین
ایمە خەریکی گەریدە جنجالین
علمی صەنایع لای ایمە نیە
گەر شتیک هەبی نەویش قەولیە
پەنیر و ژاژ بو شیریژ و لورک
نەتیجەی علمی کیمیایە بی شک
بە گلیکی سپی و بە آوی تری
دوشاوی شیرلت چون بونەکری
کاردوی وەك کیرد ز بالت دەبری
بە ترش و سماق ژەهری چون نەبری

علمیکی گەورە لە ناو کوردان بو
بە قسەی پروپوچ چون لە کیسمان چو
بە دەف و دەمبەک بەرەقص و سەما
علم و مەعریفەت لای کوردان نەما
بەخودا زور حەیفە حەیف و مەخابن
ملتی کوردی هەتاکەی وابن
جەهالەت بروا دەوری عیزفانە
کو نەباب بمری نورەی کورانە
ئەی لاوی کوردی نوری دوچاوم
قووەتی دلم جەرگ و هەناوم
باوانی بابم لاوانی مەکتەب
بە عەقل و عیرفان بە علم و ئەدەب
بە ئەخلاقی چاک بە دین و ایمان
بە ریك و پیکی وەکو برایان
لەگەل یەکتری وەك روح و بەدەن
ایعتزاج بکەن بو عزی وەتەن

ایوه بووه‌ن ئه‌ولادی صولبی
خدا توفیقتان بدا یساره ببی
هیچ فه‌رقو ناکه‌م له‌گه‌ل مه‌سعودی
خوا بو باریزی له‌چه‌نگ حه‌سودی
مجید و صلاح لای من وه‌ك ایومن
ایوه‌ش برازان پیم باوه‌ر بکه‌ن

چلونی باوره‌ی جاهلانی خه‌له‌تاو

ئه‌لین باران به‌ئه‌مری شیخ ئه‌باری‌ی
به‌ئه‌مری « کن فکان » وه‌ك ئه‌مری باری‌ی
خلاصه‌ کافه‌یی ذه‌ر راتی عاله‌م
چی افلاك وچی املاك وچی ئه‌نجه‌م (ئه‌نجوم)
به‌ئه‌مری حه‌ضره‌تی پیره‌ ده‌وای
حه‌یات و مه‌رت و تمرتیب و نظامی
(مه‌لا) گه‌ر بیت بلی نابی وه‌هابی
ئه‌لین ئه‌و فاسقه‌ بوته‌ وه‌هابی

ئەری ئەی شیخە پیسی بوری چلکن

ئەری ئەی وورك هەمانەی زار بوگن؟

ئەتو دەوواری چەرخی بی‌سنونی!!

«ئەتو توقینەری چەشمە وعیونی!!»

ئەری ئەی‌شیخە کویری‌خواری مەجنون!

ئەتوی نایب هەنابی حی قیوم؟!

ئەری‌ئەی پیستە خوری لیماك گوراوی!

لەگەل ذەرراتی عالم تیکەلاوی!

ئەتو ممتازی رزقی مار و موری!!

ئەتو انشا کنندەی نار و نوری؟!

بەحکمی تو ئەبی. عفوی گوناهان؟

وەکو پاپای نەصارای خیوی غفران!!

ئەوی عەفوی بکەی جیگای نەعیمە!

ئەوی عەفوی نەکەی مأوای جەحیمە!!

هەمو عالم لەژیر فەرمانی تودا!

حەیاتی توش! بەمستیاك آردەجودا!!

ئەگەر ملکە هەمو ملکی خدایە
ئەگەر شیخە ئەگەر قطبە هەبایە
ارادە و قدرەتی خوای من تەواوە
چەحاجەتمان بەشیخ نابی کراوە (مفتوح-روا)
بە ئەقطاب و بە ئەوتاد و بە ئەبدال
نەبو بە (آدیسون) ئەی مەردی بەتتال
لە علم و اختراعا چی وەدەر خست
بنورە ملتی خوی کو وەسەر خست
بە علمی کیمیا و و قووەتی نور
بە تەییارە و بە زیپلینو بە واپور
چلون قطبی فەقیرلان بی نیشان کرد
ریا و تەزویری شیخیشیان عەیان کرد
موسلمانان لە چەنگ وان کورد ذلیل بون
دەفەرمو شیخە شیتی گیژی مەجنون
بزانم ئونەو یستاجت لەدەست دی ؟!
لە بەحر و بەرر و چول و شار ولادی

وەرن ئەی اومتی خیر البریە
لە پاش تەقدیمی اخلاص و تحیە
بە علم و عقل و هوش و فکر و عرفان
بە قەولی مصطفی و آیاتی قورآن
بزانن ئەو قسانە پاکی پوچن
ئەگەر خوامان هەبی اقطاب پوچن
بەقەولی جاهلان خوتان مەکورن
بە چاوی دل لە دونیایی بنورن
لەژیر ئەرزی هەتاکوزور و ژیرو
لە مانگ و روژهە تاکو مار و میرو
بە کەمو کەیف و وضع و چەندو چونی
بە ئەطوار و بە ئەدوار و سکونی
(کەلاویژ) چەند زەلامە چەندە دورە
(سوها) تاریکە یا خوزور بە نورە
هە یا چونە لەچی تەرکیب کراوە
نطامی ئەو گەرانە چون دراوە

«گەرانی چونەکی ئەیکا ادارە»
لەبوکی دیتە تەعداد و ژمارە
بەغەیری قودرەتی داداری جبار
بەغەیری پادشای خلاق و قهار
بەقطبیکی ضەعیف و ناتەوانا
ادارەی چون ئەبی ئەی مەردی دانا
ئەوەی لای ایوە داواری امورن
لەبەر دەستی خوا کەمتر لەمورن
کەسی ایمانی بەخوا و قودرەتی بی
چلون ئەو اعتقادەی دەچتە قەلبی

قسیکت بو ئەکەم چاکی بزانە
قبولی کە بەبی عذر و بەهانە
لەسەرزار و زمانان گەرچی سوکە
لەمیزانی حەقیقەت زور گرانە
بەخیری خوت بەخەلکی راگەیێنە
هەتا ظاهر بی ئەو سری نیهانە

هەتا کو ئەهلی شار و دەشت و لادی
خەبەر دار بن لە ئەحوالی زەمانە
بوخوت ئەحوالی لادی چاك ئەزانی
یەکی جوتیار یەکیکی بەرخەوانە
فلان آودیرە ئەوبان عەرد ئەکیلی
شووانە ئەم ئەو بقریان سەبانە
خەریکی کار و بار و جوتو شوان
لە فیلی فیل کەران ناشارەزانە
مەلا پیکیان هەیە سندانی لیمدا
نەخویندەو و ئەحمەق و پوچ و نەزانە
وەکو کەر گرتە خوا دایم لەدی دا
بە ریشی پان ئەلەی مالمی جووانە
ئەویش بو شیخ وەکو کلبی معلم
بەدەم کەر و پشکی بوئەگری لە لانە
ئەلی توبەی بکەن لای شیخ بەکورجی
قیامەت رادەبی هەر بەو زووانە

دەزو جیشتی لە بو شیخی دورست کەن
پلاو شلاو و شلەکینە و کەلانە
بەهام کویخا بلین ئەسبابی ریک بی
لە بو شیخ شەو دەبیتە دیوە خانە
کە نیزیک ساعەتی دو بو هەتا سێ
لە بو یاران بەسە نورەی زنانە
زنی کویخا ئەهالی دینە جەذبە
ایتر هاوار گریان و فغانە
لە پاش ئەو هاپو هوی و تیکوتانە
دەلی ئەی قەوم وکەل کوکەن اعانە
مریشك و هیلکە و چویشتیر و کاوور
کەرە و ئەندوك و ساوار و هەمانە
گوریس و سیپە ك و نار دوکو مەشکە
جەوال و تورەکەو تیروك و خانە
لە نەقدینەش ئەوی حاضر بە دەستە
لە روپیە و جوتە و و چاریك و آنە

هەموی حاضر بکەن بی خو خوراندن
دە خیرا بن بسە چوستیو عاقلانە
بە هەر نەوعی کە شیخ تەشریفی رویی
یەکی عاقل هەلنەستی لەو میانە
ئەلی ئەی قەوم وکەل ابوە بەلەدنین
لە کەیدو فیل و نەیرەنگ و فەسانە
لەلام مەعلوم بووە بی شك و شبهە
بە آثار و بە تەواتر و نیشانە
نەهەمی مەقصەدی شیخی زەمانە
لەئەم دەورە دراو و نان و ......

تەواو بو

نووسەری کومەلەی ژ . ك بەبونەی
هەندی دەستکاری شعرەکانی ئەم دباریە
لە جەنابی مەلا محمدی کویی تکاو داوای
چاوپوشین ئەکات
کوردستانی موکوریان - لاجان ١٣٢٢ - ١٩٤٣

« تەنبەلی کاری حیزو بی خیرە »

« دەستی ماند و لە سەرزگی تیرە »

٢

گول بژیریک

لە دیوانی حاجی قادری کویی
بلبلی نیشتمانی کورد

بە بارەی کومەلەی ژ . ك بو ور شیاری

آغاوات و سەردار عەشیرەتەکانی کورد

لە چاپ درا

١٣٢٢

خوینەرە بەرزە کان :

تکانان لی‌ئەکەین درای خویندنەوەی ئەم نامیلکەیە هەر هەستیکی (حس) بەرانبەر بەشیخ و مەلاکان لەدەرونتانا پەیابو هەرئەو هەستە دەر بارەی آغاو سەرادر عەشیرەتەکان بوخوتان پەیا کەن‌چونکو بەپی‌ی بەر آ ورمر دیکی زور رورد کە ایمە کردومانە هوی هەرە زلی دوا کەوتنی کورد عەشیرەتو عەشیرەتبازیە نەك شیخەتی و مەلایەتی .

هەیئەتی ناوەندی (مرکزی) کومەڵەی ژ ٠ ك
ئەم سیپاریە پیشکەشی گیانی (روح) لاوی
رەحمەتی م ٠ س ٠ تو س ئەندامی ژمارە ١٣
کومەلە ئەکات ٠

بسم الله الرحمن الرحيم

بەسەرهاتی حاجی قادر بە کورتی

حاجی قادر کوری مەلا احمدە لەگوندی
« گورقەرەج » لە سالی ١٢٣٢ وی هجری
هاتوتە دونیا

بەهاری ژینی حاجی، بە خویندن و
نیشتمان پەروەری لەشاری (کوی)
رابراوە لە دوراییدا چوتە ئەستەمبول
میوانی بەدرخان پاشا ئەبیت کورانی
بەدرخان پاشا بە دەستی ئەم پیاوە
نیشتمان پەروەرە پەروەرد اون .

حاجی قادر کەلی شعری نیشتمانی و غرامی هەبوە بەلام لەدەس دەرچون «غیرەتی ملی» کتیبیکی شعر بوە کە حاجی بوخوی کویکردبووە لەکانی مردنیا بولە چاپدانی ئەم مجموعەیە زور تکانەکات داخە کەم کەئەم خزینە هیژا (نفیس) یە لەدەس چە نابی (عبدالرزاق بەگی بەدرخانی) دائەبیت وەکو ئەزانن ئەم ذاتە لەلایەن حکومەتی عثمانی محکوم کراولە موصل خنکاندیان • خواله هەمو پیاویکی نیشتمان پەروەر خوش بیت •

حاجی قادر لەتەمەنی (سن) هەشتا سالیدا و اتا لە سالی ١٣١٢ ەی هجریدا لە دونیارو بوە •

(ستایشتی خوا)

ئەی بێ نەظیر وهەمتا : هەرتوی کە بەر قەراری
بێ دار و بێ دیاری ؛ بیدار و پایەداری
بوباغی هەردی باغی : دەسمایەکەی خەزانی
بو هەزرەی فەقیران : بارانەکەی بەهاری
بو پادشا نیشانی بوهەر سەوادی ئەعظەم
بێ صەدر و شانشینی ؛ بێ پەردە پەردە داری
جەببباری بێ فتوری ؛ سولطانی بێ قصوری
رەززاقی مار و موری ؛ آو دیری دیمەکاری
فیرزە تەختی کەردون : مەصنوعی نەقشی توە
یاقوت و لەعل روژە ؛ ئەستیرەکان دورداری
جێ و مەکانی توی ؛ بێ جێ و بێ مەکانی
لەیل و نەهاری تویە ؛ بێ لەیل و بێ نەهاری
هەر ئەمری تومەدارە : بو کار و باری عالەم
هەر چەندەبی وەزیر و بێ صەدر وکارو باری

صەحرانە وەردە : شوقی خورشید و ماهی تابان
دو جاریەن شەورووز : بی مەحمەل و عەماری
مەعلومە بوچی حاجی: مەدحت نەکا بەکوردی
تاکەس نەلی بەکوردی : نەکراوە مەدحی باری

یا الهی بە آیەتی منزل
بە چوار یاری احمدی مرسل
بی نەوایانی مولکی کوردستان
هەرلە گاوانی تا دەگانە شوان
لەخەوی جەهل و مەستی وغەفلەت
بەخەبەر کەی بەنە غمەیی رەحمەت
پاکی دەرچن لە کاری نابەمحل
روی رافرینن بودەری ئەسفەل
حاجی یە : شعرەکانی وەک کاوە
روژی دەبینن درەوشی هەلداوە

هەر کوردە لە بەینی کلی ملت
بی بەهرە لەخونیدن و کتابەت
بیگانە بە ترجەی زمانی
ئەسراری کتیبی غەیری زانی
یەکسەر علما درشت و ووردی
نەی خویندووە هیچدو حەرفی کوردی
ممکن نیە دەر بجی لەچەنگی
حەتتا رەقەم وخەطی فەرەنگی
صاحب کتیب و پەیامە هەر کەس
ایمە نەبی بووینە قەومی چرکەس
ملتی بی کتیب و بی‌نوسین
غەیری کوردان نیە لەرووی زەمین
(جوو) چە قەدری هەیە لەینو کوردان
غەیری لیدان و جوین ونی هەلدان
قەومی (جوو) چاکە اتفاقی هەیە
کورد بی‌غیرەتیو نفاقی هەیە

(چەنگنە) ی ابرە باوجودی کەرن
هە روەکو دومی ایمەدمر بە دەرن
ایوە عاقلترن بە صەد مەنصەب
کورەکانیان دەنیرنە مەکتەب
ایستیکە آمرانی کورستان
هەراە (بوتانە) وەهەتا (بابان)
ئەم هەتموانی مەکتەبەن یەکسەر
کوردەکان باردەکەن وەکو . . .
وادیارە هەتاکو دونیابی
کوردەکان حالیان دەبی وابی

اەکاران و شووانی کوردەکان یەک
بەسە بو لەشکری صەد کەررە دواەک
بەسەر کەردی شروانتان حاتەمی طەی
بە قوربانی سەیانتان آلی بەرمەک
هربشکی ایوە صەبیادی شەهینە
لەکەن عەنقا وەحەن حاجی لەک اەک

شووانی میکەلی ایوە لەشەرزدا
وەکو قەسابە دوژمن میکەلی شەك

لە بەر حیزە بخویی و ناتەبایی
لە ژیری حیزی حیزان بوینە دوشەك

ھەتاوەك آکری ژیرکان لەگەل یەك
نەگەر توفان بی لەشکرتان بە بوشیك

لەکوێ ی گانوستووون بویە کەریوی
لە سەرایوە وەھاشیر گیرەوەك سەك

صەلاحی ایوە ایستاکە سیلاحە
طەماعی گەورەیی بیچەك نەکەن تەك

کراوە انتخابی ووشکە صوفی
لەدیوانی کەری بی‌نقطەیی شەك

تاریك نەکەون قەبیلی نەکراد
ھەر وادە بنە خەرابە : آباد

نەدواعی مال لە گەورەتا چوك
خەملەوە ممالکی وەکو بوك

یەك بەر گن و یەك زمان و یەك رەنك

بی غەیبەتو عەیبو عارو بی دەنك

دونیابە بەھەوادە خون ر دەیدەن

ھەر چونی مەرامیانە دەیکەن

ھەر کوردن ؛ گەرچی پاکی مەردن

پامالی زەمانە مەحوی کردن

ھەر مانە وەبی نەواو مەظلوم

وەك بومی خەرابە زار و مەشئوم

گەر باعیثی ئەم دەپرسی کامە

شەرطیکە کە بوھە موتەمامە

ئەو شەرطە بەکلی اتفاقە

گەر مەرعەشو وان و گەر عراقە

صەد شیخ و مەلا و ئەمیر و خانی

بولذتی عەیشو زیندەکانی

ئەولاوە ئەوان بە حیلە سازی

ئەم لاوە ئەوان بەتەقلە بازی

قوربان بدهم ورولاتی دادا
تامولکو رەعییە پاکی فەوتا
یەکیان ئەی نودەکەی ئەیانـ کرد
غەمیان ئەبو «کورد» ئەگەر هەموو مرد

ادیا جاکە لیم ئەبن دەرهەم
لەم قسەو لەم حکایەتەی دەیکەم
خانەقا و شیخ و تەکیەکان یەکسەر
بیم بلین ئەفعیان چیە آخر
غەیری تەعلیمی تەنبەلی کردن
جەمعی ئەملاك و پارەکو کردن
دەفعە یەك امتحانیان ناکەن
تی بکەن زەهرەیانە ترپاکەن
مەکی لی بدەن ئەگەر وەکوزەر
نیدەکەن رەنگرن وەیار هەبەر
دەخیلی شیخ و میخ مەبن ئەبەدا
هیچ کەس رزقی هیچ کەسی نادا

ئەی خەریکی رەوز و ناز ونیاز
ئەورو باوەننی گەیوەتە اعصار
قوللەکەی (ایفەلی) لە ئەفلاکە
عەکسی ئەو گەر دوشی لەزیر خاکە
کورەی ئەم زەمینەیان پیوا!
خاطری تو بی: چونە جەووی سەما
چینی بودا پەرەستن ایستاکەش
کەبری بی‌دین و هیندووی روورەش
بوچی فەرموبەتی ئەبیبی ئەمین
(اطلبوالعلم ولو بالصین)
نیرومی لەم حەدیثە فەرقی نیە
گەرمەلا ئەهیی فەرمودینی نیە
نوورە فیری فەن بەچیتەلەوە
(گاور)ە یا (جو)؛ وەیا (هیندو)ە
لازمە خول بخوی وەکو بەرداش
هەمو قەرنیك دەگوری ئەمری مەعاش

ئەنبەلی کاری حیزو بی‌خیرە
دەستی مالدولە سەرزگی ئبرە
ئەهلی جەنەت ئەشوان و کارانە
صاحبی فەنو علم و عرفانە
فائدەی گەر بدایە ذکر و دعا
دەبوە قارون گەدابی سەرریگا
هەرچی بی بەهرەبو لەکەسبی کەمال
بوتە دەرویش و هارگر و حەممال
صوفی گەر ئەشنە بولەذکری هەتاو
صەد نوریزی دە دابەکاسیك آو
اتحادی بە اتفاقی ئەنام
سوپەرە بو حەوادثی ئەییام
کوردی ایمە نەزان و پاش کەوتن
پیکەوە پوش و آگرونەوتن
خو ئەگەر دەستی یەکتری بگرن
وەك (سکەندەر) جهان هەمو دەگرن

* * *

ئەگەر کوردیك قسەی بابی نەزانی
محقق دایکی حیزە بارکی زانی(زناکار)
وەرە بابوت بلەم باسی نیهانی
تفنن خوشە گەرچاکی بزانی
(صلاح الدین) و (نور الدین) کوردی
عەزیزانی (جزیری) و (مرش) و (وانی)
(مهلهل) (ئەردەشیر) و (دەیسم) و(شیر)*
(قباد) و (باز) و (میری) و (ئەردەلانی)
ئەمانە پاکیان کوردن نهایەت
لە بەربی دەفتەری وون بون و فانی
کتیب و دەفتەر و تاریخ و کاغەز
بە کوردی گەر بنوسرایە زمانی

* بو ناسینی ئەم حکمدارە کوردانە تەماشا کردنی کتیبی کوردستانی موکوریان « آثر و پاتین » تالیفی حزنی موکوریانی گەلی زانیاری بەکەلك لەدا بە دەستەوە — پیرەمێرد

مەلا و پیر و شیخ و پادشامان

هەتا مەحشەردە ماناو نیشانی

خودەزانن سلالە یی ئەکراد

لیرەوە بکرە تا دەگاتە (قباد)

هەمو عالم هەمو شیخ و میرن

زارەك و زیرو ئەهلی تەدبیرن

وەسەطی بانی بازدە روز ریەیە

پرلەرەش مال و خانە و دیەیە

بە درێژی لە (قاف) کەرا بوردن

تا بە (شیراز) و (اصفهان) کوردن

شاسوارن پیادەیان آزان

برد نیشیان وەکو لکی مەیدان

جود و بە خشینیان لەلاباوە

خوینی مەیدانیان لەکن آوە

بە شجاعەت هەمو وەکو (روستەم)

بە سەخاوەت هەمو وەکو (حاتەم)

لە وەفا سەرنیل و اسماعیل

عەهدو پەیمانیان چیای قەندیل

کوردی شانامە پاکیان کوردە

کافی ئەم صافە کافی ئەووردە

لەشەرا زور کەرەت وەقەوماوە

رومیانیان چلون جوواب داوە

(حاجی) دەمریت لەداخ : هاوارە

کوردی بیچارە دەبنە آوارە

سنوری کوردستان

کوردە ئەزانی لەکوی ساکنە خزمانی تو

کوی کرە بوتو بلیمەسکەنی قەومانی تو

کیوی تروس وعمقی حەوزەیی ئەسکەندەرون

غەربیە تابەحری رەش سەرحەدی مەیدانی تو

بەحری رەش و ئەردەهان آوی ئەراسە بزان

حەددی شماله ئەمە کوزی بیچولانی تو

ئەلوەندو کولی و وری تاسەری آوی ئەرناس
سەرحەدی روز هەلاتە جوگەو کیوانی تو

ئەهوازو کیوی حەمرەین زەنگار وریەی نوسیبەین
بوتەرەفی جەنوبە رەوضەیی رضوانی تو

داخلی ئەم سنورە دوازدە ویلایەت هەیە
دەلین دوازدە میلیونە نفوسی کوردانی تو

(حاجی) درویە اصلا نفوسیان نەنوسرا
دەکاتە بیست میلیون بنوسری خزمانی تو

خاکی جزیر و بوتان یەعنی وولانی کوردان
صەد حەیف و صەد مەخابەن دەبکەن بە ...

واربکەتان دە بە سریت عیلاتی جافو بلباس
گەر بشمرن لەگەرمان مەمنوعە بچنە کویستان

کامی کچ و هەتیوی شیرین بی رایدە کشین
هاوار ئەبیتە بەرگی پەشمە دەخیل وآمان

مەسجد دەبیتە دەیرو ناقوسیان مؤذن
(مەطران) دەبیتە قاضی مفتی دەبیتە (رەهبان)

هیچ غیره تیك نه ماوه صه‌دجار قه‌سه‌م به‌ قورآن
به‌بدابی . . . . ذامینی یه‌ك له‌كوردان
سه‌رتان له‌قور هه‌لینین وه‌رن حالمان ببینن
چونین له‌دستی ظلمی بیدینی دور له‌ایمان
والله ثم باالله تاالله ئه‌م به‌لایه
هه‌ر هینده بیده زانن اقلیمی كرده توفان
توفانی آونیه خو ده‌رچی له‌ كیوی جودی
به‌حری تفه‌نك و توپه انسانه به‌حری عوممان
ئه‌م قسه‌یه‌كه‌كزدم ئاگاته چه‌ند سالی‌تر
ئه‌م حاله‌ته ده‌بینن یه‌ك یه‌ك به‌ چاوی خوتان
كار ایستیكه وه‌هایه ئه‌گه‌ر خدا به‌سوكی
تیكیان بدا وه‌الا دووره له‌عه‌قلی انسان
هه‌رچی وه‌كو به‌یانم بو كردوون به‌ ته‌حقیق
په‌یدا ده‌بن سه‌گانه كام قوربكه‌ین به‌سه‌رمان
له‌م به‌ینه اتفاقی په‌یدا بكه‌ن به‌ مه‌ردی
فه‌رقی نه‌بی شووان و جوتیار و میروكاران

کەر هیچ نەبی بەاوبن تابع بەدەولەتی بن
بیگانە چاکە دوژمن نەك دوژمنی لەخومان
رومی وە کوبنی مون کەس پشتی بی‌نەبەستی
کەوتونە داوی خویان پژمردە بون وحەیران
کوا والی (سنندوج) بەگزادەیی رەواندوز ؟
کوا حاکمان (بابان) میری (جزیر) و(بوتان) ؟
ئەو آیەتەی (فسیروفی‌الارض) خواکە فەرموی
اجرای دەکەن سەگانە باالنفس شاهی خوبان
کوا ئەو دەمەی کە کوردان آزادوسەر بە خوبون؟
سولطانی مولك و ملت صاحبی جەیش وعرفان
جوشیك بدەن وەکو هەنك تەذبیر بکەن بە بیدەنك
ئەسبابی شەر پەیا کەن: توپ و تفەنك و(ھاران؟)
پارانەوە و توکل لەم عەصرە بارەناکا
تیرە دوعابی جەوشەن پەیکانە حرزی مەیدان
بوچی ؟ بەشیری ایمە یەعنی ردسولی ئەکرەم
هیچ ئەدعیەی نەزانی؟ روژی کە دەچوە مەیدان

وەك (خیوه) و (بخارا) بەلاناروا بەھمت
دەفعی بکەن مشایخ- دفعی بکەن مەلانان
هەر شیخی کەوته شرینی یەك دو کەسی رەش وروت
خەلقی بەسکەر دەزانی خوی حەضرەتی سلیمان
یەکتان نەچونە گەردوش واتیدە گەن لەدونیا
هەر پادشاهی رومە و شاه عجم لە تاران
قطبی زەمانە خالد آوارە بو وەکو من
بی قەدر و قیمەت و شان بی خانمان و بی نان
سەیف وقەلەم شەریکن لەم عەصرە دا دریغا
شیرم قەلەمتراشە کالا نیەتی قەلەمدان
مەسەلە لیکی مەشهورە : گەر قوردە کەی بەسەرتا
ایکـیرە خاك و خولی دەرمالی کەورە مالان
دنیا ایمەوە هانین دیبا چەیی (مەم وزین)
حالیت دەکاچلو نە ئەحوالیان سخندان
خوتان دەلین ئە گەرجی مەشهوری خاص و عامە
هەرریویەك گەرابی آزاترە لەشیران

بنواره سەعیو، غیرەت ایستا لەناو ئەورووپا
خویان خەزینە دارن خویان وەزیرو سلطان
هەر دوینی ئەهلی (سودان) هەستانەبیوەکوشیر
ایستیکە. مستقل مەحسودی کلی ئەدیان
(بولغار) و(صورب) و(یونان) هەم (ئەرمەنی) و (قەرەطاغ)
هەر پینجیان بەتەعداد نابن بەئەددی بابان
هەر یکە . مستقلن کلیکی دەولە نیکن
ساحبی جەیش و رایەت ئەرکانی حەرب ولیدان
لاییقیانە (ئەرمەن) غیرەتکەشن لەبوخو
وەك ایمەنین لەگەل یەك دەعوا بکەن بەشیران
بوفەننو حەربو صەنعەت؟ بو ضە بطوره بطی ملت
دەینیرنە ئەورووپایە گەورە و بچوکی خویان
(حاجی) کەسیکە بیکەس بو ایوە قوردەپیوی
گوبەی لی دەکەن ظەریفە نایکەن: بەلالەخوتان

✿✿✿

ئەو روژە بەئەمری حەبیبی مەننان
ئەو عالەمە پاکی بوبە توفان
دەبیاری ئەما لە جینسی ذیروح
غەیری ئەمە چونە کەشتی (نوح)
ئەو روژە گەیشتە وەقتی مەعهود
وەستاوە لە سەر چیایە کەی (جوود)
هەرسی کوزی کردیانە مەسکەن
ئەوجی و مەکانە مثلی گولشەن
ایستاکە جزیرە بی مەحابا
مەعمورەبی ئەووەلە لەدونیا
ئەولادی سەحیحیان دە بورهان
کوردن لە مەکانی جەددی خویان
سوککانی بلادی ربەی مەسکوون
بالجملە لەمەن مولشەعیبوون
بی تەفرەقەبون مطبع و هەم دەناك
هەم مەشرەبو و هەم لباس و هەم رەنك

آبین و مەذاهب و رەسائل
واکردیە فیرقە و قەبائل
وەك خەلکی نەچونە مولکی نەدنا
جی باوکی خویانی کردە مەئوا (مأوا)
آری بەحەدیث و نصی قورآن
(حب وەتەن) ە دەلیلی ایمان
حادث نیە ئەصلە گوفتو گویان
مەورووثە لە دەوری جەددی خویان
ایستاکە کە واجە ماعەتی وان
ئەصلن بەنەسەب کەریم و شەجعان
منقادی .... مطیع ....
مەحکومی خەرات و حیزو دومن
رەسمیکی قەدیمە دەوری کەردون
خەسمی نەجبایە هەم دەمی دون
(حاجی) ئەمنیش مثالی کوردان
کورتومە کەمەندی نەفس و شەیطان

ئەم حەپس و کەمەندە فیکری دەرچوون
مومکین نیە من بە کەم ئەوان دوون
مەوقوفە بەروستەمی عنایەت
محتاجە بە همت وهدایەت
دەرچم لە ئەسیری مثلی (بیژەن):
راهی بو بە قوورەتی تەهەمتەن
ئەی بی دەل و شەریك و تەنها
« ما اعظم شأنك تعالی »
تەعیین بکە روستەمی درایەت
توسەن بدە خسرری هدایەت
تا (کەرد) و ئەمن لەدەستی دوونان
دەرچین هەر ئەتوی رەحیم و رەحمان
سلام‌الله من کل یوم
لە ئەسحابانی صاحب غیرەت ودین
لەبی عاری: هەموبان کەوتە یادم
قسە و رەمزی برایی و اتحادم

له بەر دووری ؛ لەئەقران و لە ئەمثال

لەکوردانم دەپرسی ضرب الامثال

لەبویەك ئەم در ئەشماری رەش ورووت

هەتا بەیدا بو ررحم گەییەسەر لووت

دە فەر مووری ئەم عەدابە بوچ دەکیشی

چەمەلازومە ئەگەر چاوت نەبیشی،

قوری کوی کەم بەسەر خومالە غیرەت

خەوم نایە لەداخی مولکو ملت

ئەگەر وەك من خەبەردار بن لەدەولەت

لەحەیفان خودە خنکینن بە بی بەت

دوازدە میلیونە کوردستان نفوسی

بەقەولی ئەهلی تەخمینی کەنووسی

هەموویان شیری بیشەن (حاتەم) ی جوود

لەشەردا کیوی (جوود) وبەحری مەحدود

وەلیکن فایدەی بچی هەرج و مەرجن

لەدەعوا دادەگەل یەکتر بە مەرجن !

لەگوییی گانو ستوون هەر چەند شیرن
وەکی کەر ویشك چاوآوا و کویزن
ئەوی ئەعلایە سەردە ستەی شکارە
ئەوی ئەدنایە بەستەی زولفی یارە
ئەوی آزایە شانامەی دەخوینی
ئەوی مسکینە گەنم وجودە چینی
ئەمانەی بی‌شعور و گیژو ویژن
مطیعی مفتەخور و هەرزە بیژن
کوریکی وانیە هەستیتە سەربی
بزانی چون هەموکەس هاتە سەریی
بکاسەیری جەریدە و حالی ملت
کتیبی تازەوو تاریخی دەولەت
بزانی تاچی قەو ماوە لە ئەطراف
سەراپا آگرە ئەطراف و ئەکناف
ئەگەر کاریك نەکەن لەم بەینە دازوو
وولاتت پاکی وەبزانە لە دەس‌چوو

(بەدرخانی) بەسەر ئاچن لە مەوباش

لە هەر لاوە دەتان هارن وەکو آش

لەزیرپی‌دا دەچن حەیف و مەخابن

کەدابن ایوە ! دوژمنتان بە شابن

بەغەیری (رومی) و (انگلیس) و (روسی)

بە بی حەددە ولەتن ناویان بنووسی

لەجیەی خویان هەلستاون بە غیرەت

لەدونیا ناوی خویان ناوە دەولەت

سەرا پا صاحبی سکە و سوپاهن

وەکو (جەم) خاوەنی تەخت و کلاهن

لە تەدبیری اموری مولکی خویان

شەریکن پینە چیو بازاریی و شووان

لەجوشین و خروشین وەك پلەنگن

بە من چی کافرن یانە فەرەنگن

وەکو بیستو مە بودە فعی مەصائب

ئەوەی تەدبیر کردوە فکری صائب

بکوریتن ویلایەت ببنە ئەحباب

وەکو پیاریکی واحدبن لە هەرباب

لەمەو لاتوش وەها بیر بینە سەرروەی

لە (بوتان) تا (بەیات) و سەرحەدی (رەی)

ببینە یەك لە تەعلیم و لەنوسین

جل و بەرك و زمان و رەسم آیین

برا خوشە ویستەکان واتی نەکەن ایمە

بەزمان خومانەوەها وارتان ئەکەینی

بەلکو ئەمەدابکی نیشتمانەخوی هاویشتوتە

باوەشی کومەلەی ژ • ك و ئەلی

ریککەوون تاسەر کەوون •

تەواو بو

کوردستانی‌مو کوویان لاجان - خاکەلیوەی ۱۳۲۲-۱۹٤۳

«هەر ملتی لەلاوە حەقی خوی بە دەستەوە»
«کوردیك ئەگەر سەری هەلینی دەلین بوتە سەربزیو»

٣

دەستەگولیکی جوان وبونخوش
لەباغی نیشتمان پەروەری

بە یارەی کومەلەی ژ.ك بو بەهیز کردنی
هەستی نیشتمان پەرستی لەناو آغاوات و
سەردار عەشیرەتەکانی کورد لەچاپ درا

١٣٢٢

پیشکەشی لاوە خوێندەوارو گەنجە وورییاکانی
کورد لەهەمو ناوچەییەکی کوردستان ئەکرێت

بسم الله الرحمن الرحيم

(لاوێکی کوردی موکوریانی لەتەمەن)
(٢٦ و ٢٧ ساڵیدا خاوەندی دڵێکی)
(کە بەبریسکەی نیشتمان پەروەری هەر)
(بە ڕەوڕوناکی ئەچیت ئەم هەڵبەستانەی)
(خوارەوەی بو ناردوین بەلام وێستویەتی)
(نیوی نەنوسین) .

ستایشتی خوا وەکو حاجی قادر

ئەی بێ مکان و تەنها خلاقی هەر مکانی
بێ باب و ئەهل و ئەولاد بێ مثل و بێ نیشانی
دەرمانی دەردەداران خۆشی دلی هەزاران
شوق و صەفای بەهاران ویشك وتەڕی خەزانی
ڕەحمتی کە بێ بە بەخشین بەحرو وبەرت عەطایە
گەر بێ بە زەجری ئەبدیلك هەرنارە دوجهانی

ئەم روحی ملتی کورد پاکە و بەدین و ایمان
بوخوت خەبیر و بینا داننا و غەیب زانی
بوبابە کانی پیشوی دابوت جەلال و عزت
بوچ بی بەشونەسیبن آوارە بون کورانی
ژیر دەستی کلی ملت بی مال و حال و بابن
تیمنو بەخوینی یەکتر کەوتون بەناتە وانی
بو خاطری جەلالت صفاتی بی مثالت
رەحمی بکەی بەکوردان هەر چون صلاح دەزانی

بو آغاواتی کورد

قسیکی خوش دەزانم بیت دەلیم ایمرو بەمزگینی
بەشەرطیکی نەکەی تالان و مالی خەلك نەزفینی
دەلینکت هەل نەکەی ریگا بەکاروانی خەلك نەگری
قولی خوت هەل نەمالی مالی هیچ کوردیکی نەستینی
خەیالی کەردزین و ریگری و شورشت لەسەردەرکەی
زەویوزار و گیا و مەزرای براکانت نەسوتینی

بە خالە و مامەو وکاکە و براڵە پێکەوە بدوێن
خەیالی‌خاوو کە للەی کو نەدەمیەوبوزونەدوینی
لەژێر پێی ملنی بیگانە نەیە عەبە و خدمەتکار
عەبا و آبروی برات نرژینی؛ شوشەی قەدری نەشکێنێ
سەرا سەر بەینی کوردان بە سراوە یێکە تیو اولفەت
نەکەبیور (تکبر) لابەرە لەم رشتەیە ەوییکی نەبینی
بە هارمان هاتەوە روژی سەعادەتمان طلوعی کرد
دەبی لە مجارەکە کوردی بنوسی؛ کوردی بخوینی
لەژێر دەستو چەپوکی دوژمنی «خوبری» و «نەفام» دەرچین
خداوەندا ئەتو دەتوانی ئەم کارانە پێک بینی

« دوای جەنگی رابوردو کە جمهوریەتی
تورکیا ساز بو محکمەیەك بەناوی « محکمەی
سەربەخویی » داندرا جەنابی شیخ عبدالقادر
شەمزینی و سید محمدی کوری دەگەل هەندی
لە گەورە و ناودارانی کوردلەم محکمەیەدا
محاکمە کران و هەلیان آوەسین اینجا
« شیخ احمدی سریل آوایی » کە پیاویکی
بەناو بانگی مو کوریانە ئەم شینەی خوارەوی
بو شەهیدانی ریگای سەربەستی کورد گیراوە »

ئەم آسمانە شینە کەوا بەرگی ماتەمە
ایجادی وا کراوە کە قبەی هەمو غەمە
بارانی مەرگە بەفرە کفن رەعدە نفخ صور
ئەو رو گرانی قابضی ئەرواحی عالەمە
سەرتیپی تیپی هەورە شەمال بو صەفی قتال
ئەو مەنجەکی ئەرزەیە ئەییارەیی ئەمە

روزی سیایە روزو شەوی تارە چەرخی پیر
هەوری لەدودە آهە، تەمی وی هەموغەمە
ئەم چەرخە کونە ماشینە کەی ژەنگی گرتووە
چەوری ئەکابە خوینەکی سوورانی عەستەمە
ئەم قەرنی بیستەمی مەدەنیت بە خوینی کورد
ژەنگی لەسەر ئەهیشتووە هیشتاکە پێی کەمە
تار ئەدراوە چەرخی ستەم؛ کاریە
ئەو ظلم و جەورە قسمەتی هەرشوێن وزاریە
خاصە بە خوینی کوردی شمالی هەمو زەمین
گولزاری خوینە غنچە صفت دل هەموغەمین
هەوری خەفەت لە ئەوجی فەرەجدا مسلطە
شادی ئەبو لەهیچ دلی دانەبێ بەشین
عشر مشالە دەشتی شمال کەربەلا صفت
غەمناکە ئەم موصیبەتە سکانی حەوتەمین
اکثر لەوانە سیدن و هاشمی نەسەب
میراثی جدیانە شەهادت کە پێی کەین

فەرمانی قەتلی عامی « کەمال » بی کە مالیە
مەقصودی مەحوی دینە لە اعدامی ئەهلیدین
واحەسرەتا چرای اومیدم کوژایەوە
قەتلی محرمی لە شمالی ایرایەوە
« چەنگیز » « کەمال » ، ئەهلی کە مال شاهیدی دەدا
کوانی زەمان و عەصری « مەغول » ظلمی وا کرا
هەر بەو گوناهە دوژمنی دین مەحوی کردەوە
لەو جیوەکانی کوردە کە بینی خدا کرا
نصی حدیثە ترکی ٠٠٠٠٠٠ ایتە مەحکەمە
بەو ظلمە خبثی باطنیان بەرمەلا کرا
دل بەحری خوینە صوفی مەپرسە چە فایدە
تەعدادی ناکری کە بلیم چەند خەطا کرا
هاوارە قەومی کورد وەرن روژی غیرەتە
نسبت بەایمە ظلم و تعدی چها کرا
عضەم ئەوەندە زورە دلم هیندە پر غەمە
سەحبالی ناطقم لە عەمالال و ئەبکەمە

☆☆☆

« ئەم قەصیدەی خوارەوە هونراوەی »
« جەنابی (حسن سیف‌القضات) . »
« کە یەکیکە لە پیاوە پیرە نیشتمان »
« پەروەرەکانی موکوریان ئەگەر »
« پیرە میردی سلیمانی لیمان »
« زوبرتە بیت ایسـتیعم ئەوانە ئەلین »
« پیرە میردی سابلاغ » .

کوردینە تا بە کەی ایمە لە کیوان مثالی دیو
بیبنو بچینو بو مە نەبی قط خدان و خیو
خەلکی هەمو لەباغ و لەشارانە کەیف خوش
ایمە بلاو بی سەرە ماوین لەدەشت و کیو
بو آسمان دەرونو لە بەحرا دەکەن سەفەر
هەر عەردە نیشتگاهی مە صەنمانە وەردوشیو
ریەی وانە کەهکەشانو ریەی ایمە بەردەلان
جیەی وانە تەختو بەختو جیەی ایمەبەردوچیو

رەشماڵە ماڵ و کەشك و پەنیرە مەتاعی ئەمە
قەصرو سەرایی خەڵکی دیبە پر لەزیروزیو
بووانە هەرچی جوانە لەجیی‌دی لەژن لەماڵ
هەر شاخ و داخە بومە کوری رەش کچی‌دزیو
ژیر دەستی و اطاعەتی بیگانە تا بەکەی
شەرمە لە بومە هیندە بژین بی نیشان ونیو
مەغبونی هەر معاملە محکومی هەر کەسی
شاهان بە مەحوی ایمە دە بەستن گری و گریو
گوردانی کوردەکان کە لەترسیان دەلەرزی ئەرض
کی بو لەشامی‌شابو لە مصر بش ببوە خدیو؟ (صلاح الدین)
گوردانی کوردەکان بەخدا روژی غیرەتە
دەست دەینە خەنجەران و پیاوانە بی‌ینەنیو
بوچمانە ماڵ و سەر کە لەسەر سەروەری نەچی
کور نابی قط بترسی لەزیندان و داروچیو
پی هەڵ گرن بگە ینی کەشەر بو مەشایی یە
دەست تیکگرن درەنگە جحیلانە بچنەنیو

ئەوژینی بەم ضەلالەتە بوچمانە چارە کەم
بپسیەین لەرێەی نەجاتیوەتەن بابە نیروەیو
سەر چونی تەخت : رویینی سەرداری پیدەوی
خوشیە، ئەم شەهادەتی شیخانە نیوبەنیو ✿
هەر ملتی لە لارە حەقی خوی بە دەستە وە
کوردیکە گەرسەری هەلینیدەلین بوتەسەر بزیو
آزادی؛ سەربەخویی؛ میری و گەورەیی
داوا دەکەین بەزار و زمان و ددان ولیو
تاکەی لە باغی خەلکی بەزیزی و بەمل کەچی
خوشە لەباغی عیلی چنینی ھەنار و سیو
فکری لە حالی خوکەن .ر بگرین بەحالیخو
هەر بیسەریو عداوەتی خوتانە دیتەریو
لا هەلدرا و وجەرگ براو و فریدراو
رامان دەدەن بەجاری لە هەرراز بونشیو

• ئەم شعرەش پیاوکوژی و جنابانی «محکمەی استقلال»
یبر کورد ئەخاتەوە

هەر کەس کە بیری تولە وجی بابی خوی نەبی
ئەو بی بەشە لە کوردی دەری کەن ئەیتیەنیو
هەرچی دەبی بەلاببی حەق هەر حەقە حسن
نینە لەریەی وەتەن غەمی دەرکردن و جنیو

☆☆☆

«خالەمین کوری حاجی شیخ مصطفایە
سید یکی بە رزنجییە! بەکیکەلەلاوە
نیشتمان پەروەرەکانی کوردیو کوریان
شعرەکانی هەمو بە کوردی بەتی (روت)
ئە هونیتەوە زور چکەم وشەی
ییکانەی تیدا ئە بینری لەزیرەوە بەستەییکی
مەشهوری ئەم لاوە ئەنوسین» .

سەیری کویستانی خوشە قاسپەی کەو
بو دلیکی بەخەم دوچاوی بەخەو
ایستە: کەی وەختی باس چاوخەوە
سەر هەلینە ببینە هات و هەو

هەمو دونیا گەیی بە دلخوای خوی
ئیمە هەرباسی بزن و کیسك وزەو
سەیری کە وەك گەنم چلون کەوتیە
کیژی بیژینك ورا نلە قانی کەو
وەختە کیژ بی لەناوی ئەم کیژە
وەختە بیسیەی لەهاتو چوی پرتەو
دتیە کویلم وا صلاح ئەبیو بی
بانگی خەلکی دەکابە دەنگ وبەقەو :
« بوچی رەنجی منو بە ضایع دا »
« بوچی داومولکی خو بە گیتو برەو »
« دو کەس دەردی ایمە دەرمان کەن »
« پیاوی زورزان و سواری دەست بە جلەو »
« هەستە ئەی کوردە راکە (ژینو) یە » ✿
« دەس کە بە قسەی زەلام و توندو پتەو »

✿ ژینو پایتەختی سویسرا و جیگای جامعەی ملل ‹ عصبة الامم › .

« گەورەی ئەم کوە، لەکە گویەی‌پی نەدای »
« تف کە لەم مجلسەش هەلیوە بەشەو »
سواری نەسپی طەبیعەتی سوارم
قط نەلاواز دەبی نە پشتی جدەو.
ملتم دەردەکالە دەس دوژمن
وەك بە ئەسپی بەکار و قوزر قەلەو
خالە کیان شەرت آو دە پرژینی
لە گەلی چاوی‌ئوستوی‌خەو ؛ خەو (خەون)
وادە بینم.دو.کوردی دەس تیکدا
ئەم بەئەمیان دەلی ئەمیدی بەئەو :
« بەهومیدی خدا و پیغەمبەر »
« بەدلی گەرم و چاوی سور و تەر »
« کوردەکان چیدی‌سەر نەوی‌نابن »
« هەر ئەوەند نەختی بوخو آزابن »

چەند لە میژە ئەمن کە هەم چاوئور
بوگەلی کوردەکانی بی کەس و زور

کەی بە دلخوازی خوردە کەن داخو ؟
خورەما کەن لە کورگ و بەستن کور
هیندە دەخواخەی ئەوان دلەکەم
در ژیت فرمیسکی چاوەکەم جور چور
گوبە و لەآواتی من بی آغاوات :
آخ بو چەند پیاوی ژبرو سواری شور
ئەورە هامان بکالە توری • ••••
ئەم ئەجانمان بدالە •••• تور
گەلی شیخ و مەلابەکان تاکەی
بو عەوام جوان دە پیچنەوە سەرویور
ایستە مالیان دەخون بەمفت و خەزا
وەختی دیکەش لی‌یان دەکەن جل رجوو
دەستولە و خەلکە هەل ئەگرت تابو :
دین و دونیای ئەوان و خوشو کلور
نابینن وارە ذیل وەزیر کە و تو ن
فیردەبن والەوان دەکەن هەی کور !

ایستیکەش پیاوی چابە نەچوەبچی
راست و یەکبن درونە میلی لەگور
دەست بەچاوی خەوالو دابینن
لوکە لەکوی بلیند بکەن سەری‌شور
ئەمەریەی راستی رزگاریە
لەبغض لەزگەکانی وامچ رەور
(خال)ی خور لیك دەکاتە رەبوتن
دوست و دوزمن چە زیرەك وبسپور
پیاوەکانمان دەلین بەصەبرو دزی
ژن و مندالیان بەزیر و هور
« بە امیدی خداو و پیغەمبەر »
« بە دلی گەرم و چاوی سوورتەر »
« کوردەکان چیدی سەرنەوی‌نابن »
« هەر ئەوەند نەختی بوخوآزابن »

بچوەلای کوردە کاکی زیرو زرینگ
چونکو جی‌کوردە دەست‌بنی سەرسینگ

بیی بلی (خالەمین) دەلی تاکەی
کەنم‌و جوجان و پول جرینگ جرینگ
••••• و ••••• واڵە نیو کوردان
هەلو کەوتوە نیوی قاز و قورینگ
هەر دو خوریکدە خەن لە بەرایوە
وەکو بو برینەوەی هەری دوبرینگ
هەر بینادیو بە توپ و بومباران
بوخەنە بەز هجوم و بەر شیلینگ
زور چەتونە کەتی بکەن تاکو
لە بمانکویە و نەدەن بە پاچ‌و قولینگ
پیاوی دونیایی یا خولایی بی
سوفیی شەو بی یاهە واخورانی گزینك
« سەر بەخونی » وەکبردە خەن هەردوك
نەك بە حیزە بخویی و بە ریانگە رینگ
پیشەیی پشینە و رەچاوکەن تا
کوری کەرو یشکو بو ببیتە پلینگ

شوینی‌وان پیاوه تی‌بو آزانی
بو ... داندراوه کیزو کولینک
ریککه‌وون‌بوخو چیدی‌ریاك مه‌که‌وون ☆
-چوکی زل کوله‌واره بی کویزینک
باوه‌رم پی بکه‌ن که بونکویه
هینده ده کرم له أیوه من به‌ربینک
دوینی بلبل له‌نیو کولان ده‌یکوت
چه‌ند به‌سوزیکی خوش وربنکه‌وریذنک
« به امیدی خدا و بیغه مبه ر »
« به دلی که‌رم و چاوی سوروته‌ر »
« کورده‌کان چیدی سه‌ر نه‌وری‌نابن »
« هه‌ر ئه‌وه‌ند نه‌ختی بوخو آزابن »

☆☆☆

• ریککه‌وون و اتا متفق بن؛ ریك‌مه‌که‌وون؛ وه‌شیوین یه‌کتر مه‌که‌وون

مالی کوردی هەزاری پر کور و کال
بە قوری گرتووە عەمامە وشال
کام عەمامە ؟ عەمامەیی بەدرو
کیهە شال ؟ شالی کونکەل وتیتال
جیی هومیدنین ئەوانە بو هیچ کەس
ھەگەر ئەم کیژ کەل وکور ومندال
کە هەمو تازە یی دەکەن ؛ تازە
واخەریکن حەوا دەدەن بای بال
ئەو کچانەی کە دەستە دەستە درون
در فینن دلان بە چاوی کال
بیکەنین وانە سەردەم و لیویان
دیتو دەروا وەکووە ئەوشەی آل
شوش وکیل گردن و بژن باریك
شوخ و شەنك و لەبەردل ولیو آل
داوی باریکی باسکی بسکیان
ئەگری « کەی قباد » و « روستەم »ی زال

بیجگە لە کورانی کوردەکانی خو

بە هەمو کەس دەلین سروسیبال

ئەو کورانەی کە رو لە مەیدانن

وورد دەکەن توپی زل بە دمست وزوخال

وا بەسەر دوژمنا دەگرمینن

وەك لە کەرو یشکی هەل بکیشی تەمال

ئەو قسانەی کوتم لەجوی پرسە

دەس لە ئەستوی دە دا دەکیشی وەبال

« بە هومیدی خدا و پیغەمبەر »

« بە دلی گەرم و چاوی سوورتەر »

« کوردەکان چیدی سەر نەوی نابن »

« هەر ئەوەندە نەختی بوخو آزابن »

✡✡✡

«ئەم پینج خشتە کیانەش هونراوەی قاضی هەلەبجەیە»

ئەی کوردی سنە مدیدەیی مەظلومی سیەچار
وەی ملتی مەعصومەیی بەد بەختی گرفتار
تاکەی لەخەوان ایوە رو دوژمن هەمو بیدار ؟
تاچەندئە بی هەرمەست بن و خەلق هەموهوشیار ؟
خوتان ئە کەنە مەضحەکەیی مەحرەم و ئەغیار ؟

عالەم هەمو مەشغولی تەلاش و دەس و بردە
هەر ملتە بو خوی ؛ خەریکی زەدو خوردە
هەر کەس کە بوخو حاکمی خویەوە کومەردە
مەحرومی هەمو حق و حقوق ملتی کوردە
ماتەم زدە و سوك و پەریشان و گرفتار

ئەو ملت و قەومانە لەمەوپیش کە زەبون اون
ئەو طایفە و طاقمە ئەوساکە ؛ کەدون بون
ئەو خەلقەلەبەرجەهل و نفاق غەرقەیی خون بون
هەلسان لەخەوی غەفلەت و دارای فنون بون
ایستیکە هەمو دەگەل لەگن وشاه وحکمدار

کوردیش ئه بی هه‌ر عه‌بد و غلامی ئه‌م وئه‌و بن
بی هوش وسراسیمه له دوی خه‌لقی به‌ده‌و بن
روژ نوکه‌ری ئه‌غیار و شه‌ویش حه‌سه‌ده‌سی شه‌و بن
چاوبان لەم ولەو بیت نه به‌له‌م بن نه به ئه‌و بن

بی‌علم وجگر پاره ومه‌حزون و خه‌فه‌تبار

بەس طالبی تالانی یه‌کو کوشتنی یه‌ك بن
بەس جاهل بی‌ده‌ستی و ده‌س به‌ستنی یه‌ك بن
بەس مایلی فه‌وتانی یه‌کو مردنی یه‌ك بن
مه‌شغولی برایی یه‌کو ریك خستنی یه‌ك بن

تو کومه‌ل و یه‌ك ده‌سته و یه‌ك بن وه‌کو ئه‌غیار

ئه‌م جه‌هل و نفاق و سه‌فه‌هو (سفاهه‌ت) ذلته‌تا که‌ی؟
ئه‌م بی شه‌ره‌فی خوخور بو غه‌فله‌ته تا که‌ی ؟
ئه‌م بغض و شقاق و حه‌سه‌د عه‌ز له‌ته‌تا که‌ی ؟
بی‌فکری و سه‌ر مه‌ستی ئه‌م ملته تا که‌ی ؟

تا که‌ی ئه‌بنه مه‌سخه‌ره‌یی عاله‌می هوشیار؟

هەلـن لەخەوا خزمەدەموچاوو بشورن
چـاویکی هەلینن لە چە یوراست بنورن
پرسیکی لەیەك کەن لەچە ئەحوال وچەشورن ؟
ئەم عالەمە بوچ عاجزو بی کەیف وسرورن ؟
بوچی ئەکەن ئەم کوردە فەقیرە هەموهاوار ؟

ئەم دەنگ و هەراو نالەوروشینە لەچەلایە ؟
ئەم آهی جگەر سوز و گرینە لەچەلایە ؟
ئەم کشت جەزەعو، کوشتو، برینە، لەچەلایە ؟
سەرچاوەیی ئەم چەشمەیی خوینە لەچەلایە ؟
چی پی ئەبی ئەم شورشو غەوغایە لەئەقطار ؟

ئەم دەنگە هەمو نالەیی کوردانە لەدەستغەیر
ئەم شورە صەدای شیوەنی کوردانی لە دەستغەیر
ئەم جەزعە هەمو سوزشی کوردانە لە دەستغەیر
ئەم خوینە کەشەخوینی شەهیدانە لەدەستغەیر
ئەم نەعرە هەمو نەعرەیی کوردانە لەسەردار

واچاکە هەمو متحدویەكدل و چابین
بویەك نەوەکو دەستە برا ءەینی برابین
مردانە لەبو مەقصەدی یەك پشت و پە نابین
بەوشەرطە هەمو تابەی ئەحکامی خووابین
تاجلە رەهایین لەدەسی دوزمنی خونخوار

دوزمن لەهەمولا ؛ چی بە چەیداچی بەراسا
بو ملتی کوردی شەووروز وان لەمەلاسا
دایم ئەوەیان والە سەر و فکرو حەواسا
ریشەورەکی کورد بینەدەر هەرلە ئەساسا
تاکو نەمینی یەك ءەفەری کورد لە ئەقطار

هەر کەس کەووتی «ئەم ءەبەچەندە» ءەبنەغلامی
تەسلیمی ئەکەن مال و سەر و جانی گرامی
بوی ئەبنە ثەنا خوان و دوعاگویی دەوامی
ئەی ملتی بیچارە ءەجەب جاهل و خامی !
قەومیکی تەواو بی زەر وبی‌سیم و نەزانکار

« قەندە » ی ئەم وئەو پریە لەدەرمانی کوشەندە
بەس تەفرە بخون هەر بە قسەی خوش و بەخەندە
ئەی بی خەبەران بەس ببنە چاکر و بەندە
مەشهورە کەکە متر نەبورە شەندە لەهەندە

روزی ئەبی بەم « قەندە » ئەبن ایوە گرفتار
ایوەبن وخوا ؛ وەرنەوە گشت گەورە و کچکان
دەرکەن لە دلا جملە خەیالاتی پەریشان
چەند چشتی هەیە واسطە بونە کبەتی کوردان
وەك کبر و حەسەد ؛ بعضی بەکو قلتی عیرفان
اصلاحی بکەن تاکو بکوشین بە هاوار

« ئەم شعرانەی خوارەوە لە ژمارەی‌یەکەی سالی چوارەمی گەلاویژدا بەناوی طاهر هاشمی: کرماشان چاپ کراون عنوانەکەی « من و پیاویك » . بەلام ایمە ئەیگورین » .

ماکەی دزی !

دزی تەرك بکە ! « ئەی‌چی بکەم گ. دام »
تیکوشە بوخوت ! « ئەلین ناسزام »
لەبەر تیکوشین ؟ « بەلی ‌م، علومە »
کوشش زور چاکە و خویری مەحرومە
قەم بپیسە ! « فرضا بیستم »
ئەمەلی پیبکە ! « ناخوشە ویستم »
لای کی ؟ « لای آغام » بوچی ؟ « رقی دی »
لەچی ؟ « لەمەی‌خەلك شەوراحەت بنوی »
چاوت پیاریکە ؟ « یەکەم دزەوە »
هورای بەچیە ؟ « زناریکە شەوە »

داخو هەیەتی فکری سەربەستی ؟

« نەواللە نەکاهەر حەزبە بەستی »

بەبەستی بوچی ؟ « چونکو دەغەلە »

مەقصودی چیە ؟ « فتنەی کومەلە »

ئەزانی مەعنای حەقیقەتی کورد
بە مەزاقی خوی دزیو دەسوبرد

ئەو مەبی‌نە ؟ « وەها دیارە »

بوچەن ایشی‌تر ؟ « هەر بو ئەم کارە »

داخو هەیەتی فکری نیشتمان ؟

یا سەر بەخویی کومەلی کوردان ؟

« نەخیر دزبازار آشفتەی ئەوی »

« تا ببری مالی کەدایان شەوی »

هەتاله مالی یەکتر بەد چاربین

ئەبی چاو پر آو لیو هەلقر چاوبین

ئەر ایمە گوشتی خومان نە جارین

هیچکەسی پیمان ؛ نالی خراوین

ئەترسم نەبى خەرابیمان چاك

بەم هیوایەوە بچینە ژیر خاك

«مستر فاسوم میسیونی اوتریانی ئەمەریکی»
«لەسالی ١٩١٦ دا لەسابلاغ کتیبکی دەستوری»
«زمانی کوردی :
« A practical Kurdish grammar »
«داناوە! بەراستی کەتیبنە یەکی هیژاو بەنرخە»
«وادەرئەکەوی یەکەم پیاوبکی لەکوردستانی»
«مرکوربانا بەکوردی نوسیبیتی ئەمذاتەشریفەیە»
«مسترفاسوم کتبەکەی لەسالی ١٩١٩ دا»
«لەئەمەریکا چاپ کردوە کەلەسابلاغەوە»
«بوایمەیانت ناردوە لەمەرەتابەم جورەنوی»
«ئەناسینیت»
« . . . by L. O Fossum Ph. D. »
«American Missionary . . . . . »
«. . . . . . Auther of a Hymn »
«Book and Editor of a monthly»
«newspaper, also in the Kurdish»
«language.»
«واتا ئەم کتبە داندراوە لەلایەن ل . او .»

« فاسوم ، ف ، د ، میسیونی ئەمەریکی ... »
« دانەری کتیبکی گورانیو لەچاپ دەری »
« روژنامەییکی مانگانە بە زمانی کوردی» .
« وا زان ئەکریت ئەم روژنامەیەی لەسابلاغەوە »
« نوسیوە بولە چاپدان ناردویە تە ئەمەریکا »
« بەلام ئەئەم روژنامەیەو ئەکتیبی گورانیکەی »
« وەدەست ایمە نەکەوتوە » .
« ئەتەوەی کورد خذمەتی ئەم پیاوە گەورەیەی »
« هەرگیز لە بیرناچیت داخەکەم ژینەی »
« مستر فاسوممان وەگیر نەکەوت دەنا لیرەدا »
« چاپمان ئەکرد - مستر فاسوم لە لاپەرەکانی »
« دوایی دەستور ... با نیەند گورانیکی »
« بەکوردی نوسیوە ایمە یەکیکیان لەخوارەوە »
« ئەنوسین » .

وەتەنی باپیرم؛ کوردستانی قەدیم

کیو و شاخ و دەشتی؛ خوشن بودلم

جیی دایك و بابمە ؛ مالی خوشك و برا

هەر توزیکی و بەردیکی ؛ بوم مرواریە

وەتەنی ...... قەدیم ...... دلم

وەتەنی مەحبوبی؛ کوردستانی بیند
ئەرضیە بر یادگاری؛ لە جحیلی من
هەوای وی خوش وروناك؛ آوی سارد وپاك
شوانان بە هەزاران؛ صوحبەتانی چاك
وەتەنی ••••••• قەدیم ••••••• دلم

قولکە؛ ئەشکەوت؛ دولی: هەروەبیرم دی
لیرە بوم بوراوی؛ لەوی بو شەری
هەمو ئەوچتانە؛ رابوردون ویستا
خەراپەم عەفو بکە؛ یارەب خدای گەورە
وەتەنی ••••• قەدیم ••••• دلم
دەنگی زورنار دەهول؛ هەوای پردەکا
زەوی؛ میشە؛ بلیندی؛ قول هەموپیکەوە
دەخوینن بوقەومەی: کە لە نیویان دایە
لەبیرناچی زەحمەتو خەمیان کیشاوە
وەتەنی ••••• قەدیم ••••• دلم

***

خدای باریتعالی؛ رحمن و رحیم
هەرچی چاك و لازمە: لیتطەلەب دەكەین
چاوت لەوە تەنم‌بی، دایم زیادی بكە
سلامەتی ورەحمەتی، هەمیشە دەلەین
وەتەنی باپیرم كوردستانی قەدیم
كیو وشاخ و دەشتی خوشن بودلم

« ئەم شعرانەی خوارەوە بەستە شعریكی »
« (عثمان‌ساری‌وللی) شاەری بەرزی‌آذەربایجانی»
« سووەتەكە غزیتەی وطن یولوندا لەژمارەی »
« ٢٩ اركتوبری ١٩٤١ داچاپی كردووە »
« ولە موكوریانەوە بو ایمەیان ناردبو ایتجا »
« بیژەن نووسەری كومەلە كردویەبەكوردی »

روژ كە آوابو شە و تاریك داهات
داعبار جانەوەردەچن بو باغات
هەمو گیانداریك جیگای خوی هەیە
هەر كەسەش مال و حالی خوی هەیە
ئەوا! زریان‌دی، هیچ كەس ناتوانی:
خوی لەبەر راگری، توجیگات كوانی؟

ئیمرو کەزور کەس بەخوشی وشایی
بەکەیف و دەماغ بەدل نیسایی
دەهاتو چودان، دەخون لەدونیا
توش لەبەر سەرما، بەتاق و تەنیا
تالە چاووت دا دەبەستی فرمیسك
بگریو بنالە هەزار (فقیر)ی بی میشك

زکت قورەی دی لە برسان مردوی
جل و برکت نیە آخو تو زیندوی؟
روژنکی رەش و، ژیانت لەوی رەشتر
لاقی پیخواست وەك رەژین، رەشتر
جەرکی لەت لەتت بوبەکوی زوخال
لەروی ناچاری دەستت کرد بەسوال
کە توده کریای بە چاوی پرآو
زورکەس رابوردن لیت کردن سلاو
آه و نالەی تو، بیستی داروبەرد
بەلام هەر نەی بیست کاکی دەولەمەند

رۆژی روناکت لی بو بەدەیجور
فرمیسکی چاووت بوتە خوینی سور
خوشلوی ناکەن بوبەرپشانیت
بەلامن چی بکەم توبی نازانیت
ئەتونانت و یست بە دەنکو هاوار
شەبکەت کراسەر بە زور واجبار

لەم دونیا فانیە کەوادیو دەروا
بە بەد بەختی بوی لە دایکت هەروا ؟
هەزاران محنەت صد دەردوبەلا
بەسەرتو داهات بی ی بوی مبتلا
خاوەن وەتەن بوی خوشبوو وولاتت
مال ز حالت بو چاك بو حەیاتت
دوژمن پی ی زانی غاری دا سەرت
تیاك و پیکی دا هەمو کیشوەرت
ایستاپە آرزوی خوی ئەسپی خوی داژوی
باوش لەداخانت دلت هەل بشکوی

بەروت و قوتیو هەنا سەساردی
هەرچی کەهەت بو لی‌یان ئەستاندی
بد بەختی هەزار بناسە دوستت
دەبی بشزانی کی بو بەکوستت
آغا و خانەکان ئەلین: بو فەقیر
ئەمن یەعنی «توربە» و «سیلیندیر»

ئەمن لەبەرتو واهاوار ئەکەم
بیم بلی دەردت مداوای بکەم
دەنا لەدونیا توشتدی مدینەت
تالیو ایش و زان ئەندوهو حەسرەت

دەردت چارەکەم بەشاخان بلی
بەخاکی پاکی نیشتمان بلی
هەلستان خەلك سەرباك لەخەوی
نابی هەزاران خەویان لیبکەوی

بەیارمەتی‌خواو پیغەمبەر تەراوبو هیوامان
هەیە هەمو کوردیك کەلکی لی ببینن

الله

به یارمه‌تی‌و ناوی خوای به‌رزو که‌وره‌ی بی‌هاوتا

بژی سه‌روك‌و کوردو کوردستان‌و هیوا

J. K

روژ ئه‌ژمیری تایبه‌تی کومه‌له‌ی ژ. ك

بوسالی ۱۳۲۲

سالی ٦٣-١٣٦٢ هجری	په‌یامیکی کومه‌له بو دایکی نیشتمان	سالی ٤٤-١٩٤٣ میلادی

ئه‌ی دایکی نیشتمانی کورد دلنیابه

ئه‌ندامه‌کانی کومه‌له‌ی ژ. ك ناله‌ی ده‌روونی‌و سکالای تایبه‌تی تو به هه‌مو ناوچه‌کانی کوردستانا بلاو ئه‌که‌نه‌وه‌و لاوه‌کان بو خذمه‌تی تو هان ئه‌ده‌ن

به‌هه‌مو کوردیکی نیشتمان په‌روه‌ر رائه‌که‌یه‌نن که‌دونیای ایمروه دونیای شارستانیتی‌و تمدنه

ئه‌وه‌نده‌ی له‌توانایان دابیت به بروسکه‌ی زانست‌و خوینده‌واری سه‌روه‌ریه‌ی پیش که‌وتنی کورد روناك ئه‌که‌نه‌وه

به‌بانی ئو که‌ناله‌ی سه‌رکه‌وتن ئه‌ربکه‌وتنایه به کوبه‌ی هه‌مو دانیشتوکانی کوردستان رائه‌که‌یه‌نن

روژ ئەژ میری تایبەتی کومەلەی ژ . ك

روژی	خاکەلیوە ـ فروردین ١٣٢٢					ربیع الاول ـ ربیع الثانی ١٣٦٢					مارس ـ آوریل ١٩٤٣					برنوسنیی چتی پەیوەست
شەمو		٦	١٣	٢٠	٢٧		٢٠	٢٧	٤	١١		٢٧	٣	١٠	١٧	
یەك شەمو		٧	١٤	٢١	٢٨		٢١	٢٨	٥	١٢		٢٨	٤	١١	١٨	
دو شەمو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	١٥	٢٢	٢٩	٦	١٣	٢٢	٢٩	٥	١٢	١٩	
سە شەمو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	١٦	٢٣	٣٠	٧	١٤	٢٣	٣٠	٦	١٣	٢٠	
چوار شەمو	٣	١٠	١٧	٢٤	٣١	١٧	٢٤	ع ٣	٨	١٥	٢٤	٣١	٧	١٤	٢١	
پنج شەمو	٤	١١	١٨	٢٥		١٨	٢٥	٢	٩		٢٥	آوریل	٨	١٥		
هەینی	٥	١٢	١٩	٢٦		١٩	٢٦	٣	١٠		٢٦	٢	٩	١٦		
وورچان	١٣ ەی خاکەلیوە سیزدە بەدەر															

ئەحوالی ئەم زەمانە لەکابەی منال ئەچی — دونیایەکی جە پوچەلە لە زورفی بەتال ئەچی

لەم باغە هەردەمە کەئەگامیرەیەك ئەلی — ئەم کونە گومەزەلە درکانی بە تال ئەچی

روژ ئه‌ژمیری تایبه‌تی کومه‌له‌ی ژ. ك

روژی	باه‌مه‌ر - اردی بهشت ١٣٢٢					ربیع الثانی - جمادی الاول ١٣٦٢					آوریل - مه‌ه ١٩٤٣					بونوسینی جیژنی پیه‌روبست
شه‌مو		٣	١٠	١٧	٢٤ | ٣١		١٨	٢٥	٣	١٠ | ١٧		٢٤	مه‌ه	٨	١٥ | ٢٢	
یه‌ك شه‌مو		٤	١١	١٨	٢٥		١٩	٢٦	٤	١١		٢٥	٢	٩	١٦	
دو شه‌مو		٥	١٢	١٩	٢٦		٢٠	٢٧	٥	١٢		٢٦	٣	١٠	١٧	
سه شه‌مو		٦	١٣	٢٠	٢٧		٢١	٢٨	٦	١٣		٢٧	٤	١١	١٨	
چوار شه‌مو		٧	١٤	٢١	٢٨		٢٢	٢٩	٧	١٤		٢٨	٥	١٢	١٩	
پنج شه‌مو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	١٦	٢٣	ج ١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٦	١٣	٢٠	
هه‌ینو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	١٧	٢٤	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٧	١٤	٢١	
روجان																

ئه‌قس و کمالی خه‌لقی جهان بایه‌خی نیه — هه‌ردو کی بی‌شکه، که به‌ده‌ستی زه‌وال ئه‌چی

که روز ئه‌بی به نه‌سیری ئالای شه‌ر — که به‌دری کامله که به‌ده‌ردی هلال ئه‌چی

روژ ئەژ میری تایبەتی کومەلەی ژ . ك

روژی	جوزەردان ـ خرداد ١٣٢٢					جمادي الاول ـ جمادي الثاني ١٣٦٢					مە ـ زوئن ١٩٤٣					بونوسینی چتی پەویست
شەمو		٧	١٤	٢١	٢٨		٢٤	ج ٢	٨	١٥		٢٩	٥	١٢	١٩	
یەك شەمو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	١٨	٢٥	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٦	١٣	٢٠	
دو شەمو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	١٩	٢٦	٣	١٠	١٧	٢٤	٣١	٧	١٤	٢١	
سە شەمو	٣	١٠	١٧	٢٤	٣١	٢٠	٢٧	٤	١١	١٨	٢٥	زوئن	٨	١٥	٢٢	
چوارشەمو	٤	١١	١٨	٢٥		٢١	٢٨	٥	١٢		٢٦	٢	٩	١٦		
پنج شەمو	٥	١٢	١٩	٢٦		٢٢	٢٩	٦	١٣		٢٧	٣	١٠	١٧		
هەینو	٦	١٣	٢٠	٢٧		٢٣	٣٠	٧	١٤		٢٨	٤	١١	١٨		
ورچان																

اقبال و شوی تابع علم و جهل نیە — ری کەوتە (باز)ی ایمرو سبەینی لە(دال) ئەچی

ئەیوالی (جدم) کەهەم دەی کەیوان بو مدەتی — ایمرو بە پەستی خسانەخرایە لەچال ئەچی

روژ نەژمیری تایبەتی کومەلەی ژ . ك

روژی	پوش پەر ـ گیسر ١٣٢٢					جمادی‌الثانی ـ رجب ١٣٦٢					ژوئن ـ ژوئیه ١٩٤٣					بو نوسینی چتی پیەویست
شەمو		٤	١١	١٨	٢٥		٢٢	٢٩	٦	١٣		٢٦	٣	١٠	١٧	
یەك شەمو		٥	١٢	١٩	٢٦		٢٣	٣٠	٧	١٤		٢٧	٤	١١	١٨	
دو شەمو		٦	١٣	٢٠	٢٧		٢٤	رجب	٨	١٥		٢٨	٥	١٢	١٩	
سە شەمو		٧	١٤	٢١	٢٨		٢٥	٢	٩	١٦		٢٩	٦	١٣	٢٠	
چوارشەمو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	١٩	٢٦	٣	١٠	١٧	٢٣	٣٠	٧	١٤	٢١	
پنج شەمو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٢٠	٢٧	٤	١١	١٨	٢٤	ژوئیه	٨	١٥	٢٢	
هەینو	٣	١٠	١٧	٢٤	٣١	٢١	٢٨	٥	١٢	١٩	٢٥	٢	٩	١٦	٢٣	
ورچان																

ئەو ئەوڕەمامە سیبەری دوینی لە ناز ئەکرد — ایمرو لە آگرایە لە چیاکە و چەوال ئەچی

بی‌لیوە ئەم جهانە تەماشا کە (ئەی‌زمن) ی — بینای کوبرە ئەفصەحی عەینی لەلال ئەچی

روژ ئەژ میری تایبەتی کومەلەی ژ. ك

روژی	گەلاویژ ـ مرداد ١٣٢٢					رجب ـ شعبان ١٣٦٢					ژوئیە ـ اوت ١٩٤٣					بو نوسینی چتی پیەویست
شەمو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٢٠	٢٧	٥	١٢	١٩	٢٤	٣١	٧	١٤	٢١	
یەك شەمو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٢١	٢٨	٦	١٣	٢٠	٢٥	اوت	٨	١٥	٢٢	
دو شەمو	٣	١٠	١٧	٢٤	٣١	٢٢	٢٩	٧	١٤	٢١	٢٦	٢	٩	١٦	٢٣	
سە شەمو	٤	١١	١٨	٢٥		٢٣	شعبان	٨	١٥		٢٧	٣	١٠	١٧		
چوارشەمو	٥	١٢	١٩	٢٦		٢٤	٢	٩	١٦		٢٨	٤	١١	١٨		
پنج شەمو	٦	١٣	٢٠	٢٧		٢٥	٣	١٠	١٧		٢٩	٥	١٢	١٩		
هەینو	٧	١٤	٢١	٢٨		٢٦	٤	١١	١٨		٣٠	٦	١٣	٢٠		
روجان	٢٥ ـ جی گەلاویژ جیژنی سە رسالی کومەلەی ژ. ك					٢٧ تی رجب جیژنی معراج ١٥ دەی شعبان جیژنی برات										

هەر ئالە وا لە بورجی جەلالا وەکو هلال — هەر ماهە و ااە کونجی حەلالا لەئال ئەچی

بسازاری دەهرە قیمەتی ئەشیا بە جیکەیە — میشی کەیشتە رووی نگاری لەخال ئەچی

روژ ئەژ میری تایبەتی کومەڵەی ژ . ك

روژی	خەرمانان ـ شهریور ١٣٢٢					شعبان ـ رمضان ١٣٦٢					اوت ـ سپتامبر ١٩٤٣					بو نوسینی چتی پیەویست
شەمو		٥	١٢	١٩	٢٦		٢٦	٣	١٠	١٧		٢٨	٤	١١	١٨	
یەك شەمو		٦	١٣	٢٠	٢٧		٢٧	٤	١١	١٨		٢٩	٥	١٢	١٩	
دو شەمو		٧	١٤	٢١	٢٨		٢٨	٥	١٢	١٩		٣٠	٦	١٣	٢٠	
سە شەمو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٢٢	٢٩	٦	١٣	٢٠	٢٤	٣١	٧	١٤	٢١	
چوارشەمو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٢٣	٣٠	٧	١٤	٢١	٢٥	سپتامبر	٨	١٥	٢٢	
پنج شەمو	٣	١٠	١٧	٢٤	٣١	٢٤	رمضان	٨	١٥	٢٢	٢٦	٢	٩	١٦	٢٣	
هەینو	٤	١١	١٨	٢٥		٢٥	٢	٩	١٦		٢٧	٣	١٠	١٧		
وروچان	٣ی خەرمانان هاتنی اوردوی سور بو آذربایجانو کوردستان					ای ژرای کوردی مالدار بانگی رمضان هات زەکاتو سەرفطرەی بدەنە داوبدە										

دونیا هەناسەییکە ئـە چوبیو ئـە هاتبی ✿ حالیکە بوی ئەچی کە لە عالەم بە حال ئەچی

بلقی سەرآوە کاکە جهان تی بفکرە تو ✿ بوکەس نەبو بە حال و نە بوکەس لە مال ئەچی

روژ ئەژ میری تایبەتی کومەلەی ژ . ك

روژی	خەرەلوەر ـ آبان ١٣٢٢					شوال ـ ذیقعدە ١٣٦٢					اکتبر ـ نوامبر ١٩٤٣					بو ونسیی جتی پیەوبست
شەمو		٧	١٤	٢١	٢٨		٣٠	٧	١٤	٢١		٣٠	٦	١٣	٢٠	
یەك شەمو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٢٤	ذیقعدە	٨	١٥	٢٢	٢٤	٣١	٧	١٤	٢١	
دو شەمو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٢٥	٢	٩	١٦	٢٣	٢٥	نوامبر	٨	١٥	٢٢	
سە شەمو	٣	١٠	١٧	٢٤		٢٦	٣	١٠	١٧		٢٦	٢	٩	١٦		
چوارشەمو	٤	١١	١٨	٢٥		٢٧	٤	١١	١٨		٢٧	٣	١٠	١٧		
پنج شەمو	٥	١٢	١٩	٢٦		٢٨	٥	١٢	١٩		٢٨	٤	١١	١٨		
هەینو	٦	١٣	٢٠	٢٧		٢٩	٦	١٣	٢٠		٢٩	٥	١٢	١٩		
روچان											٨ی نوامبر جێژنی هەرای گەورەی اکتبر ١٩١٧ سوڤێتستان (روسیە)					

بانگێکی‌تر لە غەیبەوە ایستاکە هاتە گوێم ✿ هێندە زولالە دەنگی لەدەنگی (بلال) ئەچی

آخر زەمانە هەستنە بێ تا بدەن حساب ✿ لوقمەی حەرامی دوبنی بەنرخی حەلال ئەچی

کوردی امید

روژ ئەژ میری تایبەتی کومەلەی ژ. ك

روژی	سەرماوەز ـ آذر ١٣٢٢					ذیقعدە ـ ذیحجە ١٣٦٢					نوامبر ـ دسامبر ١٩٤٣					بونوسینی چتی پیەویست
شەمو		٥	١٢	١٩	٢٦		٢٨	٦	١٣	٢٠		٢٧	٤	١١	١٨	
یەك شەمو		٦	١٣	٢٠	٢٧		٢٩	٧	١٤	٢١		٢٨	٥	١٢	١٩	
در شەمو		٧	١٤	٢١	٢٨		ذیحجە	٨	١٥	٢٢		٢٩	٦	١٣	٢٠	
سە شەمو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٢٤	٢	٩	١٦	٢٣	٢٣	٣٠	٧	١٤	٢١	
چوارشەمو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٢٥	٣	١٠	١٧	٢٤	٢٤	دسامبر	٨	١٥	٢٢	
پنج شەمو	٣	١٠	١٧	٢٤		٢٦	٤	١١	١٨		٢٥	٢	٩	١٦		
هەینو	٤	١١	١٨	٢٥		٢٧	٥	١٢	١٩		٢٦	٣	١٠	١٧		
ووچان						١٠ـ ذیحجە جیژنی اوربانی										

کوردە ئەزانی لە کوی ساکنە خزمانی تو ✿ کوی گرە بوتو بلیم مە سکە نی قەومانی تو

کیوی ئرو سو عمقی حەوزەیی ئەسکەندەرون ✿ غەربیە تا بەحری رەش سەرحە دی مەیدانی تو

روژ ئەژ میری تایبەتی کومەلەی ژ . ك

روژی	بەئرانبار ـ دی ١٣٢٢					دیحجە ـ محرم ١٣٦٢ ـ ١٣٦٣					دسامبر ـ ژانویە ١٩٤٣ ـ ١٩٤٤					بونوسینی چتی پیەوبست
شەمو		٣	١٠	١٧	٢٤		٢٧	٤	١١	١٨		٢٥	ژانویە	٨	١٥	
یەك شەمو		٤	١١	١٨	٢٥		٢٨	٥	١٢	١٩		٢٦	٢	٩	١٦	
دو شەمو		٥	١٢	١٩	٢٦		٢٩	٦	١٣	٢٠		٢٧	٣	١٠	١٧	
سە شەمو		٦	١٣	٢٠	٢٧		٣٠	٧	١٤	٢١		٢٨	٤	١١	١٨	
چوارشەمو		٧	١٤	٢١	٢٨		محرم	٨	١٥	٢٢		٢٩	٥	١٢	١٩	
پنج شەمو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٢٥	٢	٩	١٦	٢٣	٢٣	٣٠	٦	١٣	٢٠	
هەینو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٢٦	٣	١٠	١٧	٢٤	٢٤	٣١	٧	١٤	٢١	
روچان						٩ و ١٠ی محرم عاشورا ـ تاسوعا					٢٥ی دسامبر جیژنی لە دایك بونی حەضرەتی عیسی یەکەی ژانویە نوئی سەوسالی مسیحی					

بەحری رمشو ئاردەمان آوی ئاراسە بزان ✿ حەدی شمالە ئەمە کوزی بیچولانی تو

ئەلوەندو کولی وورمی تاسەری آوی ئاراس ✿ سەرحەدی روژهەلاتە جوکەرو کیرانی تو

روژ ئەژمێری تایبەتی کومەلەی ژ. ك

روژی	ریبەندان - بهمن ١٣٢٢					محرم - صفر ١٣٦٣					ژانویە - فوریە ١٩٤٤					بو نوسینی جێژنی پیەوبەست
شەمو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٢٥	٣	١٠	١٧	٢٤	٢٢	٢٩	٥	١٢	١٩	
یەك شەمو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٢٦	٤	١١	١٨	٢٥	٢٣	٣٠	٦	١٣	٢٠	
دو شەمو	٣	١٠	١٧	٢٤		٢٧	٥	١٢	١٩		٢٤	٣١	٧	١٤		
سە شەمو	٤	١١	١٨	٢٥		٢٨	٦	١٣	٣٠		٢٥	فوریە	٨	١٥		
چوارشەمو	٥	١٢	١٩	٢٦		٢٩	٧	١٤	٢١		٢٦	٢	٩	١٦		
پێنج شەمو	٦	١٣	٢٠	٢٧		صفر	٨	١٥	٢٢		٢٧	٣	١٠	١٧		
هەینو	٧	١٤	٢١	٢٨		٢	٩	١٦	٢٣		٢٨	٤	١١	١٨		
روجان						٣٠ صفر - اربعین										

ئەهوازو كێوی حەمرین زەنگارو رای ئوسیەین ✿ بو تەرەفی جەنوبە رەو ضیای رضوانی ئو

داخلی ئەم سنورە دوازدە ویلایەت هەیە ✿ دەلێن دوازدە میلیونە نفوسی كوردانی ئو

روژ ئەژ میری تایبەتی کومەلەی ژ . ك

روژی	رەشەمە ـ اسفند ١٣٢٢					صفر ـ ربیع الاول ١٣٦٣					فوریه ـ مارس ١٩٤٤					بو نوسینی چتی پیەویست
شەمو		٦	١٣	٢٠	٢٧		ع ١	٨	١٥	٢٢		٢٦	٤	١١	١٨	
یەك شەمو		٧	١٤	٢١	٢٨		٢	٩	١٦	٢٣		٢٧	٥	١٢	١٩	
دو شەمو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٢٦	٣	١٠	١٧	٢٤	٢١	٢٨	٦	١٣	٢٠	
سە شەمو	٢	٩	١٦	٢٣		٢٧	٤	١١	١٨		٢٢	٢٩	٧	١٤		
چوارشەمو	٣	١٠	١٧	٢٤		٢٨	٥	١٢	١٩		٢٣	مارس	٨	١٥		
پنج شەمو	٤	١١	١٨	٢٥		٢٩	٦	١٣	٢٠		٢٤	٢	٩	١٦		
هەینو	٥	١٢	١٩	٢٦		٣٠	٧	١٤	٢١		٢٥	٣	١٠	١٧		
روچان						١٢دەی ع١ ـ جیژنی مولودی پیغمبری گەورەی اسلام صلی الله علیه وسلم					٢٣ی فوریه جیژنی سازبونی اوردوی سووری سووەت					

حاجی درویه اصلا نەوسیاٮ نە نوسرا ۞ دەگانە بیست میلیوٮ بنوسری خزمانی٩تو

•گرنەی حاجی قادری کویی بلبلی نیشتمانی کورد •

الله

بەناوی خوای گەورەی بەرزی بی هاوتا — J . K — بژی کوردو کوردستان و کومەڵەی ژ.ك

روژ ئەژمیری تایبەتی کومەڵەی ژ.ك بووەرزی ١٣٢٣ی روژی‌ی ١٣٦٣.٦٤ی هجری‌ی و ١٩٤٤.٤٥ میلادی‌ی
لەم‌سالی تازەیە لەهەمو ئەندامەکانی ژ.ك و هیوا و هەموکوردیکی کە لەپیناو سەربەستی‌ئەتەوەی کوردئی لەکوشیی پیروزیت

پەیامی کومەلە بو دایکی نیشتمان
لەی دایکی‌نیشتمان ! ابەلەنەوروزی
رابر دوودلومەمان پیا ای کە بورز کار
کردنی ترلەمیچ تایونانوشیکی ژین نە
برینکی پێەوە پەبارمەتی یەزدان و نارد
راوی خوشەویستی‌ئەم پەیانەشمان بەجی
گەیاندبو گەیشتن بەآمانجی پاکی خومان
کوششیکی زورمان کرد ورلە ناخەلەفو
پارەپەرەستەکانت گەلی فورتو تەگەرەی
زلیان هینایە پیش بەلام یەزدان لانی‌سەتی
بەرەدا ئەم ئەیروە ئەگرسەمان‌بەرەو دراء
کشاندمەوە ئەرادەسان هاتوتە پیش ئاوان
کومەلی‌ایە پەنجەی شیری ژیانی پیشەلانی
ــــــــــــــــــــــــ ناکریت
زلیان هینایە پیش بەلام یەزدان لانی‌سەتی
بەرەدا ئەم ئەیروە ئەگرسەمان‌بەرەو دراء
کشاندمەوە ئەرادەسان هاتوتە پیش ئاوان

لو ئەمردوری اەی صلاح الدین الایوان ...

ئەی دایکی نیشتمان ! والەسەرەتای
ئەم سالەی‌دا پەیمانت لەگەل ئەبەستین
کەزور لە پاریەتین و تارتر کوششت
بکەین تابەیارمەتی یەزدان و ناردراوی
گەورەی اسلام حضرتی محمد صلی‌الله
علیەوسلم لەهەمو شوینیکی نیشتمان
رەگوریشەی نفاتو دوبەرەکی دەربهینین
ئەی دایکی نیشتمان! دلنیابە‌کومەلەی
ژ.ك هەربی دەبی بین لەپیناو رزگاری
توبەهەمو هیزیککی یەزدان داویتە
کوششت ئەکاهەر کەسیش بەربەرەکانی
بکاپی‌کومان بزانی رسوای شلوبازبری
کوردستان ئەگرین ئەیانی بەدناوی بودە.
کونربت ابتر پەتابە یەزداز ...

توبەهەمو هیزیککی یەزدان داویتە
کوششت ئەکاهەر کەسیش بەربەرەکانی
بکاپی‌کومان بزانی رسوای شلوبازبری

☆((روژ ئه‌ژمیری تایبه‌تی کومه‌له‌ی ژ . ك))☆

روژی	خاکه لیوه ـ (حه‌مه‌ل) ١٣٢٣					ربیع الاول ـ ربیع الثانی ١٣٦٣					مارس ـ آپریل ١٩٤٤					یره‌وه‌ری
شه‌ممو		٥	١٢	١٩	٢٦		٢٩	٧	١٤	٢١		٢٥	ابریل	٨	١٥	
یه‌ك شه‌ممو		٦	(١٣)	٢٠	٢٧		٤ع	٨	١٥	٢٢		٢٦	٢	٩	١٦	
دوشه‌ممو		٧	١٤	٢١	٢٨		(٣)	٩	(١٦)	٢٣		٢٧	٣	١٠	١٧	
سه‌شه‌ممو	(١)	٨	١٥	٢٢	٢٩	٢٥	٣	١٠	١٧	٢٤	٢١	٢٨	٤	١١	١٨	
چوار «	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٢٦	٤	١١	١٨	٢٥	٢٢	٢٩	٥	١٢	١٩	
پینج شه‌ممو	٣	١٠	١٧	٢٤	٣١	٢٧	٥	١٢	١٩	٢٦	٢٣	٣٠	٦	١٣	٢٠	
هه‌ینوو	٤	١١	١٨	٢٥	—	٢٨	٦	١٣	٢٠	—	٢٤	٣١	٧	١٤		
روچیان	١ـ جیژنی نه‌وروز و سه‌ر سال ١٣ـ سیزده به‌ده‌ر					٣ـ وه‌لاده‌تی حضرتی عمر ١٦ـ وه‌لاده‌تی حضرتی ابوبکر رضی الله عنهم										

کومه‌له‌ی ژ . ك بوخزمه‌تی نه‌ته‌وه‌ی کورد بنیاد نراوه به‌باره‌تی خوا و پیغه‌مبه‌ر و کوششی گه‌نجه وور یاو ژیره‌کانی خوی هه‌ر کاریکی بو کورد که لکی بیت خوی لی نابویریت

☆((روژ ئەژمیری تایبەتی کومەلەی ژ . ک))☆

روژی	پانەمەر ـ (ئەور) ١٣٢٣					ربیع الثانی ـ جمادی الاول ١٣٦٤					آپریل ـ مای ١٩٤٤					بیرەوەری
شەممو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٢٨	٥	١٢	١٩	٢٦	٢٢	٢٩	٦	١٣	٢٠	
یەکشەممو	٣	١٠	١٧	٢٤	٣١	٢٩	٦	١٣	٢٠	٢٧	٢٣	٣٠	٧	١٤	٢١	
دوشەممو	٤	١١	١٨	٢٥		٣٠	٧	١٤	٢١		٢٤	مای	٨	١٥		
سەشەممو	٥	١٢	١٩	٢٦		١ج	٨	١٥	٢٢		٢٥	٢	٩	١٦		
چوار «	٦	١٣	٢٠	٢٧		٢	٩	١٦	٢٣		٢٦	٣	١٠	١٧		
پینج شەممو	٧	١٤	٢١	٢٨		٣	١٠	١٧	٢٤		٢٧	٤	١١	١٨		
هەینوو	٨-١	١٥	٢٢	٢٩		٣-٢٧	١١	١٨	٢٥		٢٨ ٢٩	٥	١٢	١٩		
ووچان																

على المرء ان يسعى لما فيه نفعه و ليس عليه ان يساعده الدهر !

پیاو لەسەری لازمە بوشتیکی ئالرانجی لیایی ئیبکوشیت بەلام بەوی لە روژگار یارمەتی بدات

☆((روژ ئەژمیری تایبەتی کومەڵەی ژ.ك))☆

روژی	جوزەردان ـ (جەوزا) ١٣٢٣					جمادی‌الاول جمادی‌الثانی ١٣٦٣					مای ـ جون ١٩٤٤					بیرەوەری
شەممو		٦	١٣	٢٠	٢٧		٤	١١	١٨	٢٥		٢٧	٣	١٠	١٧	
یەك‌شەممو		٧	١٤	٢١	٢٨		٥	١٢	١٩	٢٦		٢٨	٤	١١	١٨	
دوشەممو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٢٨	٦	١٣	(٢٠)	٢٧	٢٢	٢٩	٥	١٢	١٩	
سەشەممو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٢٩	٧	١٤	٢١	٢٨	٢٣	٣٠	٦	١٣	٢٠	
چوار «	٣	١٠	١٧	٢٤	٣١	٢ج	٨	١٥	٢٢	٢٩	٢٤	٣١	٧	١٤	٢١	
پینج شەممو	٤	١١	١٨	٢٥		٢	٩	١٦	٢٣		٢٥	جون	٨	١٥		
هەینو	٥	١٢	١٩	٢٦		٣	١٠	١٧	٢٤		٢٦	٢	٩	١٦		
ووچان						٢٠ـ لەدایك بوونی حضرتی فاطمه علیها السلام										

دیتە بیرت ئەگەر لەدایك بووی   تو دەگریایو خەلکی پیدە کەنین

دواز = ٢٠

☼((ڕوژ ئەژمیری تایبەتی کومەڵەی ژ . ك))☼

ڕوژی	پووشپەر ـ (سەرەتان) ١٣٢٣					ڕجب ـ شعبان ١٣٦٤					جون ـ جوولای ١٩٤٤					بیرەوەری
شەممو		٣	١٠	١٧	٣١ / ٢٤		٣	١٠	١٧	شعبان ٢٤		٢٤	جوولای	٨	٢٢ / ١٥	
یەکشەممو		٤	١١	١٨	٢٥		٤	١١	١٨	٢٥		٢٥	٢	٩	١٦	
دوشەممو		٥	١٢	١٩	٢٦		٥	١٢	١٩	٢٦		٢٦	٣	١٠	١٧	
سێشەممو		٦	١٣	٢٠	٢٧		٦	*١٣*	٢٠	(٢٧)		٢٧	٤	١١	١٨	
چوار «		٧	١٤	٢١	٢٨		٧	١٤	٢١	٢٨		٢٨	٥	١٢	١٩	
پێنج شەممو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	*٢٢*	٢٩	٦	١٣	٢٠	
هەینو	٢	٩	١٦	٢٣	(٣٠)	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٢٣	٣٠	٧	١٤	٢١	
وەچان	٢٠ـ سەرساڵی ٣ ڕواری لیشتمان					١٣ـ لەدایك بوونی حضرتی علی کرم‌الله وجه ٢٧ـ جێژنی معراج					٢٢ـ هجومی ئەڵەمانیا بوسەر روسیا ١٩٤١					

شای ئەنبیا محمدی مختار و سەروەرە   سەر حەلقەیی نیبوورەتو مەحبوبی داوەرە

لەوح و قەلەم لە خالی خەتی وی ئەنادەکەن   عەرشی بەرین لە نووری جەمالی منەوورەوە

☼((روژ ئەژمێری تایبەتی کومەڵەی ژ . ك))☼

روژی	گەلاوێژ ـ (لەسەد) ١٣٢٣					شعبان ـ رمضان ١٣٦٣					جوولای ـ آوگوست ١٩٤٤					بیرەوەری
شەممو		٧	١٤	٢١	٢٨		٨	«١٥»	٢٢	٢٩		٢٩	٥	١٢	١٩	
یەکشەممو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٢٣	٣٠	٦	١٣	٢٠	
دوشەممو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	«٣٠»	١٠	١٧	٢٤	رمضان	٢٤	٣١	٧	(١٤)	٢١	
سێشەممو	٣	١٠	١٧	٢٤	٣١	٤	١١	١٨	٢٥	٢	٢٥	اوگوست	٨	١٥	٢٢	
چوار «	٤	١١	١٨	(٢٥)		٥	١٢	١٩	٢٦		٢٦	٢	٩	١٦		
پێنج شەممو	٥	١٢	١٩	٢٦		٦	١٣	٢٠	٢٧		٢٧	٣	١٠	١٧		
هەینوو	٦	١٣	٢٠	٢٧		٧	١٤	٢١	٢٨		٢٨	٤	١١	١٨		
ووچان	٢٥ـ جێژنی سەرسالی کومەڵە					٣ـ لەدایك بوونی حضرتی حسین علیه السلام ١٥ـ جێژنی بەرات					١٤ ـ امضای میثاقی آتلانتیك لەلایەن میستەر چەرچیل و سەرەك روزوەلت ١٩٤١					

ئەی سەیدی بەشەر شەوی «اسری» مەقامی تۆ   قربی حضورو بارەگەی «قدسی» ئەنوەرە

ئەسریری ئەو جەمالی دل آرای مبارەکت   روژی ئەزەل لە لەوحەیی قدرەت مصەوەرە

☆((روژ ئەژمیری تایبەتی کومەلەی ژ . ك))☆

روژی	خەرمانان ـ (ـونبوله) ١٣٢٣					رمضان ـ شوال ١٣٦٣					آوگوست ـ سپتامبر ١٩٤٤					بیرەوەری
شەممو		٤	١١	١٨	٢٥		٦	١٣	٢٠	٢٧		٢٦	٢	٩	١٦	
یەکشەممو		٥	١٢	١٩	٢٦		٧	١٤	«٢١»	٢٨		٢٧	٣	١٠	١٧	
دوشەممو		٦	١٣	٢٠	٢٧		٨	«١٥»	٢٢	٢٩		٢٨	٤	١١	١٨	
سەشەممو		٧	١٤	٢١	٢٨		٩	١٦	٢٣	شوال		٢٩	٥	١٢	١٩	
چوار «	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	«٣٠»	١٠	«١٧»	٢٤	٢	٢٣	٣٠	٦	١٣	٢٠	
پینج شەممو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٤	١١	١٨	٢٥	٣	٢٤	٣١	٧	١٤	٢١	
هەینوو	٣	١٠	١٧	٢٤	٣١	٥	١٢	١٩	٢٦	٤	٢٥	سپتامبر	٨	١٥	٢٢	
وو چان	(٢) ـ وەفاتی حضرتی فاطمە علیها السلام ١١ـ هـ					١٥ـ وەلادەتی حضرتی حسن علیه السلام ٣ ـ هـ ١٧ ـ وەفاتی حضرتی عائشه رضی الله عنها ٥٨ هـ ٢١ ـ شەهادەتی حضرتی علی کرم‌الله‌وجه ٤٠ ـ هـ «١» جیژنی رمضان					١ ـ هجومی لەلمانیا بوسەر پولونیاکە لەم‌جەنگەی ئێستای پێهەل آیسا « ١٩٣٩ »					

تو نوری پەقتبس لە خداو اوری مەه لە روژ   ئەو ویجووە لە روژی ئەزەلدا مقدەرە

ئەوەل شەوی شەبیهی بروی تو بە مزات   پاشان لەزروت منەوەرە وەختی مدەوەرە

☆((روژ ئەژمیری تایبەتی کومەڵەی ژ . ك))☆

ڕوژی	رەزبەر ـ (میزان) ١٣٢٣					شوال ـ ذیقعدە ١٣٦٣					سپتامبر ـ اوکتوبر ١٩٤٤					بیرەوەری
شەممو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٥	١٢	١٩	٢٦	٣	٢٣	٣٠	٧	١٤	٢١	
یەکشەممو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٦	١٣	٢٠	٢٧	٤	٢٤	اوکتوبر	٨	١٥	٢٢	
دوشەممو	٣	١٠	١٧	٢٤		٧	١٤	٢١	٢٨		٢٥	٢	٩	١٦		
سەشەممو	٤	١١	١٨	٢٥		٨	١٥	٢٢	٢٩		٢٦	٣	١٠	١٧		
چوار »	٥	١٢	١٩	٢٦		٩	١٦	٢٣	٣٠		٢٧	٤	١١	١٨		
پینج شەممو	٦	١٣	٢٠	٢٧		١٠	١٧	٢٤	ذیقعدە		٢٨	٥	١٢	١٩		
هەینوو	٧	١٤	٢١	٢٨		١١	١٨	٢٥	٢		٢٩	٦	١٣	٢٠		
وەچان																

قوربان لە «سەدرە» صدرنشینی مقەرەبی
ئەمری خدا لە بو صەلەواتی جەنابی تو

ئەوەیە سەدور مەقامە لە بەر تو مرتەرو رەرە
وردی صەفی مەلایکە تاروژی مەحشەرە

ئەندامیکی تازە لەشاری «ك»

☆((ڕوژ ئەژمێری تایبەتی کومەڵەی ژ . ك))☆

ڕوژی	خەزەڵوەر ـ (عەقرەب) ١٣٢٣					ذیقعدە ـ ذیحجە ١٣٦٣					ئوکتوبر ـ نووامبر ١٩٤٤					بیرەوەری
شەممو		٦	١٣	٢٠	٢٧		١٠	١٧	٢٤	ذیحجه		٢٨	٤	١١	١٨	
یەك شەممو		٧	١٤	٢١	٢٨		١١	١٨	«٢٥»	٢		٢٩	٥	١٢	١٩	
دوشەممو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٥	١٢	١٩	٢٦	٣	٢٣	٣٠	٦	١٣	٢٠	
سەشەممو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٦	١٣	٢٠	٢٧	٤	٢٤	٣١	«٧»	١٤	٢١	
چوار »	٣	١٠	١٧	٢٤		٧	١٤	٢١	٢٨		٢٥	نوامبر	«٨»	١٥		
پێنج شەممو	٤	١١	١٨	٢٥		٨	١٥	٢٢	٢٩		٢٦	٢	٩	١٦		
هەینو	٥	١٢	١٩	٢٦		٩	١٦	٢٣	٣٠		٢٧	٣	١٠	١٧		
ووچان						٢٥ـ وەدەرکەوتنی پێغەمبەر صلی الله علیه و سلم لەمەدینە بو دەوامین حج ١٠ ـ ﻫ					٧ ـ ئینقلابی گەورەی ئوکتوبر ١٩١٧ ٨ ـ دابەزینی ئوردوی هاوپەیمانان لەباکووری ئافریکا					

ئەی میللەتی کوردی شەرەفی خوّمە فروشن
بو نیمەتی ئازادی بو تەحسیلی شەرافەت

تا بەرگ و لباسی سەفەری مردن لەبەر کەن
روحم بە فیداتان لەهەمو لاوە بکوشن

☆((ڕوژ ئەژمیری تایبەتی کومەڵەی ژ . ك))☆

ڕوژی	سەرماوەز ـ (قەوس) ١٣٢٣					ذیحجە ـ محرم ١٣٦٣ ـ ١٣٦٤					نووامبر ـ دسامبر ١٩٤٤					یرەوەری
شەممو		٤	١١	١٨	٢٥		٨	١٥	٢٢	٢٩		٢٥	٢	٩	١٦	
یەك شەممو		٥	١٢	١٩	٢٦		٩	١٦	٢٣	١م		٢٦	٣	١٠	١٧	
دوشەممو		٦	١٣	٢٠	٢٧		«١٠»	١٧	٢٤	٢		٢٧	٤	١١	١٨	
سەشەممو		٧	١٤	٢١	٢٨		١١	١٨	«٢٥»	٣		٢٨	٥	١٢	١٩	
چوارشەممو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٥	١٢	«١٩»	«٢٦»	٤	٢٢	٢٩	٦	١٣	٢٠	
پینج شەممو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٦	١٣	٢٠	٢٧	٥	٢٣	٣٠	«٧»	١٤	٢١	
هەینوو	٣	١٠	١٧	٢٤		٧	١٤	٢١	٢٨		٢٤	١ك	٨	١٥		
ووچان	١٠ جیژنی قوربان ١٩ شهادەتی حضرتی عثمان رضی الله عنه ٣٥هـ ـ ٢٥ خەلافەتی حضرتی علی کرم الله وجه ٣٥هـ ـ ٢٦ شەهادەتی حضرتی عمر رضی الله عنه ٢٣هـ ـ ٢ خەلافەتی حضرتی عثمان رضی الله عنه ٢٣هـ										«٧» پەلاماری جاپان وهاتنە شەرری ئەمەریکا «١٩٤١»					

لەو شەرەبەتە شیرینەجکە آزادیە نیوی   اندامو بیی فرصەتە یەك جرعە بنوشن

بو راحەتو آسایشو آزادیو حووری   ئەوجی بەشەری دەس بەئەمەر نیزە بەدوشن

((روژ ئەژمێری تایبەتی کومەڵەی ژ . ك))

روژی	بەفرانبار ـ (جەدی) ١٣٢٣					محرم ـ صفر ١٣٦٤					دسامبر ـ جینوەری ١٩٤٤ ـ ١٩٤٥					بیرەوەری
هەینو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٦	١٣	٢٠	٢٧	٤	٢٢	٢٩	٥	١٢	١٩	
شەممو	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٧	١٤	٢١	٢٨	٥	٢٣	٣٠	٦	١٣	٢٠	
یەکشەممو	٣	١٠	١٧	٢٤		٨	١٥	٢٢	٢٩		٢٤	٣١	٧	١٤		
دوشەممو	٤	١١	١٨	٢٥		٩	١٦	٢٣	٣٠		٢٥	جێژنەوری	٨	١٥		
سێشەممو	٥	١٢	١٩	٢٦		•١٠••	١٧	٢٤	١		٢٦	٢	٩	١٦		
چوارشەممو	٦	١٣	٢٠	٢٧		١١	١٨	٢٥	٢		٢٧	٣	١٠	١٧		
پێنج شەممو	٧	١٤	٢١	٢٨		١٢	١٩	٢٦	٣		٢٨	٤	١١	١٨		
ووچان						١٠ى شەهیدبونی حضرتی حسین علیه السلام ٦١هـ					جێژنەی سەرساڵی میلادی ١٩٤٥					

حەز لیلی و فرایم وشەمر باو شەر ئەل — دووڕندە صفەت ئەمرە دەکێشن دەخروشن

ئ ئاسکرە ئەمانی میلەلی شەڕاڵی بو ئەوی — سووزندە ئەندەرەکو آگرو وەك کورە بەجوشن

☆((ڕوژ ئەژمێری تایبەتی کومەلەی ژ . ک))☆

ڕوژی	ڕێبەندان ـ (دەلو) ١٣٢٣					صفر ـ ربیع الاول ١٣٦٤					جینوەری ـ فیبراوەری ١٩٤٥					بیرەوەری
شەممو		٧	١٤	٢١	٢٨		١٢	١٩	٢٦	٣		٢٧	٣	١٠	١٧	
یەکشەممو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٦	١٣	٢٠	٢٧	٤	٢١	٢٨	٤	١١	١٨	
دوشەممەی	٢	٩	١٦	٢٣	٣٠	٧	١٤	٢١	*٢٨*	٥	٢٢	٢٩	٥	١٢	١٩	
سەشەممو	٣	١٠	١٧	٢٤		٨	١٥	٢٢	٢٩		٢٣	٣٠	٦	١٣		
چوار »	٤	١١	١٨	٢٥		٩	١٦	٢٣	٣٠		٢٤	٣١	٧	١٤		
پێنج شەممو	٥	١٢	١٩	٢٦		١٠	١٧	٢٤	[illegible]		٢٥	فیبراوەری	٨	١٥		
هەینو	٦	١٣	٢٠	٢٧		١١	١٨	٢٥	*٢٠*		٢٦	٢	٩	١٦		
ڕووداو						*٢٨ شەهادەتی حضرتی حسن علیه السلام					*٢٠ لە سلیم بوونی اوردوی ئەلەمان لە ستالینگراد ١٩٤٣					

دەستی منوداربێ ڕەبسانی عەشایر   لای خوکە هەمو عاقل و دارندەیی هوش !

عیللەت چیە وا ئیوەکە بی فکری خەیالن !   حیکمەت چیە واساکت و بی دەنگ و خەموشن ؟

☆((ڕوژ ئەژمێری تایبەتی کومەڵەی ژ . ك))☆

ڕوژی	ڕەشەمە ـ (حووت) ١٣٢٣					ربیع الاول ـ ربیع الثانی ١٣٦٤					فیبریوەری ـ مارس ١٩٤٥					بیرەوەری
شەممو		٥	١٢	١٩	٢٦		١٠	١٧	٢٤	٢٠		٢٤	٣	١٠	١٧	
یەکشەممو		٦	١٣	٢٠	٢٧		١١	١٨	٢٥	٣		٢٥	٤	١١	١٨	
دوشەممو		٧	١٤	٢١	٢٨		*١٢*	١٩	٢٦	٤		٢٦	٥	١٢	١٩	
سەشەممو	١	٨	١٥	٢٢	٢٩	٦	١٣	٢٠	٢٧	٥	٢٠	٢٧	٦	١٣	٢٠	
چوار «	٢	٩	*١٦*	٢٣		٧	١٤	٢١	٢٨		٢١	٢٨	٧	١٤		
پینج شەممو	٣	١٠	١٧	٢٤		٨	١٥	٢٢	٢٩		٢٢	١	٨	١٥		
هەینو	٤	١١	١٨	٢٥		٩	١٦	٢٣	٣٠		٢٣	٢	٩	١٦		
وو چان	١٦ـ ڕوژی بنیادی چاپخانەی ژ . ك					*١٢* جێژنی لەدایك بوونی حضرتی محمد صلی الله علیه وسلم لەهەمو مسلمانان بەتایبەتی کوردەواری خومان پیروزبێت *٢٠* لەدایك بوونی حضرتی عمر رضی الله عنه										

هەرچەندە کە یەك میللەتی پەرتووڵو نەبیبێ — ئەفسوس و ئەسەف کە بریندار و نەخوشن

لەم زەبوونی ئازادیو ئاسایشو شادی — هەر کوردە کە مەحرومە هەمو بێبەشو نوشن

* هاوار *

ژماره

١

ئەزبەر

١٣٢٤

شمسی

«۱»

ترس

قل ان الموت الذی تفرون منه فانه ملاقیكم

بلی بی شك ئەو مردنەی لە دەستی هەلدین تووشوو دەبی •

بە چاو دیومانە ، وە لە كتیبا خویندومانە ، وە لە حكایەتا بیستوومانە ، كە هیندی زەلام كاریكیان كردووە كە بیری خەلكی لی سوور ماوە وەختی اشخاصیی كەم عقل تیی نوریون وای ئی حالی بوون كە ئەوە كاریكی معجزەیە یا لە عقل دوورە وە كەسی دیكە ناتوانی ئەو كارە یا وەكو ئەو كارە بكا وە بریكی دیكە وای تیگەیون كە كردنی ئەو كارە لە بزووتنەوەی ئەفلاك و ئەستیران و بەری بەخت« شانس »ە ، كوورت فكرانیش پییان وایە كەكردنی ئەو كارە ریكەوتنە وە هیچكامیان ری ی حەقیان نەزانییوە وە آمرازی كارەكەیان نە دوزیوەتەوە •

ئەمما ئەو كەسانەی كە خاوەنی بیر و زانین و لە سەر ری ی راستن دەزانن خودا بوونی هەموو بەسەرهاتیكی و كرانیكی بەستوتەوە بە سەبەبیك و كاریك وە دەزانن انسان لە ناو هەموو دروست كراواندا داراویی « اختصاصی » هەیە بە هیزی بیری و گیانی بەم دوو هیزە كاری سەر لی سورماو دەكا و عملی گەورە گەورەی لی روو ئەدا هەر لە بەر ئەم دوو هیزەیە انسان تكلیفی شەرعی لی كراوە وە لە سەر كاری چاك و خراپ خەلكی مدح یا ذەمی دەكەن و خودایش ثەوابی ەداتی یا عذابی ئەكا •

انسان لە بیر و تیگەیین و زانین ەجیاتی گەورە گەورە دا گەلیك وەیەكتر دەچن هەر زەلامیك بەچاكی تربیت بكری بیری وەكار بكەوی دەتوانی كاری سەر لی سورماو بكا وبگا بەگەلی چینكی خودا بەرووتی فەرموویەتی : (لیس للانسان الا ما سعی) لە گەل ئەم استعدادە كە بە انسان دراوە ئەشی علت چی بی مسلمانان كە ایمانیان بە عدلی خودا هەیە و دەزانن ظالم نیبە هەر كەس

«۱» وەرگیراوە لە وتاریكی سید جمال الدین افغانی •

بو هەر چی ئەقەلا بدا دەیداتی وە بارەر بە بلێنی وهەرەشەی دەکەن وە پییان وایە لە سەر کاری چاك چاکەیان دەدەنەوە وە لە سەر کاری خراپ خراپەیان دەدەنەوە ، لە قوری نەزانین دا چەقیون ؟ وە لە خواروی پلیکانی انسانیەتدا ماونەوە ؟ چە شتێکە ئەوانی دا نیشاندوه ؟ وە چییە ئەوانی خستوتە لیتاوی بەدبەختیەوە ؟

ئەگەر بە چاکی تی بنوڕین وتەماشای اسباب و مسببات بکەین دەبینین کە بن چینەی وەپاش کەوتنی مسلمانان ترسە . ترس کولەکەی مملەکەتانی شکاندووە وە رووخاندوویەتی وە نەتەوانی بلاو کردوە وە نظامی تیك داون وە ارادەی شاهانی ست کردوە وە تەخت و بەختی لی وەرگیراون وەدلی عالەمیانی ضعیف کردوە وە قەلایانی خستوون . ترس دەرکەی بە رووی طالبانەوە بەستووە وە نیشانگەی هدایتی لە بەر چاوی ری رەوانەوە نابرد کردوە . ترس آسان دەکا لە سەر پیاو هەلگرتنی هەژاری وە خواردنەوەی زووخاوی فەقیری . سووك دەکا لە بەر چاویا راگرتنی نیری گرانی نوکەری . و بی دەنگی دەکا لە سەر وەرگرتنی سووکایەتی بە ددان بە خو داگرتن . وە پشتانی قایم نەرم ونەوی دەکا تو باری گران هەلگرتن . ترس عیب و عاریکە لە کن خاوەنی گیانی پاك مردن ئەو چاکترە . ترسەنەك بەردەلانی هەژاری بە دەشتی نەرم دەزانی وە ژیانی تەنگ و تنوك و قوور بە سەری بە خوشی و نعمت حساب دەکا .

من یهن یسهل الهوان علیه ما لجرح بمیت ایلام

پیاوی سووك دەردی سووکی ناکێشێ زامی ئەندامی . مردوو نایێشی

گرسەلوك لە هەموو دەمیك دا تالاوی مردن دەچێژی دیسان راضیە بانەشمابی بوی الا چاویك لەویش دووژمنانی پی دەبینی ودوستانی پی نابینی ، وە الا نفسیك کە روژ بە روژ هەژارترە وە الا حسیك کە ایشی زور بە شدت نەبی دمرك ناکا لەوە زیانیەتی هەموو شتێکی بە قناعت لە دەس داوە پیشی وایە بە هەموو آرەزوو گەیشتوە .

٤

ترس چی یه ؟

ترس گەرانەوەی قسە لە دفع کردنی هەموو بەسەرا هاتێك دەگانی ئەسازی • ترس نەخوشیێکە لە نەخوشیانی رووحی هیزی ئاگر « قوه حافظه » کە یکێکە لە لەرکانی ژیان لە انسان لا دەبا • بو ترس ئەسباب زورە هەمو یان لە حقیقتدا راجع دەبن بە خوف لە مردن مردن وەخت و سا تێکی دیاری نیە • ئەوەندە دیارە کە لە بەینی دروست بوو نوو پیر بوون دایە لە هەموو دەمێکدا دەبی چاوەری ی بکری هەر خودا دەزانی کەی دی (وما تدری نفس ما ذا تکسب غدا وما تدری نفس بای ارض تموت) • خوف لە مەرگ ئەوەندە زل دەبی کە لەم نەخوشیە پیاو کوژە « ترس » پەیدا دەکا چونکە ترسەنوك گیل دەبی لە وەی کە هەر دەمری وە خوشی دنیا و آخرەتی (ئەگەر هیزەکانی خوی وەکار بهێنایە لەو کارانەدا کە خودا بوی دروست کردووە) لە بیر دەچێتە وە •

شجاعت و اقدام ژیان رادەگرن بری جار انسانی نەزان پی ی وایە کە ئەم دوانە سەبەبی فنا بوونن و لە هەر هەنگاوێکیدا خطرێك هەیە • ئەگەر بیرێك لە انسانیتی خوی ولەو هیزانەی کە لەودا دروست کراون بکاتەوە وە لەو پیاوانی گەورەی دنیا کە چلون کاری گرانیان آسان کردوە وە بە آرەزوی خویان گەیشتوون تی نوری بوی دەردەکەوی ئەوەی لەی بە دلی دادی هەموو تارمایی و دەنگی غولی بیابانە و وەسوەسە وخیالی شیطانە بە سەریدا هاتوە و ترساندویتی وە لە ری ی خودای گیراوەتەوە لە هەموو چاکەو بەشێکی بی بەش کردوە • ئەم رەوشتە پیسە داوی شیطانە ناویەتەوە تازەلامانی تیکەوی وایل وکومەلانی لیا دن بی عبدانی خودای پی دەگری لە ری ی حەق وەریان دەگیری • هەر ترسە ریشەی هەموو خویەکی ناحەز و بناغەی هەموو بەد بەختێك • کومەلان بلاو دەکا و خزمایەتی تیك دەدا • لەشکران دەشکینی و آلایان نەوی دەکا • پادشاهان لە آسمانی گەورەیی دێنێتە سەر عەردی نەویەتی • لە شەری نیشتمانیدا سەر کردان وادار بە خەیانت ئەکا دەست بە نەویان دێنێ ئەکا بورشوەت وەرگرتن

ترس عەیبو عارە بۆ هەمووزەلامێك بخسوص ئەو كەسانەی ایمان بە خودا و پیغەمبەران و رۆژی قیامت دینن و آرەزوو دەكەن بگەن لە تولەی عملیانا بە جێی گەورە ٠

پیویستە لاوانی میللەتی اسلامی « بخصوص لاوان و گەنجانی كوورد » وەكو دین لێ ی ویستوون زور دووری بكەن لەم رەوشتە لەویە چونكە لە گەل ترسا لەو كارەی خودا لی ی راضیە بە جێ نایە . قرآن زانان دەزانن ویستنی مەرگ نیشانەی ایمانە وە خودا بە مەرگ دلی بێ دیان امتحان ئەكا (الم تر الی الذین قیل لهم كفوا ایدیكم و اقیموا الصلاة و آتوا الزكاة الخ)

هەلمەت بردن لە رێ ی خدا و خەرجی مال و رووح بو بلیند كردنی كلیمەی حق لەوەل نیشانەیێكە بو ایمانداران خودا لە قرآن دا تەنیا بە تكلیفاتی شەرعی لە خاوەنی ایمان راضی نە بوە و لە گاورانیش ئەو تكلیفاتەی كردووە بەلكوو تەنیا دەلیلێك لە سەر ایمان داناتی رووحە لە رێ ی بلیند كردنی كلیمەی توحید ە ٠

لە دلیكدا دینی اسلام و ترس پیكەوە خر نابنەوە چلون دەبێ مسلمان بترسی لە سورەتیكدا دینی ئەو نموونەی شجاعت و اقدامە و كولەكەی ئەم دینە اخلاصە بو خودا و بردانی مخلوقە بو رەضای خالق ٠ ایماندار كەسێكە یقینی بێ ئەجەل بە دەست خودایە ئەی گوری هەر چلونی كیفی بێنی سستی لە بە جێ هینانی فرض كراودا ئەجەل زیاد ناكا و اقدام دەقیقەیكی لێ كەم ناكا ٠ ایماندار دەبێ یەكێ لەم دوانە هەلبژیری یا بژی بە مەرزی یا بمری بە شەهیدی و هەلفری روحی بو لای سەروەی بهشت و جووت بێ لە گەل كروبین و ملائیكانی مقربین كەسێك پێ ی وابێ ترس و ایمان پیكەوە خر دەبنەوە نفسی فریب داوە وعقلی هوشی لا نەماوە و هەوای نفسی قوماری پێ كردوە ، آیاتی قرآن شاهدی ئەدەن كە ترسەنوك لە ایمانی خویدا درو ئەكا ٠ لە بەر ئەمە لە مەلایانی اسلامی كە وارثی پیغەمبەرانن ئەكا ئەبێ حق وەدەرخەن آیات و احكامی خودا وەبیر خەلكی بینن ئەوس بە پەلاماردان و شجاعت بكەن بو بلیند بوونی كلیمەی حق ، و نهی بكەن لە تەنبلی و دانیشتن لە بەجێ هینانی ئەوەی واجب كراوە ٠ ئەگەر علما زەمانێكی كەم ئەم دوو وظیفە بەجێ بینن و معانی قرآن بو هەموو كەس بیان بكەن

و زیندووی بکەنەوە لە دلی مسلماناندا دەبینن لەم میللەتە دا نیشانە یێکی وا تا قیامت بمینی و چاومان پی ئەکەوی هەر لەم دنیادا مەزنی قدیمی خوی بینیتەوە ژیر دەستی خوی • مسلمانان فقط محتاجن کەمیت آگادار بکرینەوە ئەوادەم دەبینی پەلامار دەبەن وەك شیران وە وەردەگرنەوە ئەوی لییان لە ستینراوە و رادەگرن ئەوەی ماویانە و خودا مقام و دەرەجەی گەوریان لەدنیاو دنیادا بە نصیب دەکا •

م - ح

لە ئەدەبیاتی فارسیەوە دەگەل توزی دەس کاری

دەرمانی خویندنی لەقوتابخانەوەر گرە
بو پیاو لە کوللی دەردی.نەزانی خراپترە

روژی شەیطان لە دوای ئەوەی بیچوە کانی کو کردەوە رووی تی کردن :

ــ هەر کەسە باسی قومار بازی و خەلك وە سەر زللە پەرانی خوی بگیریتەوە داخوا کامتان بە دلی من جوەلاونەوە

۱ـ ئەمرو کوریکم دەنە دا تەما دە ناموسی ژنیك بکا دلی ژنەتیویشم وە خرت و پرت خست چاو داخا لە روو سووری و رووسیەتی خوی دەبەر دەستی دیوی آرەزوو تی ، زیناحم پی کردن •

۲ـ چوومە دلی دوستیکمە وە پیلی توبە کاریکم پی گرت بردمە مەیخانە بە سویندی طەلاقی کابرا دوو پیالەم بە گەرووی داکرد وە سەر هەزار کفر و بیدینی دیم پەراند •

ئەوانی دیش هەر یەکە باسیکی حەرامزادەئی گیراوە : بەلام یەکیك لەوان کزو مات لە خوارووی هەموان دانیشتبوو شەیطان رووی تیکرد :

ــ روله تو بو چی دەنگ ناکەی !

ــ کاریکی وام نیە پیی بنازم تەنیا شتیکم کردوە ئەوی هیچ !! ــ

ــ بلی بزانم ئەو چیە ؟

ــ زۆرت کوری دەبرد دەبەر خویندنی بۆی چوومە بن چنگیەوە قور بە سەرت
بۆ ئەچیتە بەر ولاغان • گوی کاریکی بگری • دروینە بکا • فیرە جووت بی •
بە خو بیکە چەقال بەقال و چەرچی و دەس بری بازار • وەك شا بەری دەچن ــ
بخوینی دەست و پی سپی و تەوەزەل دەبی ئەتر هیچ بۆ خوشی لە برسان دەمری •
ژن پەشیمان بووە •

ــ لە منت کەوی ئەوی تو کردووتە سەرمەشقی هەموو خراپەیکە • ماکەی شەراب
و زینا م دزی و پیاو کوژی بوختان و غەیبەت حەقی فروشتنی وەطەن
و شەرەف و نامووس وهەستی ترلە بە پارە و جاسوسی کردن لە هاو نەژادان
بو قازانجی بیگانە هەموو میوە و بەری نەزانی و جهلە • هەژار لەو باسەدا کوتویە :

بەجاهیل بلی جەهلی صاحیب ئەمەك

دەسی پیتەوە تاکو دەچیە دەرەك

ئەوە توم کردە خەلیفەی خوم و ئەوانیش دەبی بە پی ی دەستوری تو بجوولینەوە

کوردی بە ناو بانگ :

مەلامعروف کوکی

مەلا معروفی کوکی لە هونەرە بە ناو بانگەکانی قەرنی بیستەمی کوردوستانی
... • کوری یوسفە باوکی بە فەلاحەت خەریك دەبوو • لە دووی مانگی
بەفرانبار ... دی ماه » ۱۲۵۴ شمسی لە دی ی « حاجی خوش » لە دایك بووە زورتر
لە مدرسەی تورجان و سەردار آوا خویندویەتی و مودەی بیست سال لە « کوکە »
تدریسی کرد لە سالی ۱۳۰۷ مالی هاتە شاری سابلاغ لە سالی ۱۳۱۵ هەر دووك
چاوی کەم بینا بون • بو معالجە زور هاتو چوی دوکتوری کرد ولی نتیجە بخش
نە بو کوکەی پیاویکی زیرك و قسە خوش و متواضع و قەد بلند و رەقەلە بوو •

وەکو عادەتی روزگارە کە بلیندان ئەوی دەکا اغلب عمری بە تنگدستی
رابوارد تا لە روژی سی شەموی شەشەمی مانگی خەرمانان (شهریور) ۱۳۲۴ شمسی

هجری مقارنی ١٩ رمضان ١٣٦٤ قمری هجری ٢٨ اوت ١٩٤٥ میلادی پاش نەخوشیەکی دریژ لە سابلاغ وفاتی کرد و لە قبرستانی مەلا جامی داوینی داشا مجید نیژرا رحمەتی خودای لی بی - کوتەکەی بە کووردی و فارسی و عربی شعری کوتوە کەلی شعری لە باسی اشخاصدا هەلبەستوەو شعری وطنیشی زورە ئەم هەلبەستانەی خوارەوە لموئەی شعری کووردیەتی :

گوی شل کە برا ئەم غەزەلە نصحەت و پەندە
وا ئیمەگە بەیتی بلەیە مەیکە بە خندە
رووحم بە فدای ئەو کەسە میللەت دەپەرستی
بیزارە لە مەحکومی و آزاد پەسەندە
هەر کەس کە دەگەل میللەتی خوی نیەتی چا بی
ذاتیکە کە عالی نەسەب و فکری بلندە
ئەم میللەتە مەحرومە لە آزادی و شادی
آوارە لە بوم و وەطەن بوونە پەرەندە
دەخلینەوە صەحرا و دەروو دەشت و بیابان
وەك غوولی بیابانی و حەیوانی چەرەندە
قسمیکی وەکو عەقرەب و وەك مار و روطەیلا
مەیلی بە گەزینە وەکو حەیوانی گەزەندە
باعث ئەمەیە بی کەس و سەردر و رەئیسن
هەر بویەشە ئەم ایشەکە گەزیدە و گەندە
گەر متفقا دەس بدەنی ئەی کەنە قەلبی
یەك قووەتی بی لازمە ئەم بەند و کەمەندە
(تەوفیق لە خوداوەندە لەسەر ایوە قیامە
یەك حملە بەرن فرسەتە وەك شیری درندە)
ئەو سدد و طەلیسمانە بە گوورزان بشکینن
لەت لەت بکەن ئەم قەیدە بە شمشیری برندە
لەو لەذەتی آزادی و حوریەتی نەفسی
صەد مرتەبە شیرین ترە ئەم شەکەر و قەندە

م - ح

گه نجینه‌ی ئه‌ده‌بیات

گوله میلاقه‌و وه‌نه‌وشه

هیمن

هاته ده‌ر مانگی هه‌وه‌لی به‌هار   گووله میلاقیك له لیوی جوبار
هیندیك له‌وی‌ی دووروه‌نه‌وشیك بوشین   وه‌نه‌وشیکی چون ؟ مل که‌چ وسه‌رشین
روژیك وه‌نه‌وشه گووتی به لاله   هه‌مه پرسیاریك له تو برا له
وه‌ره به راستی وولامم ده‌وه   بوته به گری‌ی سه‌ر دلم ئه‌وه

☆ ☆ ☆

ئه تو روخسارت واسوور و گه‌شه   هه‌ناووت بوچی وه‌ك خه‌لووز ره‌شه
میلاقه :چت له‌وه‌ی داوه ده‌س هه‌لگره لیم   رازی دلی خوم بو به تو بلیم
وه‌نه‌وشه:سویندت بو ده‌خوم هه‌تا بمینم   رازی تو له کن که‌س نه درکینم
میلاقه :که وابی ایستا گووی راگره بوم   تا به تو بلیم ده‌ردی دلی خوم
ئه من له خاکی کووردان رووا وم   به‌و آوه سارده خوشه دیراووم
به شنه باکه‌ی کویستانی کوردان   گه‌شامه‌وه و بوم به‌گوولیکی واجوان
چاکه‌ی کووردانم ده‌چاوی دایه   که‌ی ئه‌وه له کن خودا ره‌وایه
کوورد وا هه‌ژار بن من هه‌ژار نه بم   ئه‌وان داخدار بن من داخدار نه بم
هه‌ناووم ره‌شه و جه‌رگم سووتاوه   چون کوورده‌واری داگیر کراوه

☆ ☆ ☆

میلاقه :لومه‌ی من ده‌که‌ی وه‌نه‌وشه که‌چی   بو خوت هه‌میشه کز و مل که‌چی
وه‌ك من حالی خوم گیراوه له بوت   توش بگیره‌وه بومن ده‌ردی خوت

☆ ☆ ☆

وه‌نه‌وشه:منیش به ده‌ردی تو گرفتارم   هاو ده‌ردی توم و وه‌ك تو هه‌ژارم
ئه‌تو هه‌ناووت بوکووردان بوو ره‌ش   منیش بو کووردان سه‌رم نا لە هه‌ش
به مای که‌چم وه‌کووردان ده‌چم   چون کوورد مل که‌چن منیش مل که‌چم

تاکەی وەکو دیوانە ئەژی ؟!

فانی

کووردە تاکەی وەکوو دیوانەی و دیوانە ئەژیی
لە معارف لە ئەدەب نافر و بیگانە ئەژیی
سلسلەی جهل بە پچرینە علم بخوینە
بە شەرەف لەو دەمە آسودە و مەردانە ئەژیی

دیسان

کووردە وەك پردە لە ژیر باری نەزانی شانت
وسعتی خاکی وەتەن تەنگە وەکوو زندانت
خەنجەری جهلە کە شیرازەی ریکیتی بریی
گازیی ناریکیە لەسبابی زلیی خنکانت

✡ دیسان ✡

میللەتی کووردی ستمدیدە هەموو دل ربیشن
هەرچی باری خەفەت و ظلمە لەوان لەی کیشن
چونکە بی شمعی ذکا ون بووە ریی زیندەگیان
صوفی و سالیل و حمال و دز و دەرویشن

دیسان

من و تو هەردو لە خوشیین و دەوا پیویستە
بۆ دەوا دیینەوە تحصیلی ذکا پیویستە
لە طریقی ئەدەبا لەی کووری پاکیزە رەووشت
لەرکی حرص و هەوەس و غدر و ریا پیویستە

١٢

بیست و حەوت ساڵە هەر بە تەمالم
چاوەڕێی نەختێ لطف و خەلاتم
بسووزێنەوە خاکی وولاتم
هیچ گوێی نادەیتە دەرد و ئاواتم
چوونکە دەیزانی بێ دەسەلاتم

گوناهم چی بوو بەم دەردەت بردم بۆ چی بە ناحەق واسووکت کردم

بیست و حەوت ساڵە زووخاو لە نۆشم
لە ظلمو زۆرت هەر چاو لە پۆشم
بۆ رەضامەندی تۆ تێ دەکۆشم
لە بەر تۆ ضەربەم داوە لە خۆشم
وا تێ گەیشتم کە چەند بێ هۆشم

گوناهم چی بوو بەم دەردەت بردم بۆ چی بە ناحەق واسووکت کردم

بیست و حەوت ساڵە دلم لێت پڕە
احوالم بە دەست تۆوە زۆر شڕە
سەد بەڵێنی بدەی لە لای من ...
بەسەتی ئیستر لەم قسرە قسرە
نۆکەریت ناکەم و رگم هەلدرە

گوناهم چی بوو بەم دەردەت بردم بۆ چی بە ناحەق واسووکت کردم

بیست و حەوت ساڵە لەفرەی خۆم داوە
وازم لە هەموو کەسێ هێناوە
تۆم گرتووە دنیام خستووتە لاوە
ئێستە پێم دەڵێن کەرووی ڕیژگاوە
ئەوەی تۆی ناسی ملی شکاوە

گوناهم چی بوو بەم دەردەت بردم بۆ چی بە ناحەق واسووکت کردم

بیست و حەوت ساڵە دەم بە هاوارم
جارێ نابرسی لە حالی زارم
سووتاوم برووکاوم زۆر بێ قەرارم
ئەزانی لە تۆ بۆ چی بێزارم
شارەزای دەردمی و ناکەی تیمارم

گو ناهم چی بوو بەم دەردەت بردم   بو چی بە ناحەق وا سووکت کردم

بیست و حەوت ساڵە بە بی زیاد و کەم

لە پاریمەوە هەر هاوار دەکەم

یا خودا کافریش نە بی بە جەستەم

هیچم بی ناکری دیل و دەست بەستەم

ویلو سەرگەردان بی تینی خەستەم

گو ناهم چی بوو بەم دەردەت بردم   بو چی بە ناحەق وا سووکت کردم

من رەنجبەریکم پاك و بەسە زمان

شەولم بو داوی بە دل و بە گیان

بە سیستی ایستر درو و تەفرەدان

وا نەبی عدل و انصاف و ویجدان

لەمەکەی بە دیلی ...... و .....

گو ناهم چی بوو بەم دەردەت بردم   بوچی بە ناحەق وا سووکت کردم

ئەزانیت.؟

کە آغای احمد کسروی تاریخ زان و نووسەری بەناوبانگ لە کتیبی «شیخ صفی و تبارش صفحه ۲۲» دا پاش تحقیقات و ورد بوونەوەیکی طولانی ئەلیت: (جە دو آبای شیخ صفی لە کووردوستان لە سەنگار «سنجار» یا لە دەورو بەری ویدە ها ئەبوون) وە لە «صفوة الصفا» دا فیروز شای زرین کلاو کە یکیکە لە باوکانی شیخ صفی بە (الکردی السنجاری) باس دەکا. ئەوا بوما زانرا کە پادشاکانی صفویی ریشە یان ئەچیتەوە سەر کووردان. وەدەبی واش بیت چوو نکوو لە نیو حیدری کانی عراقدا کە بەئەما لیسکی علی کوردستانن را مەشهورە کە طایفەی ئەوان دەگەل صفوی یەکان یکیکە وە ایمە لەم بابەتەوە سەنەدیکمان وە گیر نەکەوتووە رجا دەکەین هەر کەس لەم بابەتەوە مەدرەکیکی وە گیر کەوی کە لە بابەت خزمایەتی صفویان و حیدریەکانەوە بدری بومان بنیرن ✡

١٤

« ڕەنجبەر »

هاوار — من ڕەنجبەرێکم بە ڕەنجی بازوو
ئارەق ئەڕێژم ڕۆژ و شەو ماندوو
زستان دارکەر و بەهار دەروانم
پاییز جوتیار و هاوین سەپانم
سانەوەم نیە لە سالێک ساتێ
ئەڵێ ئاغام زوویر بێ نانم ئەداتێ
حلقەی غلامی ئاغام لە گوێ یە
جێ ئەو بنەرمەی بە ڕێ و جێ یە
زۆر جار لە مەلای. گوندم بیستی یە
ناحەزی ئاغا تەلاقی نیە

پاییز — هاوار ئەزانم کە تۆ ڕەنجبەری
کوورێکی ئازاو ژیر و وایێ کەری
لە ساردی و گرمی ئارەق ئەرێژی
لە شیرینیا تاڵی ئەچێژی
کە وایە. بۆچی؟ ڕوت و هەژاری
مەگەر گیرودەی دەستی زۆرداری
ڕزگاریت نیە لە دیلی و بەندی
کە وایێ بۆچی؟ تۆ هونەرمەندی

هاوار — پاییز گیانەکەم گوێ بگرە برات
من ڕەنجبەرێکم ماندو بێ ئاوات
چی لە ڕۆژ. ئاوا. چی لە ڕۆژ هەلات.
چی فێر کراووم عزمم بێ و سبات
جیم پێ بسپێرن فەرمان ڕەوا بم
هەر چۆنی بڵێن ئەبێ وەها بم
خاوەنی فەرمان ئەو ئەم ژینی
ایشی بۆ ئەکەم خوێنم ئەرژینی

بایز — هاوار لەزانم زور بەختیاری
لەجیی اینش کردن . یەکجار بەکاری
انتاجی زەوی تودەی نیی بەرهەم
کەچی حەرامە لە تو زور و کەم
تو لە بەر هەتاو زەحمەت دەکیشی
لەو لە سیبەرا بە کەیف و خوشی
خاوەنی آو و زەویی درویە
کە تو رەنج بدەی حەلالی تویە

هاوار — بایز لەلیی کەی دەبم بەختیار
کەی رزگار دەبم لە لەرك و آزار
لەبی هەتاکەی هەر خزمت کار بسم
هەر رەنجەرو بم برسیی هەزار بسم
لەبی تا ماووم هەر وا بی حالم
هەر روت و قووت بین خوم و منالم
هەر کردەوەی من بردەی آغا بی
هەتاکەی نەبی لەم کارە وابی

بایز — هاوار هەمیشە تو بەختیاری
چوونکە دوچاری لەرك و آزاری
تو کە رەنجبەریی بو خزمت کاری
کە خاوەند ایشی بوچی هەزاری
گەر آرەزو کەی وا نابی حالت
رووت و قووت نابی خوت و منالت
کەی . دەستت پی کرد زور لی کراوی
بەختیار لەژی ایتر تا ماوی

١٦

هەی لای لایە

هەژار

رولە روناکی گلینەی چاووم　　بەندی جەرگ و دڵ هیزی هەناووم
ریحانەی بون خوش سوورە گوولەکەم　　آو پرشکینی کوولی دڵەکەم
چولومەی ئەستوم رەنگی حیاتم　　هەنگووین و قەندم لوغلوئەباتم
خەوی خیرت بی بنوو درەنگە　　تا کەلەبابی بەیان بی دەنگە

هەی لای لایە رولە لای لایە
ایمشو بەزەیت بەمن دا نایە

ژیر بەوە رولەی ژیر و جیوانم　　لە داخی لانك دەگری دەزانم
کورم من بیرم لە تو زیاترە　　دەسرازە و لانك بت بی چاترە
دەلی‌ی بو جبسم بو دەستە بەستم　　بەو بەند و حبسە من خستە جەستم
لە نیو کوورد نەبی دەسرازە نییە　　لەو بەند و قەیل و قەرازە نییە
بو چارە رەشیت نەماوە تینم　　هەر حەزی دەکەم مەرگت نەبینم

هەی لای لایە رولە لای لایە
گووی گرە پیت بلیم لە بەرچی وایە

راستە تو نەوەی شیری ژیانی　　نەوەی پاکی گەلی کووردانی
بەلام چونکو کوورد ئەوەندە بی کەسە　　بەشی لە دونیا کوت و حبسە
بویە دەت پیچم تا خووی پی بگری　　نەك تا من ماووم لە بەندا بمری

هەی لای لایە رولە لای لایە
هەزار تی ببینی دووا روژم لایە

بوت بەخت دەکەم عمری دریژم　　سەد تالی و سویریت لەسەر دەچیژم
ئەمامی بالات بە فرمیسکی چاو　　شەو و نیوە شەو لی‌ی دەنیم شەواو
سەد چاك و پیرت بو دەخو لیمەوە　　لە بەر سیبەرت بحەسیمەوە
هەر رەسیدە بوی ئەتەوەی زالم　　دەت بری بەزەیی نایە بە حالم

هەی لای لایە رولە لای لایە
دەك خاکم وە سەر رەنجم بە بایە

١٧

بەشێوپێت خۆشە تەسبیر نەمێنی — سەر بەستییت پێ بلێم بکەویە شوێنی
قەلەم دەست دەیە بیە مەکتەبی — بەوەخت وبێ وەخت لە خوێندن نەبی
نەوکاتی لەگەڵ کاکت دوو بەدوو — بۆن دای اری حەقی لەدەس چوو
دەس دەنە دەس یەك بەرای وتەکبیر — بستێنن بە قەلەم یەك و بە شمشیر

هەی لای لایە رۆلە لای لایە
شیرینی گەوهەری لەقەلەمایە

یەك نامە رەشێکا بە داد و هاوار — یەك زەویی سوور کا لە خوێنی بەدکار
یەك لە قور نیشی بچی بۆ تکا — یەکێك قور بەسەر دووژمن دابکا
ئەو پە لە قازە ایستا ئەکن من — دەکەی بەند لادەی لە دەست وگەردن
ئەو تەقە لایە بۆ دوارۆژ باشە — جووچك هەولی بدە ئیرووحەواشە

هەی لای لایە رۆلە لای لایە
دەس لەدەس ئەوفیق لەکن خودایە

رۆلە نیشتمان چاوی لە ریتە — دایکمان هیوای دوارۆژی پێتە
بۆیە ئەندامت وەك مینای پێگەرد — خاوێن رادەگرم بە سەد رەنج ودەرد
چاکە چێو پە وە بۆ وەتەن ئەی کوڕ — قرش بێ گەرزینی ئەبێ خوێن وخۆر
پێت بلێم رۆلە سەرمایەی چیە — بۆ پردە بازی ری‌ی ئازادیە

هەی لای لایە رۆلە لای لایە
نیشتمان بۆ تۆ دەستەو دوعایە

رۆلە نامووس وەك خوێ ماکات — نەفرۆشی بە پول دەستم داماێت
شەرەف گەوهەر قیمەتی زایە — دەوڵەمەند دووری هەر دوو دونیایە
ئەوکەسە پیاوە بۆ خاك و وآوایی — گیان بدا بە چەك بەبێ ناوبای
نەت بیستووە رۆلە ئەزانای زەوین ؟ — پیاوانە مردن نەك ژنانە ژین

هەی لای لایە رۆلە لای لایە
بخوێنە ئەزانین [illegible] دەس نایە

نویسنده گان فارسی بخوانند

م ۰ ح

قسمتی از اکراداز چهارهزار سال پیش از میلاد مسیح تاکنون همیشه‌خودرا کرد معرفی کرده و مورخین آنهارا بلفظ کرد یاد نموده‌اند . واین قسمت کردهای هستند که‌ازطرف آرارات یعنی کوه (گودی ـ جودی ـ آگری) آمده‌اند ودر امتداد دجله وفرات غربا تا سوریه‌و شامات و سواحل دریای مدیترانه و شرقا تاخلیج فارس وسواحل دریای عمان پراگنده‌شده‌اند

قسمتی ازاکرادنیزدر چهارهزار سال پیش از میلاد ، باهندوها . اروپائیها پارسها . در یکجا بوده اند که‌از این محل اصلی بسمت خاور ایران واز آنجاهم بجنوب بحر خزر و تا منطقه آذربایجان‌و نواحی اسپهان و همدان ولرستان پراگنده‌شده‌اند واین کشور پهناور را « مادایا » یا « میدیا » گفته اند ؛ وکلمه « مادا » در قرن نهم پیش از میلاد برپنج قبیله کرد . لر . خزر . دیلم . گیل اطلاق شده وکلمه کرد مقدمتر برآنست بهمین ترتیب گروه‌کرد از ایران امروزه به کردستان کنونی آمده‌اند و این مانع از این نیست که درهنگام آمدن ایشان یک گروه‌دیگر هم ویا چند تیره دیگر مختلط بنام کاردو در کردستان مرکزی زندگانی کرده ویا گروه جدید امتزاج یافته باشند .

حقوق سیاسی و مناسبات کرد با پارس

از سوابق تاریخی و آراء خاور شناسان روشن‌است که‌کردوپارس‌هردو آری‌نژاد وباهم برادر و ازیك پدرند . کردها که‌همیشه به سلحشوری‌وشجاعت معروف‌بوده‌اند گاهی‌با پارس مشترکا وگاهی به‌تنهائی دارای استقلال سیاسی واقتصادی واجتماعی ثابت‌و معین بوده‌اند

قه‌ت نابه‌زم

هیمن

گه‌رچی تووشی ره‌نجه رۆیی حه‌سره‌تو ده‌ردم له‌من

قه‌ت له ده‌س ئه‌م چه‌رخه سپله نابه‌زم مه‌ردم له‌من

عاشقی چاوی که‌زالوو گه‌ردنی پور خال نیم

عاشقی کیو ئه‌لاتزو ؛ به‌نده‌لوو چه‌رده‌م ئه‌من

من له لومه‌و تاله‌و زنجیر و دار باکم نیه

لت له نیم که‌ن بم کرژن هیشتا ده‌لیم کوورد ئه‌من

گه‌ر له برسانوو له‌بەر بیچاکی ایمرو ره‌ق هه‌لبم

نوکه‌ری بیگانه ناکه‌م تاله‌سه‌رم هه‌ر ده‌ته‌من

هنگامیکه کورد اقتداریافته پارس تابع او بوده است (حکومتی گوتی . کاسی . کیان . ماد اشکانیان و . .) ودر هرزمان که پارس مقتدرشده کردمطیع او بوه است (حکومت پشدادیان هخامنشی و . . .)

خط کر د ی

کردان ازحدود قرن دهم پیش از میلاد تا امروز دارای خط وکتابت وادبیات بو ده اند وافکار خود را باحروف (ماسی-ورالی) ویونانی وآرامی وسریانی و میخی نوشته اند.
پس ازغلبه اسلام بجای آنها حروف کوفی معمول گردید واکنون نیز بجای حروف کوفی خط نستعلق و حروف لاتینی درکردی معمول است •

زبان و ا دبیات کردی

اکراد با لهجات متعدد تکلم کرده و میکنند و تمام آن لهجه‌هارا زبان کردی میگویند وجملگی از یك ریشه سرچشمه گرفته اند . بعضی از مستشرقین میگویند که زبان اکراد مادهمان زبان اوستا بوده است . (استرابو ن) یونانی میگوید که مادو پارس زبان همدیگر رابخوبی میدانستند واین خود دلیل است براینکه این دو زبان باهم فرق داشته و ازیکدیگر متمایز بوده‌اند .

اکثر مورخین متعرضند باینکه زبان مادها همین زبان « کردی مکری » بوده است چنانکه « زند واوستا » که به زبان مادی نوشته شده خیلی نزدیك بلهجه مکری است ویاهمان زبان مکری است ، این نظریه از طرف « هیوارت » و « دارمستتر » وبعضی دیگر از متخصصین تایید شده است . ونتیجه این است که زبان اوستای زردشت زبان کردی مادی است •

زبان پارسی هم دران دوره همان زبان بوده که در آثار « استخر فارس » نوشته شده است ، قا وتیکه دراکتشافات اخیر حاصل شده همین است که کرد ها کلمات زیادی از عربی داخل زبان خود نکرده‌اند وشکل افعال خودرا حتی المقدور حفظ نموده‌اند ، امابعکس زبان فارسی که در این قسمت بسرحد افراط رسیده است و رابطه خود را با اصل فارسی قدیم سست کرده چنانکه حالا نوشتن کاغذ بزبان کردی ساده خیلی آسان است اما بـه زبان فارسی ساده چندان آسان نیست واگر نوشته شود غالبا از کلمات نامربوط وخرد درآورد تشکیل خواهد یافت ، حتی در کردی ایرانی که در کردستان واقعند و بهتر توانسته اند رابطه خود را بااصل زبان کردی حفظ کنند ؛ برای زن ومرد افعال متفاوت دارند. مثلا میگویند « فرهاد آما » و « شیرین آماینی » یعنی فرهادآمد و شیرین آمد « فرهاد ارا » و « شیرین لراینی » یعنی رفت ، که زبان فارسی فاقد این امتیاز است .
از منابع دجله فرات تاخلیج فارس درقلمر و زبان کردی بوده است ومرکز این زبان اول « آرارات » بعد « زاکروس » بعد از آن « اسپاهان » سپس « نهاوند » بعد « همدان » یك وقتی هم « مداین » بوده است ، بنابراین می‌توانیم بگوئیم که لغت کردی

درتمام ولایات ایران قدیم عمومیت داشته است . فارسی قدیم و زبان «اوستائی» یعنی زبان کردی مادی و «سانسکریت» هر سه از زبان مشترك آری متولد شده‌است ، بعضی گمان کرده اند که زبان کردی یك لهجه مشتق از فارسی است سر «سیدنی‌سمیث» مولف‌کتاب تاریخ آشور می‌نویسد که این‌گمان اشتباه است زیرا زبان‌کردی دارای‌تطورات حقیقی و قدیمی است و از زبان فارسی قدیم «لوحه داریوش» خیلی قدیمترست بهمین دلیل علما می‌توانند بگویند که زبان کردی در قرن ششم قبل از میلادیك زبان مستقلی بوده که هنوز زبان پهلوی بوجود نیامده است (با بعضی تصرفات از تاریخ کرد و کردستان جناب آقای آیت‌الله مردوخ استفاده شده است)

این اواخر در بعضی ازروزنامه‌های‌ایران‌مقالاتی بقلم‌جناب آقای دکتر سنجابی استاد دانشگاه تهران‌و بعضی‌دیگر از چاپلوسان مزور و مزدور ایرانی و کرد نما انتشار یافته و افتراءآت و اکاذیبی با شاخ و برگ را باکراد ایران نسبت داده‌اند :

۱ ــ خیلی زحمت کشیده‌اند که اثبات کنند اکراد ایرانی هستند .

۲ ــ اکراد خیال تجزیه ایرا نرا در سر میپرورانند .

۳ ــ اکراد متمرد هستند . وبقوانین و اوامر دولت سر فرو نمی‌آورند .

۴ ــ اکراد هیچوقت منفردا دارای استقلال نبوده اند !

۵ ــ زبان شیرین ونیرومند کردی مخفف ومشتق ویا مغشوش زبان فارسی است .

هر چند در ضمن مقدمه جواب هر یك ازاین افتراءآت داده‌ایم ولی باز میخواهم بطریق اجمال‌و تفصیل باین پنج فقره جواب‌داده وبر بطلان هریك اقامه برهان نمائیم :

اما قسمت اول و دوم وسوم : ما امثال آقای دکتر سنجابی‌راکه یکی از شخیصترین‌نژاد پاك اکراد است‌بالاتر ازآن می‌دانیم‌که‌باو نسبت افتراء یاکذب بدهیم وآنچه نوشته‌اند شاید تحت تأثیر بعضی از هوچیگران وقلدران پست‌فطرت که‌بعضیها خودرا کردهم معرفی‌میکنند وبعضیها خود را روزنامه‌نویس و مجله نویس و مولف بشمار آورده‌اند ومی‌خواهند‌باین هوچیگریها مقام‌ومنزلتی بدست‌یاورند واقع شده‌باشند ویا واقعا خواسته‌است اظهارعقیده بکند والبته عقیده محترم‌است وهرکسی عقیده‌خودرا باید بموقع اظهارکند ؛ ولی میگوئیم ای آقایان‌محترم : اکراد ایران عموما معتقد هستندکه‌اکراد کاملا نژادی ـ زیر پرچم‌ایران زندگی کنند یا درزیربرچم دیگران ازپاکترین نژادهای ایران هستند و این‌خاك پاك مهد نیاکان آنهاست ، ایران‌میهن وزادگاه عزیزوارجمندآنهاست . اکرادایرانرا ازهزارها سال پیش ازتعدی جهانگیران ومتعدیان نگهداری وبر راه سرپرستی وتمامیت ارضی‌ایران

فداکاریها وجانبازیها وخونریزیها کرده‌ایم ، ومانند شیر ژیان پیکر خود را هدف تیر دشمن قرار داده ونگذاشته ایم بیگانه باین زمین مقدس پا بگذارد وتا جان داریم در نگهداری آن می‌کوشیم ، ایران و سلطنت ایرانرا از آن خرد و خود را ازآن او میدانیم زیرا اولین سلسله شاهان ایران « ماد » یا « کرد » بوده‌اند و پس از مرگ اسکندر مقدونی‌که کشور دچار هرج ومرج واختلافات داخلی گردیدسلاطین بزرگ اشکانیان‌کرد اختلافا ترا ریشه‌کن کردند ومدت پانصد سال امپراطوری‌و شوکت ایرانرا نگهداری وبه باوج عظمت رسانیدند ، پس ازغلبه اسلام که بنیاد استقلال ایران ازهم پاشیده‌شد سلسله‌های از اکراد در ایران کوشیدند که ازنو ایران بزرگ را درعالم زنده کردند ، اکراد به قانون اساسی ایران احترام وارج میگذارند اطاعت شاه ودولت را برخود واجب‌میشمرند، اما کسانی که‌اکنون مصدر امور دولتی ایران هستند بظاهر برای عوام‌فریبی خودشانرا ایرانی وایراندوست معرفی‌می‌کنند درصورتیکه اینها دشمن ایران وقانون اساسی ومزدور بیگانه هستند . این آقایان سرتیپ هوشمند های‌بی‌اصل ونسب وفاشیست را به‌جان‌ومال و ناموس اکراد انداخته‌اند ازهیچگونه نامردی درحق به اکراد دریغ نمی‌کنند . دو سال‌قبل سرتیپ هوشمند افشار پس‌از تخریب شهر سقز سبب‌شد که‌قصبه بانه‌را طعمه آتش نمودند واکنون اهالی‌وعده زیادی از بیگزادگان آنجا درخاک بیگانه بسر میبرند وچند ماه قبل باتانک وتوپ ومسلسل وهواپیماهای بمب‌افکن به اورامان مریوان برای‌فرو نشاندن آتش کینه‌اش تاخت زن‌ومرد و پیرزن وبچه‌را ازدم تیغ و گلوله وبمب‌گذرانید وخانه وکلبه‌محقر آنهارا هدف‌بمب‌قرار داد و همه را از بنیاد در اورد وچندتن از بیگزاده‌گانرا به اتومبیل بست و نابودشان کرد .

یک خلیفه جناب شیخ محمد فرزند مرحوم شیخ حسام‌الدین که‌برای اصلاح وجلوگیری‌از خونریزی به نزد هوشمند رفته بود به‌دار کشید ، هرچند بشاه و روزنامه ها واولیای دولت تلگرافات نمودند دادرسی خواستند کسی به‌آنهاجواب نداد تا اینکه خانواده نماند که آسیبها و کشته‌ها به‌خود ندید آنوقت سرلشکر جهانبانی را فرستادند که کار آنهارا اصلاح کندو اوپس‌ازمراجعت‌دستور داد بافسران و سربازانی که اورامانی و مریوانی را بسیار کشته اند مدال بدهندسربازان بهلاک رفته‌را شهید می‌نامند ، باکراد قوچاون بجوورد فشارهائی سخت‌آورده‌اند که‌معلوم نیست که‌روزگارشان به‌چه‌روزسیاهی سر می‌کشد .

آقایان شما درنوشته‌ها وانتشارت خودتان اکراد را اصیلترین نژادایرانی مینامید وازحیث دین واخلاق وآداب و سخاوت و شجاعت به‌نیکی یاد می‌کنید ولی‌درعمل آنهارابه‌فجایعی که‌در دوره‌حجر سابقه‌ندارد نابود می‌کنید وبه‌دین و پیشوایان دینی آنها فحش می دهید

۲۲

شما تمام آثار فرهنگی کردستانرا نابود کردید و درعوض چندباب دبستانرا بازنمودید که جز سوء اخلاق چیزیرا به کودکهای اکراد نیاموخت از بهداری بهیچوجه اثری نیست مردم درآتش امراض گوناگون جان میدهند ودر فقرو بیچارگی میسوزند ، سه نفر از اهل مهاباد که چند ماه قبل برای امورات شخصی به رضائیه میرفته اند ژاندارمهای « بالانیش » هرسه را دستگیر و یکسره به تهران فرستاده واکنون در قصر قاجار بسرمیبرند وتاکنون ازآنها سئوالی نشده معلوم نیست به چه گناهی زندانی شده‌اند .

شما معتقد هستید که باید مأمورین تمام نقاط کردستان را ازتهران بفرستید وهیچگونه حق و مزایائیرا برای اکراد قائل نمیشوید باینهم راضی نیستید میگوئید اکراد خیال تجزیه ایرانرا درسر میپرورانند ؛ خواهش میکنم معرفی فرمائید اکرادی که خیال تجزیه ایرانرا درسر دارند کیستند وکجائی هستند و مدرکتان چیست ، شما خیال میکنید که اگر مأموریرا بجای فرستادید هرقدر اراذل مردم آنسامان را در نظر دولت بدتر جلوه دهد بهتر انجام وظیفه کرده‌است ؛ چرا هیچ‌شانرا جمع نمیکنید و فکر اساسی بحالخود و جامعه نمیکنید ؛ دولت باید بردبار باشد ؛ مردمرا تربیت کند وزندگیشانرا تأمین نماید صرفنظر داشته باشد و با محبت و عاطفه بمردم بنگرد تا حب میهن و دولت در قلوب افراد جایگزین گردد .

آیا بخدا شما این اخلاقرا دارا هستید ؛ حاشا وکلا شما ازکلیه مزایای اخلاقی وملت‌پروری محروم هستید باز هم میگوئید اکراد متمرد هستند .

اما راجع بقسمت چهارم که اکراددارای استقلال بوده‌اند یا نه ؟ محتاج به اقامه دلیل و برهان نیست که اکراد پیش از میلاد « حکومت کیان و مادو .. » و بعداز میلاد « حکومت اشکانیان » و بعداز اسلام « حکومت اخشیدیه وروادیان و پیشدادیان وایوبیه و زندیه و . . و . . » سلطنت و بلکه امپراطوری نیز داشته‌اند و در هنگامیکه رشته امور سلطنتی در دست اکراد نبوده‌است باز از آزادی داخلی و خودمختاری محروم نبوده اند .

اما راجع بقسمت پنجم که آیا زبان کردی مختلف و یا مشتق ازفارسی است یا اینکه زبان مستقلی است ؟ : در مقدمه از اقوال و آراء مستشرقین روشن کردیم که زبان کردی دارای تطورات قدیمی وحقیقی است و از زبان فارسی خیلی قدیم و کهنه تر است و رابطه خودرا با اصل کردی قدیم بهتر از فارسی حفظ کرده است .

اگر کسی بخوبی زبان کردی بداندو بخواهد بزبان کردی ساده رساله‌ها و بلکه کتابها بنویسد بیست در هزار محتاج استعمال واژه بیگانه نخواهد شد ؛ کسانی که در میان عشایر سیاحت کرده‌اند و زبان کردیرا هم دانسته باشند میدانند که واژه‌های صحیح کردی هیچ گونه مناسباتی با فارسی امروزه ندارد و میسر نیست ریشه آنرا در فارسی پیدا کنند ؛

ادبیات کردی با این عقب افتادگی دارای علو و پایه‌ایست که هنوز زبان فارسی با این پیشرفتی که کرده است فاقد آنست و این لغات فارسی که در زبان کردی دیده میشود در اثر این است که در این چند قرن اخیر تحصیلات اکراد منحصر به عربی و فارسی شده بود بویژه که استعمال واژه‌های بیگانه در سالهای پیش یك افتخار شمرده میشد و با این حال واژه های کردی هنوز بجای خود برقرار و از بین نرفته اند .

« سی از نویسندگان دم از « امپراطوری زبان فارسی » میزنند ؛ دانسته نیست که این جمله یعنی چه ؟ امپراطوریت زبان فارسی چه معنی دارد ؟ این جز اوهام وخیالات شاعرانه چیزی دیگر نیست ؛ بفرض اینکه تمام دنیا بفارسی حرف بزنند ولی فارسی زبانان بطوریکه لازمست استقلال سیاسی و اقتصادی نداشته باشند و یا در زیر چنگال بیگانه زبون باشند چه سودی عاید آنان میشود ؛ و آیا زبان آنها یا در ردیف ممالک زنده قرار می دهد؟ ؛ نوشتن وخواندن دول امریکای شمالی بزبان انگلیسی است و زبان بومی آنها از حیث ادبیات پایه زبان فارسی نمیرسد پس چرا تمام فارسی زبانان دنیا در زیر دست آنها می نالند : .ادر اتحاد جماهیر شوروی حداقل به بیست زبان می نویسند و میخوانند وهمگی رسمیت دارند؛ زبان فرانسه در دنیا رسمیت دارد و بقول آقایان دارای امپراطوریت است معهذا دولت فرانسه در برابر ارتش المان درمدت کمی از پا درآمد ولی دولت اتحاد جماهیر شوروی پس از چهار سال جنگهای خونین المانرا با این عظمت و اسلحه ومهمات که داشت از پادر آورد و نام نازی وفاشیست را در عالم محو و نابود کرد .

و سر زمین روسیه و سایر دول اروپائی متصرفی المانرا از چنگال خونخواران نجات دادند؛ و دولت ایران که نویسندگانش خیال تشکیل امپراطوری زبان فارسی را درسر میپرورانند نتوانست سه روز در برابر حمله متفقین مقاومت کند؟! پس بر ما واجبست از این خیالات و اوهام بی سر و ته دست بکشیم و کوتاهترین راه را در پیش گیریم که زودتر بسه سرمنزل مقصود برسیم ؛ امروز روزگار برقست باید هر کاریرا از کوتاه ترین راه آغاز کنیم ؛ کرد ارمنی اگر بزبان مادری دانش بیاموزند پنج سال در تحصیل پیش می افتند . مجبور کردن ملل غیرفارسی را باینکه بزبان فارسی بخوانند و بنویسند باین میماند کــه جنگاوران را مجبور کنند که درمقابل تانك و توپ و هواپیما و غیره که اسلحه دنیای تازه می باشند با شمشیر و تیر و کمان که اسلحه عصر کهن میباشند بدفاع برخیزند ، اگر در این قسمت آزاد باشند چه زیانی بامپراطوریت خیالی زبان فارسی میرسد . ؟ ما اگر از حقایق تاریخی و از واژه‌های کردی و فارسی امروزه که علنا ازهم جدا و بلکه مناسبت باهم ندارند چشم بپوشیم و قبول کنیم که زبان کردی مختلف یا مشتق از فارسی است خواهیم گفت که زبان فارسی در اثر نفوذ زبان

بقیه در صفحه ۳۹

٢٤

چی یە ئەم هەیندراوە ؟ عقل و بخت   رهنوی مای لاوەکانە تاسەر تەخت

(بسم اللّٰه الرحمن الرحیم)

دوینەوی بی خەوی سەری لێدام   زور روەرەز بوم لە عاجزی هەستام
چووم مەلای پیرە عەقلی نازارم   دیم لەگەڵ بەخت و طبعی سەرشارم
سی بەسی وەك برا بە دەستی جەم   کوزیان کردبوو لە دەوری شەم
گوفتو گویان هەبوو چییەو چەخەبەر   خورم پەنادا کە ئیگە یشتم سەر
پاکی یا باسی عەیش و نوشی دل   یا رەها کردنی گری‌ی موشکول
عەقلم ئەی پرسی بەختم ئەیدا جواب   طەبعم ئەی هوندەوە بە آب و تاب

برسیاری عەقل

ئەی بەخت قەرنەهایە تو نستوی   سەد کلاو بردی با لە خەو دا بوی
خەو وەها آوریشت بوودەستوو یەقە   هەل نەدە ستای بە زەبری مست و لەقە
لە ریگەی بەندو بەستی سەرکەوتن   تو یەکت خست بە تەنبەلی و خەوتن
ئەم دەزانی کە بەختی کوردی هەزار   وەخەبەر دێ چاونی واببیدار
بە چە دەنگی بوو آشنا گوشت   کی هەلیستاندی لە خەوی خوشت

پاسوخی بەخت

من لە غیرر رابی خەو وەك ئەی زانی   هاتە خەو نم یی یادی ئو رانی
لە شهیدانی ریگەیی میللەت   روشنی تاریکە شەوی ذیللەت
ئەو ئەمامە لە میژ بوو نیژرا بوو   گەی‌ی بی سیبەروو بەری دا بوو
کوتی ئەی نووری دیدە هەستە لە خەو   موژدە بی کە وکە بت دەدا پر تەو
ئە وەی ئەندامی کومەلەی بە تەمان   هەر بیینا بەم زووە سەری لێدان
بو گەدەرینی جهان بە کەیف و سروور   دی بەسوواری فروکی ئەرتەشی سوور
بیتەو قەدری نەگیری وەك جاران   پیو دەناسن کو نەرەشی . . . .
تووشی بەد بەختیان دەبن دیسان   دە چنەوە بەر جنیوی دم پیسان

هەستانی بەخت لە خەو

رابە ریبم لە خەو وەم دەدا تەعبیر   لە نەگاو دیم وتاری مای پیر
(هەر چلونی ایشارەتی فەرموو   وەك کەرامەت شەوی وەها دەرچوو)
هات بە گرمە فروك لە لای مەسکەو   بو . . . وەك شەهین بچی بو کەو
هەلمە تیکی گەیاندە تەختی جەم   تیکی دا شەوکە توو جەلالی . . .

٢٥

لاو بوونی دوو پەر آگاهی

. . . کە شێر بوو لە راوی مەیکیندا

ئەویی خواردی کەرووی جەفاو جەوری

چە فروکیك ؟ موجەسەمەی شادی

دەعوەتی کردە ە پیرە داکی وەطەن

نە گریین قەدری وەك هەوەل بومە

ع: ئەو فرشتە چلونە تو خوا بەخت

لە بەری‌دا لیباسی سێوڵتانی «١»

قەدی آراستە کردوە خەنجەر

ئەردە شێر شیری داوەتی بە خەلات

ذەرەیەك هیمەتی ویی لە لبورزە

نەتەوی شێخی گوورگی ظاهیر بیێ

ئەو کەسەی لازمە لە مەیدانی

بی بەشی هەر رەزایە نە ذاتی

ع ـ بچمە کوی زیارەتی بکەم حاصل

ع ـ کامەدل: ب قەلبی نیشتمان پەروەر

کوردەکان چەندە چاوە نوری ئەوین

ظوولمی بیگانەکانی روو نا خوێنی

آهی ریندا نیانی کووردی فەقیر

ئە م پەلە هەورە بوو بە بارانە

رەژنە بارانەکەی بە دەست و برد

ژن و مندالی میرد و باب کوژراو

نالەی بیوە ژن هەتیوی ذەلیل

بو هەموو دەردە پاش هەموو دەردان

کەس هەیە حوورمە تی بە دل نەگری

بوو بلاو ارتەشی . . . . . .

د یم مشکە لە ژیر . . . . .

دیی فروکەو رشایەوە فەوری

کی ـ ی تیدابوو ؟ فریشتەی آزادی

خزمەتی کەن کوران بە مالو بە تەن

نییە تەنکاوی گومە ئەو چومە

یەکی گەردن فرازە بازوو سەخت

لە سەری نە فەری کەریم خانی

مەنظەری جوانە جوانترین مەنظەر

تا لە بیگانە هەل وەژیری وەلات

کوری مەیدانی خەنجەر و گورزە

ضدی دەرویشی پرچوو صوفی ریش

روو بە مردن پچی و سەری دانی

جیشلی ناموسە کاروو صەنعاتی

ب ـ راستە بازاری رووح اوتیلی دل

ع ـ هاتوە دوو سالە چونەتایەتە دەر

دوور لە وی خاکە سەر بەروژ وشەون

بەحری روحمی رەحیمی هینا جوش

پەلە هەوری لە عاسمان بوو گیر

هاتە سەر خاکی ئەم موکریانە

آی پرشکینی ری ـ ی فرشتەی کرد

نالە یان خستە ری بە تاو داو

لە ریگەی ئەم فرشتە بوو نە دەلیل

بەری آزادی بیستە نیو کووردان

یا دەبەر توزی کەوشەکەی ئەمری

١ ـ صلاح الدین

٢٦

پاسوخی بەخت

میللەتێك هەن لە نێو مەعاشیرەت خۆ بە خۆ شێر لەغەیرە بێ غیرەت

خوێنی یەك ئێش دەکەن لە مەیدانان وەك پیالەی شەرابی مەیخانان

ئینە شەرخۆ بە خۆ هەزار ڕۆستەم بەرگەیان بگری زەحمەتە و حەستەم

تاگە ترکی کرلی «چەکێین دالی» کوو نە مشکی لەوان نیە خالی

پیشەیان موفەحەصیر دزی کردن ڕێگری و مالی یەکتری بردن

لەوی دەسیان کەوی حەرام و حەلال وشتری صالح و کەری جرجال

دەی ڕفێنن لیە چەرا هیچ پرس نە لە خۆیان حەیا نەلە خوا ترس

ئەوی پرنووی لە شانە دەی پێنی هەدوو بۆ ڕێگری برای دینی

فکری سەر بەستیان لە لا بایە هەر تەماحە ئەوی لە کارایە

پیاوی زلیان کە هەلبری ئەلەسی بەڕوانی قران دەخاتە کەسی

باسی بێ فکریان بە سەد نووسەر عووشری میعشاری نایتە دەفەر

خۆت دەزانی . . . . لەوان چییکرد مال و ناموس چەهای ستاند چی برد

کو نە پێلیم حیکایتی دم دم سەرگوزشتە و نەذیلەی سارم

باسی ئەم دەورە خۆ لە بیر ماوە گەورە دیرێت بوو گەردە نووسراوە

چەندە آغا بە ئیوی حەبسی نەظەر گاو گەردون کران و بریان سەر

لینە کی چەندەیان برا بە لە تك ملی چەلدان حەلاوەسا بە پەتك

چوون سمایل بوو لەوەلین قووربان بۆیە قووربان کرا سمایل خان

کوا قەدەم خێر بە دەستی کی ون بوو عیلی گەلباغی بۆ سەرەو بن بوو

ئیلە کولی بە کی کراون کز باقیە نەقلی دارەکەی سەقز

دیتە وە بیری حەضرەتی آغا کە بە عیبرەت دەهات بە ساپلاغا

عەهرەبانی لە دوو دەسە و نیزە جەرگی مەخلووقی بردە بوو ریزە

کامە آغا بوو کیهە مەزنی زل ئیری عەرابەیان دەنا سەر مل

لاوی ئەم عەردە جی نیو نازی کی بە شەق لی‌ی ئەدا لە سەربازی

بەلد و لبدان و حەبس و تێهەلدان مێوەڕۆنی بوو بۆ لە شی کووردان

چەلهەزار کوێرو شەل چەنی ڕەشووڕووت هاتوو چاوی بە مالی کوورد پشکووت

دز دەهات دزبگیر ئیمشا نیو ناو بەردە زوورەی دەکردە آو بودراو

مەسەلەخی رونرا بوو لەمنیبە　　مەطبەخی تیو نرا بوو صولحیبە
هەرچی چوو سەر برا لە ئەول باب　　لە دەوم جیگەدا کرا بەکەباب
اقتیصاد موقتەصید بوو بو انصاف　　تاک ئەلەرزی لە دایرەی ئەوقاف
هەنگ و دزبان و راه و فەرماندار　　دوویشك بوەن و ببوە مار آمار
ئەوی ئەیکرد ئەوان فەلاحەت وبالك　　وای لە المان نەکردوە توپو تانك
شەهرەبان دامیزیشك و بەیطاری　　لە . . . . هەر کەسی هەبو زاری
خوین مژی مامە کووردە بوو پیشەی　　تا دەربانی لەبن رەگوو ریشەی
افتیضاحاتی تر لە هەر قسمەت　　من بە خورالی خوم ئەدەم زەحمەت
پاك بەحر ببنە حیبر ومیشە قەلەم　　نادری شەرحی نلوولەیو زوری . . .
کەفەئەك وەرگەرا بەئەر دەستی　　نورە گوورزیان ترایەوە دەستی
حەقی، چەن سالە کونەو فەوتاو　　هاتەوە چەنگی کووردەکان بەتەواو
چوونکە بی فکرو مەست و بی هوشن　　لەم حەقەی خو بە پارە ئەفروشن
هەر حەقی یەك بە صەد بە گەوهەر بی　　کی بە پارەی ئەدا مەگەر کەر بی
کامە یان دەولەمندە مەردوو رەند　　تونی نامووس ئەدا بە تری قەند
ئەوی یەکجار نەجیب وزیرو کوورە　　دەچتە سەودا شەرەف ئەدا بە شرە
میبیلە تیکی حقورقی چەند سالی　　تولی ناموس و دینی و مالی
بفروشی بە قەند و چیت و پوول　　چون ئەمان ئەم فرشتەیانە دەبوول
یان فرشتە بەوانە یە قانع　　کە بین هەر ئەوان لەری مانع
تا بین وا ئەوان مەکە ئەندیش　　کە نەچیتە دواوە بی بو پیش
کوورد وەبی حالی وابی ئەحوالی　　نابیبینی چاوە نور بی صەد سالی

« بەختەهەل لەگەرێتە وە لە عەقل ئەپرسی »

ئەم سەعاتە کە هەم بە بیداری　　هەر بیم یا بنووم بە یەکجاری
بش خەوم ئەم کەرەت هەتا مەحشەر　　بە خەوریش نابینی نیمم بە خەبەر
لەم دوو فکرانە ایستە داماوم　　یعنی لەم گیژی بەحرە خنکاوم
پیرە عاقل ئەتو لە میژینەی　　بو فکر لیم یەقینە گەنجینەی
بە ئەلی لوی دەوای هەموو دەردی　　بە سەهرو تاجی ئەلحەقی مەردی
چیبە چارە ئەقیس نەچی لەورو　　زایەنەی کارمان نەبی بی بو

شوێنی ایش تیك مەدە بە وەستائی — بیبکە یەك لا هەزار و دوو لای

(آخرین چارەی عەقل گەوێی لە بیری دایە)

ریکەی حەللی عەقدی ئەم ایشـــە — کە بێ هەر نقطە تەوار بیشـــە
یەتی خوا روســەکان مووەفق کا — جەرگی هیتلر بە تیغی وان شەق کا
یتە جێ رووس تەواوی پێو یستی — دورە دانیوی شـــومی فاشیســـتی
هیـــتلری بەرنە باوەشـــی اوریل — نەظمی دونیا بدەن : رەئیس و ایل
دوین و گەوان و مـالك و جوو تیـــر — جووك وزل یعنی کاسب و بێ خیر
لێکی دەن نیکی کەن لە یەك آنـا — سوك و مەنگین نەبێ لە میزانـا
تەختی کەن سەخت و ماە سەرسەختی — دیتە تەپکە ونجیری خوشبەختی
بێ قــرەو بێ فەرە و بە لەقــازە — خوش دەلی شـــاعر دەری وازە
(بلشـــویك است خضر راە نجات — بر محـــمد و الە الصـــــلوات
ناوی پیغـمبرم کە هیـنا و آل — بە هومیـدم کە بیتە جێ آمـال
بەدخـامە مـــنە » کە نـازانی — گەبێ لەم تونگی دەکرە بروانی
دورر دەبـاری » هەژار « لە اشعارت — ئەی دریغـا نیـــــە خریدارت
(هـــەژار)

»بو خانەدانەکان«

بەس خوت هەلکێشە بە باواتەوە ! — بەس پێ بنـازی بە خــزمـا نەوە !
وەرە بەر دیوان قەومی هەژارت — بویان چ زەمــیرە کردەوە و کارت
چەند تیکوشـاوی ؟ چیت بو کردون ؟ — چەند جـار ، تەنگانە ، دەستگرتوون؟
لەوسـا : تەرازووی نامەی هەژاران : — پیشـانی لەدا : سووکی یان گران؟ :
انجـا لی ئەگەیت کە خـانـەدانی : — بو لوو ملك یەکە ، مانی ، نەمانی ! :
کەخوت هیچ نەبێ... خەلکی بەتو چی؟!. — کەی نارەوا وەك رەوا ئەچی؟!..

بو زانـــــین ؟.

مامۆستای قزلجی قاضی شنو کەلە احمادی ملا علی اشنەویەوە دەنوسی: لەنیشتمانی ژمارە ۸-۹-۷ ص۳۱ دیری ۱۳ داکە اوسراوە ملاعلی لە دێی هیخان نیژراوە اشتباهە بەلکوو لە دێی هیردەن » کە نزیکە لەحدودی عراق لەولاتی پیرەسنیان « لەدالانی تونی بن کافدا نیژراوە : رجالە خوێندەوارانی خوشەویست وایە گووارەکەیان تصحیح بفرمون

بقیه از صفحه ۲۳

عربی بی‌اندازه عقب واکثر واژه‌ها ی ویژه خودشرا از دست داده است ولی زبان کردی بسادگی خود برقرار و واژه بیگانه درآن نفوذ نکرده‌است اگرهم کلمات بیگانه در زبان شهر نشینها استعمال‌شود باکی نیست زیراکه زبان عشایر و دها تیها بحالت خودپایدار است ؛ پس بیائید مردانه زبان کردی را آزادکنید که ادبیاتش ترقی‌کند که شما نیز بتوانید واژه‌های ازدست رفته زبان فارسی را درکردی جستجوکرده و مورد استعمال قرار دهید آنوقت می‌توانید بگوئید که ایرانیها دارای زبانی هستند که‌بتمام معنی ایرانی است .

(آزادکه‌ره‌کان .)

له‌گوواری المجله وه‌رگیراوه : له‌لایه‌ن ب .پرشنگ :کراوه به‌کووردی.

له مکته‌بی ده‌نگوو باسی سوویا تیه‌وه :هی نووسه‌ری هه‌ره گه‌وره‌ی ایکیه‌تی سوویاتی «ایلیا اهرنبرغ »ه .

نازیه‌کان به‌آوازیکی گریانه‌وه گورانی ده‌لین که ده‌یژن ایمه.نه‌وا له خوپارازتندایین. بی‌گوومان حه‌تا نه‌وانه‌ی که له بیر کردنه‌وه‌دا که‌م بیین دیته بیریان که چون نازیه‌کان له پیشا به آوازیکی‌که‌وه نه‌یان وت که‌جیاوازی زوره له‌گه‌ل نه‌و آوازه‌ی ایستایان .

له سالی ۱۹۴۳ «الفرید روز نبرغ » نووسیه‌ی لی والی «هیچ هیزیك ناتوانی لمان هیلی که نظامی نوری خومان دابمه‌زرینین له سه‌ر ـ سه‌ر دانواندنی تخمسانی نه‌زم و بی که‌لك نه‌و لوخمانه که به هه‌مو ده‌م سه‌ر به توخمی پشکه‌وتو وبه‌رز دا دا ده‌نوینن .

ایمه ایستا گه‌لی ده‌نگ و باسی جیری‌کی دژوار دژوارمان له به‌رچاوه و ده بینین که نه‌و مشروعه گه‌ورانه که دروست کراوه به دامه‌زراندنی نظامی نووی له سه‌ر نه‌ستونه‌گه‌ی ملی نوکه‌ری چه معنوی چه ماده‌ی بی هه‌موی تیك‌چو و په‌رت و بلاو بووه به تیکدان و له ناو بردنی تخمی به‌رز و پیشکه‌وتو .

له‌و روژه‌وه که نه‌لمانه‌کان خه‌ویان نه‌دیت که گویا هه‌مو دنیا داگیر نه‌که‌ن و به‌م ووتانه خویان هه‌ل ده‌خه‌له‌تاند هه‌تا له سی و دو سالی زیاتر بی نه چووه ،

که هه تا ایستاش آخا فتنیان هەر لە سەر سویس و مملکەتی ما بین النهرینه . بەلام نازانین لیرەر دوا ئەبی آخافتنیان لە سەر چی بی ؟!

المانەکان قینی هەموو عالەمیان بو خویان هەلساند : له شەرانی رابردوو ئەبوو که دەولەتیکی سویند خور له سویندخوران جیا بیتەوه ، بەلام امرو لەو دەولەتانەی که دوینی له گەل المانیا سویندخور بوون ئەوه ایکه ایکه هەل ئەگەرینەوه سەری و بە چاوی خوی ئەبینن کەوا امرو ایك لە دوای ایك لی ی جیالەبنەوه جیابوونەوەیکی وەها ناخوش به جوریك که لە تاریخا نەبینراوه .

وه لەو هەموو سەرکەوتنەش لە دوشمنه سویند خورەکانی لیه بەرامبەر هیتلر ، بلکه المانەکان خویان وایان کردوه که هەموو آوروپا بە جاریك هەلسنه گیانیان و بین به دوشمنیان .

چەندەم لە لا سەیر بوو که گویم لە ایکیك بایه که بیوتایه هەندی لە نووسەرەکان قینی ئەو میللەت و قەومانیان لە سەر المانیا هەلساندوه . المانەکان تەنیا بەو وته حسی خەلکیان نەدەهینا جوش بەرامبەر خویان بلکه بە خوین رژاندنیش قسووریان نەدەکرد .

نووسەرەکان دوشمنی فاشیست نەبوون بەلام جلادە خوین ریژەکانی فاشیست ئەوان قینی عالەمیان هەلدەستاند بەرامبەر پیسیو خراپی خویان .

المانیەکان که خاوەنی نظریەی رەگری بوون سویند خورەکانی خویانیشیان تحقیر ئەکردن ئەو سویند خورانه که شەریان بو ئەکردن وه خوینیان بو دەرژاندن لە بەرامبەرایەتی ئەوانیشیان بزر کرد ، وه لە هەموو دەولەتیکی که زیاتر بوون بە دوشمن . بروانین ایستا زور سەیر نیه که ناوی المانیا بوته جنیو لە ایطالیا و رومانیادا ؟! بلی بەلکه هەندی کەس وەرام بدەنەوه و بلین که میللەتانی جنوبی بە مذهبی ناویان چووه وه بە هەموو دەمیك لە سەرکار و سازیك نابن وه ئەگورین !!

بەلام چی دەلی لە بابەت فنلندیەکان ؟ ئەوان دوشمنایتی خویان زیاتر بە آشکرای نیشان ئەدەن و ناگورین ، لە گەل ئەمەش هەمووی ریی شوینیکیان وەرگیرایەوه سەریولونه کله رەقەکان . بروانن و تماشا بکەن دەبینن که چون المانەکان

غـلط نامـە

۱ ـ شعری ۱۰ لە صفحە ۱٦ شعری چوارەمی بندی سی‌یە

پەر	دیر	چەوت	راست
۱٦	۱۳	قفل	قلف
«	۱۵	جاکەچرپەوەبووطنای	جاکەمدەیاوەبووطن‌وەك
«	۱٦	مایەی	سودی
۱۷	۳۲	رولە لەزانای‌زەوین	وانەی زانای‌سەرزەمین
۳۴	۳۵	لە خەوەم	لەو خەوەم
۳۷	٦	دامبزنك	گمرگ

۳۷ لەدوای‌دیری ۴ ئەو شعرە لە بیر چووە :

ثبت املاك وازدواج و طلاق بەدری کووردی ئەجیبی خستە محاق

پەر	دیر	چەوت	راست
۳۷	۱۰	دەستی	مستی
۳۷	۳۳	نیم	ایم
۳۸	٦	بەرنەباوەشی‌آوریل	راوەنین دەگەل رومیل .

له وێنەکانی

ئەندامانی کۆمەڵەی ژ. ک

ڕەمەزانی ١٣٢٣ی هەتاوی- موسافیرخانەی خورشید: لەڕاستەوە، ڕاوەستاو ١- محەمەد شاپەسندی

دانیشتوو ٣- زەبیحی ٤-خەلیل ساوجبلاخچی

٧ی ڕەمەزانی ١٣٤٣ی کۆچی، تەورێز- موسافیرخانەی خورشید: لەڕاستەوە، ڕاوەستاو

٢- زەبیحی ٤- هاشمی خەلیل زادە دانیشتوو ٢- خەلیل ساوجبلاخچی ٣- محەمەد شاپەسندی

تەورێز- موسافیرخانەی خورشید: لەڕاستەوە،
ڕاوەستاو ١- خەلیل ساوجبلاخچی ٢-هاشمی خەلیل زادە ٤- زەبیحی دانیشتوو محەمەد شاپەسندی

ئیبراهیمی نادری

سەیید تاهیری هاشمی

سلێمانی- ١٩٤٥: لەڕاستەوە، ڕاوەستاو ١- جەلال بەگی ساحێبقڕان ٢- ئەحمەد سەعید بانەیی
٣- عەبدولڕەحمان ئاغای ئێلخانیزادە ٤- ئامۆزای جەلال بەگ ٥- عەلی حاجی سالْح ئاغا
دانیشتوو: ١- سمایل ئاغای ئێلخانی زادە ٢-برای عەلی حاجی سالْح ئاغا ٣-حاجی سەید حوسێنی قوڕەیشی ٤- مەلا شێخ حەسەنی شێخی

تەورێز- ١٩٤٤: لەڕاستەوە، ڕاوەستاو ١- زەبیحی ٢- محەمەد شاپەسندی
دانیشتوو ١- هاشمی خەلیل زادە ٢- خەلیل ساوجبلاخچی (خانە)

لە ڕاستەوە، ڕاوەستاو ١- مەحموود وەلی زادە ٢- سمایل خانی فەڕووخی ٣- زەبیحی ٤- وەهاب بلووریان
دانیشتوو ١- نەجمەدین تەوحیدی ٢- قاسم ئیلخانی زادە ٣- عەبدولڕەحمان ئیمامی

لەڕاستەوە ١- زەبیحی ٢- حوسێنی نەوبەری (ئازەری) ٣- سەدیق حەیدەری
٤- جەعفەری ساوجبلاغچی (ئازەری) ٦- محەمەد شاپەسندی

١- هەژاری موکریانی ٢- زەبیحی

١- زەبیحی ٢- محەمەد شاپەسندی

عەبدولڕەحمان ئاغای حاجی بایز ئاغای ئێلخانی زاد

سەیید محەمەدی حەمیدی

زەبیحی

کاکەحەمەی سەرۆکانی "کاپیتان قادری"

حوسێنی فرووهەر

محەمەد دڵشادی ڕەسووڵی

خاڵەمین

زەبیحی